Petre Dogaru

INSULA ȘERPILOR

ÎN CALEA RECHINILOR

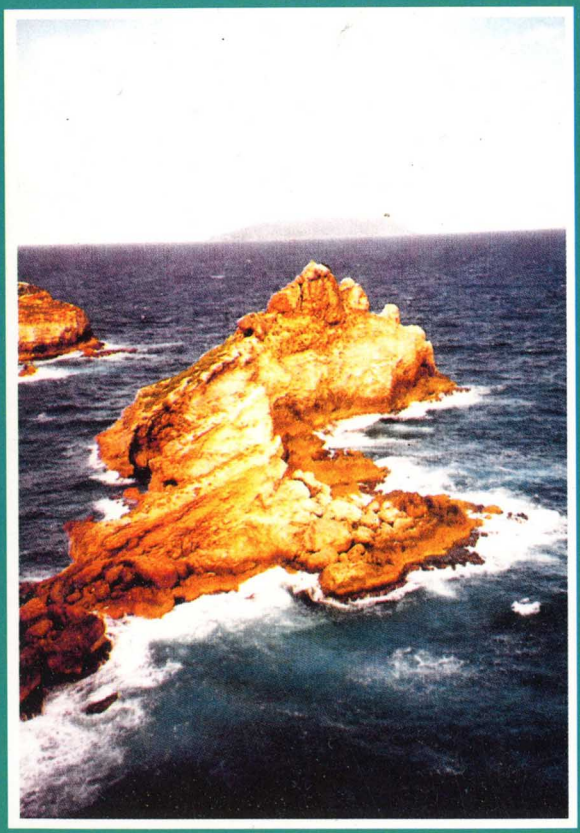

Seria

„Documente revelatorii“

Titluri apărute:

- *Mihail Sadoveanu*: **Drumuri basarabene**, ediţie de I. Oprişan (epuizată);
- *Mihai Eminescu*: **Răpirea Bucovinei** (cu documentele inedite ale răpirii), ediţie de D. Vatamaniuc, 6495 lei;
- **Procesul mareşalului Antonescu**, I–II, ediţie de Marcel Ciucă, 16500 lei;
- *Winston Churchill*: **Al doilea război mondial, vol. I–II**, 19500 lei;
- *Nicolae I. Arnăutu*: **12 invazii ruseşti în România**, traducere de Mihai Popescu, 5995 lei;
- *Petre Dogaru*: **Insula Şerpilor în calea rechinilor**, 6495 lei.

În curs de apariţie:

- *Mihai Eminescu*: **Răpirea Basarabiei**, ediţie de D. Vatamaniuc;
- *Nicolae Baciu*: **Agonia României**;
- *Mareşal Ion Antonescu*: **Românii, originea, trecutul, sacrificiile şi drepturile lor**;
- * * * **Mareşalul Antonescu în intimitate.** Corespondenţă particulară şi documente inedite. Ediţie de I. Oprişan.

PETRE DOGARU

Insula Şerpilor în calea rechinilor

Coperta de VALENTIN TĂNASE

Editura SAECULUM I.O.
ISBN 973-9211-34-8
Editura VESTALA
ISBN 973-9200-28-1

© Toate drepturile sunt rezervate Editurii SAECULUM I.O.

PETRE DOGARU

INSULA ŞERPILOR
ÎN CALEA RECHINILOR

Ediţia a II–a, necenzurată şi augmentată

Editura SAECULUM I.O. Editura VESTALA

Bucureşti, 1996

Tipar: Grupul drago print

TIPOGRAFIA FED - Calea Rahovei 147,
sector 5 - Bucureşti; Tel.: 3359318; Fax: 3373377

Motto:

„Călcaţi ţara în lung şi în lat; mergeţi de la Nistru până la Tisa şi din Maramureş până la Mare şi veţi constata pretutindeni acelaşi chip, aceeaşi privire, aproape acelaşi port şi absolut acelaşi grai şi aceeaşi dorinţă.“

Ion Antonescu

Prolog.

Insula Şerpilor, străvechi pământ românesc în bazinul Mării Negre

Astăzi, o Românie democratică, cu valenţe social–economice noi, izvorâte din specificul tradiţiilor noastre, adânc înscrise în conştiinţa poporului român, prezent constant, de peste două milenii, pe un teritoriu unitar, se afirmă treptat, dar ferm în structurile Euro–Atlantice, ca exprimare a unui consens naţional, fiind preocupată în acelaşi timp de participarea la proiectele de cooperare la nivel subregional din Europa Centrală, din Bazinul Dunării şi zona Mării Negre. Ca stat suveran şi independent, România dezvoltă raporturi de bună vecinătate cu toate celelalte state vecine, pronunţându–se pentru intangibilitatea tratatelor încheiate după al doilea război mondial, deoarece orice cerere de schimbare a frontierelor ar genera **„o reacţie în lanţ“**[1], dar **„de principiu, de fixare, deci, a unei poziţii politice şi morale sau juridice“**[2], însăşi instituţia prezidenţială nu are nimic împotrivă.

Tocmai din datoria morală, civică şi, nu în ultimul rând, patriotică, lucrarea de faţă are ca scop demonstrarea, pe bază de documente, în conformitate cu normele internaţionale, a apartenenţei Insulei Şerpilor la România. Adresându–se, deopotrivă, atât specialiştilor, cât şi publicului larg şi îndeosebi tineretului, volumul este rodul cercetărilor asupra acestui străvechi pământ românesc, în strânsă legătură cu istoricul Dobrogei (din care insula s–a desprins în timpul erelor geologice); cu tradiţiile navale româneşti; cu politica noastră externă de–a lungul veacurilor (legată indisolubil de jocul de interese al marilor puteri politico–militare ale momentului), în bazinul Mării Negre şi la Gurile Dunării; Insula Şerpilor având o deosebită

poziţie strategico-militară. Într-un sens mai restrâns, lucrarea de faţă încearcă să servească la modernizarea procesului complex instructiv-educativ, care nu trebuie să se oprească la porţile şcolilor şi ale universităţilor.

Stema României, care simbolizează statul român suveran şi independent, unitar şi indivizibil, are în componenţa sa, pe un fond albastru, doi delfini din aur, afrontaţi, cu cozile ridicate în sus, care reprezintă ţinuturile Mării Negre, confirmând, parcă, cuvintele rostite de marele Iorga într-o conferinţă ţinută în anul 1933, la Liga Navală Română, intitulată *Poporul românesc şi Marea:* **„Toată viaţa noastră a fost orânduită aşa după ape"**[3].

Istoricul Gh. Brătianu a sintetizat importanţa spaţiului geopolitic al Mării Negre (la care ţara noastră are o deschidere maritimă de 450 de kilometri), astfel: **„Caracterul de zonă de tranziţie între lumea mediteraneană cu conturile precise şi imensitatea stepelor asiatice. Îndeosebi acestui factor maritim, istoria românească îi datorează faptul că este altceva decât cea a ţărilor rămase departe de marile drumuri comerciale şi la adăpost de război şi poate de aceea sunt cu mult mai fericiţi în epocile de criză, căci nu atrag atenţia prea susţinută a diplomaţilor şi a strategilor. Avem de a face aici, însă, fără nici o îndoială, cu reversul inevitabil al medaliei: interesul istoric pe care îl trezeşte o regiune geografică este un privilegiu ce se plăteşte scump"**[4]. Dar Insula Şerpilor, în afara situării în Bazinul Mării Negre, ocupă şi poziţia de la nord-est de Braţul Sulina, aflat la Gurile Dunării, cel de al doilea mare curs de apă al Europei şi una din cele mai importante căi internaţionale ale continentului. După cum menţionau istoricii, tatăl şi fiul, C. C. Giurescu şi Dinu C. Giurescu, **„cine stăpâneşte Dunărea în bazinul ei inferior şi mai ales gurile ei, acela joacă un rol şi are o răspundere nu numai în istoria locală, dar şi în cea continentală"**[5].

Capitolul I, din prezenta lucrare, prezintă evoluţia pământului dobrogean; din catena munţilor din nord a acestuia, având loc separarea Insulei Şerpilor în urma celor două transgresiuni holocene, probabil, care au afectat şi conformaţia Mării Negre. Insula Şerpilor nu a fost locuită în preistorie, dar, la sfârşitul paleoliticului inferior şi în cel mijlociu, vânătorii neanderthalieni sunt atestaţi arheologic în tabere sezoniere, amenajate în aer

liber, pe coasta Mării Negre şi pe terase dunărene dobrogene, deci în jurul anului 40 000 î.Hr.

Civilizaţia Hamangia, care a cuprins întreg teritoriul Dobrogei, a produs statuetele intitulate de cercetători *Gânditorul* şi *Femeia sa*, capodopere de valoare mondială ale artei antropomorfe neolitice ce anticipează, cu cel puţin cinci milenii, celebra statuie *Gânditorul*, a lui Auguste Rodin, care simbolizează forţa creatoare a gândirii umane (vezi Anexa 1, p. 148). Oamenii neoliticului din Dobrogea nu au ezitat să înfrunte, cu luntrea monoxilă, sprintenă, uşoară, manevrabilă, dar, în acelaşi timp, robustă, valurile din largul Mării Negre, aşa cum rezultă din descoperirea, în unele aşezări preistorice, a unor resturi de peşti, ce nu trăiau aproape de ţărm[6].

Tot în primul capitol sunt prezentate aspecte legate de aşezare, dimensiuni, aspecte fizico-geografice în legătură cu dinamica geo-morfologică, condiţiile climatice, soluri, floră şi faună, care, luate în ansamblu, dovedesc apariţia, relativ de dată recentă, a Insulei Şerpilor, în post-diluvial, fapt explicat şi prin lipsa de endemisme în rândul faunei, care, probabil, a avut mult de suferit în urma construirii bazei militare sovietice.

Istoria scrisă a insulei începe în anul 777 î.Hr., fiind legată de legenda eroului troian Ahile şi de ionienii din Milet care, în timpul marii colonizări greceşti, întemeiau, după tradiţie, pe ţărmurile Mării Ospitaliere, 90 de aşezări, şi care au deţinut hegemonia, în zona respectivei mări, timp de peste două secole. Timp de unsprezece secole, prin marele templu închinat lui Ahile zeificat şi oracolul de aici, Insula Albă (Strălucitoare), *„A lui Ahile"*, s-a bucurat de un mare renume în lumea antică, aici instalându-se, cam pe la începutul secolului VI î.Hr., hegemonia persană. Dar coloniile greceşti, amplasate pe tot litoralul, şi-au continuat existenţa.

Insula Şerpilor îşi va menţine tradiţiile rituale impasibilă la hegemonia maritimă ateniană, la invazia celţilor, la expansiunea Regatului Pontului, şi la transformarea, din ultimul sfert al veacului I d.Hr., a Pontului Euxinus timp de trei secole într-un *„lac roman"*. Splendidele construcţii ale oraşului întemeiat de Constantin cel Mare, Constantinopolis, inaugurat la anul 330, şi rapida expansiune a creştinismului la Gurile Dunării de Jos vor face ca faima insulei lui Ahile să pălească.

În capitolul III este menţionată, în Dobrogea şi bazinul de est al Pontului, forţa navală a despotului Dobrotiţă, care a înfruntat **„timp de 15 ani de la egal la egal unităţile marinei de război genoveze, performanţă neegalată în epocă de nici o altă flotă din Marea Neagră"**[7], constituind o reală surpriză pentru hegemonia, fără drept de apel, de-a lungul întregului ev mediu, a Bizanţului, în marea respectivă.

Ascensiunea treptată a Imperiului Otoman, care ajunge la Dunăre în 1394, îl va face pe Mircea cel Bătrân să piardă Dobrogea, steagul Semilunei ocupând, prin lupte aprige, Chilia şi Cetatea Albă, iar o dată cu aceasta, Moldova începe, din 1484, să nu mai fie putere maritimă. Din primul sfert al secolului al XVI-lea, Kara Deniz (cum începe să fie numită curent Marea Neagră, după cucerirea de către turci a Constantinopolului, în anul 1453), devine, timp de trei secole, *„lac turcesc"*.

Capitolul IV menţionează, ca pe unul din stâlpii coaliţiei antiotomane *Liga Sfântă*, pe epocalul voievod Mihai Viteazul, care în 1599, trimite **„200 de ambarcaţiuni (barcones), fiecare având la bord 200 de oameni, în Marea Neagră, căutând prin acţiunea sa temerară să blocheze Constantinopolul de sursele sale de aprovizionare din ţările române"**.[8]

Prin obţinerea, prin luptă, pentru supuşii săi, în 1774, a libertăţii de navigaţie şi comerţ în Marea Neagră, urmată, la zece ani, de acelaşi succes al Imperiului habsburgic, marea respectivă a încetat să mai fie *„lac turcesc"*. La 8 septembrie 1854, Insula Şerpilor a servit ca punct de întâlnire generală a escadrelor reunite ale puterilor care declaraseră război Imperiului ţarist: Franţa, Anglia şi Imperiul Otoman, iar o conferinţă avută la bordul vasului *Caradoc*, a hotărât ca o comisie să se deplaseze pe coastele Crimeei şi să constate preparativele de apărare ale inamicului[9].

Protocolul încheiat după terminarea acestui război (soldat cu înfrângerea Rusiei), între plenipotenţiarii puterilor semnatare ale Tratatului de la Paris, reprezintă primul document de drept internaţional care se referă, în mod expres, la Insula Şerpilor, la data de 6 ianuarie 1857, punând această insulă sub suzeranitatea imediată a Sublimei Porţi. Lucrarea trece apoi în revistă toate evenimentele legate, direct sau indirect, de situaţia Insulei Şerpilor

în epoca modernă şi contemporană a istoriei românilor, din care amintim:

— Tratatul de la Berlin din 1/13 iulie 1878, prevedea reuniunea cu România a Insulei Şerpilor, aceasta luând-o, practic, în primire, la 12 aprilie 1879.

— Tratatul de pace din 28 iunie 1919, între Puterile Aliate şi Asociate cu Germania învinsă, stabilea ca Dunărea maritimă, sector în care intra şi Insula Şerpilor, să se afle sub competenţa Comisiei Europene a Dunării (intrând, în continuare, în hotarele României).

— Conferinţa de la 18 august 1938 de la Sinaia trecea sectorul Dunării maritime, inclusiv Insula Şerpilor, sub administraţia deplină a României.

— Din 1 august 1941, până la 25 august 1944, Insula Şerpilor se află în subordinea Comandamentului german *Admiral Schwerzes Meer.*

— La 28 august 1944, un mic detaşament de marinari sovietici ocupă Insula Şerpilor, fără să tragă un foc de armă.

— În toamna lui 1945, sovieticii fixează, cu de la sine putere, frontiera maritimă româno-sovietică, înglobând în hotarele U. R. S. S., Insula Şerpilor.

— La 4 februarie 1948, *Protocolul referitor la precizarea frontierei de stat între R. P. R. şi U. R. S. S.*, de la Moscova, prevedea că Insula Şerpilor intră în componenţa U. R. S. S.

— La 28 februarie 1948, în conformitate cu prevederile protocolului de mai sus, s-a semnat, chiar pe Insula Şerpilor, Procesul-Verbal prin care Insula Şerpilor era **„înapoiată"** U. R. S. S.-ului de către R. P. R.

— În perioada 28 august 1944 – 8 decembrie 1991 (data abolirii oficiale a U. R. S. S.-ului), Insula Şerpilor a aparţinut, de facto, Uniunii Sovietice, dar, de jure, conform normelor de drept internaţional, protocolul din 1948, mai înainte menţionat, nefiind ratificat de organele abilitate ale celor două ţări, este contestabil, acesta semnându-se totodată sub presiunea ruşilor.

Din relatările a doi ziarişti de la *Expres*, care s-au apropiat în noiembrie 1992, la mai puţin de o milă de Insula Şerpilor, şi nu numai, se desprinde concluzia că, după dezmembrarea Uniunii Sovietice, insula era sub un *„condominiu"* între Federaţia Rusă şi Ucraina, din punct de vedere militar, iar din punct de

vedere politic aparţine Kievului. Nu am putut procura informaţii dacă după august 1993, trupele ruseşti deghizate, au părăsit insula.

În continuare, problema Insulei Şerpilor este analizată până la finele lunii iunie 1995, aşa cum rezultă din contextul geopolitic în general, şi din relaţiile externe ale Bucureştiului cu Federaţia Rusă şi, respectiv, Ucraina, în special. O atenţie deosebită s-a acordat momentului crucial de la Malta, de la începutul lui decembrie '89, care reprezintă pentru cei mai mulţi analişti cel mai important moment al timpurilor noastre.

Puternica bază militară din Insula Şerpilor este încă una din moştenirile nefaste ale *războiului rece.* După ce a fost terminată redactarea primei ediţii, am aflat că, nu departe de insulă, în Golful Kazacia din zona Sevastopol, s-a amenajat, în anii '60, un oceanariu militar, unde delfinii erau supuşi unor experienţe de neimaginat, implantându-li-se electrozi în creier, fiindu-le studiate reacţiile la preparatele medicamentoase precum şi la cele chimice, la apa infestată special, mergându-se până la utilizarea substanţelor psihotropice. Sursa acestor ştiri – cotidianul moscovit *Izvestia* – relata că, în perioada 1975–1987, delfinii au fost folosiţi la intrarea în golfurile: Sevastopol, Balaklaskaia, Donuzlavskaia etc., ca *ecolocatoare-santinelă*, aceste mamifere fiind astfel dresate încât puteau face diferenţa între tipul de material, dimensiunea unui obiect oarecare şi alte caracteristici. Cu ajutorul bieţilor delfini, din rândul cărora câteva mii au murit în cursul experienţelor menţionate, s-au recuperat carcase de nave, avioane, aparate subacvatice ajunse pe fundul mării şi, nu în ultimul rând, piese arheologice. Mamiferele marine au ridicat la suprafaţă peste 50 de torpile pierdute, care conţineau circa 200 kg de argint.[10]

În mai 1994, când la limita dintre apele teritoriale ucrainiene şi cele româneşti, în punctul de intersecţie 45°12' latitudine nordică şi 29°45' longitudine, deci foarte aproape de Insula Şerpilor, a fost depistată o mină în derivă, de provenienţă necunoscută, nu au mai fost folosiţi delfinii. Mina părea a fi o relicvă a celui de al doilea război mondial, de tipul celor ancorate **„care datorită trecerii timpului şi factorilor s-a desfăcut din cablul care o menţinea într-o poziţie fixă".**[11]

O vedetă militară românească a primit ordin să supravegheze

atent zona, în timp ce autorităţile militare ucrainiene au dispus şi ele măsuri de recuperare a periculosului exploziv. Nu ştim cum s-a terminat acţiunea. Cert este că cei 35 de ani de existenţă a bazei militare sovieto-ruso-ucrainiene din Insula Şerpilor, unde mai mult ca sigur au acostat submarine nucleare, au deteriorat grav echilibrul ecologic al Mării Negre, o urmare fiind, probabil şi înmulţirea rapidă (în detrimentul delfinilor) a rechinilor, e drept de dimensiuni mici şi, până acum, neagresivi faţă de om.

Capitolul VI, care se adresează mai ales tineretului, oferind o serie de surprize legate de descoperiri în ştiinţe şi ramurile ştiinţifice noi precum: paleoastronautica, ufologia, parapsihologia, astrofizica, ingineria genetică şi, nu în ultimul rând, atlantologia, a fost lăsat special la urmă în introducere.

Astăzi, când fenomenul O. Z. N.-urilor este analizat cu cea mai mare atenţie de savanţi, a căror probitate ştiinţifică este în afară de orice discuţie, susţinem ipoteza că atlanţii au poposit şi pe plaiurile mioritice, în perimetrul Porţile de Fier, Munţii Buzăului şi Marea Neagră.

Fără a cădea în ezoterism sau în exotism ieftin, trebuie menţionat faptul că, în perioada 1517-1994, au fost semnalate pe teritoriul ţării noastre peste 300 de evenimente ciudate legate de fenomenul obiectelor zburătoare neidentificate, evenimente în care au fost implicaţi mii de martori. În Marea Neagră există *un triunghi mobil al „Bermudelor"*, unde s-au petrecut şi se petrec fenomene tulburătoare." Pentru a-l introduce pe cititor în atmosferă, redăm o relatare a bucureşteanului Vasile Cătălin Răzvan Cristescu:

„În toamna anului 1989, într-o noapte obişnuită, ca toate celelalte, am simţit nevoia să mă rog pentru dragoste, înţelepciune şi ştiinţă. Mă rugam imaginii lui Isus. Aveam obiceiul ca seara să privesc cerul înstelat. Simţeam nevoia s-o fac. Aflându-mă la mare cu o prietenă, m-am uitat îndelung la cer de pe terasa hotelului Egreta. Prietena mea intrase în cameră, adormise. Pe la ora două din noapte deasupra mea a apărut o lumină puternică galben-portocalie. Se afla foarte aproape de mine, la vreo 50 de metri deasupra mea. Timp de câteva secunde am privit lumina aceea rotundă şi galbenă, cu un diametru de vreo 10 metri. Apoi a dispărut fără zgomot. Întâmplarea nu m-a şocat, auzisem despre O.Z.N.-uri, aproape că puteam s-o uit...

Dar n–am putut–o uita, pentru că de la acea apariţie, viaţa mea a luat alt curs. Am început să practic Yoga. Este vorba de Hata–Yoga prin exerciţii de respiraţie şi rugăciune. Şi, la un moment dat, stând cu ochii închişi, în meditaţie, am văzut din nou lumina. Acum era o lumină mare, galbenă, adâncă, vastă şi plină parcă de pace şi de bucurie. Din acel moment, ori de câte ori intram în meditaţie, îmi apărea aceeaşi lumină, modificată puţin spre auriu. Simţeam parcă pământul departe de mine, între stele şi foarte mic. Trăiam senzaţia că lumina se află în mine şi pretutindeni, era puternică, dar fenomenul ţinea foarte puţin, cam două minute. Ceva mai mult, uneori mă vedeam prezent într–o biserică, plin de pace şi bucurie. Ceea ce s–a întâmplat însă după toate aceste trăiri descrise lapidar – ele fiind mult mai complexe în realitate – mi se pare ieşit din comun şi foarte greu de explicat. De cel puţin cinci ori pe săptămână mă pomenesc cântând din memorie cu cuvinte ciudate, pe care nu le–am învăţat niciodată. Unele cuvinte au sonoritatea limbii latine. Oricum, memoria mea cânta într–o limbă străină, melodii mirifice ce par a fi taine din Univers. Trebuie să menţionez că îmi controlez gândurile, memoria, şi totuşi acele melodii într–o limbă pe care nu o vorbesc apar spontan, se desfăşoară curate în legea lor, textul este bogat în expresii, coerent, complet, iar eu habar nu am cum şi de unde vin toate în memorie şi funcţionează ca şi cum aşa avea încorporat în creier un magnetofon cu o bandă imprimată. Pun acest fenomen fără îndoială în legătură cu apariţia de la mare, pe când stăteam pe terasa acelui hotel – pentru că altă explicaţie nu găsesc. De atunci, totul în memoria mea s–a modificat. Dar am trăit şi momente mai neplăcute, prin apariţia unor spirite zgomotoase, noaptea, ca nişte umbre negre care respirau omeneşte, se mişcau prin cameră şi dispăreau după un sfert de oră pur şi simplu prin perete!"[12]

Fără comentarii...

În februarie 1996 am obţinut o casetă video, după care au fost reproduse trei fotografii color, cuprinzând imagini sugestive din Insula Şerpilor. Deoarece lucrarea era în faza finală de tehnoredactare computerizată, la editura „Semne '94", i–am propus directorului acesteia, ing. Dulu Ştefan, reproducerea celor trei fotografii, cu textele aferente, într–un capitol final intitulat

Ultima oră, cu fâlfâire bicoloră. Dl. Dulu a acceptat, cu condiţia ca eu să obţin scanarea color a fotografiilor respective, şi să suport costul, ceea ce am făcut.

Desfăcând acasă pachetele cuprinzând volumele ce constituiau aşa-zisa cotă ce-mi revenea ca autor al lucrării *Insula Şerpilor în calea rechinilor*, am constatat cu stupoare lipsa capitolului *Ultima oră, cu fâlfâire bicoloră*, care apărea, culmea, în *Sumar*, la pagina 173.

Considerând faptul descris drept cenzură şi o lipsă elementară de respect faţă de cititori, nu m-am prezentat la lansarea cărţii la *Salonul cărţii de istorie*, organizat sub egida Direcţiei Generale a Arhivelor Naţionale din Bucureşti, în aprilie 1996. Totodată am desfăcut volumele din cota personală, cu autograf şi cu explicaţii, date într-un ciclu de conferinţe, care au stârnit interesul, mai ales în rândul oamenilor politici şi al cadrelor didactice din învăţământul preuniversitar din capitală.

Elementele prezentate în legătură cu prima ediţie, şi nu numai, au făcut imperios necesară apariţia unei noi ediţii. Materialul documentar acumulat în legătură cu deloc simpla problemă a Insulei Şerpilor, în perioada decembrie 1995 - 10 iunie 1996, selectat, comentat şi argumentat, este cuprins, mai ales în capitolul: *În loc de epilog, ultima oră, strict autentică*, a volumului de faţă. **„Cheia"** comentariului politic îl constituie tocmai cele trei fotografii **retrase** din prima ediţie, de aceea cea de a doua, poartă sugestivul titlu de **„necenzurată şi augmentată"**

Concluzia care se desprinde este că, sub actuala guvernare, nu se întrevede nicicum revenirea Insulei Şerpilor la patria-mamă şi, foarte puţin probabil, aducerea în ultimă instanţă a problemei insulei în faţa Curţii Supreme de Justiţie de la Haga.

În etapa actuală, Bucureştiul ar trebui să facă demersuri oficiale, pe ruta Kiev-Haga, ca în lumina documentelor de la Helsinki, să obţină o soluţie de compromis, cu două deziderate:

— demilitarizarea Insulei Şerpilor

— trecerea insulei sub un statut comun ucraineano-român.

Una din problemele de drept internaţional pe care le ridică Ucraina, care consideră pentru totdeuna Insula Şerpilor ca teritoriu al său, este că, insula nu a fost luată României cu forţa. Ori, lucrarea de faţă demonstrează tocmai contrariul!

NOTE

1. Ion Iliescu, *Toamnă diplomatică*, Edit. Redacţiei publicaţiilor pentru străinătate, Bucureşti 1995, p. 249.
2. *Ibidem.*
3. Nicolae Iorga, *Poporul românesc şi Marea*, Datina românească, Vălenii de Munte, 1938, p. 15.
4. Gheorghe I. Brătianu, *Marea Neagră de la origini până la cucerirea otomană*, Edit. Meridiane, Bucureşti, 1988, vol. I, p. 87.
5. C. C. Giurescu şi Dinu C. Giurescu, *Istoria Românilor din cele mai vechi timpuri până astăzi*, Edit. Albatros, Bucureşti, 1971, p. 22.
6. D. M. Pippidi, D. Berciu, *Din istoria Dobrogei,* vol. I, *Geţi şi greci la Dunărea de Jos din cele mai vechi timpuri până la cucerirea romană.* Edit. Academiei, Bucureşti, 1965, p. 41.
7. Contraamiral George Petre, dr. Ion Bitoleanu, *Tradiţii navale româneşti*, Edit. Militară, Bucureşti, 1991, p. 49.
8. Ştirea e relatată într-un document provenit de la Arhivele din Simancas (Corfu), datat 5 aug. 1599, menţionat de Alex. Ciorănescu în *Documente privitoare la istoria românilor, culese din Arhivele de la Simancas*, Bucureşti, 1944, p. 70, doc. CXXXII.
9. Lt. Col. Mihai Drăghicescu, *Istoricul principalelor puncte de pe Dunăre, de la gura Tisei până la Mare şi pe coastele Mării de la Varna la Odessa*, Bucureşti, 1943, p. 493 şi urm.
10. *Evenimentul zilei* din 9 aug. 1995.
11. *Evenimentul zilei* din 16 mai 1994.
12. Călin S. Turcu, *Enciclopedia observaţiilor O. Z. N. din România (1514–1994)*, Edit. Emanuel, Bucureşti, 1994, p. 148 şi urm.

I.
UN S. O. S. PENTRU ECOLOGIŞTI

1. Aşezare geografică; dimensiuni

Marea Neagră, prin poziţia sa, este o mare intercontinentală, legată prin Strâmtoarea Bosfor (30 de kilometri lungime, 750–3600 metri lăţime, 27,5–120 metri adâncime) de Marea Mediterană şi prin Strâmtoarea Kerci (41 de kilometri lungime, 9,2–15 kilometri lăţime, 10–18 metri adâncime), de Marea Azov.

Insula Şerpilor este aşezată geografic în faţa Gurilor Dunării, respectiv în faţa Braţului Sulina, la o distanţă de 44814 metri N–E de oraşul port Sulina, pe coordonatele de 45°15'53" latitudine nordică şi 30°14'41" longitudine estică[1]. Este de semnalat faptul că în Procesul-Verbal de predare a insulei de către R. P. R. către U. R. S. S., din 28 mai 1948, se menţionează o diferenţă a coordonatelor respective: 45°15'18" latitudine nord şi 30°19'15" longitudine est de Greenwich[2]. Diferenţa are o singură explicaţie şi anume că, în primul caz, Vasile Cucu şi Gheorghe Vlăsceanu s-au folosit de datele unei lucrări româneşti, iar în al doilea caz, s-au folosit date din alte surse.

În anul 1823, amiralul flotei ruse în Marea Neagră, Greig, îl trimite pe locotenentul comandor Kritsky, să întreprindă cercetări în Insula Şerpilor, prilej cu care ofiţerul de marină întocmeşte prima hartă a insulei, în anul 1824. În 1830, la Odessa, apare lucrarea *Plans des golfs, baies, ports, recueilles ou corigés*, a lui E. Taitbout de Marigny, în care se prezintă, de asemenea, o hartă a Insulei Şerpilor.

Un colectiv de ofiţeri, în frunte cu locotenent-comandorul Alexandru Cătuneanu, a făcut, la bordul bricului *Mircea*, intense cercetări hidrografice de-a lungul coastei de vest a Mării Negre.

Rezultatul a fost realizarea primei hărţi româneşti de navigaţie pe mare, intitulată *Harta Mării Negre, coasta României*, având inserată pe ea şi Insula Şerpilor. Valoarea şi ţinuta ştiinţifică a acestei lucrări tipărită la Paris, în cadrul Institutului de Hidrologie al marinei franceze, este indiscutabilă, fiind caracterizată drept **„cea mai exactă lucrare ce s-a executat vreodată"**[3], şi fiind premiată în anul 1900, la expoziţia din capitala Franţei, cu medalia de aur[4].

Ţărmul românesc al Mării Negre, în lungime de 245 de kilometri, prezintă două aspecte diferite: între gura Musura şi Constanţa este jos, cu plaje întinse, iar către sud este înalt, falezele atingând o înălţime ce variază între 2 şi 40 de metri[5].

Zona uscatului continental se prelungeşte sub apele mării, cu o platformă continentală care ocupă 35% din actualul bazin marin, având adâncimi ce nu depăşesc 200 de metri. În dreptul ţărmului românesc, platforma, cu o suprafaţă de cca. 30 000 de kilometri pătraţi, se înclină uşor către est, având o lăţime care se îngustează de la nord la sud, cuprinsă între 100 şi 200 de kilometri (în dreptul gurii Portiţa). De la gura Portiţa, platforma continentală se îngustează treptat, atingând o lăţime de 100 kilometri, la paralela localităţii Vama Veche. Această platformă este bogată în hidrocarburi.

Dacă se trasează o paralelă, ce porneşte de la gura Musura şi până la ţărmul Crimeii, adâncimea platformei nu depăşeşte 70 de metri. Pe această platformă continentală având o pantă de 1,4% în sectorul nordic, ce se accentuează la 2,2% către sud, în partea estică a bazinului marin, între curbele batimetrice de 20 şi 50 de metri, se află situată Insula Şerpilor[6].

Suprafaţa insulei este de 170 000 metri pătraţi sau de 17 hectare, iar perimetrul ei neregulat, în lungime de 1973 de metri, poate fi parcurs, la pas normal, în circa 30–40 de minute. Prin această suprafaţă, Insula Şerpilor este cea mai mare din Marea Neagră foarte săracă în insule, dintre ele mai făcând parte: Insula Sacalin, ivită târziu din valuri, în epoca modernă, în 1897, şi aflată la sud de gura de vărsare a braţului dunărean Sfântul Gheorghe; Insula Kefken, situată la 55 de kilometri de Strâmtoarea Bosfor şi câteva insuliţe şi stânci emerse aflate spre sud în Golful Burgas şi în limanul Berezan[7].

Insula Şerpilor nu depăşeşte în diametru 662 de metri, având

o lungime aproximativ în zona centrală, de la nord la sud, de 440 metri, iar de la est la vest, ceva mai mică, mai precis de 414 metri.

2. GENEZA

Formarea Insulei Şerpilor nu poate fi explicată decât în contextul procesului evolutiv îndelungat şi complex prin care au trecut uscatul românesc şi bazinul Mării Negre, în general, Dobrogea, în special, de care se leagă zona actualei platforme continentale pe care se află insula.

Marea Neagră este un rest din Lacul Pontic, desprins din Marea Saramatică, care avea dimensiuni impresionante în miocen, întinzându-se peste o mare parte a Platformei Ruse şi a Europei Centrale[8]. În cuaternar, deci acum circa un milion de ani, în urma mişcărilor eustatice şi epirogenetice şi respectiv, a transgresiunilor succesive, s-au provocat mari oscilaţii ale nivelului apelor şi ale liniei ţărmului Mării Negre[9]. Regresiunii din Würm (120 000–25 000 î.Hr.), din pleistocenul superior, i-a corespuns o scădere maximă a nivelului Mării Negre, cu circa 40–80 de metri, ce a avut ca rezultat scoaterea la suprafaţă a platformei continentale actuale, care era o câmpie întinsă pe care se depunea loessul. În această situaţie, Insula Şerpilor era legată de Dobrogea (o unitate morfofuncţională veche, cutată în partea de nord prin relieful kimmeric vechi), printr-un uscat continuu, evidenţiat în 1912 de Gh. Munteanu-Murgoci, care menţionează orizonturile de loess îngropate sub depozitele deltaice din insulă[10].

Transgresiunea denumită Marea Neagră Veche, de la sfârşitul pliocenului superior, precum şi cea neolitică şi apoi valahă, din holocen, au format lagunele, limanurile şi au dat ţărmului Mării Negre imaginea celui actual, acoperind cu ape Insula Şerpilor şi spălând complet stratele de loess de la suprafaţa acesteia, acţiunea fiind desăvârşită de eroziunea pluvială şi eoliană[11].

Insula Şerpilor s-a ridicat din nou, de data aceasta definitiv, în post-diluvial, dovadă speciile vegetale şi animale existente pe insulă, de dată relativ recentă, lipsite de endemisme.

Savantul Murgoci a demonstrat că gresiile, conglomerate cuarţoase liasice din insulă, confirmă, ca argument geologic, că actualul teritoriu al Insulei Şerpilor, în continuă schimbare şi

transformare, face parte din munţii din catena kimmerică a nordului Dobrogei[12].

Acelaşi cercetător remarcă, pe rămăşiţele terasei litorale din peninsula situată în partea de nord–est a Insulei Şerpilor, lehmul roşu cuaternar, care este, pentru Murgoci, şi nu numai, o dovadă de necontestat că insula, ca şi Dobrogea, a fost acoperită cu lehm roşu, numit şi terra rosa[13].

Mişcările complexe din erele geologice ale scoarţei au inundat Insula Şerpilor şi au scos–o la suprafaţă, dar nu au înlăturat originea comună a insulei – Dobrogea, străvechi pământ românesc.

Ca şi Delta Dunării – cel mai nou pământ românesc – Insula Şerpilor este într–o continuă transformare fizico–geografică datorită măcinării în timp a stratelor de gresii şi conglomerate, intercalate deseori cu argile. Acest proces are mai multe urmări: ruinarea continuă a ţărmurilor, care în unele locuri prezintă râpe adânci, încrustate cu faleze, faleze care se distrug treptat sub acţiunea de abraziune marină, datorată valurilor, şi formarea unor peşteri incipiente, care se prăbuşesc în decursul a câtorva decenii. Naturalistul A. D. Nordmann, comparând peşterile semnalate pe harta lui Kritsky, din 1824, cu realitatea din 1841, arată că nu a mai rămas decât una spre sud–vestul Insulei Şerpilor, pentru ca în 1931, R. Călinescu să scrie că **„... azi nu se mai vede nimic din această peşteră iar pe locul ei se poate constata un morman de stânci şi bolovani"**[14].

Presupunem că în acest ritm şi cu deteriorările inerente, pe care le–au produs construcţiile militare din anii '50–'60, astăzi, existenţa unei peşteri pe Insula Şerpilor este foarte puţin probabilă. Dar ea nu trebuie exclusă cu desăvârşire, în 1986 fiind descoperită cu totul întâmplător, în timpul unor foraje de rutină, *Peştera Movile*, situată în partea de sud a litoralului, lângă Mangalia, la numai un kilometru de ultima casă, deci în solul dobrogean *„frate geamăn"* cu cel din Insula Şerpilor[15].

Peştera Movile a uimit lumea, fiind un unicat pe plan mondial din punct de vedere microclimatic şi biologic. Formată în regim întunecat, peştera are pereţii tapetaţi cu argilă, cu o lungime totală a galeriilor de 240 metri. Într–un spaţiu de numai 30 metri, în prezenţa unor substanţe toxice: hidrogen sulfurat, bioxid de carbon, metan, azot şi amoniac; oxigenul fiind în

cantităţi infime, speologii români au identificat într-un mediu până atunci total închis şi fără lumină, o faună cuprinzând de la specii inferioare: bacterii ciuperci, protozoare, până la lipitori care ating lungimea de 25 centimetri, şi o specie de miriapod, lung de 10 centimetri, deosebit de activ şi cu muşcătura veninoasă, însumând un număr total de 32 de taxoni (specii şi subspecii noi)[16].

La începutul lunii noiembrie 1994 speologii de la grupul de Exploatări Subacvatice şi Speologie (GESS) au câştigat Marele Premiu la Festivalul de Film Ştiinţific de la Averyon - Franţa, cu filmul *Peştera de dincolo de timp*, care a răsplătit munca de mai bine de doi ani a specialiştilor români, în Peştera Movile[17].

3. ASPECTE FIZICO-GEOGRAFICE

Privită în ansamblu, Insula Şerpilor apare ca o stâncă uriaşă, un *„horst"* cum spun geografii, având forma unui patrulater cu laturile neregulate, iar altitudinile cresc, în general, dinspre zonele mărginaşe către zona centrală unde există un platou, relativ neted, a cărui cotă maximă este de cca. 40 de metri. Numele de horst apare şi în *Enciclopedia Cugetarea* din 1940, având ca autor pe Lucian Predescu[18].

Ţărmurile înalte, terminate cu faleze de care valurile se lovesc zgomotos, sunt mai înalte, până la 21 de metri, în sud şi est, unde aceste faleze au pante abrupte, prăpăstioase chiar. Ambele ţărmuri, atât cel de sud, cât şi cel de est, au o linie sinuoasă, formând fiecare în parte câte un golf larg. În nord-est este o peninsulă, a cărei altitudine nu depăşeşte 12 metri (vezi harta Anexa Nr. 2, p. 149).

Ţărmul nordic este mult mai jos, cu stâncile abia ieşind din mare, şi este de asemenea sinuos, prezentând un golf foarte larg, pe când ţărmul vestic este cam tot atât de jos, dar aproape rectiliniu[19].

Adâncimile apei mării în apropierea ţărmurilor sunt în ordine crescătoare următoarele: în nord între 5 şi 6 metri, în vest de 10-16 metri, în est de 9-19 metri, iar în sud de 10-16 metri. Ţărmul de nord se exclude din start, prin adâncimea sa mică, pentru ancorarea navelor, iar celelalte ţărmuri prezintă golfuri prea largi pentru acostare, în plus, Insula Şerpilor este înconjurată

de blocuri stâncoase mai mari sau mai mici, care se înalţă atât deasupra apei, cât şi submerse[20]. În aceste condiţii nici un vas nu poate risca o apropiere mai mare de 50 de metri de ţărm, iar după cum vom vedea în Capitolul IV, sovieticii vor face lucrări serioase pentru apropierea navelor lor de baza militară aflată pe insulă.

4. CONDIŢII CLIMATICE

Verilę sunt moderat de călduroase, datorită atenuării temperaturii de briza şi de apa Mării Negre, iar iernile sunt moderat de friguroase, dar marcate adeseori de vânturi puternice, reci şi umede, întrepătrunse de rafale de viscole, care l-au marcat atât de mult pe poetul roman Ovidiu, exilat, din motive politice, la Tomis, de către împăratul Augustus.

În semestrul cald predomină advecţiile lente de aer din vest, încălzit şi relativ uscat, iar în cel rece predomină masele de aer din nord–est, cu caracteristici de aer arctic–continental. Ninsorile, de scurtă durată şi destul de rare, produc un strat subţire de zăpadă, cu un caracter episodic.

Temperatura medie anuală este de 11,1°C, minima absolută înregistrându-se la 9 februarie 1925, -25,6°C, iar maxima absolută a fost pe 8 august 1904, când mercurul termometrelor a înregistrat 39,0°C, dar mediile lunii celei mai calde, iulie, urcă doar până la 22,4°C şi scad în luna cea mai rece, ianuarie, doar la 0°C.

Numărul zilelor de îngheţ este destul de redus, 84,2, iar îngheţul mării în jurul insulei este o excepţie, aşa cum s-a întâmplat în anul 1929.

Media anuală a precipitaţiilor este foarte redusă, şi anume de 359,0 mm, cantităţile medii lunare maxime cad în iunie, 43,0 mm, iar cele mai mici în februarie, de 20,4 mm. În sezonul cald sunt averse de ploaie foarte frecvente şi trebuie menţionat faptul că în Insula Şerpilor lipseşte apa potabilă.

Ceaţa se manifestă frecvent iarna şi primăvara, constituind un pericol real pentru navigaţie, deoarece estompează uneori lumina farului din insulă, cum a fost în anul 1914, când cargoul englez *Conigsliffe*, a eşuat, deoarece nu a văzut respectivele semnale luminoase, iar epava lui, aflată pe stâncile de pe coasta

de sud a insulei, constituia în perioada interbelică, unul din punctele de atracţie pentru turişti[21]. (vezi Anexa nr. 13, p. 166)

Apa potabilă lipseşte, Mihail Drăghicescu menţionând că, în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, puţurile existente pe insulă, pentru colmaterea apei de ploaie erau în mare parte inutilizabile, din cauza populării lor cu şerpi, dar bănuindu-se şi existenţa unor puţuri pentru apă, vechi, astupate[22].

5. SOLURILE

Condiţiile naturale sunt potrivnice şi chiar vitrege pentru formarea solurilor pe Insula Şerpilor: substratul geologic alcătuit din gresii şi conglomerate, spălat şi erodat de transgresiunile şi regresiunile marine repetate, o abraziune continuă şi puternică, o vegetaţie ierbacee sărăcăcioasă şi o faună dominată de păsări, din care numai două îşi duc viaţa permanent pe insulă. La acestea se adaugă mari suprafeţe de stâncărie golaşă, atât în zona litorală, cât şi în interiorul insulei.

Totuşi, s-a format un strat de sol în arealele discontinui, ori în crăpături din stâncă sau în imediata lor vecinătate. Tipurile de sol sunt: soluri erodate, soluri cu schelet, cernoziomuri şi cernoziomuri carbonatice. Pe platoul din centrul insulei, solurile de culoare neagră conţin mari cantităţi de humus, dar al căror proces de formare nu este încheiat, având în compoziţie cantităţi de materie organică incomplet transformată, atingând maximum 50-60 cm grosime, fapt întâlnit doar aici şi în peninsula din nord-est. Aceste soluri au o structură nisipoasă, impregnată, nu rareori, cu fragmente de rocă, care le dau caracterul de soluri scheletice, unde personalul farului a amenajat grădini de legume, udate cu trudă, despre soarta lor nemaiştiindu-se nimic după 28 august 1944. În restul insulei, grosimile solului variază foarte mult în minus, mergând până la câţiva centimetri, constatându-se şi straturi subţiri de guano, acolo unde frecvenţa păsărilor, în special a pescăruşilor, era mai mare, adică în sectoarele situate în est şi sud-est[23].

6. FLORA

Relieful în majoritate stâncos, prezentând un sol subţire şi areolar, lipsa apei, precipitaţiile reduse, verile secetoase şi iernile

lipsite în general de zăpadă sunt condiţii naturale neprielnice dezvoltării unei vegetaţii bogate. Ridicarea definitivă din valuri, a insulei, în post diluvial, explică numărul mic de specii şi lipsa relicvelor.

Cercetările admit originea continentală a speciilor de plante, seminţele lor fiind aduse pe Insula Şerpilor de curenţii marini, alte surse probabile fiind păsările şi vântul. Călătorii din antichitate care aduceau în insulă, conform tradiţiei, animale vii, ce erau jertfite pentru a obţine bunăvoinţa lui Ahile şi pentru a consulta oracolul, au contribuit şi ei, indirect, la pătrunderea unor seminţe de plante, deoarece animalele aveau nevoie de fân şi cereale, care constituie o altă sursă sigură.

Pădurile, care ar fi acoperit cândva insula, sunt o fabulaţie a unor scrieri antice, solul insulei nepermiţând decât dezvoltarea unor vegetaţii de stepă, dominată de buruieni pitice, perfect adaptate secetei şi vânturilor, iar elementele lemnoase chiar tufişurile lipsesc în totalitate.

Vegetaţia prezintă peste 70 de specii de plante ubiquiste, pontice, mediteraneene şi adventive, din care mai numeroase sunt algele (familia Chlorococacae), lichenii (familia Palmellacee), clasa muşchilor, familia Urticacee (urzica), familia Gramineelor (pirul, obsiga, trestia de câmp etc.), familia Crucifere (rapiţa, traista ciobanului), familia Compozitae (romaniţa, muşeţelul, păpădia) şi familia Leguminoase (nalba, iarba grasă)[24].

7. FAUNA

Din aceeaşi cauză, evoluţia relativ recentă a insulei în post-diluvial, referindu-se, bineînţeles, la timpul geologic, fauna este lipsită de endemisme. Elementele faunei, aproximativ identice cu cele de pe litoralul dobrogean, au fost aduse pe Insula Şerpilor pe patru căi:

— deplasându-se în zbor (păsări şi unele insecte);

— deplasându-se înot (şerpii);

— purtate de curenţii marini odată cu resturile vegetale (insecte);

— adusc involuntar de oameni (insecte).

Raportată la mărimea insulei, fauna era bogată şi specific

că era, deoarece nu se ştie câte au mai rămas din cele 200 de specii şi subspecii, odată cu lucrările ample de amenajare a bazei militare sovietice de pe Insula Şerpilor.

Păsările, cu cele circa 150 de specii care erau prezente pe insulă, reprezentau clasa predominantă, dintre care numai două staţionare, care-şi scot puii aici, pescăruşul argintiu (Larus argentatus cachinnans Pall), ale cărui ţipete seamănă cu râsul unui copil şi care, în opinia unora, ar fi dat numele insulei de Albă (Strălucitoare), şi cormoranul lui Aristotel (Phalacrocorax aristotelis desmaresti Payr), mare consumator de peşte. Aceste păsări populau în colonii zona nordică, din apropierea ţărmului unde-şi construiau şi cuiburile, în care depuneau 2–3 ouă, comestibile. Dintre speciile sezoniere, migratoare, sunt menţionate de specialişti: rândunica de mare, lăstunul, pescăruşul negru, cioara cenuşie, cioara de câmp, brumăriţa de pădure, stăncuţa, presurele, sticletele etc.

Fauna este completată de încrengătura viermilor cu familia Lombricide (râma); clasele crustacee, miriapode şi insecte din încrengătura moluşte etc.[25].

Am lăsat mai în urmă şarpele de apă (Natrix tessellata Laur), care face parte din familia colubride (Colubre hydrus Pall), ordinul ophidieni, clasa reptile, încrengătura vertebrate. Reptila popula în special zona litorală, dar putea fi întâlnită şi pe platoul înalt din zona centrală. Acest colubrid lung de 1,20–1,30 metri, deşi prezintă o înfăţişare hidoasă, negru cu pântecele roşiatic şi capul mic, se hrăneşte cu peşte, este complet inofensiv şi, în opinia mai multor cercetători, de la el şi-a luat denumirea modernă insula, atât în limba română, Insula Şerpilor, cât şi în cea rusă, Zmeinoi Ostrov sau Zmeinâi, *„Zmeinoi"*, respectiv *„Zmeinâi"*, însemnând: *„A Şerpilor"* iar *„Ostrov"* traducându-se, în limba română, *„Insulă"*[26]. Însăşi ucrainienii recunosc că pe Insula Şerpilor nu mai este nici un şarpe.

Dintre peşti, se semnalează genul Serranus, iar mai spre larg înoată mamiferele marine ale speciei Dephinus delphis şi Tursiops fruncatus Mont[27]. Calcanul este un peşte obişnuit în zonă, iar în ultimii ani au apărut rechinii de dimensiuni ce nu depăşesc un metru lungime şi, până acum, neagresivi faţă de oameni.

În septembrie 1995, cpt. rg. I. (r) Croitoru Ion îşi amintea:

„În luna august 1948, am ieşit în mare la pescuit cu cuterul Rompescaria nr. 2. Acel cuter era de fabricaţie suedeză. Echipajul se compunea din 7 persoane. Eu eram conducătorul şi motoristul cuterului. Ceilalţi membrii ai echipajului conduceau la pescuit cele trei bărci pe care le remorcam. Lansam cam două mii de cârlige pentru a pescui calcan. Era un peşte bun cu carne albă şi foarte gustos. Tare aş dori acum să mănânc un asemenea peşte care aproape că a dispărut total.

La sugestia unui pescar, am plecat spre Insula Şerpilor unde, credeam noi, vom găsi mai mult calcan. Marşul spre Insula Şerpilor l-am executat noaptea. După timpul scurs şi viteza de mers, trebuia să se vadă farul de pe Insula Şerpilor. Dar nu se vedea nimic. Adâncimea fiind propice, am ancorat cam pe la mijlocul nopţii. Dimineaţă ne-am trezit cu o şalupă lângă noi, cu grăniceri şi marinari sovietici. Atunci ne-am dat seama că farul de pe insulă n-a funcţionat, ceea ce era contrar regulamentelor internaţionale"[28]

Domnul Croitoru relatează în continuare, că grănicerii şi marinarii sovietici au făcut controlul cuterului, ţinându-l prizonier, în far, timp de trei zile şi tot atâtea nopţi. Apoi a fost eliberat, după ce s-a constatat că acesta nu cunoştea faptul că insula aparţinea U. R. S. S.-ului, nu înainte să i se atragă atenţia, ca pe o rază de doisprezece mile marine, să nu intre în apele teritoriale ale Insulei Şerpilor.

Întâmplarea din vara anului 1948, impune tragerea unor concluzii importante:

— opinia publică românească nu ştia că insula aparţinea ruşilor;

— aflându-ne în perioada *războiului rece*, sovieticii au mai comis un abuz, oprind funcţionarea farului pe timpul nopţii;

— detenţia conducătorului cuterului, era un avertisment sever, dat pe viitor oricărui echipaj românesc;

— în anii '40 pescuitul calcanilor în Marea Neagră, respectiv în apropierea Insulei Şerpilor era rentabil.

Poluarea contemporană a Mării Negre, la care forajele ucrainiene şi româneşti pentru depistarea hidrocarburilor din platforma continentală, şi-au adus o contribuţie importantă, au dus practic la dispariţia unor specii. Scăderea catastrofală a numărului calcanilor şi sturionilor din Marea Neagră, a fost

semnalată de emisiunea *Actualităţi* a postului *PRO T.V.*, din seara zilei de 11 mai 1996. Ce face Mişcarea Ecologistă din România? Dar Partidul Ecologist?

NOTE

1. Sunt coordonatele date de Călinescu R. în schiţa monografică *Insula Şerpilor*, din *Analele Dobrogei*, anul XII, 1931, fasc. 1–12; p. 1, ele fiind aceleaşi şi în lucrarea *Insula Şerpilor*, de V. Cucu, Gh. Vlăsceanu, Edit. „Viaţa Românească", Bucureşti, 1991, p. 7. În schimb, în lucrarea lui S. Corréard, *Ghide maritîme et stratégique de la Mer Noire*, Paris, 1854, p. 65, apar 45°15'31" lat. N şi 27°56'42" long. estică; ca în harta englezească, datată octombrie 1856, care apare la Anexa nr. 2, p. 149, din prezenta, să se observe coordonatele: 45°16'7" N şi 30°14'23" E.
2. Vezi textul original al Procesului–Verbal la Anexa nr. 7, p. 159.
3. Contraamiral George Petre, dr. Ion Bitoleanu, *Tradiţii navale româneşti*, Edit, Militară, Bucureşti, 1991, p. 181.
4. *Ibidem.*
5. V. Cucu, Gh. Vlăsceanu, *op. cit.*, p. 8.
6. *Ibidem*, p. 8.
7. *Ibidem*, p. 9.
8. *Ibidem*, p. 11.
9. Despre evoluţia Mării Negre în cuaternar, vezi, pe larg, C. Brătianu, *Oscilaţiile de nivel ale apelor şi bazinului Mării Negre în cuaternar*, Bul. Soc. Rom. Reg. Geogr. vol. LXI, Bucureşti, 1943, Extras, pp. 98–107.
10. G. Murgoci, *Cercetări geologice în Dobrogea nordică cu privire specială la rocele paleozoice eruptive*, Anuarul Inst. Geol. Rom., V, 1911, Bucureşti, Extras, p. 315.
11. V. Cucu, Gh. Vlăsceanu, *op. cit.*, p. 12.
12. G. Murgoci, *op. cit.*, p. 313.
13. *Ibidem*, p. 314.
14. V. Cucu, Gh. Vlăsceanu, *op. cit.*, p. 14.
15. *„Ziua"* nr. 143/1994.
16. *Ibidem.*
17. *Ibidem.*
18. Lucian Predescu, *Enciclopedia Cugetarea*, Edit. Cugetarea – Georgescu Delafras, 1940, p. 775.
19. V. Cucu, Gh. Vlăsceanu, *op. cit.*, p. 15 şi G. Murgoci, *op. cit.*, p. 315.
20. *Ibidem.*
21. Pentru condiţiile de climă a Insulei Şerpilor, s–a făcut un rezumat

din R. Călinescu, *op. cit.*, pp. 13–16, şi V. Cucu, Gh. Vlăsceanu, *op. cit.*, pp. 16–18.

22. Mihail Drăghicescu, *Istoricul principalelor puncte pe Dunăre, de la gura Tisei până la Mare şi de pe coastele mării de la Varna la Odessa*, Bucureşti, 1943, p. 192.
23. Pentru soluri, vezi, pe larg, Dr. P. Enculescu, *Contribuţiuni la vegetaţia fanerogamică a Insulei Şerpilor*, Bul. Inf. Grăd. Muz. Bot., Univ. Cluj, VI, 1924, pp. 89–91, şi R. Călinescu, *op. cit.*, pp. 16–17.
24. Pentru vegetaţie şi floră, vezi, pe larg, A. Borza, *Contribuţiuni la cunoaşterea vegetaţiei şi florei Insulei Şerpilor*, Bul. Soc. Şt. Cluj, II, 1924, Secţia microfilme, Biblioteca Academiei Române, pp. 49–66; R. Călinescu, *op. cit.*, pp. 17–18; P. Enculescu, *op. cit.*, pp. 92–94; V. Cucu, Gh. Vlăsceanu, *op. cit.*, pp. 19–21.
25. Pentru faună, vezi, pe larg, Călinescu R., *Op. cit.*, pp. 25–44.
26. Denumirea modernă a insulei este dată de numele şerpilor, după V. Cucu, Gh. Vlăsceanu, *op. cit.*, p. 22; Mihail Drăghicescu, *op. cit.*, p. 491.
27. Călinescu R., *op. cit.*, p. 39.
28. *Jurnalul Naţional* din 16 septembrie 1995.

II.
ZEI, EROI, TEMPLE, MORMINTE

Marea Neagră este o mare aproape închisă, care nu comunică cu Mediterana decât prin Strâmtori. În antichitate, traficul maritim se limita, în general, la o navigaţie de-a lungul coastei (cabotaj), iar drumurile care converg către Marea Mediterană **„sunt drumurile continentale cele mai lungi cunoscute de oameni în acele timpuri“**, unul fiind celebrul **„drum al mătăsii care pornind din Extremul Orient, trece prin Asia Centrală şi ajunge în cele din urmă în porturile Crimeii, iar cel de al II-lea, mai puţin frecventat, porneşte din Asia Centrală, traversează podişul iranian şi ajunge de la Tebriz la Trapezunt**[1].

La aceste drumuri intercontinentale se adaugă cele mai puţin lungi, dar tot foarte importante ale marilor fluvii ce se varsă în Marea Neagră, între care se numără şi Dunărea, mai puţin circulată în antichitate, dar oferind navigaţiei o cale de comunicaţie uşoară între Europa Centrală şi Orient, iar toate aceste căi la un loc fac din Marea Neagră, după cum o definea Gheorghe I. Brătianu, **„o «placă turnantă» a marelui trafic şi a schimbărilor internaţionale“**[2].

Acelaşi mare istoric ne poartă în preistoria bazinului pontic folosind ca izvor documentar legenda Amazoanelor, care **„are ca scenă ţărmurile Mării Negre, căci Amazoanele, biruite pe malurile Thermodonului, în Asia Mică, ar fi trecut pe litoralul opus al Mării Negre, în Ţara Sciţilor cu care aceste războinice înfocate ar fi sfârşit prin a se uni, întemeind astfel o naţiune mixtă, scito-amazoniană. Mitul respectiv, adesea reprodus de autorii eleni, poate fi considerat ca simbolul fuziunii iranienilor ieşiţi din marea familie indo-europeană, cu aceste populaţii de o origine mai veche“**[3].

În lipsa unor alte izvoare concludente, formarea populaţiei scito–amazoniene trebuie privită cu reţinere, iar indo–europenizarea este un proces controversat, dar, în primul rând, un fenomen lingvistic, iar din indo–europeni, în epoca bronzului, se vor delimita mari grupe etnice: iranienii, slavii, celţii, italicii etc. a căror înrudire lingvistică este evidentă. Procesul de indo–europenizare este complex şi îndelungat, iar perioada de tranziţie de la calcolitic (eneolitic), la epoca bronzului (cca. 2700/2500 până la cca. 2000/1900 î.Hr.), când are loc interpenetrarea comunităţilor autohtone cu cele stabilite în Carpaţi, la Dunăre şi pe ţărmul nord–vestic al Mării Negre, constituie doar o etapă.

Vasile Cucu şi Gheorghe Vlăsceanu remarcă **„faptul că atât denumirea Mării Negre, cât şi cea a Insulei Şerpilor au rădăcini adânci, pline de semnificaţii"**, iar denumirea de Pontul Euxin, cum numeau grecii marea în antichitate şi aceea de Marea Neagră din epoca modernă au un izvor comun[4]. Acesta este termenul de *„akshaena"* din limba iraniană care înseamnă *„întunecat, închis"*, iar meritul de a fi putut reconstitui etimologia exactă a cuvântului a revenit lui E. Boisacq şi M. Vasmer[5].

Navigatorii eleni veniţi din Marea Egee, cu numeroase insule şi golfuri primitoare, trec prin strâmtorile Dardanele (Hellespont), respectiv Bosfor, şi descoperă un peisaj înfricoşător şi necunoscut, lipsit de insule, cu golfuri în mare majoritate mici, iar toamna şi iarna marea e agitată, cu valuri mari, care pe creste formează o culoare albastru–neagră. Şi, normal, corăbierii greci o numesc *„axeinos"* adică *„ostilă, neospitalieră"* şi reţinând numele de origine iraniană *„akshaena"*, devenit la localnicii de pe ţărmuri, *„asken"*, îi dau sensul de *„euxin"* (*„euxeinos"*), adică ospitalier, **„în scopul de a–şi atrage protecţia zeilor"**[6].

Marea colonizare greacă din secolele VIII–VI î.Hr. a fost un fenomen de larg răsunet şi fecunde urmări, unic în istoria omenirii. Primii care ajung pe litoralul apusean şi pe cel septentrional al Mării Negre, în a doua jumătate a secolului al VIII–lea î.Hr. sunt corăbierii din Insula Eubeea, care–şi desfac mărfurile pe coastele Pontidei.

În continuare, exploatarea bazinului pontic este realizată de ionieni, în căutarea de noi pieţe de desfacere, pentru produsele

lor şi noi surse de materii prime, datorită restrângerii comerţului cu regatul Urartu, din vatra Armeniei, şi cu oraşul stat fenician Sydon, învinse de Asiria în anii 714, şi respectiv 677 î.Hr. Astfel procedează, mai ales, locuitorii din Milet, care, la început, ocupă locuri limitate geografic, bine apărate natural unde **„unul din popasurile cele mai vechi este cel din «insula Albă», Leuké sau Achilleis, mică stâncă ce se înalţă în plină mare, în largul gurilor Dunării, şi se numeşte astăzi Insula Şerpilor. Acest punct de escală al miletienilor era garnisit cu un sanctuar ridicat în cinstea lui Achile Pontarches, protectorul navigaţiei şi al comerţului“**[7].

Prima menţiune scrisă, referitoare la insulă, aparţine poetului Arctinus (Arktinos) din Milet, care, în lucrarea *Aethiopida*, din anul 777 î.Hr., legată strâns de *Iliada* şi de amazoanele pontice, precizează că zeiţa arhaică Tethys (fiica zeului primordial, Uranus, devenită zeiţă arhaică a mării – n. a.) **„luând de pe rug pe fiul său Ahile, îl duse în insula albă Leuce“**[8].

Mitologia greacă furnizează, sub rezerva aspectelor ţinând de legendă, primele elemente credibile despre prezenţa corăbierilor eleni la gurile Istrului (care, în greaca veche, însemna *„cel care curge frumos“* – n. a.). Astfel, din relatarea cunoscutei expediţii a argonauţilor conduşi de Iason, rezultă că nava care prin periplul ei transeuropean a străbătut Pontul şi Istrul (Dunărea) **„un fluviu... lat şi adânc în stare să poarte pe apele lui chiar şi corăbii încărcate cu poveri grele“**[9], era o corabie cu 50 de rame.

Deci la 777 î.Hr., Insula Şerpilor era cunoscută datorită mitului lui Ahile, cel mai popular şi mai îndrăgit erou al grecilor, care credeau într-o nouă viaţă după moarte, şi era firesc ca unul din numele ei antic să fie Achilleis, adică Insula lui Ahile.

Celălalt nume, de Insula Albă, în greaca veche Leuce, Leuké, Leuca, provine ori de la predominarea culorii albe a rocilor din insulă, datorită faptului că atât gresiile cât şi conglomeratele au în componenţa lor elemente de cuarţ, ori templului ridicat aici în cinstea marelui erou al războiului troian, care era împodobit cu marmură albă[10].

Dar, Arctinus din Milet nu ne dă nici un element pentru identificarea Insulei lui Ahile cu actuala Insula Şerpilor, elemente concludente, în acest sens, găsindu-se la alţii autori antici. Astfel

poetul grec Pindar (c. 518 – c. 438 î.Hr.) aduce o precizare deosebit de importantă privind localizarea insulei: **„... în Pontus, Ahile are o insulă strălucitoare"** (Nemea, IV, 49). Dacă din traducerea din greaca veche *„Albă"* este sinonim cu *„Strălucitoare"*, suntem siguri că am localizat insula în Marea Neagră, milesienii mai ocupând o altă insulă – Ophyussa (ulterior acoperită de ape) – însă aflată la sud de locul unde Nistrul (Thyras) se varsă în mare şi, de asemeni, o peninsulă (în prezent Insula Berezan sau Berezani), situată în faţa gurilor râurilor Bug (Hypanis) şi Nistru (Borysthenes), dar acestea se exclud total, deoarece nici un autor antic nu menţionează nimic despre Ahile în locurile respective.

Euripide (480–406 î.Hr.), creatorul tragediei elene, în *Andromaca*, are un dialog în care zeiţa Thetis îi promite soţului ei, Peleu, că **„... va vedea pe Ahile locuind în locaşurile insulare, pe ţărmul cel alb din mijlocul Pontului Euxin"**[11].

Vasile Cucu şi Gheorghe Vlăsceanu cercetează cu migală scrierile autorilor antici, pentru a localiza geografic, cu precizie, Insula Albă, identică cu Insula Şerpilor şi găsesc în *Heroica* lui Philostrat că Ahile locuieşte în insula Leuce, **„... pe care cei ce intră în Pont o au la stânga"**, iar în *Casandra* poetului alexandrin Lycophron, că marele erou al aheilor **„... locuieşte de mult timp pe stânca albă de spume de la gurile mlăştinoase ale fluviului Celtic (Istrul)"**[12].

Flavius Arrianus Nicomedensis, contemporan al împăratului roman Hadrian (117–138), dă amănunte foarte interesante în *Periplus Ponti Euxini*, scriind: **„Cam din dreptul acestei guri** (se referă la una din gurile de vărsare ale Istrului, la Psilon – gura Chiliei), **dacă pluteşti spre largul mării, dincolo suflă vântul Aparctias, se află o insulă căreia unii îi zic Insula lui Ahile, alţii o numesc Insula Albă, Leuca, după culoarea ei. Se zice că Thetis a scos-o din mare pentru fiul ei şi că acolo locuieşte Ahile. Într-însa se află un templu al lui Ahile şi o statuie, lucru din vremea veche. Iar insula este pustie de oameni şi capre nu prea multe pasc într-însa... În templu se mai văd şi multe daruri oferite eroului: cupe şi inele şi pietre preţioase... Şi sunt şi inscripţii, unele latine, altele greceşti, aducând laude lui Ahile. Sunt câteva şi pentru Patrocle... Dintre cei ce coboară pe insulă, unii aduc ei înşişi pe corăbii animale pentru jertfă,**

din care pe unele le sacrifică, iar pe altele le lasă libere în cinstea lui Ahile.

Unii vin acolo siliţi de furtună şi animalul de sacrificiu îl cer de la zeu. Ei întreabă oracolul, căci este un oracol în insulă... Iar eu am scris acestea despre insulă, ori le-am aflat de la alţii"[13].

Deci, după nouă secole de la prima menţiune scrisă a Insulei lui Ahile, activitatea rituală pentru consultarea viitorului, în care contemporanii acelor vremuri credeau cu tărie, este încă puternică pe insulă, care, deşi nepopulată, s-a bucurat în antichitate de o celebritate îndelungată, din moment ce apare şi în scrierile unor învăţaţi de talia lui Ştefan de Bizanţ, Hesychiu, Amiani Marcelini, Scymnus de Chios, Dionysios Perigetul, Strabo, Pomponiu Mela, Pliniu, Pausanias, Leonin, Maxim din Tyr etc., lista fiind mult mai lungă[14].

Societatea de Istorie şi arheologie din Odessa începe, în 1841, cercetări amănunţite în Insula Şerpilor, care vor continua până în anul 1850. În acest scop, sunt trimişi pe insulă în 1841, arheologul N. Murzachevici, naturalistul A. D. Nordmann şi un pictor. Expediţia mai găseşte blocuri din fostele ziduri ale templului lui Ahile, o inscripţie, bucăţi de marmură, publicându-şi rezultatele cercetătorilor în 1844, în Buletinul Societăţii, sub titlul *Călătorie în Insula Leuce sau Phidonissi.*

Celelalte cercetări au mai scos la iveală inscripţii, fragmente de vase, o statuetă mică, reprezentând un copil, jucării, toate din lut, inele şi cuie din fier şi din bronz, ace, o amforă, o olană de acoperiş etc., şi peste 2000 de monede greceşti, romane, tătărăşti, turceşti, poloneze etc.

Din inscripţiile găsite, mai importante sunt trei în limba greacă veche:

— cea descoperită pe un bloc de calcar de 0,75 metri lungime, 0,63 metri lăţime şi 0,26 înălţime, având conţinutul **„Menestratos Olbiopolitanul a ridicat o statuie lui Ahile, stăpânul Leucei";**

— cea găsită pe fundul unui vas de pământ, colorat în negru, cu gâtul şi mânerele galbene, care suna: **„Glaucus din Possidia, pe mine m-a închinat lui Ahile stăpânul insulei";**

— cea mai lungă, pe 15 rânduri, dar incompletă, tot pe un bloc de calcar cu dimensiunile de 1,12 metri înălţime, 0,24 metri

lăţime şi 0,17 metri grosime, care a servit ca bază unei statui, a fost tradusă greşit iniţial de E. Egger în 1885 şi restabilită ulterior, corect, după cel original, de Grigore Tocilescu, în 1887. Din text reiese că inscripţia este originară din Olbia (colonie fondată tot de milesieni la vărsarea Bugului în Marea Neagră, Porutino – Ucraina, azi – n. a.) şi reprezintă un decret ce onora un personaj ce murise, al cărui nume nu apare, dar care era din Leuce, fusese îngropat pe cheltuială publică şi i se ridicase o statuie![15].

G. Tocilescu, istoric, filolog, jurist, literat şi publicist a fost unul din cei mai mari specialişti ai vremii în ceea ce priveşte inscripţiile greceşti şi latineşti. Între 1882–1895, eruditul specialist va publica, într-o revistă vieneză de specialitate, peste 500 de inscripţii greceşti şi latineşti aflate în colecţia Muzeului Naţional de antichităţi, sau pe care le strânsese din Dobrogea. O parte din acestea le-a comunicat şi Academiei din Berlin, care edita monumentala lucrare *Corpus Instricptiorum Latinarum.* Pentru colaborare, Academia din Berlin i-a decernat, în 1892, lui G. Tocilescu, o medalie de aur[16].

Pentru a înţelege mai bine importanţa templului şi oracolului lui Ahile, zeificat de eleni, în Insula Albă, sub numele de Ahile Pontarches, protectorul navigaţiei şi al comerţului din întregul Pont, trebuie să ne oprim puţin asupra concepţiei religioase a grecilor antici. Regretatul savant Mircea Eliade arăta că **„judecată în perspectiva iudeo-creştină, religia greacă pare să se fi format sub semnul pesimismului: existenţa umană este, prin definiţie, efemeră şi încărcată de griji"**, iar **„pentru contemporanii lui Homer, moartea era o post-existenţă diminuată şi umilitoare în beznele subpământene ale Hadesului, locuit de umbre palide, lipsite de forţă şi memorie (Ahile, căruia Ulise reuşeşte să-i evoce fantoma, declară că i-ar plăcea să fie mai degrabă pe Pământ sclavul unui om sărac, «decât să domnească peste toată împărăţia morţilor»)"**[17].

Expansiunea milesienilor nu se va opri numai la locuri limitate geografic; convinşi de bogăţia naturală a zonelor de vest şi nord Pontice, precum şi de eficienţa schimburilor comerciale cu indigenii, aceştia întemeiază noi aşezări (apoikia). Miletul, după unii istorici, în 657 î.Hr., după alţii, în 626 î.Hr., fondează una din cele mai cunoscute colonii greceşti de pe litoralul

apusean al Pontului – Histria (iniţial, Istrie; ulterior Istros, după numele grecesc, în realitate trac, al Dunării; în izvoare apărând şi numele de Istropolis – n. a.), aşezarea fiind întemeiată, de fapt, pe ţărmul unui mic golf (azi lacul Sinoe)[18].

Multe din coloniile iniţiale formează alte aşezări, devenind ele pentru acestea din urmă metropole, iar în jurul anului 500 î.Hr., coloniile Pontice au structura caracteristică oraşului–cetate (polis), din care nu lipseşte *„incinta sacră"*. Ne aflăm în perioada când Marea Neagră este un adevărat *„lac milesian"*, iar în Insula lui Ahile, **„lucrat în calcar alb, împodobit cu marmură albă, templul trebuie să fi fost o adevărată capodoperă arhitectonică de o frumuseţe impresionantă. El conţinea în partea estică sanctuarul lui Ahile, iar în partea din spate încăperile destinate oracolului, depozitării darurilor ce se aduceau eroului şi preoţilor care slujeau aici"**[19].

Este perioada când, după cum arată Gheorghe I. Brătianu, **„în special sub egida Miletului se organizează viaţa elenă a «Pontului stâng» de pe litoralul occidental al Mării Negre, care îşi păstrează legăturile cu Asia Mică şi mai ales cu Propondida: etalonul ponderal din Cyzic a reglat sistemul greutăţilor şi monedelor din cetăţile greceşti aflate în această regiune. Istoria lor, trasată cu ajutorul numeroaselor inscripţii scoase la lumină de săpături, indică strânse contacte între aceste porturi ale litoralului, care păstrează caracterele principale ale civilizaţiei urbane a Greciei antice, şi populaţiile indigene ale hinterlandului, geţi sau sciţi"**[20].

În disputele pentru hegemonie în Marea Neagră – **„conflictele ce au afectat într–o oarecare măsură şi dezvoltarea civilizaţiei geto–dace, fără a–i modifica trăsăturile fundamentale a intervenit şi primul imperiu «universal» al antichităţii, statul persan. În anul 514 î. e. n. regele persan Darius I organizează o amplă acţiune în vederea instaurării primatului său în bazinul Pontic. Pretextul războiului de cucerire a fost oferit de executarea unor incursiuni ale sciţilor (neam migrator indo–european, stabilit în secolele VII–VI î.Hr. în zonele Niprului inferior şi mijlociu) în Asia Mică. La acţiunile militare – declanşate iniţial în trecătorile Hemusului** (Balcanii de azi – n. a.) **împotriva geţilor – au participat, conform izvoarelor din epocă, 700 000 de oameni în trupele terestre şi 600 de nave feniciene şi greceşti** (cifrele

par exagerate – n. a.). **Era cea mai importantă flotă din câte pătrunseseră până atunci în Marea Neagră"**[21].

Herodot (c. 484–425 î.Hr.), renumitul *„părinte al istoriei şi geografiei"*, povesteşte în cartea *Istorii*, că înainte de a ajunge la Istru, Darius I a biruit mai întâi pe geţi, ce se credeau nemuritori, care au luptat cu multă vitejie în trecătorile Munţilor Haemus şi la nord de aceştia[22].

Problema scopului şi urmărilor expediţiei lui Darius I împotriva sciţilor continuă să fie dezbătută în istoriografia ultimelor decenii; cert este că săpăturile arheologice au dovedit că, după expediţia din 514 î.Hr., coloniile pontice sunt fortificate cu ziduri de piatră, pentru a se opune raidurilor sciţilor.

Gheorghe I. Brătianu arată că, **„la câţiva ani după acest eveniment, insurecţia oraşelor ioniene din Asia Mică şi represiunea sa de către perşi punea capăt prosperităţii Miletului şi supremaţiei sale în apele Euxinului. Dar coloniile amplasate pe tot litoralul, erau destul de puternice şi destul de prospere ca să menţină prin propriile mijloace şi să-şi continue în cele mai bune condiţii pentru interesele lor, tranzacţii comerciale cu indigenii din interior. Războaiele medice nu aveau să le întrerupă; când Xerses a traversat Strâmtorile** (480 î.Hr. – n. a.), **pentru a întreprinde invadarea Greciei, el a întâlnit vase încărcate cu grâu care se duceau de la Pont spre Egina şi spre porturile Peloponesului.**

Victoria elenică contra invadatorului a asigurat triumful Atenei asupra mării. Noua sa putere maritimă clădea un imperiu şi reducea pe confederaţii din Delos (*Liga maritimă de la Delos,* federaţiune de polis-uri greceşti, îndreptată împotriva perşilor care în anul 425 î.Hr. număra 400 de polisuri – n. a.), **la starea de supuşi şi de tributari. În secolul al V-lea şi chiar în secolul al IV-lea, Atena acaparează comerţul Mării Negre şi cea mai mare parte din importul de grâu"**[23].

La toate aceste schimbări, templul lui Ahile, *„îmbătrânit"* de patina celor trei secole, continuă să-şi primească adoratorii, în timp ce Pericle şi apoi Alcibiade, mari strategi ai antichităţii, vizitează avanposturile înaintate ale Atenei, pe ţărmurile Mării Ospitaliere, iar în 334 î.Hr. zăngănitul armurilor celor 35 000 de luptători ai tânărului rege de 22 de ani, Alexandru Macedon, se aude peste Hellespont.

Perioada de prosperitate a regiunilor Pontice se prelungeşte până prin secolul III î.Hr., când are loc marea invazie a celţilor, care coboară din Europa Centrală, urmând cursul Dunării, şi traversează Balcanii, către Asia Mică, întemeind aici, către 270 î.Hr., regatul galaţilor, în timp ce o altă ramură a celţilor va întemeia un stat în Thracia[24].

Expansiunea Regatului Pontului sub energicul, şiretul şi, nu în ultimul rând, strategul militar, Mithradates VI Eupator (121/0–63 î.Hr.), care a constituit la un moment dat pentru Roma un pericol aproape mortal, fapt pentru care *„urmaşii lupoaicei"* l-au numit *„al II-lea Hannibal"*, a fost sintetizată de Teodore Reinach: **„astfel se încheie ciclul cuceririlor, unele sângeroase, altele paşnice, prin care Mithradates îşi triplase întinderea statelor şi resursele bogăţiilor asigurând recrutarea flotei şi armatelor sale şi procurând regatului un grânar: Chersonesul, un arsenal: Colchida, o citadelă: Armenia Mică. Caracterul însuşi al regatului Pontic ieşea profund modificat din această serie de strălucite campanii. Axa politică a monarhiei se deplasase: nu mai era în strâmta vale a Irisului, ci în Pontul Euxin, al cărui perimetru afară de coasta Caucazului şi cea a Bithyniei era dominat în întregime fie de Mithradates însuşi, fie de aliaţii săi. Noua capitală Sinope, altădată în aer, aproape de extremitatea regatului era acum în centru, la egală distanţă de gurile de acum înainte pontice, ale Phasis-ului, Tanais-ului şi Dunării. Câmp de manevrare, bazin de comerţ şi port de refugiu, Marea Neagră a devenit un lac mithridatic; regele Capadociei Pontice face loc regelui Pontului «regele mării». Acest rezultat ar fi trebuit să ajungă vieţii unui om; dar ambiţia lui Mithridates nu vedea în el decât o etapă: în timp ce generalii săi se străduiau încă să supună Euxinul, el pregătea cucerirea Asiei Mici"**[25].

În urma războaielor contra regelui Pontului, o altă mare putere politico-militară, Roma, îşi face apariţia pe litoralul Mării Negre. În timp ce Lucullus pătrundea în Armenia, apropiindu-se de bazinul pontic oriental, fratele său, M. Lucullus Varro, învingătorul tracilor din Balcani şi Moesia, supune în 72–71 î.Hr., cetăţile greceşti din Pontul stâng şi duce, pentru prima oară, legiunile ce aveau ca stindard acvila, până la malurile Dunării.

Pompei va fi cel care va curăţa Pontul Euxin de piraţi, apoi Caesar va cuceri Regatul Pontului, printr-o campanie fulgerătoare, dar în acelaşi timp spre 62 î.Hr. o revoltă a oraşelor din Pontul stâng compromit, pentru scurt timp, influenţa Romei asupra tracilor, de pe malul drept al Dunării, tocmai în momentul când puterea daco-geţilor lui Burebista ajungea la apogeu. A fost un moment trecător, căci Augustus, succesorul lui Caesar, va recuceri Dobrogea de la bastarni, iar mai apoi Gurile Dunării au fost apărate, cu succes, contra sarmaţilor[26].

Ovidiu, exilat la Tomis pe motive politice de imperatorul Augustus, între anii 9–17, ne dă o serie de informaţii privind nesiguranţa continuă ce plana asupra oraşelor greceşti şi a satelor getice din Dacia Pontică, aflată direct sub administraţia romană cuprinsă între Dunăre şi Marea Neagră. Nefericitul poet arată că iarna, barbarii, de dincolo de Dunăre, traversau fluviul îngheţat, incendiau satele şi răpeau vitele şi sclavii, singurul obstacol fiind zidurile oraşelor[27].

În anul 46, în timpul Principatului lui Claudiu, romanii anexează provincia senatorială Moesia, Ripa Thracia – teritoriului dintre Dimum şi Delta Dunării ca şi prefectura orae maritime, adică „prefectura ţărmului maritim", din care făceau parte oraşele greceşti de pe litoral. Pentru oraşele greceşti de pe ţărmul apusean al Mării Negre urmează o perioadă de prosperitate sub puternicul scut al Romei, impunându-se îndeosebi Tomisul. Aceste oraşe, dintre care menţionăm Histria, Tomis şi Callatis, formează, alături de altele *„Comunitatea Pontică"* sau *„elenilor din Pont"*, păstrându-şi autonomia şi instituţiile municipale, pe linia guvernării oligarhice, dar în graniţele Imperiului roman[28].

În ultimul sfert al secolului I, sub domnia Flavilor, Roma stăpâneşte Regatul Pontului aproape în întregime, litoralul anatolian şi tracic, Dobrogea, iar la nordul Dunării punctele de sprijin ocupate de trupele sale de la Tyras la vărsarea Nistrului, la noua Olbia, până la Chersones în Crimeea. De acum încolo, timp de trei secole, Marea Neagră va fi *„lac roman"*[29] (vezi Anexa nr. 3, p. 151).

Romanii sunt aceia care înlocuiesc aproape total, pentru Marea Neagră, denumirea de *„euxin"* cu ceă de *„pontus"*, ce semnifică *„mare în general"* dar aminteşte de influenţa politică

a lui Mithradates VI, celebrul rege al Pontului în timpul căruia Callatis, Tomis şi Histria băteau monezi cu efigia sa[30].

După cum am mai arătat în acest capitol, în timpul împăratului roman Hadrian (117–138), templul lui Ahile şi oracolul aferent funcţionau din plin, dar criza atotcuprinzătoare a Imperiului roman, din secolul al III-lea, măreşte agresivitatea popoarelor germanice în căutare de pradă, iar litoralul de vest al Pontului şi Dobrogea vor fi un teatru sângeros de luptă între romani şi barbarii năvălitori. Începând cu 238, carpii şi goţii trec Dunărea şi, în timpul aşa-zisului *„război scitic"*, năvălitorii distrug Histria, care după descoperirile numismatice, se plasează în 245, sau 245–247[31].

Constantin cel Mare avea să întreprindă expediţii victorioase împotriva sarmaţilor dunăreni şi să restabilească liniştea printre goţi, dar, totodată, splendida capitală, inaugurată în anul 330, şi care-i poartă numele, Constantinopolis, aflată la punctul de articulaţie a Europei şi Asiei, va umbri definitiv faima templului lui Ahile. Împăratul Constantin, el însuşi convertit la creştinism, acordase, prin edictul de la Mediolanum (Milano), din 313, deplina libertate de cult acestei religii, care va fi o lovitură şi mai mare dată sanctuarului păgân al lui Ahile.

Dinu C. Giurescu arată că **„prezenţa creştinilor în teritoriile nord-dunărene ca şi în Dobrogea în secolele IV–VI este atestată printr-o serie de obiecte: opaiţe de lut şi de bronz, geme, cruci, statuete, ceramică cu fragmente de inscripţie, tipare de turnat cruci...; aflate prin săpături arheologice la Biertan, Porolissum, Napoca, Apullum, Ampellum, Gherla, Bucium, Potaissa, Tibiscum, Dierna, Dobreta, Romula, Bumbeşti, Răcari, Iaşi Botoşani, Bacău, Davideni etc. La Niculiţel, într-o criptă, s-au descoperit osemintele a patru martiri binecunoscuţi în istoria începuturilor creştinismului, fără să se ştie – până de curând – unde fuseseră înhumate. Ei sunt: Zoticos, Attalos, Romassis, Philippos. Alţi martiri sunt atestaţi la Tomis (Constanţa), Axiopolis (Cernavodă) Noviodunum (Isaccea) Dinogeţia..."**[32].

Deci, în secolele, IV–VI, cel mai important fenomen din Dobrogea se înregistrează pe planul culturii spirituale, şi anume: difuziunea creştinismului, dar totodată, această perioadă de îngemănare a antichităţii cu începuturile feudalismului reprezintă ultima perioadă de înflorire a culturii în Dobrogea pe linia

tradiţiilor greco-romane. **„Activitatea de construcţie e încă intensă: la Histria şi Tropaeum Traiani se ridică basilici, terme, portice, se pavează şi se canalizează străzi, iar la Tomis în secolul al IV-lea se construieşte un mare edificiu public pavat cu mozaic. Dar dacă arhitectura mai e capabilă de avânt, arta sculpturii decade"**[33].

Dar provincia Scythia, sub numele cu care apare Dobrogea romană din vremea lui Diocleţian (184–305), nu mai seamănă cu Dobrogea primelor două secole de stăpânire romană, iar economia bănească decăzând continuu, în general, se trece la economia naturală.

Nici un izvor nu aminteşte de prezenţa, în antichitate, a şerpilor, în Insula lui Ahile; două explicaţii neputând fi excluse în totalitate: dată fiind destinaţia cu caracter sacral a insulei, prezenţa colubrizilor nu e amintită cu bună ştiinţă, sau această specie a apărut şi s-a dezvoltat mai târziu, când templul căzuse în desuetitudine[34].

NOTE

1. Gh. I. Brătianu, *Marea Neagră de la origini până la cucerirea otomană*, Edit. Meridiane, Bucureşti, 1988, vol. I, pp. 94–96.
2. Gh. I. Brătianu, *op. cit.*, vol. I, p. 97.
3. *Ibidem*, p. 118.
4. Vasile Cucu, Gheorghe Vlăsceanu, *Insula Şerpilor*, Casa de editură şi presă „Viaţa Românească", Bucureşti, 1991, p. 23.
5. Gh. I. Brătianu, *op. cit.*, vol. I, p. 103.
6. *Ibidem*, p. 88.
7. *Ibidem*, p. 148.
8. V. Cucu, Gh. Vlăsceanu, *op. cit.*, p. 27.
9. Appolonius din Rhodos, *Argonauticele*, Edit. Univers, Bucureşti, 1976, p. 29.
10. V. Cucu, Gh. Vlăsceanu, *op. cit.*, p. 14, 31.
11. *Ibidem*, p. 28.
12. *Ibidem*.
13. *Ibidem*, p. 29.
14. *Ibidem*, p. 29 şi urm.
15. Pentru descoperirile arheologice făcute de cercetătorii ruşi în perioada descrisă, vezi V. Cucu, Gh. Vlăsceanu, *op. cit.*, p. 30 şi urm., iar pentru tezaurele numismatice descoperite de Murzachievici pe Insula

Şerpilor, vezi M. D. Ionescu, *Dobrogea în pragul veacului al XX-lea*, Bucureşti, 1904, p. 317.

16. Vasile Barbu, *Grigore Tocilescu, un deschizător de drumuri*, în *Magazin istoric*, nr. 6/1980, p. 36.
17. Mircea Eliade, *Istoria credinţelor şi ideilor religioase*, Edit. Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1981, vol. I, p. 237 şi urm.
18. Pentru întemeierea Histriei, vezi, pe larg, E. Condurachi, *Contribuţii la studiul epocii arhaice la Histria*, în *Omagiu lui C-tin Daicoviciu cu prilejul împlinirii a 60 de ani*, Bucureşti, 1960, pp. 107–116, precum şi C. C. Giurescu, Dinu C. Giurescu, *Istoria Românilor*, Edit. Albatros, Bucureşti, 1971. p. 38; şi *Istoria României*, Compendiu, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1969, p. 30.
19. V. Cucu, Gh. Vlăsceanu, *op. cit.*, p. 31.
20. Gh. I. Brătianu, *op. cit.*, vol. I, p. 148.
21. G. Petre, I. Bitoleanu, *Tradiţii navale româneşti*, Edit. Militară, Bucureşti, 1991, p. 13.
22. Herodot, *Istorii*, Edit. Minerva, Bucureşti, 1984, p. 220.
23. Gh. I. Brătianu, *op. cit.*, vol. I, p. 153.
24. *Ibidem*, p. 171.
25. Th. Reinach, *Mithridate Eupator, roi du Pont*, Paris, 1890, p. 180.
26. Despre expansiunea romanilor în bazinul pontic, vezi, pe larg, Gh. I. Brătianu, *op. cit.*, vol. I, pp. 188–192.
27. Pentru viaţa poetului roman P. Ovidius Naso, la Tomis (unde a şi murit peste 10 ani), din ordinul împăratului Augustus, vezi, pe larg, C-tin Scorpan, *Ovidiu avea dreptate*, în *Magazin istoric* nr. 8 (4) august 1970, p. 68 şi urm. şi Gh. I. Brătianu, *op. cit.*, vol. I, p. 192.
28. V. Cucu, Gh. Vlăsceanu, *op. cit.*, p. 38.
29. Gh. I. Brătianu, *op. cit.*, 193.
30. *Ibidem*, p. 186.
31. Pentru distrugerea Histriei, vezi, pe larg, Gh. Poenaru Bordea, *Numismatică şi distrugerea Histriei în secolul al III-lea e. n.*, *în Studii şi cercetări numismatice*, V, 1971, pp. 91–113.
32. Dinu C. Giurescu, *Istoria ilustrată a României*, Edit. Sport Turism, Bucureşti, 1971, p. 86.
33. *Istoria României*, Compendiu, 1969, p. 85.
34. V. Cucu, Gh. Vlăsceanu, *op. cit.*, p. 30.

III.
ROMÂNII AU ŢINUT LA RESPECT FLOTA GENOVEZĂ

La 602, frontiera Dunării, slăbită de luptele interne din Imperiul romano-bizantin, se prăbuşeşte sub presiunea avarilor, slavilor şi altor seminţii nomade, care ocupă vaste teritorii până la Munţii Balcani.

În anul 626, Constantinopolul e asediat dinspre Asia de persani, iar dinspre Europa de către avari, slavi şi protobulgari, veniţi repede să-şi primească partea din pradă, dar experimentata flotă bizantină iese învingătoare şi atacatorii sunt nevoiţi, în cele din urmă, să ridice asediul.

Săpăturile arheologice şi izvoarele numismatice au dovedit că, deşi numeroase, aşezările din Dobrogea au suferit distrugeri însemnate în vremea invaziei avarilor din 587 şi a slavilor. Începând cu secolul al VII-lea, stăpânirea Imperiului Bizantin s-a menţinut, între Dunăre şi mare, până la venirea bulgarilor (679)[1].

R. Vulpe scrie că: **„Istoria veche a Dobrogei se termină în momentul când slavii şi bulgarii se stabilesc la sudul Dunării, primii alcătuind elementul etnic, ceilalţi preluând rolul politic"**[2].

Dar momentul nu poate fi marcat cu precizie cronologică, trecerea la evul mediu românesc făcându-se într-o perioadă mai lungă, pe care, împrumutând termenul de la Gh. I. Brătianu am numit-o **„anticamera evului mediu"**. Mai important este că, deşi frontiera de la Dunăre a fost împinsă la sud, în defileele Balcanilor, Bizanţul pierzând şi un important sector al litoralului pontic, Constantinopolul îşi păstra poziţiile esenţiale din bazinul Mării Negre, iar lungile războaie susţinute sub isaurienii iconoclaşti şi sub succesorii lor, contra arabilor şi bulgarilor, nu aveau să schimbe această situaţie[3].

Teritoriile istorice româneşti de la Dunărea de Jos şi de la Marea Neagră au devenit, în a doua jumătate a secolului al VI-lea, scena unor epuizante ciocniri militare dintre armatele Bizanţului şi cetele conducătorilor avari, slavi şi bulgari turanici. Au fost războaie şi expediţii cu sorţi schimbători de izbândă, părţile în conflict recurgând la sprijinul unor flote bine închegate sau improvizate. De cele mai multe ori autohtonii s-au apărat prin forţe proprii împotriva *„barbarilor"*, sprijinind puterea militară a Bizanţului, în unele cazuri, dar, uneori, nemulţumiţi de orientările centralizatoare, ca şi de abuzurile fiscale ale Constantinopolului, au oferit deliberat ajutor adversarilor acestuia. În anul 594, generalul bizantin Priscus primea sprijinul orăşenilor din Durostorum şi a forţelor militare autohtone de la Dunărea de Jos, în confuntările cu cetele slavilor conduşi de Ardagast, în timp ce la mijlocul secolului al VII-lea, odată cu prăbuşirea parţială a frontierei danubiene, efortul de rezistenţă, organizat în faţa invaziei migratorilor, să-l facă în exclusivitate comunităţile locale constituite din obşti săteşti şi „romanii populare", la care se adaugau flotilele centrelor urbane de la Gurile Dunării, toate aceste zone bucurându-se din motive diplomatice de o largă autonomie din partea Bizanţului.

Abilitatea diplomatică a Constantinopolului, a făcut ca, începând cu anul 626, în faţa ofensivei sasanide, să înceapă alianţele cu statul Chazar, de la nord de Marea Caspică, Munţii Caucaz şi Marea Neagră; această alianţă, constituind temelia veritabilă a echilibrului politic. Până la sfârşitul mileniului, în alianţă cu Bizanţul, chazarii stăvilesc expansiunea perşilor şi arabilor, ultimii încercând, fără succes, să-i convertească pe chazari la islamism, fiind urmaţi, cu aceleaşi rezultate, de greci. În jurul anului 730, conducătorii chazarilor şi o parte din supuşii lor îmbrăţişează mozaismul, acesta fiind cadrul spiritual care duce la un climat politic mult mai calm în bazinul pontic, dar începând cu secolul al IX-lea, puterea chazarilor scade şi alianţei chazare i se va substitui, în secolul al X-lea, cea a pecenegilor, ce dominau atunci stepa şi reprezintă contraponderea căutată permanent de Bizanţ pentru a se opune altor invazii.

În acest timp, mai precis în anul 756, oraşele danubiene susţin flota Bizanţului în campania organizată de basileul Constantin al V-lea (741-775), în Thracia, împotriva bulgarilor

turanici. Opt ani mai târziu, acelaşi basileu porneşte din nou ofensiva împotriva bulgarilor, operând pe rând, pe Dunăre, cu o impresionantă flotă de 800 de nave. Flota transporta trupe de uscat, în special cavalerie, şi în componenţa ei intrau şi ambarcaţiunile autohtonilor din zona deltei şi gurilor fluviului; scopul ei fiind să atace dinspre fluviu forţele bulgare concomitent cu ofensiva unor forţe terestre, imperiale, concentrate în zona Strâmtorilor.

Înspre anul 823 este atestată întărirea formaţiunilor teritoriale autohtone din zona Gurilor Dunării, care au un potenţial economic şi militar atât de consistent încât asigură suportul logistic pentru o flotă de război, comandată de arhontele Bulgariei pentru Bizanţ, Komes.

Secolul X aduce schimbări importante în dinamica evenimentelor istorice. Pe de-o parte, Bizanţul, foarte sensibil la cel de al doilea atac al varegilor, corăbieri iscusiţi şi soldaţi viteji, încheie cu aceştia tratate comerciale, se pare în 907 şi 911, iar pe de altă parte îşi intensifică atacurile asupra primului ţarat bulgar. În acest context politic internaţional, comunităţile locale, din zona Gurilor Dunării şi a litoralului vestic al Pontului, devin din ce în ce mai puternice şi iniţiază acţiuni susţinute de apărare, spre a-şi afirma individualitatea administrativ-politică, oferind, în 917, sprijin flotei drongarului bizantin Romanos, în luptele cu bulgarii.

Românii din teritoriile dintre Dunăre, Haemus şi Pont l-au sprijinit pe basileul bizantin Ioan Tzimiskes, în luptele cu bulgarii, iar în aprilie 971, oştile bizantine intră victorioase în Marele Preslav, capitala ţaratului bulgar. Situaţia se repetă, un an mai târziu: flota drongarului Leon asediază şi înfrânge, cu sprijinul românilor din aceeaşi regiune, pe Sviatoslav, cneazul Kievului, în urma acestor victorii, Bizanţul anexând Bulgaria orientală şi Dobrogea. După izgonirea lui Sviatoslav, o serie de conducători ai cetăţilor danubiene, care recunoscuseră vremelnic autoritatea cneazului de Kiev, au stabilit relaţii de alianţă cu Constantinopolul.

Cu asentimentul fruntaşilor locali, din ordinul lui Ioan Tzimiskes este constituită apărarea teritoriului din nord-estul peninsulei Balcanice, sub conducerea unui strateg, - comandant „al oraşelor de la Istru", care se află în fruntea noii theme

(circumscripţii militaro-administrative), Paradunavon (Paristrion), care printr-un sistem complex, alcătuit din combinarea mijloacelor de acţiune navală cu folosirea unui sistem de fortificaţii alcătuit din cetăţi şi puncte de sprijin, a creat condiţii favorabile unei rapide dezvoltări economice, ca şi pentru refacerea oraşelor[4].

În secolele XII–XIII, oraşele de la Dunăre şi de pe litoralul vest Pontic, inclusiv flotele lor, se angajează într-un efort îndelungat de rezistenţă împotriva cumanilor şi împotriva regatului arpadian al Ungariei, dar şi împotriva politicii de centralizare promovată de Constantinopol[5].

Legată de realităţile economice şi politice ale Mării Negre în evul mediu este şi denumirea ei. Gh. I. Brătianu menţionează că, pe o hartă întocmită de marele învăţat arab Idrisi, găsim denumirea de Nitash sau Nitas, a cărei etimologie, deşi îndrăzneaţă, pare a fi Pontus–Bundus–Nitas, deci de origine romană[6]. Marele istoric mai menţionează folosirea şi altor nume: **„Bahr al Tarabazunda, Marea Trapezuntului, care indică limpede drumul comerţului oriental, Bahr Kirim, care scoate în evidenţă importanţa Crimeei, uneori Bahr al Rum, Marea romanilor, rezervat îndeosebi Mediteranei, Bahr al Khazar, marea chazarilor, care va rămâne numele Mării Caspice. Mai intră de asemenea în discuţie Bahr al Rus, Marea Ruşilor sau a Varegilor, care pare tradus direct din greaca bizantină şi răspunde gravelor preocupări cauzate Bizanţului de incursiunile în secolele X şi XI; tot aici vine Villehardouin să caute acea «Mer der Rossie»"**[7].

Decăderea totală a templului păgân a lui Ahile, din Insula Şerpilor, şi a oracolului respectiv, este de presupus în secolele VI–XII, sub asaltul provocat de creştinism, care trebuie să treacă peste criza gravă declanşată de iconoclasm (secolele VII–IX).

Mircea Eliade arată că, la sfârşitul secolului al VI-lea şi în cursul celui următor, o adevărată febră a icoanelor cuprinsese lumea creştină în puternică expansiune de prozeliţi, care se ruga, se prosterna în faţa icoanelor care erau obiect de devoţiune şi de cult atât în biserici, cât şi în locuinţe. În această perioadă creşte spectaculos numărul icoanelor miraculoase – izvor de forţă supranaturală – care ocroteau cetăţile, palatele, armatele[8].

Lunga şedere a basileului Vasile al II-lea „Bulgaroctonul" (976–1025), pe tronul Bizanţului, a însemnat perioada când forţa militară a Bizanţului atinge apogeul, iar hegemonia acestuia, în

bazinul pontic, este de necontestat. În 1016, o flotă bizantină comandată de Mongos, cu sprijinul unei armate varege, cu destinaţia Chazaria, îi învinge pe chazari, făcându-l prizonier pe comandantul acestora, George Tzuros. Studiile sigilografice au dovedit că, la începutul secolului XI, ierarhia administrativă bizantină era puternică, asigurând dominaţia directă a Bizanţului pe ambele părţi ale strâmtorii Kerci, precum şi în Zichia sau Circasia vecină. La aceste cuceriri se adaugă faptul că, în anul 1018, Vasile al II-lea, prin ocuparea Ohridei, pune capăt ţaratului lui Samuil[9].

Moartea lui Vasile al II-lea avea să producă o criză internă puternică a Bizanţului, agravată de noile invazii turceşti, care se întind în secolul XI, atât la nordul, cât şi la sudul Mării Negre, zdruncinând serios hegemonia bizantină. Câteva repere importante ale cuceririi turcilor selciugizi sunt: 1043, când cuceresc Irakul persan, 1055 ocuparea Bagdadului, 1064 ocuparea Georgiei şi Armeniei, şi, apoi, sultanul Alp Arslan înfrânge în bătălia de la Manzikert pe bizantini, în 19 august 1071, luându-l prizonier pe însuşi împăratul acestora, Romanos IV Diogenes.

Cam pe la 1080, turcii selciugizi ocupă Niceea, chiar în faţa Constantinopolului, iar în 1084–1085 cuceresc ţărmul asiatic al Mării Egee, ca în anul 1091 numai dibăcia diplomatică a împăratului Alexios Comnenul să salveze capitala, destrămând o coaliţie formată din turci selciugizi, pecenegi şi flota emirului Tzakhas.

În secolul Comnenilor, bizantinii reuşesc, aproape miraculos, să-şi restabilească aproape în întregime dominaţia asupra periplului Mării Negre, dar prin invazii repetate, ponderea neamurilor turce în structura etnică a Dobrogei a devenit însemnată, începând cu prima parte a mileniului al II-lea, celelalte populaţii din regiune menţinându-se în număr destul de mare, îndeosebi în zonele din vecinătatea Dunării şi a litoralului pontic[10].

În secolul XIII reapare sensul iniţial al numelui Mării Negre, Kara Denitz, datorat populaţiilor turco-tătare ce se stabilesc pe ţărmurile ei. Kara are o dublă semnificaţie, cea antică de *„negru"*, *„întunecat"*, fiind ştiut faptul că apele tuturor mărilor îşi schimbă culoarea după reflectarea cerului în valurile lor, dar şi semnificaţia de *„mare"*, *„puternic"*, *„de temut"*. Europenii occidentali, care au

pătruns în această mare după cuceririle mongole, (marea lor invazie în estul continentului fiind între 1241–1242), i-au dat şi ei diverse denumiri: Marea Majus, Mar Maggiore sau Mer Maiour, deci *„Marea cea Mare"*.

În timp ce, începând cu 1338, în izvoarele scrise europene apare numele de *„Mare Nigrum"*, iar cancelariile primilor domnitori munteni şi moldoveni au preluat din hărţile navigatorilor genovezi, numele de „Marea cea Mare", care însoţeşte titlurile voievozilor referitoare la posesiunile deţinute[11].

La 25 iulie 1261, folosindu-se de absenţa flotei veneţiene, grecii recuceresc Constantinopolul, în care îşi face intrarea triumfală basileul Mihail Paleologul, care redevine stăpânul de necontestat al Dardanelelor şi Bosforului[12].

Negustorii veniţi din Mediterana pe galerele veneţiene sau pe teridele genoveze ce brăzdau Marea Maggiore, mai ales din a doua jumătate a secolului al XIII-lea, întâmpinau opoziţia politicii protecţioniste şi la Niceea, şi la Constantinopole, după restaurarea Palelogilor, dar şi nesiguranţa drumurilor terestre şi maritime. Coasta pontică a Asiei Mici era nesigură din cauza disputelor dintre emirii turci, care ameninţau în permanenţă legăturile comerciale cu noul imperiu grecesc al Trapezuntului, situaţia fiind şi mai complicată din cauza imprevizibililor cumani, stăpâni ai stepei, în timp ce valea Cubanului era disputată de mici nobili alani, turbulenţi.

Între bătălia de la Posada, 1330, şi războiul de apărare, 1368–1369, împotriva regelui Ungariei, ţinuturile româneşti de la Gurile Dunării polarizează tot mai mult atenţia contemporanilor. La nivelul raporturilor internaţionale se remarcă o vertiginoasă scădere a influenţei Hanatului Hoardei de Aur, în stepele nord pontice, la Dunărea de Jos şi în Balcani, în timp ce Bizanţul se află într-un moment de decădere rapidă, iar Ungaria se ridică vremelnic la rangul de primă putere a răsăritului şi centrului Europei.

În timp ce în Mediterana de est şi Marea Neagră prezenţa redutabilei marine comerciale şi militare genoveze este un fapt obişnuit, se afirmă, aşa cum am mai arătat, în capitolul introductiv, flota despotului Dobrotici, autentică forţă militară la Pontul de vest şi la Gurile Dunării.

Dobrogea devenise, la mijlocul secolului al XIV-lea, unul

dintre cele mai puternice state medievale din Balcani şi din bazinul Mării Negre. Nucleul său îl constituia *„Ţara Românească a Cărvunei"*, cu locuitori de confesiune ortodoxă, situată pe litoralul Mării Negre; între Mangalia şi Varna, având centrul la Caliacra.

După 1347, voievod este Dobrotici, fiul lui Dobrotă, după opinia, de mare notorietate, a lui Nicolae Iorga, care va fi recunoscut despot de către Bizanţ, adică suveran al ţinuturilor româneşti din nordul Dobrogei, valea Carasu, zona Silistra, Vlahia Asăneştilor, etc. Peste câţiva ani, Dobrotiţă sprijină expediţia navală, din 1366, a contelui Amedeo VI de Savoia, în Marea Neagră, îndreptată împotriva turcilor şi a ţaratului de Târnovo, expediţie ce se angajează în complicata luptă pentru Strâmtori, dar şi cu un scop imediat – eliberarea din prizonieratul bulgar a împăratului bizantin, Ioan al V–lea Paleologul.

Campania se soldează cu recucerirea, pentru Bizanţ, a Messembriei şi Anchialosului şi eliberarea înaltului prizonier. În jurul anului 1370, Dobrotici îşi întăreşte prestigiul pe plan internaţional printr–o unire dinastică cu Bizanţul, concertată cu trecerea mai multor episcopate dobrogene sub autoritatea mitropoliei ortodoxe din Varna, dependentă direct de Patriarhia din Constantinopol.

Galerele cu mai multe rânduri de rame, care puteau acţiona independent până departe, pe mare, sau în cooperare cu cavaleria uşoară, constituiau nucleul puternicei flote a lui Dobrotiţă dovedindu–şi încă o dată, eficienţa în războiul purtat împotriva Genovei, sprijinită militar de otomani, ţaratul bulgar de Târnovo şi Ungaria Angevinilor. În războiul acesta, Dobrotiţă a primit asistenţa domnului de la Argeş, Vladislav I Vlaicu şi cooperarea Veneţiei, rivala Genovei şi a aliaţilor acesteia.

Deoarece ambarcaţiunile dobrogene ameninţau Chilia, principalul punct de sprijin genovez în Delta Dunării, dar şi convoaiele republicii italiene din Marea Maggiore, cărora despotul de Caliacra le capturase prin surprindere două galere în 1374, Genova a cheltuit pentru contracararea acţiunilor navale ale lui Dobrotiţă, numai în anii 1374–1375, 130 000 de aspri.

În paralel, Dobrotiţă a sprijinit o expediţie executată de o forţă bizantină în Trebizonda, pentru a–l instala pe ginerele său Mihail pe tronul Imperiului de la Niceea; pentru a echilibra

raportul de forţe, Genova va apela, tot mai insistent după 1375, la ajutorul otomanilor şi al Ungariei.

În 1377, Genova, Ungaria, Polonia (unită cu regatul Ungariei din 1370) şi otomanii au declarat o acţiune concertată împotriva Ţării Româneşti, Dobrogei şi Moldovei, neatingându-şi scopul din cauza dârzei rezistenţe a oştilor româneşti; Dobrotiţă, controlând autoritar, după retragerea otomanilor, ţinuturile dobrogene.

Războiul cu Genova a continuat şi după 1381, dar lipsit de ajutorul Veneţiei, care prin tratatul de la Torino din acel an, plăteşte tribut Ungariei şi recunoaşte suveranitatea acesteia asupra Dalmaţiei, şi abia după stingerea din viaţă a despotului, fiul său Ioancu, hărţuit de otomani, va încheia cu genovezii tratatul de pace de la Pera din 1387; cel dintâi document diplomatic cunoscut în care se reglementează operaţiile comerciale între un stat medieval românesc şi Genova, constituind, deopotrivă, o premieră în istoria reglementărilor naţionale de drept naval şi al războiului[13].

Mircea cel Bătrân este unul dintre cei mai străluciţi voievozi pe care i-a avut Ţara Românească, care a atins în vremea sa cea mai mare întindere din toate timpurile, fapt ce se vede lămurit din impunătorul titlu pe care-l purta: **„Eu cel întru Hristos Dumnezeu bine credinciosul şi bine cinstitorul şi de Hristos iubitorul şi singur stăpânitorul, Io Mircea, mare voievod şi domn cu mila lui Dumnezeu şi cu darul lui Dumnezeu stăpânind şi domnind toată ţara Ungrovlahiei şi părţile de peste munţi, încă şi spre părţile tătărăşti, şi Amlaşului şi Făgăraşului herţeg şi Banatului de Severin domn şi de amândouă părţile de peste toată Dunărea şl până la Marea cea Mare şi cetăţii Dârstorului stăpânilor"**. Acest titlu dovedeşte că Mircea avea între hotarele ţării şi Dobrogea, care începea pe malul drept al Dunării, cam de prin dreptul Turtucaiei, probabil din anul 1388, când Ioanco (Ivanco) dispare, în condiţii neelucidate, de pe scena istoriei; cert este că, în două documente latine, din 1390 şi 1391, stăpânirea lui Mircea în Dobrogea este formulată „terrarum Dobrodicii despotus". Încă o explicaţie a stăpânirii Dobrogei ar fi prezenţa la Cozia, ctitoria marelui domnitor muntean, a acvilei bicefale bizantine, alături de acvilele Ţării Româneşti, în ancadramentul ferestrelor. Modul în care a ajuns

Dobrogea inclusiv Insula Şerpilor în posesia lui Mircea nu este încă bine lămurit, însă cetatea Dârstorului – Silistra de azi – va fi câştigată în aceeaşi perioadă, 1388–1389 şi apariţia ei în titlul voievodului, ca entitate separată, este explicabilă prin faptul că cetatea respectivă nu a aparţinut niciodată statului danubiano–pontic a lui Dobrotici, ci ţarului de la Târnavo. „Părţile tătărăşti" însemnau ţinuturile cucerite de Basarab I de la tătari şi care cuprindeau şi Cetatea Chilia, unul din punctele cheie pentru apărarea Dunării, asigurarea tranzitului de mărfuri şi a ieşirii la Marea Neagră.

Mircea cel Bătrân a dat o mare atenţie apărării Dunării de Jos şi a litoralului vest–pontic, otomanii ajungând la Dunăre în 1393, dar atât timp cât marele domnitor a fost în viaţă el a stăpânit ambele maluri ale fluviului inclusiv Dobrogea, cu un mare efort militar şi diplomatic[14].

În circumstanţele accentuării penetraţiei otomane la Gurile Dunării şi în Marea Neagră, domnitorul Moldovei, Alexandru cel Bun a întărit cu armată Cetatea Albă şi Chilia care a rezistat cu succes atacului otoman din 1420. Ulterior, Alexandru cel Bun a dispus construirea, în amonte, a unui baraj (estacadă), pentru ca nici o corabie să nu mai poată urca pe Dunăre. Afară de originalitatea acestui mijloc de apărare, el apare ca primul baraj de mari dimensiuni din istoria marinei militare româneşti[15].

În ultimele decenii ale secolului al XV–lea, societatea românească a cunoscut o perioadă de puternică afirmare în viaţa economică, politică, militară şi culturală a Europei, legată de numele şi faptele domnului Ştefan cel Mare care, angajat ferm împotriva expansiunii otomane, a conferit porturilor de la Marea Neagră şi Gurilor Dunării un rol deosebit în sistemul românesc de apărare.

Corăbiile lui Ştefan cel Mare străbăteau Marea Neagră sistematic, treceau dincolo de strâmtori şi navigau în Marea Mediterană după cum o atestă şi inscripţia de la Mănăstirea Zografu, de pe Muntele Athos: **„Io Ştefan Voievod domn al Ţării Moldovei, fiul lui Bogdan voievod, am zidit acest turn pentru corăbii în anul 6983 (1472)"**[16].

Politica dinamică a lui Ştefan cel Mare, recunoscut pe plan internaţional în calitate de apărător al întregului litoral maritim al Mării Negre şi al spaţiului cuprins între Cetatea Albă şi

Marea de Azov, viza un sistem de baze navale, o flotă fluvială şi una maritimă, dar şi închegarea unei cuprinzătoare coaliţii antiotomane cu participarea unor puteri terestre şi maritime[17].

Sultanul Mehmet al II-lea, cuceritorul Constantinopolului, sesizând că aliaţii intenţionau să-i macine forţele prin aplicarea de lovituri pe direcţii exterioare Înaltei Porţi, recurge la mari acţiuni succesive fulgerătoare şi, în iunie 1475, după cinci zile de luptă îndârjită ocupă Caffa, mare centru comercial şi strategic al genovezilor din Crimeea, apoi Genova mai pierde la sfârşitul anului, Mangopol, situat în aceeaşi peninsulă. Ştefan trimite o solie Senatului din republica lagunelor, propunând cooperare în lupta antiotomană, dar Veneţia încheie pace cu sultanul în 1479, fapt repetat de Ungaria în 1438 şi Polonia în 1489. Rămas singur în faţa teribilei forţe militare a noului sultan, Baiazid al II-lea, Ştefan cel Mare pierde, după lupte deosebit de îndârjite, cetatea Chilia, la 11 iulie 1484, urmată de Cetatea Albă la 5 august 1484, unde, din păcate, navele Moldovei nu au putut interveni, dar totuşi retrase în amonte, pe Dunăre, au înfruntat avangarda flotei otomane mult superioare, forţele navale româneşti de război fiind conduse de „capudanul" de Chilia[18].

Pierderea Chiliei şi a Cetăţii Albe a fost, cu toate consecinţele ei, un fapt grav, cu implicaţii majore, ce depăşeau interesele locale, slăbind capacitatea de apărare a creştinătăţii în sud-estul Europei, iar totodată, aceste cuceriri încheiau cercul dominaţiei otomane asupra bazinului Mării Negre, Semiluna consolidându-şi considerabil situaţia militară la Dunărea de Jos, zonă care va fi folosită de turci ca bază permanentă de incursiuni prădalnice şi de acţiuni ofensive spre Ţările Române, Ungaria şi Polonia[19].

Prin pierderea Chiliei şi Cetăţii Albe, Moldova a cărei putere navală maritimă atinsese în epoca lui Ştefan cel Mare apogeul, printre Ţările Române[20], **„a încetat să mai fie un stat maritim"**[21].

Dacă **„în perioada dominaţiei Imperiului Otoman asupra răsăritului Europei (sec. XVI-XVIII), Marea Neagră s-a aflat în stăpânirea absolută a Înaltei Porţi, fiind chiar considerată de aceasta drept un mare «lac turcesc» şi «este deci sigur că în acea vreme Insula Şerpilor s-a aflat sub suveranitatea Imperiului Otoman»"**[22], o întrebare la care se răspunde cu

deosebită prudenţă este cui a aparţinut această insulă în istoria evului mediu românesc?

Ştim doar că, spre deosebire de antichitate, **„în evul mediu, insula a primit alte nume, date de cele mai multe ori de populaţiile din zona ţărmului. Astfel ea s-a numit Selina sau Cacearia (probabil Chazaria), mai apoi Isola Rosia, Nisi, Rubra sau Rubea"**[23]. Comandorul (r) Constantin Necula, fost comandant al Flotei de Dunăre şi şef al Direcţiei Hidrografice marine, menţionează că **„pe o hartă ridicată de Veneţieni în sec. al XIII-lea, al cărei original se găsea la biblioteca San Marco (sec. XVIII) şi ulterior la palatul Dogilor"**, apar mai spre sud-vestul Insulei Şerpilor, două insule mai mici, azi dispărute, **„având scris alături expresia «fedonxi»"**[24].

„În secolul XV, pe o hartă întocmită de Fredutius de Ancona, insula este trecută sub denumirea de Fiodonixi, provenită din grecescul Phiodonisi – Insula Şerpilor. Acest nume îl aflăm şi pe hărţile ruseşti, Zmeinoi Ostrov sau turceşti, Ilan Adassi, toate traducând acelaşi nume – Insula Şerpilor"[25].

Denumirile enumerate mai sus nu sunt o dovadă că, în evul mediu românesc, Insula Şerpilor ar fi aparţinut turcilor, ruşilor sau veneţienilor, ci doar marchează interesul acestora pentru zona mai largă a Mării Negre, din care insula făcea parte.

Cercetările amănunţite pe Insula Şerpilor, între 1841 şi 1850, care au dus la descoperirea, printre altele, de monede tătăreşti, turceşti şi poloneze, făcute de Societatea de Istorie şi Arheologie din Odesa şi publicate în 1844, în Buletinul Societăţii sub titlul *Călătorie în Insula Leuce*, pot constitui un punct de plecare al investigaţiilor privind raporturile comerciale ale ţărilor din bazinul Mării Negre legate de Insula Şerpilor (cea mai mare insulă din această mare).

Din datele menţionate în prezentul capitol se poate afirma că în perioada cuprinsă între secolul al VI-lea şi secolul al XV-lea, Insula Şerpilor, nelocuită în continuare, dar păstrând ruinele celebrului templu al lui Ahile[26], a fost un teritoriu vizitat, probabil, în timpul periplurilor prin vestul Mării Negre, atât cu scopuri comerciale, dar şi militare, de nave bizantine, veneţiene, genoveze, ale flotei maritime ale lui Dobrotici şi, bineînţeles, turceşti.

NOTE

1. Despre Dobrogea sub stăpânirea bizantină, vezi, pe larg, R. Vulpe şi I. Barnea, *Din istoria Dobrogei*, II, *Romanii la Dunărea de Jos*, Bucureşti, 1968, pp. 142–145 (I. Barnea).
2. R. Vulpe, *Historie anciene de la Dobrodja*, în *La Dobroudja*, Bucureşti, 1938, p. 384.
3. Gh. I. Brătianu, *Marea Neagră de la origini până la cucerirea otomană*, Edit. Meridiane, Bucureşti, 1988, vol. I, p. 259.
4. Pentru relaţiile politice din Pont, ca şi din teritoriul cuprins între Dunăre, Munţii Haemus şi Marea Neagră, în secolele VI–X, vezi, pe larg, Gh. I. Brătianu, *op. cit.*, pp. 240–316 şi G. Petre şi I. Bitoleanu, *Tradiţii navale româneşti*, Edit. Militară, Bucureşti, 1991, pp. 31–34.
5. G. Petre şi I. Bitoleanu, *op. cit.*, pp. 35–36.
6. Gh. I. Brătianu, *op cit.*, vol. I, p. 89.
7. *Ibidem.*
8. M. Eliade. *Istoria credinţelor şi ideilor religioase*, Edit. Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1988, vol. III, p. 66.
9. Gh. I. Brătianu, *op. cit.*, vol. I, p. 318 şi urm. şi *Istoria lumii în date*, Edit. Enciclopedică Română, Bucureşti, 1972, p. 80.
10. E. Lozovan, *Byzance el la romanité scytique*, în *F. Alteim, Geschilchte der Hunden*, II, ed. a 2–a, Berlin, 1969, p. 215 şi urm.
11. V. Cucu şi Gh. Vlăsceanu, *Insula Şerpilor*, Casa de editură şi presă „Viaţa Românească", Bucureşti, 1991, p. 25.
12. Gh. I. Brătianu, *op. cit.*, vol. II, p. 88 şi urm.
13. Pentru perioada statului danubiano–pontic condus de Dobrotici, şi apoi de urmaşul său Ioancu (Ivanco), vezi, pe larg, Sergiu Iosipescu, *Balica, Dobrotiţă*, Edit. Militară, Bucureşti, 1985, şi N. Iorga, *Veneţia în Marea Neagră:* I. Dobrotici, în *Analele Academiei Române*, s. 2, tom. XXXVI (1913–1914), pp. 1043–1070, precum şi I. Barnea, Şt. Ştefănescu, *Din istoria Dobrogei*, III, *Bizantini, români şi bulgari la Dunărea de Jos*, Bucureşti, 1971, pp. 354–360, şi G. Petre şi I. Bitoleanu, *op. cit.*, pp. 48–51.
14. Pentru posesiunile lui Mircea cel Bătrân în Dobrogea, ca şi cetatea Dârstor, în corelaţie cu titlul voievodului, vezi, pe larg, D. Onciul, *Titlul lui Mircea cel Bătrân şi posesiunile lui*, în *Conv. lit.*, XXXV (1901), pp. 1010–1033; XXXVI (1902), pp. 27–53 şi 716–753; XXXVII (1903), pp. 16–30 şi 209–231, şi C. C. Giurescu, Dinu C. Giurescu, *Istoria Românilor*, Edit. Albatros, Bucureşti, 1971, p. 281 şi urm.
15. G. Petre şi I. Bitoleanu, *op. cit.*, p. 54.

16. N. Iorga, *Muntele Athos în legătură cu țările noastre*, în *Analele Academiei Române*, tom. XXXVI (1913–1914), p. 417.
17. În coaliția antiotomană Ștefan cel Mare dorea să atragă, alături de Moldova, participarea armatelor terestre ale hanatului turcoman condus de Uzun Hassan (în Asia Centrală), și a flotelor militare ale Veneției și ale coloniilor genoveze de la Pont, dar din păcate în timp ce în 1475, viteazul domnitor moldovean obținea victoria răsunătoare împotriva turcilor de la Vaslui, aceștia îl zdrobesc pe hanul turcoman, anexând stăpânirile lui din Asia Mică. Despre coaliție, vezi G. Petre și I. Bitoleanu, *op. cit.*, p. 66 și urm.
18. Nicoară Beldiceanu, *La conquête des cités marchandes de Kilia et de Cet. Albă par Bayazid II*, în *Süd–Ost Forschungen*, XXII (1964), p. 65.
19. *Istoria Turcilor*, Edit. Științifică și Enciclopedică, București, 1976, p. 176.
20. G. Petre și I. Bitoleanu, *op. cit.*, p. 71.
21. Comandor V. Toescu, *Istoria marinei românești*, în *Revista Marinei*, nr. 1/1927, p. 9.
22. Cele două citate sunt din *Insula Șerpilor. Sinteze, Momente principale din istoria și diplomația României*, nr. 1 (6), 1994, Direcția Arhivă și Documente Diplomatice, București, M. A. E., p. 3.
23. V. Cucu și Gh. Vlăsceanu, *op. cit.*, p. 26.
24. C. Necula, *Așa a fost răpită Insula Șerpilor*, în revista *Marea Noastră*, serie nouă, nr. 21/1994, p. 13.
25. V. Cucu și Gh. Vlăsceanu, *op. cit.*, p. 26 și urm.
26. Ruinele celebrului templu al lui Ahile dăinuie până la 1823, când sunt semnalate de expediția comandorului rus Kritsky, după cum arată V. Cucu și Gh. Vlăsceanu, *op. cit.*, p. 30.

IV.
ÎN JOCUL DE INTERESE AL MARLOR PUTERI...

La marginile lumii medievale şi în zorii timpurii ai societăţii moderne româneşti, apare Mihai Viteazul, personalitate care va deveni legendară. Prin actul său de unire pentru prima dată a celor trei Ţări Româneşti la cumpăna dintre secolul al XVI-lea şi al XVII-lea, a fost în egală măsură expresia timpului său, iar prin opera lui politică şi militară, care le-a anticipat pe toate cele ce au urmat – contemporanul nostru.

Victoria *Ligii creştine*, în bătălia navală de la Lepanto, din 1571, împotriva otomanilor, n-a avut consecinţe politice importante, Imperiul otoman, stat tricontinental, refăcându-şi rapid flota militară cu care controla traficul pe Marea Neagră şi pe Dunăre, iar poziţia internaţională a Porţi fiind consolidată de atitudinea de apropiere a Franţei, Angliei şi regatului Poloniei, poziţie determinată de importante interese economice şi politice ale marilor puteri respective.

Din păcate, consecvenţa cu care Mihai Viteazul a acţionat în vederea eliberării de sub ocupaţia otomană a zonelor de la Dunărea de Jos şi dintre Dunăre şi Marea Neagră, nu a fost sprijinită îndeajuns de *Liga creştină* – numită şi *Liga Sfântă* – nici pe plan material, nici pe plan militar. Cu toate acestea, stârnind efervescenţă printre popoarele balcanice care îl vedeau ca pe un mântuitor, Mihai Viteazul, marele învingător de la Călugăreni, din 13/25 august 1595, obţine de la sultanul Mehmed al III-lea, în martie 1598, pacea, care era o recunoaştere a independenţei obţinute de facto.

După redobândirea independenţei, încetează obligaţia de a furniza flotei otomane vase de război[1], iar prin clauza încheiată cu Poarta, în 1599, Dunărea era recunoscută ca hotar între Ţara

Românească şi Imperiul Otoman, turcii **„nemaiavând dreptul de a trece nici ca privaţi, nici în numele sultanului"**[2].

Turcii îşi păstrau, însă, în continuare hegemonia în Marea Neagră şi stăpânirea asupra Insulei Şerpilor, iar în prima jumătate a secolului al XVII-lea, când Habsburgii sunt absorbiţi de costisitorul război de 30 de ani, iar Poarta, de sinuosul conflict cu perşii, Semiluna, folosind cu abilitate grupările de mari boieri, interesate să-şi menţină privilegiile, obţine colaborarea acestora întărind dependenţa Ţărilor Române faţă de Imperiul Otoman.

Catastrofa militară a turcilor la Viena, în 1683, a permis Habsburgilor să iniţieze o expansiune către Ungaria şi sud-estul Europei. În scurt timp, profitând de decăderea Imperiului Otoman, Habsburgii şi apoi Polonia au manifestat dorinţa vădită de a controla aceste zone, inclusiv Ţările Române.

În faţa dorinţelor marilor puteri, mai sus amintite, de a partaja spaţiul românesc, domnitorii din Ţările Române au practicat o originală politică de echilibru faţă de puterile creştine, având ca scop secret obţinerea libertăţii de mişcare şi, în ultimă instanţă - înlăturarea suzeranităţii otomane.

La 19 iulie 1696, prin cucerirea Azovului, de la turci, Petru I face un pas important spre *„ieşirea"* imperiului ţarist la mările calde, iar în jocul de interese al Habsburgilor, care urmăreau dominaţia Dunării, şi Rusia, care dorea stăpânirea Mării Negre, pe fondul slăbirii lente, dar sigure a Porţii, sunt implicate şi Ţările Române.

Prin tratatul de pace de la Passarowitz (Pojarevac) (care punea capăt unui război austro-turc), din 21 iulie 1718, Banatul şi Oltenia trec în stăpânirea Imperiului habsburgic, iar potrivit articolului 2, Austria avea dreptul să-şi instaleze agenţi consulari în porturi şi libertatea de comerţ pe Dunăre, ca stat riveran. Acelaşi tratat avea o clauză, potrivit căreia vasele austriece nu puteau intra în Marea Neagră, fiind obligate să facă transbordarea la Brăila, Isaccea sau Chilia, pe caicele şi vasele proprii navigaţiei în marea respectivă, care erau în majoritate turceşti[3].

Deci, în continuare, Imperiul otoman menţinea cu disperare statutul de *„mare închisă"*, pentru celelalte puteri, pentru Marea Neagră, politică evidenţiată şi prin faptul că prin pacea de la Belgrad, încheiată cu ruşii la 7/18 septembrie 1739, Imperiul ţarist lua în stăpânire Azovul, cu obligaţia expresă de a nu-l

fortifica. Odată cu căderea Azovului, Moscova s-a simţit capabilă să-i supună atât pe cazacii de pe Don, cât şi pe zaporojeni. Până la reformele lui Petru I, Rusia depindea mult de aportul militar al cazacilor, adevăraţi piraţi ai Mării Negre, care în raidurile lor fulgerătoare în bărci mari, numite şăici, o adevărată spaimă pentru otomani, au poposit cu siguranţă în Insula Şerpilor.

Testamentul lui Petru I, cel Mare, făcut la 1724, deşi s-a dovedit a fi o creaţie apocrifă, prin forţa sugestivă cu care oglindeşte caracteristicile esenţiale ale politicii externe ruseşti peste veacuri, a fost reprodus în întregime la capitolul Anexe, al acestei lucrări (vezi Anexa nr. 4, p. 152 şi urm.). La punctul VII al testamentului, ţarul Rusiilor tratează obiectivul expansionist de apropiere, cât mai mult posibil, de fruntariile Constantinopolului şi ale Indiei, prin războaie neîncetate cu Turcia şi Persia, **„că cel ce va stăpâni acolo va fi cel adevărat stăpânitor al lumii"**, dar şi **„de a pune câte puţin"** stăpânire pe Marea Neagră şi pe Baltica.

Mergând pe aceeaşi linie, ţarina Ecaterina a II-a nu s-a mulţumit cu avantajele obţinute prin pacea de la Kuciuc-Kainargi, din iulie 1774, din care menţionăm obţinerea, în sfârşit, a libertăţii de navigaţie prin Marea Neagră şi Strâmtori, dar şi asigurarea în fapt a protectoratului asupra Ţării Româneşti şi a Moldovei, sub forma voalată a dreptului de a interveni în favoarea supuşilor creştini ortodocşi ai Porţii[4]; dar schiţează, chiar un „proiect" de împărţire a Imperiului otoman, numit *„proiectul grecesc"*, în care îi atrage în 1872 şi pe Habsburgi.

Habsburgii sunt de acord cu proiectul, care, în partea sa europeană, trebuia să refacă Imperiul bizantin, iar Ţările Române urmau să joace rolul de stat tampon, condus de un principe creştin, dar, în fond, se urmărea schimbarea stăpânirii turceşti cu cea ruso-austriacă, asupra popoarelor balcanice[5]. Viena după ce obţine şi ea de la Poartă, în 1784, dreptul de liberă circulaţie prin Marea Neagră şi Strâmtori, se angajează în războiul ruso-austriaco-turc început în 1787, şi care se transformă, din 1791, prin retragerea austriecilor din luptă, într-un război ruso-turc, privit cu îngrijorare de Anglia, Franţa şi Prusia, care nu doreau întărirea Rusiei pe seama prăbuşirii Imperiului otoman. După o serie de succese, Imperiul ţarist, prin pacea de la Iaşi, din 9 ianuarie 1792, mută frontiera ruso-turcă pe Nistru, dar

Ecaterina a II-a ştia că, dacă ar fi stăpânit Gurile Dunării, ar fi avut supremaţia în Marea Neagră, şi totodată, şi-ar fi deschis drumul spre Balcani, şi, sub pretext că Poarta nu i-a dat deplina asigurare cu privire la trecerea flotei ei de război prin Strâmtori, declanşează acţiunile militare împotriva Imperiului Otoman, marcând în 1806 începutul unui nou război ruso-turc.

Războiul ruso-turc, dintre anii 1806–1812, s-a desfăşurat în cadrul „problemei orientale", în care fiecare mare putere europeană a ayut un cuvânt de spus. În urma acestui război, în care victoriile au alternat cu înfrângerile şi în care Principatele au fost ocupate din startul conflictului de trupele lui Alexandru I, la 28 mai 1812, se încheie în sălile hanului, ce aparţinea negustorului de origine armeană Manuc bei, Tratatul de pace de la Bucureşti.

Poarta s-a grăbit să încheie pacea, neliniştită de tratatul de alianţă încheiat la 14 martie 1812, între Franţa şi Austria; unul din articolele secrete ale acestuia prevăzând, pentru Austria, compensaţii teritoriale pe seama Principatelor Române. Se contura perspectiva unui *bloc* european constituit din Franţa, Austria şi Confederaţia germanică, îndreptat împotriva Rusiei, Angliei, Spaniei şi Suediei. Pe acest fundal politic complex, Franţa făcea toate eforturile să torpileze pacea, pe când puterile din coaliţia adversă încercau să încheie conflictul ruso-turc, cu orice preţ.

Tratatul de pace a avut consecinţe foarte grave pentru Principate. Amputarea Moldovei era formulată lapidar, în Articolul IV al tratatului: **„Hotarele dintre cele două state să fie râul Prut de la intrarea acestuia în ţara Moldovei şi până la locul unde se întâlneşte cu fluviul Dunărea, iar acolo să urmeze partea stângă a fluviului Dunărea până la Gura Chiliei şi până la mare, iar gura amintită să fie folosită în comun de ambele părţi...; insulele mici de aici nepopulate înainte de război, să nu fie ocupate şi luate în stăpânire de nici unul dintre state, iar de acum încolo, neconsiderându-se pe aceste insule nici un fel de fortificaţii şi întărituri, ele să fie lăsate deşarte, dar se îngăduie raialelor celor două părţi să meargă acolo pentru a tăia lemne sau pentru pescuit".**

În baza Articolului V, urma ca, **„împărăţia Rusiei să înapoieze şi să predea Înaltei împărăţii otomane, pământul Moldovei de**

pe partea dreaptă a râului Prut, de care s-a amintit mai înainte precum şi Ţara Românească şi Oltenia... cu cetăţile lor, cu oraşele şi cu târgurile şi cu satele zise. De asemenea să predea şi insulele de pe Dunăre, afară de cele menţionate în articolul patru de mai sus"[6].

Prin pacea de la Bucureşti, Rusia devine riverană la Gurile Dunării, având libertatea de navigaţie comercială pe tot fluviul, dar vasele de război nu aveau voie să urce mai sus de vărsarea Prutului şi, ceea ce era, de asemenea, foarte important pentru ea, ocupa teritoriul numit Basarabia, cuprins între Prut, Nistru, Dunăre şi Marea Neagră.[7]

Am insistat mai mult asupra tratatului de pace respectiv, în legătură cu Insula Şerpilor, de care nu se amintea nimic, dar încurajată de un protocol încheiat în 1817, între ambasadorul Imperiului ţarist la Constantinopol şi Poarta Otomană, prin care braţul Sulina, principalul braţ navigabil al Dunării, trecea sub stăpânirea Rusiei[8], aceasta a considerat insula respectivă aparţinându-i, ca dovadă desele expediţii organizate aici, fără nici un consimţământ din partea puterii suzerane – Imperiul Otoman.

În 1823, însăşi amiralul flotei ruse din Marea Neagră, Grieg, îl trimite pe locotenentul comandor Kritsky să facă cercetări în Insula Şerpilor, prilej cu care mai găseşte ruine din celebrul templu (din epoca ciclopică), a lui Ahile, şi întocmeşte un plan atât al insulei, cât şi al vestigiilor lăcaşului de cult antic.[9]

În anul 1827, Convenţia de la Akkerman, între Rusia şi Turcia, confirmă acordul din 1817, prin care se preda Rusiei, braţul Sulina, şi ca urmare a interesului sporit manifestat de ruşi pentru Insula Şerpilor, situată la nord-est de braţul respectiv, cel mai important din punct de vedere al navigaţiei pe Dunăre, în *Mémoire de l'Acad. des Sciences, St. Petersburg, X*, apare lucrarea *Mémoire sur les illes et la course consacrée à Ahille dans le Pont Euxine*, avându-l ca autor pe Köhler. Lucrarea respectivă prezintă o hartă a Insulei Şerpilor şi un plan al templului lui Ahile.[10]

În perioada 1828–1829, are loc un nou război ruso-turc, având ca teatru de operaţii militare Principatele, Balcanii şi Transcaucazia. Războiul se termină cu înfrângerea Turciei, care, prin semnarea la 2/14 septembrie 1829, a Tratatului de pace ruso-turc de la Adrianapol (Edirne), se obliga să plătească

Rusiei o importantă despăgubire de război, primind şi braţul dunărean Sf. Gheorghe, care o făcea stăpână şi peste Delta Dunării. Porta rămânea riverană pe ţărmul drept al acestui braţ şi se obliga să nu permită locuirea acestui mal, pe o distanţă de două ore de drum de fluviu. Articolul 3 prevedea că, **„... bastimentele comerciale ale celor două puteri vor avea dreptul de a naviga pe Dunăre pe tot cursul său şi acele purtând pavilion otoman vor putea să intre liber în gurile Chilia şi Sulina; cea Sf. Gheorghe va rămâne comună pavilioanelor de război şi comerciale ale celor două puteri contractante".**[11] Vasele de război ruseşti rămâneau la restricţia, ca urcând pe Dunăre, să nu depăşească întâlnirea fluviului cu Prutul.

Tratatul recunoştea Principatelor dreptul de a stabili relaţii comerciale cu orice stat, înlăturând monopolul economic al puterii suzerane – Poarta, şi prevedea revenirea sub autoritatea românească a cetăţilor din stânga Dunării, împreună cu insulele ce ţineau de ele.[12] Fără îndoială că aceste prevederi reprezentau un important pas înainte, limitând amestecul Porţii în treburile interne ale Moldovei şi Munteniei, permiţându-le totodată, acestora, afirmarea în circuitul traficului naval internaţional. Însă cele două mari puteri instituind până la 1856, principiul dublei dominaţii asupra Principatelor, Poarta rămânând puterea suzerană, iar Rusia cea „protectoare", de fapt, diminuau avantajele prevederilor mai sus menţionate, iar Imperiul ţarist, prin instituirea controlului şi în Delta Dunării până la braţul Sf. Gheorghe, bloca accesul direct al Ţărilor Române la Marea Neagră.

Deşi în tratat nu se pomenea nimic de Insula Şerpilor, se înţelege că, în conjunctura în care Rusia controla cele două braţe: Sulina şi Sf. Gheorghe, insula, aflată în faţa primului, rămânea, de facto, în posesia ei. La 1830, apare la Odesa, având-l ca autor pe Taibout de Marigny, lucrarea *Plans de golfs, baies, ports, recueilles au corigés*, care, prezintă o hartă a Insulei Şerpilor şi un plan al templului.[13] Potrivit acestui plan şi al celui întocmit de Köhler, în 1827, rezultă că templul închinat lui Ahile, **„care foarte probabil a suferit modificări în timp, avea o formă pătrată, cu latura de 28,87 m lungime. Un zid construit pe direcţia N–S împărţea templul în două jumătăţi**

egale, cea vestică fiind împărţită la rândul ei în alte trei părţi egale, cu lungimi de 14,93 m şi lăţime de 11,93 m".[14]

În 1836, Poarta recunoaşte navelor româneşti, dreptul de a efectua transporturi sub pavilion propriu în Marea Neagră[15], dar la 13/25 iulie 1840, la Petersburg, se încheie o Convenţie care asigura libertatea de navigaţie pe toate cursurile fluviilor, pe care Rusia şi Austria erau riverane. Această convenţie, care nu consulta nici unul din celelalte state riverane Dunării, mai prevedea că Rusia se angajează să facă lucrări de amenajare pentru a împiedica împotmolirea braţului Sulina şi să construiască un far, la această gură de vărsare, vasele austriece fiind obligate să plătească, în schimb, taxe pentru acoperirea cheltuielilor reclamate de aceste lucrări.[16]

În 1837, 1842 sau 1846/1847, pentru orientarea navigaţiei în zonă, ruşii au ridicat în Insula Şerpilor un far, folosind, fără nici un discernământ, blocurile de piatră din ruinele templului lui Ahile; cert este, că expediţia întreprinsă de Societatea de Istorie şi Arheologie din Odesa, în 1841, nu mai găseşte ruinele respective, ci numai blocuri din fostele ziduri.[17]

Pentru a favoriza propriul comerţ, Rusia a încercat să blocheze în primul rând comerţul Principatelor, la Gurile Dunării. În acest scop, ruşii au neglijat lucrările de întreţinere pe gura Sulina, pe care nu numai că nu au curăţat-o de nisipul aluvionar, dar au aruncat pur şi simplu bolovani imenşi pe fundul apei, pentru a provoca accidente. Astfel în 1853, traseul Sulina era un adevărat cimitir de vapoare şi numai două vase greceşti au putut ieşi în mare, în drum spre Constantinopol, restul căpitanilor de ambarcaţiuni comerciale aşteptând o creştere a apelor, pentru a depăşi obstacole menţionate.[18]

Războiul Crimeei, desfăşurat între 1853–1856, redeschide chestiunea orientală, punând problema împărţirii posesiunilor Imperiului Otoman, aflat în declin.

Tratatul de la Paris, care reglementa situaţia după acest război, a fost precedat de o perioadă îndelungată de negocieri, ce au prilejuit manifestarea din plin a rivalităţilor dintre marile puteri şi, nu în ultimul rând, a dezacordului în problema Dunării de Jos şi a Strâmtorilor. Tratatul de pace încheiat la 30 martie 1856 prevedea, printre altele, că Rusia învinsă, nu mai avea dreptul să întreţină flotă de război în Marea Neagră, care era

neutralizată şi deschisă marinei comerciale a tuturor naţiunilor, apele şi porturile sale fiind închise categoric pavilioanelor de război, în afară de navele uşoare necesare în serviciul de coastă al Rusiei şi Turciei, al căror număr era stabilit de o convenţie între cele două imperii şi de puterile contractante: Franţa, Marea Britanie, Sardina şi Turcia (state învingătoare în război); Rusia (învinsă); Austria şi Prusia (nebeligerante), care aveau dreptul să menţină fiecare câte două nave uşoare la Gurile Dunării. Puterile contractante alcătuiau un organism limitat la doi ani, numit Comisia Europeană a Dunării, în a cărei sarcină cădea degajarea Gurilor Dunării, ca şi părţile mării, de nisipuri sau alte obiecte.

Conform articolelor XX, respectiv XXI, Rusia ceda cele trei judeţe din sudul Basarabiei: Cahul, Bolgrad şi Ismail, cu Delta Dunării şi gurile acestui fluviu, Principatului Moldovei, afat sub suzeranitatea Sublimei Porţi.[19]

Tratatul nu prevedea nimic despre Insula Şerpilor, iar Rusia nu a înapoiat Moldovei, Delta Dunării, cu insulele componente, sperând să cadă mai uşor la învoială cu puterea suzerană, Principatului românesc, Sublima Poartă desfăşurând, în acest sens, o susţinută activitate diplomatică.[20] Şi, într-adevăr, la 6 ianuarie 1857, plenipotenţiarii puterilor semnatare ale Tratatului de la Paris, întruniţi în conferinţa de pe malurile Senei, convin într-un protocol, că Delta Dunării şi insulele care o formează **„vor fi repuse sub suzeranitatea imediată a Sublimei Porţi, de care depindeau înainte"** (vezi textul protocolului în Anexa nr. 5, p. 156). În acest Protocol s-au consemnat, în ce priveşte Insula Şerpilor, ocupată de armata turcă în 1856[21], următoarele:

„Plenipotenţiarii recunosc, de asemenea, că, întrucât Tratatul de la Paris ca şi Tratatele încheiate anterior între Rusia şi Turcia au păstrat tăcerea asupra soartei Insulei Şerpilor, se cuvine ca această insulă să fie considerată ca o dependenţă a Deltei Dunării şi, în consecinţă, trebuie să urmeze destinaţia acesteia". Totodată, în Protocol, se prevedea că guvernul otoman se angaja să întreţină pe insulă, un far, pentru asigurarea navigaţiei spre Dunăre, sau spre Odessa.

Deci **„primul document de drept internaţional care se referă în mod expres la Insula Şerpilor este Protocolul încheiat la Paris, la 6 ianuarie 1857".**[22]

Comisia Europeană a Dunării, organism creat de Congresul de pace de la Paris, din 1856, şi-a exercitat jurisdicţia între Sulina şi Isaccea, inclusiv în Marea Neagră, pe o porţiune ce se întindea în rada portului Sulina, pe un cerc cu o rază de două mile marine (3704 m), asupra farurilor construite de acest organism, în Insula Şerpilor şi, respectiv, la gura de vărsare a braţului Sf. Gheorghe.[23]

Legea pentru organizarea puterii armate în România, pronunţată în 1868, cu modificările sale din 1872 şi 1874, a dat un nou impuls procesului de perfecţionare a sistemului militar de apărare, în cadrul căruia, flotila figura printre armele principale, având în compunere un stat major propriu, companii permanente şi nave militare.[24]

În anul 1873, efectivul de nave al flotei a sporit cu o canonieră, denumită *Fulgerul*, construită în Franţa, la şantierele din Toulon. Având lungimea de 25 de metri şi fiind dotată cu două maşini alternative cu aburi de 100 Cp., ceea ce-i permitea atingerea vitezei de 7 noduri pe oră, canoniera era armată cu două tunuri de 57 mm, cu tragere rapidă, şi cu două mitraliere.[25]

Cel dintâi marş de instruire a unui vas de război românesc modern în Marea Neagră s-a făcut la 13 octombrie 1875, pe o mare agitată, cu *Fulgerul* (având la bord şi pe majoritatea ofiţerilor de pe navele *România* şi *Ştefan cel Mare*), pe ruta Sulina–Constanţa, şi retur. La 18 octombrie, canoniera mai execută un marş, până în Insula Şerpilor, revenind în portul Sulina numai cu velele.[26]

În contextul agravării crizei orientale şi a iminenţei unui nou război între Rusia şi Imperiul otoman, România a acţionat pe cale diplomatică, şi apoi cu armele, pentru *„dobândirea independenţei absolute"*, proclamată de parlament, la 9/21 mai 1877.[27]

La 10/22 ianuarie 1878 domnitorul Carol I a adresat marelui duce Nicolae o scrisoare, prin care cerea ca România, care contribuise substanţial la obţinerea victoriei asupra Turciei, alături de armata rusă, să participe la tratativele de pace.[28] Dar guvernul României află de condiţiile pe care Rusia le impunea Imperiului otoman învins, abia din textul tratatului de pace de la San Stefano, apărut în *Journal de St. Petersburg*, din martie 1878, şi trimis la Bucureşti, de ministrul Ion Ghica aflat în

capitala de pe malurile Nevei.[29] În articolul 18 al tratatului era prevăzut ca, pe lângă despăgubirile în valoare de 410 milioane de ruble, Imperiul otoman, să-i cedeze Rusiei, printre alte teritorii, şi Sangeacul Tulcei (districtele Chilia, Sulina, Mahmudia, Isaccea, Tulcea, Măcin, Babadag, Hârşova, Cuserghe şi Medgidia), insulele Deltei Dunării şi Insula Şerpilor. Imperiul ţarist menţiona că nu doreşte anexarea acestor teritorii, dar îşi rezervă dreptul de a le schimba cu cele trei judeţe din sudul Basarabiei, având ca limită sudică talvegul Congresului de pace de la Paris.[30] Înstrăinarea acestor pământuri, fără participarea delegaţilor României, a provocat o vie indignare în opinia publică românească şi proteste ale parlamentului şi guvernului de la Bucureşti.[31] Dacă adăugăm la aceasta şi faptul că armatele ţariste, retrase din sudul Dunării, se comportau în România ca trupe de ocupaţie, se înţelege de ce relaţiile dintre România şi Rusia au cunoscut o bruscă şi gravă deteriorare, fiind la un pas de izbucnirea unui conflict armat.[32]

Condiţiile de pace care au revizuit tratatul de la San Stefano s-au stabilit la Congresul de la Berlin, deschis la 1/13 iunie 1878, sub arbitrajul uneia din cele mai puternice personalităţi politice ale epocii - „cancelarul de fier", Bismark, unde reprezentanţii României, Ion C. Brătianu şi M. Kogălniceanu, **„au fost auziţi dar nu ascultaţi".**[33] în memoriul prezentat congresului de reprezentanţii României se precizează că **„Nici o parte din teritoriu să se dezlipească din statul Român; România să reia în stăpânire insulele Dunării şi Gurile Dunării, inclusiv Insula Şerpilor; să primească despăgubire justă; să fie recunoscută independenţa ţării de către marile puteri."**[34]

Aceste cereri au rămas, în cea mai mare parte, fără ecou, Tratatul de la Berlin încheiat la 1/13 iulie 1878, recunoscând independenţa de stat a României, şi reunirea (conform articolului 46), atât a insulelor formând Delta Dunării, cât şi a Insulei Şerpilor şi a Sangeacului Tulcei, cu patria-mamă. Principatul mai primea teritoriul situat în sudul Dobrogei până la o linie pornind din estul Silistrei şi terminându-se la Marea Neagră la sudul Mangaliei, dar trebuia să retrocedeze „M. S. **Împăratului Rusiei, partea din ţinutul Basarabiei care a fost despărţită de Rusia în urma Tratatului din 1856".**[35] Insula Şerpilor împreună

cu Delta Dunării a trecut în posesia României, practic la 12 aprilie 1879.[36]

Luându-se în calcul lungimea frontierelor fluviale şi maritime de protejat, aşa cum se prezentau ele după unirea Dobrogei cu ţara, s-a ajuns la concluzia că navele existente în 1878 erau insuficiente, prezentând şi **„serioase rămâneri în urmă în privinţa dotării tehnice şi puterii de foc"**.[37]

În cadrul acţiunilor pentru dotarea marinei militare, se înscrie şi construirea la şantierele din Londra, a celei mai puternice nave de care dispunea România, crucişătorul *Elisabeta*, lansat la apă la 13 decembrie 1887.[38] Bucurându-se de toate avantajele de ultimă oră în ceea ce priveşte sistemul de propulsie, armament şi instalaţii electrice, dar fiind dotat şi cu vele pentru instruirea cadeţilor şi a echipajelor, crucişătorul era după estimările unor diplomaţi şi specialişti străini, prima navă de luptă a Mării Negre.[39]

Anii 1916–1918 s-au caracterizat prin angajarea hotărâtă a poporului român în efortul decisiv de eliberare a teritoriilor strămoşeşti aflate încă sub dominaţie străină, pe fondul luptei alături de Antanta, în prima conflagraţie mondială.

Chiar în ziua intrării României în război, de partea Antantei, la 14/27 august 1916, guvernul român a comunicat Comisiei Europene a Dunării (C. E. D.), cu sediul la Galaţi, declaraţia de război făcută Austro-Ungariei şi măsurile ce urmau să fie luate la gura marelui fluviu, în urma acestui act. Printre ele, una era deosebit de importantă pentru Insula Şerpilor, deoarece se referea la zona sa, (insula fiind la circa 45 de kilometri nord-est de Sulina), care era declarată zonă militară, iar în funcţia de comandant militar al portului şi oraşului de la gura Dunării era numit Eugeniu P. Botez. Numit cu acordul reprezentanţilor în C. E. D. (ai Franţei, Marii Britanii, Italiei şi Rusiei), Eugeniu P. Botez a fost primul român căruia îi revenea acest post, şi, imediat, comandantul militar s-a angajat în măsuri energice de dragaj a braţului Sulina, pentru a uşura navigaţia vaselor de război a puterilor aliate, sub protecţia celor româneşti.[40]

Pe Marea Neagră o adevărată primejdie o reprezentau bombardamentele aviaţiei şi atacurile submarinelor germane, care interceptau drumurile navelor comerciale, încercând să le

scufunde şi să dezorganizeze transporturile militare dintre porturile româneşti şi cele ruseşti şi, chiar din primele zile ale războiului, aeroplane şi submarine inamice şi-au făcut apariţia în apropierea coastelor maritime româneşti.[41]

Artileria marină românească a răspuns prompt atacurilor aviaţiei inamice şi, la 25 septembrie/7 octombrie 1916, tirul unei baterii de la Sulina a lovit un hidroplan german ce bombarda oraşul, aparatul fiind apoi capturat de vedetele ieşite în mare[42], dar, din păcate, sprijinul navelor escadrei ruse a fost slab. Privat de sprijinul forţelor navale, flancul stâng, maritim, al frontului dobrogean a cedat şi bateriile grele inamice, hidroavioanele germane şi navele lor militare reprezentau un pericol real pentru Sulina, unde erau retrase un număr mare de vase militare şi comerciale româneşti. În această conjunctură, crucişătorul ultramodern german *Breslau* a distrus uşor, cu tirul tunurile sale, farul din Insula Şerpilor, care va fi reconstruit în 1922, de Comisia Europeană a Dunării.[43]

Retragerea Rusiei din război, ca urmare a revoluţiei din 1917, a obligat România – rămasă singură în faţa Puterilor Centrale – să accepte armistiţiul de la Focşani din 26 noiembrie/9 decembrie şi apoi pacea de dictat de la Bucureşti din 24 aprilie/7 mai 1918. Din cauza condiţiilor deosebit de grele impuse României, printre care cedarea Puterilor Centrale a întregii Dobroge, cu portul maritim Constanţa, şi controlul braţelor Dunării şi a litoralului Mării Negre din faţa lor şi, implicit, a Insulei Şerpilor, de către o nouă Comisie Europeană, aflată la discreţia învingătorilor[44], această pace s-a numit *„pacea punică"*. Comentând această pace, Gheorghe I. Brătianu a specificat că, **„în mai 1918 Puterile Centrale profitând de victoria momentană din est, au dictat condiţiile lor prin tratatul de la Bucureşti, ele puneau stăpânire pe aceleaşi poziţii care asiguraseră avântul acestei ţări spre libertate, creasta Carpaţilor şi prin Dobrogea, accesul la mare".**[45] Neratificarea de către regele Ferdinand a tratatului din 1918, îl făcea nelegal potrivit Constituţiei României.

La sfârşitul primului război mondial, Conferinţa de pace desfăşurată la Paris şi-a asumat răspunderea de a organiza pe baze noi pacea atât de greu obţinută, dar tratatele de pace încheiate cu ţările învinse au marcat clar intenţiile celor *„patru mari"*, Anglia, Franţa, S. U. A. şi Japonia, de a-şi împărţi sferele

de influenţă, în dauna ţărilor mici, printre care şi România, care, deşi stat cobeligerant, era numit *stat cu interese speciale.*

În mod normal, România trebuia să intre în toate drepturile sale suverane asupra Dunării maritime, unde era singurul stat riveran, dar Tratatul de pace semnat la 28 iunie 1919, La Versailles, între Puterile Aliate şi Asociate, cu Germania, stabilea că Dunărea maritimă (de la Marea Neagră la Galaţi), era controlată de Comisia Europeană a Dunării. Se aducea o ştirbire a intereselor naţionale ale României, care s-a pronunţat cu fermitate pentru desfiinţarea respectivului organism superstatal, care a continuat să funcţioneze, cu participarea delegaţiilor României, Angliei, Franţei şi Italiei, fiind excluse statele învinse: Germania, Austria, Ungaria şi Turcia, plus Rusia Sovietică.[46] Tratatul de la Versailles nu amintea nimic de Insula Şerpilor, ceea ce, potrivit uzanţelor de drept internaţional, însemna că era în continuare în posesia României, dar fiind în zona aşa-zisei Dunări maritime, se afla sub controlul C. E. D.-ului, unde hotărau majoritarii, adică Anglia, Franţa şi Italia. Abia în martie 1932 s-a ajuns la un modus-vivendi, care prevedea că, **„România consimte a recunoaşte competenţa întreagă a Comisiei Europene a Dunării de la mare până la Brăila (kilometrul 174)"** în schimb, C. E. D. -ul **„consimte să se abţină de a-şi exercita competenţa sa juridică între Brăila şi Galaţi"**, iar comandantul portului Sulina era recrutat **„numai dintre români".**[47] În concluzie, C. E. D.-ul, avea în competenţă Insula Şerpilor şi farul de aici, dar steagul românesc flutura în continuare pe insulă (vezi Anexa nr. 12, p. 165).

Politica externă a României Mari şi-a îndreptat eforturile spre crearea unui regim de securitate europeană, care să garanteze, sub egida Ligii Naţiunilor, statutul internaţional rezultat de pe urma tratatelor semnate între 1918 şi 1920. În 1921, România a încheiat o convenţie de alianţă cu Polonia, înlocuită în 1926 cu un tratat de garanţie, în acelaşi an Bucureştiul semnând un tratat de alianţă cu Franţa şi un tratat de amiciţie şi colaborare cu Italia, ca peste doi ani să adere la pactul Briand-Kellogg, care interzicea războiul ca mijloc de rezolvare a litigiilor. România a aderat, în 1929, la protocolul de la Moscova, prin care statele est-europene şi U. R. S. S. îşi asumau obligaţii similare, apoi, în 1933, la convenţia de definire a

agresorului, în acelaşi an aderând şi la pactul de neagresiune şi conciliaţiune de la Rio de Janeiro.

România a susţinut o activitate diplomatică permanentă pentru încheierea unor pacte regionale menite a garanta frontierele existente; un prim astfel de pact fiind Mica Înţelegere, în 1921, alianţă defensivă şi antirevizionistă, iar la Atena, în 1934, s-a semnat pactul Înţelegerii Balcanice, prin care România, Grecia, Iugoslavia şi Turcia îşi garantau reciproc frontierele, acest an marcând şi reluarea relaţiilor diplomatice ale Bucureştiului cu Moscova.[48]

Convenţia încheiată la Lausanne, la 24 iulie 1923, între Marea Britanie, Franţa, Italia, Japonia, Bulgaria, Grecia, România, U. R. S. S., Iugoslavia şi Turcia, care prevedea în principal demilitarizarea Strâmtorilor Bosfor şi Dardanele şi libertatea de navigaţie pentru toate vasele comerciale şi de război ale tuturor statelor, atât în timp de pace, cât şi în timp de război, a fost precedată de discuţii aprinse cauzate de jocul de interese al marilor puteri. Conferinţa de la Geneva, din 1927, nu au putut reglementa producerea noilor tipuri de nave, S. U. A., Marea Britanie şi Japonia având interese navale opuse, iar tratatul privind înarmările navale semnat la Londra, în 1930, între marile puteri amintite, părea numai a stabili un nou echilibru, dar lumea păşea deja într-un nou deceniu care începea cu semnarea la 24 iunie 1931 a unui Protocol între Moscova şi Berlin, prin care U. R. S. S. prelungea Tratatul sovieto-german (1922, reînnoit în 1926), deschizând Germaniei drum larg refacerii potenţialului militar şi dându-i acesteia posibilitatea să continue politica sa revizionistă.[49]

În contextul situaţiei internaţionale a crescut rolul marinei militare româneşti în cadrul sistemului naţional de apărare, creându-se pentru această armă atât un nou cadru organizatoric, cât şi formarea şi pregătirea cadrelor şi, nu în ultimul rând, înzestrarea cu noi nave şi tehnică de luptă.[50] La acţiunea amplă, de examinare a condiţiilor fizice şi hidrografice din Marea Neagră, a participat, în 1927, şi nava *Mircea*, care folosind aparataj din străinătate, a cercetat, printre altele, şi curentul litoral marin în zona Budache, la est de Insula Şerpilor.[51]

Presa vremii menţiona vizita canonică a P. S. S. Cosma al Dunări de Jos la Sulina, Sf. Gheorghe şi Insula Şerpilor. Sosit

cu un vas al Comisiei Europene a Dunării, înalta faţă bisericească a debarcat la 6 septembrie 1936, în Insula Şerpilor, şi primit cu evlavie de mâna de oameni care deserveau farul, a notat în cartea de aur a insulei că va înălţa *„către Răsărit"* un paraclis.[52] Paraclisul nu s-a mai înălţat, proiectul fiind mai larg şi cuprinzând şi un schit şi o staţie de salvare modestă, pentru a da un prim ajutor celor aflaţi în dificultate pe mare, dar Insula Şerpilor a intrat în vederile Ordinului Suveran şi Militar al Cavalerilor Ospitalieri ai Sfântului Ioan din Ierusalim, Zis de Rhodos şi Malta. **„Ordinul cu autorizaţia Vaticanului a luat în administrare un spital. Cu sprijinul Guvernului României s-au făcut eforturi ca în Insula Şerpilor să se construiască, în locul unei foste leprozerii romane, un spital pentru pelagră. Din nenorocire a venit războiul şi insula a fost ocupată mai întâi de nemţi şi apoi de ruşi".**[53] (Inexact, insula nu a fost ocupată de nemţi – n. a.).

La 18 august 1938, Conferinţa de la Sinaia pentru modificarea Dunării maritime, cu participarea delegaţilor României, Marii Britanii şi Franţei, a stabilit un *Aranjament* şi un protocol final, care prevedea, în esenţă, încetarea exercitării asupra sectorului maritim al fluviului, a puterilor speciale ale Comisiei Europene, iar personalul acestui organism, inclusiv căpitanul de port din Sulina, treceau sub autoritatea statului român, care primea totodată în administraţie, toate bunurile, vasele şi instalaţiile, precum şi farurile din Insula Şerpilor, Sulina şi Sf. Gheorghe.[54]

Sub presiunea Germaniei naziste, dictatura regală a alunecat spre dreapta, România fiind tot mai izolată pe plan extern, vechiul sistem de alianţe regionale destrămându-se şi ca o consecinţă a diplomaţiei concilierii promovată de marile democraţii occidentale. În această conjunctură, era normal ca la 1 martie 1939, miniştrii Franţei, Angliei, Italiei şi Germaniei la Bucureşti, să semneze împreună cu reprezentanţii României – Grigore Gafencu şi Constantin Conţescu – un acord care prevedea intrarea Germaniei în Comisia Europeană a Dunării şi aderarea Italiei la Aranjament.[55]

Tendinţele expansioniste ale Germaniei şi Uniunii Sovietice vor duce aceste state tot mai aproape de graniţele României şi, implicit, de Insula Şerpilor, dar a fost nevoie mai întâi de împărţirea sferelor între Moscova şi Berlin, materializată prin

semnarea, în capitala U. R. S. S.–ului, la 23 august 1939, a pactului de neagresiune germano–sovietic, cunoscut şi sub numele de Ribbentrop–Molotov, care era însoţit de un protocol secret.

Acest document – unul dintre cele mai importante din istoria relaţiilor internaţionale – prevedea la articolul 1, împărţirea sferelor de interes între cele două mari puteri în zona ţărilor baltice şi, respectiv, Polonia, iar articolul 3 al protocolului avea următorul cuprins: **„În privinţa sud–estului Europei, din partea sovietică este subliniat interesul pentru Basarabia. Partea germană declară total dezinteres politic pentru aceste regiuni“**[56], deci, această zonă din sud–estul Europei intra în sfera de interes exclusiv al U. R. S. S.–ului. Ambele părţi erau mulţumite: Stalin, în urma primirii marilor recompense teritoriale, iar Hitler, având undă verde în Polonia şi fiind sigur că nu va primi din est riposta unui al doilea front; dar pactul a constituit pentru Bucureşti **„factorul decisiv al izolării politice şi militare a României, care începuse cu remilitarizarea Renaniei şi continuase cu dezmembrarea Cehoslovaciei“.**[57] Era firesc ca atacul asupra Poloniei, care a marcat prin atragerea apoi a marilor puteri legate între ele prin tratate, începutul celui de al doilea război mondial, să situieze România pe poziţii de observare **„strictă a regulilor neutralităţii stabilite prin convenţiile internaţionale faţă de beligeranţii din actualul conflict“.**[58]

În urma ultimatumului Moscovei, din 26 şi 27 iunie 1940, sub ameninţarea clară a forţei, Uniunea Sovietică a smuls României, complet izolată pe plan internaţional, pământurile strămoşeşti, Basarabia, Bucovina de Nord şi ţinutul Herţa. Sub spectrul unui război devastator, Bucureştiul a fost silit, prin comunicatul dat la 28 iunie 1940, **„să accepte condiţiile de evacuare specificate“**[59]; deci, nu a fost nicidecum vorba de un acord, cum vor menţiona sovieticii, ci numai de evacuarea unor teritorii sub ameninţarea forţei superioare.

Nici pactul Ribbentrop–Molotov, nici aşa–zisul acord româno–sovietic, din 28 iunie 1940, nu prevedea nimic despre Insula Şerpilor, care era de jure şi de facto în continuare a României, dar era clar că, mai devreme sau mai târziu, interesele Germaniei şi U. R. S. S.–ului se vor ciocni la Gurile Dunării, unde sectorul

maritim era, formal, sub incidenţa Comisiei Europene a Dunării, dar activitatea ei era controlată de Berlin.[60]

Apetitul anexionist al Uniunii Sovietice a continuat de asemeni în zona, de o deosebită importanţă, a Gurilor Dunării, la 28 septembrie 1940, unităţi ale Armatei Roşii punând stăpânire pe braţul Chilia, şi interzicând navigaţia română, ca la 28 octombrie, unităţi ale aceleiaşi armate să ocupe cu forţa trei ostroave, la sud de ramura principală şi navigabilă a braţului Chilia, iar la 5 noiembrie, trupe sovietice să ocupe ostrovul situat între braţul Musura şi canalul Stari-Stambul. Lucrările unei Comisii Mixte, începute la Moscova, pentru trasarea liniei de delimitare, sunt întrerupte în luna octombrie, fără interes de reluare din partea sovietică, ba mai mult, la Conferinţa Dunăreană ţinută în capitala României, delegaţia sovietică cere dizolvarea C. E. D.-ului, lichidarea Direcţiunii Autonome Române la Gurile Dunării şi crearea unei aşa-zise *„Administraţiuni sovieto-române a Dunării Maritime"*.[61]

La 22 iunie 1941, armata română a intrat în război, alături de Germania şi aliaţii săi, pentru a readuce la trupul ţării provinciile smulse de sovietici, în vara tragică a anului 1940.

În acţiunile militare din anii 1941–1944, marina a operat în special cu forţele maritime. Iniţial, prin Ordinul de operaţii nr. 44 din 21 iunie 1941, emis de Comandamentul marinei militare, se stipula că **„din cauza disproporţiei faţă de forţele navale sovietice, atitudinea generală a Diviziei de Mare va fi defensivă până la noi ordine"**.[62]

În timpul acţiunilor de minare la gura Sulina, nu departe de Insula Şerpilor, nava românească puitor de mine *Aurora* a fost atacată de aviaţia sovietică şi scufundată, iar *Delfinul*, primul submarin al flotei româneşti, trecea în misiune de patrulare spre zona centrală a Mării Negre şi pe lângă Insula lui Ahile.[63]

Nerezistând presiunilor făcute de germani, prin Directiva nr. 8 din 30 iulie 1941, generalul Ion Antonescu a acceptat ca forţa navală maritimă să acţioneze în anumite condiţii, în subordinea noului Comandament *Amiral Schwerzes Meer* (Amiral Marea Neagră)[64]. În aceste condiţii, exista posibilitatea ca Insula Şerpilor să fie ocupată de nemţi, dar nu s-au găsit dovezi în acest sens, iar comandorul (r) Constantin Necula menţiona în 1994: **„ca punct de reper important pentru navigaţia în zona de N-E a**

Mării Negre (zona gurilor Dunării) a fost construit un far, far căruia i se asigurase o funcţionare automată cu acetilenă. Era aprovizionat şi verificat în fiecare lună de către o şalupă din portul Sulina. Verificarea funcţionării şi păstrării caracteristicilor luminoase se făcea zilnic prin observare din farul mare amplasat în portul Sulina.

În cursul războiului a fost verificat de mine, personal, cu nava Istria, prin debarcare pe insulă, (*Insula Şerpilor - n. a.*) **de mai multe ori".**[65] Să fi omis, domnul Necula, fost comandant al Flotei de Dunăre şi şef al Direcţiei Hidrografice Marine, în articolul, sugestiv intitulat, *Aşa a fost răpită Insula Şerpilor*, că insula ar fi fost ocupată de germani? Este exclus, cert fiind că odată cu evenimentele de la 23 august 1944, faptele istorice devin deosebit de dense.

Chiar în noaptea de 23 august 1944, s-a dat o Directivă operativă a Marelui Stat Major, care concretiza pe plan militar orientarea politică a noului guvern de conducere naţională, precizând că: **„Orice încercare de trecere germană din Dobrogea în Muntenia, peste Dunăre, va fi împiedicată. Toate mijloacele de trecere române şi germane să fie trase pe malul de vest al Dunării şi puse sub pază. [..] Comandamentul forţelor navale maritime în legătură cu Divizia 9 infanterie şi Comandamentul forţelor navale maritime şi fluvial şi Comandamentul aero-marină va proceda la dezarmarea unităţilor navale germane şi de litoral în zona Constanţa".**[66] Conformându-se ordinului, cele trei comandamente şi-au coordonat acţiunile într-un acord deplin, cerându-i-se în mod imperativ, pentru început, viceamiralului Brinkmann - comandantul tuturor forţelor navale, terestre şi aeriene germane, din zonă - părăsirea apelor şi teritoriului maritim, fără a provoca daune şi stricăciuni. Analizând datele de ultimă oră ale situaţiei, care demonstrau superioritatea militară în ansamblu a românilor în regiunea fluvial-maritimă, viceamiralul Brinkmann a ordonat navelor bazate la Constanţa, să iasă în după-amiaza zilei de 25 august 1944, în mare, cu direcţia Burgas-Varna, dar pe o mare furtunoasă şi lipsite de combustibili, majoritatea vaselor escadrei germane au naufragiat, ori au fost sabordate.[67]

Pentru cooperarea între flotele militare ale U. R. S. S. şi României în situaţia creată, în care forţele armate române şi

germane erau dizlocate la Dunăre de-a lungul a circa 1000 de kilometri, Delta Dunării fiind degajată în cea mai mare parte de hitlerişti, de unităţile noastre, la 41 de ore de la evenimentele de la 23 august 1944, în ziua de 26 august a avut loc o întâlnire între delegaţii români (generalul Leoveanu, contraamiralul Al. Stoianovici) şi cel al Armatei Roşii (comandantul flotei dunărene, contraamiralul S. G. Gorşkov). Delegatul sovietic a comunicat că, neavând cunoştinţă de încetarea ostilităţilor, cere **„predarea fără condiţii a navelor (româneşti), a echipajelor şi a conducerii lor la Ismail, până la 27 august 1944, orele 1,00".**[68]

Imediat ce guvernul a fost informat de situaţia confuză creată, Ministerul Afacerilor Externe a comunicat Statului Major al Marinei, la 27 august, ora 8,50, şi apoi, din nou, a doua zi, următoarele: **„Conform declaraţiei domnului Molotov «conducerea sovietică consimte că, în cazul că trupele române încetează operaţiile militare şi se angajează să ducă războiul de eliberare împotriva germanilor cot la cot cu Armata Roşie, le va lăsa armele şi le va sprijini prin toate mijloacele întru îndeplinirea acestei nobile misiuni»".**[69]

Armata română, inclusiv flota, s-a conformat, încetând operaţiile contra Uniunii Sovietice, angajându-se în luptă cu trupele germane, dar nu puţine au fost situaţiile când sovieticii au dezarmat şi luat prizonieri pe noii lor aliaţi.

În această situaţie confuză, privită din punct de vedere al colaborării militare româno-sovietice s-a petrecut şi intrarea de facto a Insulei Şerpilor în mâinile *„eliberatorilor"*. Constantin Necula scria că, **„începând cu data de 28 august 1944, odată cu sosirea primelor nave sovietice în portul Sulina, operaţiunea de asigurare a funcţionării farului** (din Insula Şerpilor – n. a.) **a fost preluată de marina sovietică, care a interzis accesul navelor noastre la insulă.**

În seara de 28 august 1944 comunicatul Comandamentului Suprem Sovietic, transmis de Agenţia TASS, cu privire la operaţiile din acea zi anunţa «Vasele şi unităţile de debarcare ale Flotei din Marea Neagră au forţat printr-o operaţie abilă Dunărea şi au luat oraşul şi portul dunărean Tulcea, ca şi Sulina, importantă bază navală a invadatorilor fascişti germani în Marea Neagră».

În realitate, cele câteva unităţi uşoare ale Flotei sovietice

au fost aşteptate, întâmpinate şi pilotate în portul Sulina de nave române. În drumul lor spre Sulina, unităţile sovietice au debarcat şi ocupat Insula Şerpilor, cu un minim efectiv de marinari. Pe insulă nu se afla nici un om de al nostru. Astfel, această operaţiune de ocupare cu forţe militare de către U. R. S. S. a insulei româneşti s-a realizat fără a trage un foc de armă. Faţă de această răpire partea română nu a acţionat în nici un fel".[70]

Convenţia de armistiţiu între guvernul român, pe de o parte, şi guvernul Uniunii Sovietice, Regatului Unit şi S. U. A., pe de altă parte, semnată la Moscova, la 13 septembrie 1944, stabilea statutul României de ţară înfrântă şi nu cobeligerantă; aşa cum ar fi fost corect, ca urmare a luptei armatelor române alături de Naţiunile Unite. Convenţia menţiona printre altele, că se restabileşte frontiera de stat între U. R. S. S. şi România, aşa cum era stabilită prin acordul sovieto-român, din 28 iunie 1940. Documentul nu menţiona nimic despre Insula Şerpilor, dar conform Anexei la articolul 3, prevedea: **„Prin cooperarea Guvernului Român şi a înaltului Comandament Român, menţionată în art. 3 al acestei Convenţiuni, se înţelege punerea la dispoziţia Înaltului Comandament Aliat (sovietic), pentru deplina folosinţă cum va socoti de cuviinţă, pe durata armistiţiului, a tuturor construcţiilor şi instalaţiilor româneşti, militare, aeriene şi navale, porturi, cheiuri, cazărmi, magazii, câmpuri de aviaţie, mijloace de comunicare, staţiuni meteorologice, care ar putea fi cerute pentru nevoi militare, în desăvârşită bunăstare şi cu personalul necesar pentru îndeplinirea lor".**[71] Deci, nimic nu îi împiedica pe sovietici să stăpânească Insula Şerpilor, sub motivaţia că foloseau pe durata armistiţiului, puternicul far maritim din insulă.

La 9 octombrie 1944 a sosit şi momentul decisiv de intrare în sfera de influenţă sovietică, prin *„aranjamentele"* de la Moscova. Despre acest moment, Nicolae Baciu, un atent cercetător al perioadei istorice respective, scrie: **„Prin «aranjamentele» din octombrie 1944 dintre el şi Stalin, la Moscova, Churchill a acordat ruşilor, zona de influenţă de 90% în România. Aceasta implica detronarea regelui şi instaurarea tiraniei comuniste, într-o ţară creştină, latină şi democrată. De ce nu a protestat Churchill şi apoi nici unul din guvernele britanice contra instaurării guvernului comunist Petru Groza, de către Vîşinski,**

contra falsificării alegerilor, lichidării intelectualilor, a fruntaşilor politici şi religioşi ai ţării? Ne-o spune tot acest bătrân cinic în memoriile sale:

«Noi nu puteam protesta, prea mult, în România, fiindcă făcusem un aranjament cu ruşii: ei să aibă primul cuvânt în România şi noi să avem primul cuvânt în Grecia. Şi Stalin s-a ţinut de cuvânt»"[72].

Înţelegerile realizate de Marile Puteri Aliate şi Asociate (între anii 1943–1945), respectiv U. R. S. S., S. U. A. şi Marea Britanie, au întărit poziţia U. R. S. S. faţă de România, iar după semnarea convenţiei de armistiţiu din septembrie 1944, asupra ţării noastre s-a instituit un regim de ocupaţie, prin **„Comisia Aliată (sovietică) de Control, cu prerogative atât de largi încât putea stânjeni şi chiar anula autoritatea guvernelor de la Bucureşti, iniţiativele lor"**[73].

Comportându-se ca ocupanţi, sovieticii au trecut la o nouă etapă pentru Insula Şerpilor, aceea a trecerii insulei în interiorul frontierelor maritime ale U. R. S. S.-ului, pe când românii asistau neputincioşi. Să-i dăm cuvântul tot lui Constantin Necula, care îşi aminteşte că, **„în toamna anului 1945, după victorie, subsemnatul am fost trimis la Sulina pentru a asista la operaţiunea de fixare a frontierei maritime româno-sovietice, de către o delegaţie sovietică. La plecare nu am primit nici o indicaţie în afară de sfatul de a evita orice complicaţie. Ajuns la Sulina, am identificat doi ofiţeri hidrografi sovietici, care de pe platforma portului, mi-au arătat o geamandură ancorată la circa 1 Mm** (o milă marină = 1 855 m – n. a.) **nord de căpitănia portului, spunându-mi că frontiera urmează la nord braţul Musura, la sud de geamandură şi apoi spre est.**

Nu am semnat nici un act, nu am făcut nici un comentariu. Am plecat la Constanţa şi am raportat cele întâmplate, atrăgând atenţia asupra faptului că linia de geamandură spre est trece pe la sud de Insula Şerpilor, care rămâne astfel în zona maritimă sovietică. Atât şefii mei, cât şi eşaloanele superioare militare şi politice, au evitat orice discuţie şi orice reacţie faţă de acest mod de răpire samavolnică a insulei. Nu cunosc dacă ulterior s-a oficializat prin semnarea vreunui act, pierderea acestui pământ românesc".[74]

Anul 1947 a fost un an decisiv, atât în istoria Europei şi a lumii în general, cât şi pentru viaţa politică românească, care a

evoluat în cadrul care a marcat încheierea tratatelor de pace după cel de al doilea război mondial, ridicarea *cortinei de fier* între est şi vest, şi înlăturarea ultimelor obstacole în calea regimului socialist de tip stalinist, în ţările aflate în orbita Moscovei.

Deşi s-a situat pe locul al patrulea sub raportul pierderilor umane în războiul antihitlerist, României nu i s-au recunoscut eforturile făcute de unele forţe politice româneşti, în frunte cu guvernul, numeroasa delegaţie a României a trebuit să semneze tratatul de pace, la 10 februarie 1947. Printre prevederile dureroase pentru poporul român era fixarea frontierei sovieto-române în conformitate cu aşa-zisul acord româno-sovietic din 28 iunie 1940, şi cu acordul sovieto-cehoslovac din 19 iunie 1945, ceea ce însemna că frontiera sovieto-română urma braţul Chilia până la vărsarea la Marea Neagră, înglobând în ea Basarabia, Bucovina de Nord şi ţinutul Herţa, iar despre Insula Şerpilor nu se pomenea nimic, ceea ce înseamnă că ea aparţinea României.

La articolul 21 al tratatului se prevedea, la punctul 1, că toate forţele aliate vor fi retrase din România în termen de 90 de zile, dar Uniunea Sovietică îşi rezerva dreptul de a păstra pe teritoriul român forţele armate necesare pentru menţinerea liniilor sale militare de comunicare cu zona sovietică de ocupaţie din Austria[75], iar sub această motivaţie au mai stat 11 ani şi România devenea numai formal un stat independent şi suveran, în practică Moscova impunându-şi propria formă de organizare şi conducere.

Conform indicaţiilor Kremlinului, de accelerare a proceselor de trecere la socialism a ţărilor aşa-zise de democraţie populară, la 6 noiembrie parlamentul a dat un vot de blam tuturor miniştrilor aparţinând grupării *„neoliberalilor colaboraţionişti"* în frunte cu Gheorghe Tătărescu, diplomat de carieră, doctor în drept. În locul lui Tătărescu, la conducerea Ministerului de Externe a fost numită Ana Pauker, veche luptătoare comunistă, dură, dar foarte inteligentă[76], agentă NKVD (viitorul K. G. B.), din moment ce o confirmă Oleg Gordievski, colonel K. G. B. şi rezident desemnat în Marea Britanie până la evadarea sa din U. R. S. S., fost responsabil cu pregătirea, în 1980, a unei istorii strict secrete a K. G. B.-ului[77].

Odată cu Ana Pauker, prima femeie care ocupa, în istoria

diplomaţiei, o funcţie de asemenea importanţă, la conducerea Ministerului de Finanţe era numit un alt principal exponent al grupării prosovietice din Partidul Comunist, Vasile Luca, fost muncitor, şi el agent al NKVD[78].

Comuniştii mai aveau posturi cheie în guvern; pe Teohari Georgescu la Interne, o adevărată eminenţă cenuşie a diversiunilor şi pe Gheorghe Gheorghiu–Dej la Industrie şi Comerţ, dar în planurile lor viitoare mai trebuiau să deţină un post cheie, cel de ministru de Război, şi într–adevăr, aşa cum arăta Petru Groza, la investirea lui Emil Bodnăraş în importanta funcţie, la 24 decembrie 1947 (în timp ce regele Mihai I se afla la Londra), acesta nu îl schimba numai pe generalul Mihail Lascăr, de la conducerea armatei, ci schimbarea avea *„rosturile ei adânci"*[79].

Rosturile adânci se vor vedea atunci când Petru Groza şi Gheorghe Gheorghiu–Dej aveau să–i prezinte la 30 decembrie 1947, regelui Mihai I, actul de abdicare, gata întocmit, şi adus într–o mapă de piele roşie, iar odată înlăturată monarhia[80], România, satelit al Moscovei, trebuia să semneze cu marele vecin de la răsărit, Tratatul de prietenie, colaborare şi asistenţă mutuală pe 20 de ani. Cu prilejul semnării la Moscova, la 4 februarie 1948 a tratatului respectiv, de către dr. Petru Groza, preşedintele Consiliului de Miniştri şi V. M. Molotov, ministrul Afacerilor Externe al Uniunii Sovietice[81], cele două importante personaje politice îşi mai pun semnăturile şi pe *Protocolul referitor la precizarea parcursului liniei frontierei de stat între Republica Populară Română şi Uniunea Republicilor Socialiste Sovietice.* Deşi face referire la Tratatul de pace de la Paris din 1947, protocolul este contrar prevederilor acestuia, dând sentinţa aberantă pentru dreptul internaţional, potrivit căreia, **„Insula Şerpilor, situată în Marea Neagră, la răsărit de Gurile Dunării, intră în cadrul Uniunii Republicilor Socialiste Sovietice"**[82] (vezi Anexa nr. 6, p. 157 şi urm.).

La 28 mai 1948, ca efect al protocolului de la Moscova, se semnează chiar pe Insula Şerpilor, numită şi Insula Zmeinâi, de către Nikolai Pavlovici Sutov, prim–secretar de ambasadă, în calitate de reprezentant al Ministerului Afacerilor Străine al U. R. S. S. şi Eduard Mezincescu, ministru plenipotenţiar, în calitate de reprezentant al Ministerului Afacerilor Străine al Republicii Populare Române, un simplu Proces–Verbal, prin care la ora

12, Insula Şerpilor **„a fost înapoiată"** Uniunii Sovietice, de către Republica Populară Română, prevăzându-se că în acest scop, **„s-au făcut formele legale de cedare a insulei"**[83] (vezi Anexa nr. 7, p. 159). Termenul de **„a fost înapoiată"** este cu totul anacronic şi injust, deoarece Insula Şerpilor nu a aparţinut niciodată U. R. S. S.-ului. În privinţa formelor legale, deoarece organele abilitate - Sovietul Suprem al Uniunii Sovietice şi, respectiv, Marea Adunare Naţională pentru Republica Populară Română - nu au ratificat niciodată *Protocolul Sovieto-Român*, încheiat în 1948, el este nul din punct de vedere al normelor de drept internaţional, şi anticonstituţional. Era de fapt un rapt teritorial **„cusut cu aţă albă"**, pe care opinia publică românească nu l-a cunoscut până în 1990[84].

În sfârşit, pentru a se asigura un perimetru al apelor teritoriale ale fostei Uniuni Sovietice, la 12 mile marine în jurul Insulei Şerpilor, în dreptul gurii de vărsare a braţului Sulina, frontiera a fost deviată mult spre sud, **„barând ieşirea directă, pe acest braţ în Marea Neagră"**[85] (vezi harta anexată la p. 160).

La 25 noiembrie 1949, prin aceeaşi *„modă"* a proceselor-verbale, s-a stabilit frontiera româno-sovietică pe Canalul Musura, aflat la vest de braţul Chilia[86], zonă ocupată (aşa cum am menţionat în prezentul capitol), de trupele sovietice la 28 septembrie 1940, şi eliberată în 1941 de trupele române. Era încă o lovitură dată statului român, satelit al Moscovei, de politica sferelor de influenţă, deşi guvernele S. U. A. şi Marii Britanii declaraseră în repetate rânduri că nu recunosc nici o modificare teritorială produsă după declanşarea celui de al doilea război mondial.

La 14 mai 1955, România se află printre cele opt state semnatare ale Tratatului de la Varşovia, un pact politico-militar îndreptat împotriva Occidentului şi a N. A. T. O., o consecinţă a *războiului rece.*

Evenimentele din Ungaria, din octombrie-noiembrie 1956, au întărit convingerea Moscovei, că trebuie să ţină în continuare ţările *lagărului socialist* sub ascultarea *glasului armelor* trupelor staţionate pe teritoriul lor. Trebuia să se dea însă, şi în România, o motivaţie a staţionării trupelor sovietice, de Hruşciov, care blamase virulent politica de forţă a predecesorului său, Stalin. Acordul semnat la Bucureşti, la 15 aprilie 1957, între reprezentanţii guvernelor României şi U. R. S. S., referitor la

statutul juridic al trupelor sovietice staţionate pe teritoriul României, prevedea la articolul 1 că **„staţionarea temporară pe teritoriul Republicii Populare Române nu afectează în nici un fel suveranitatea statului român, trupele sovietice nu se amestecă în treburile interne ale Republicii Populare Române"**[87]. Efectivele trupelor urmau a fi stabilite prin convenţii speciale între părţi, iar mişcarea acestor trupe, precum şi aplicaţiile şi manevrele urmau a se face în fiecare caz în parte, cu acordul sau consimţământul guvernului român, fiind creată o Comisie mixtă pentru rezolvarea problemelor legate de aplicarea sau interpretarea Acordului[88]. Totuşi, peste un an, Hruşciov a acceptat cererea mai veche, mai mult sugerată a lui Gheorghe Gheorghiu-Dej, de retragere a trupelor sovietice din România. Cercetătorii nu au clarificat încă motivaţia acţiunii Moscovei, ea trebuind legată de scăderea considerabilă a valorii strategice a României, după ce sovieticii semnaseră tratatul de pace cu Austria, la 15 mai 1955, iar pe de altă parte, aflat în plină propagandă de câştigare a opiniei publice occidentale, Hruşciov a socotit, probabil, că se poate dispensa de ocupaţia unei ţări înconjurate şi aşa, şi aflate oricum, la îndemâna diviziilor sovietice staţionate în Basarabia[89].

Retragerea trupelor sovietice de pe teritoriul României în iunie-iulie 1958[90], nu a impresionat cercurile diplomatice occidentale. Departamentul de Stat a considerat-o o acţiune minoră, iar Londra o percepea ca pe un scenariu mai larg, prin care sovieticii doreau să obţină o nouă balanţă a puterii militare în Europa, care să le permită să-şi redirijeze resursele economice spre sectorul civil, fără nici o grijă, deoarece trupele Armatei Roşii din Ungaria, sau de dincolo de Prut, erau gata, oricând, să intervină[91].

Sovieticii nu se gândeau însă să cedeze importantul punct strategic de la Gurile Dunării, din Marea Neagră, pe malurile ei sudice aflându-se Turcia, membră a N. A. T. O. Din datele a doi ziarişti de la săptămânalul bucureştean *Expres*, rezultă că în anii '50-'60 a fost construit de către deţinuţii din batalioanele disciplinare, pe Insula Şerpilor, un radar; din acea perioadă datând o inscripţie care sună, cu aproximaţie, astfel: **„Cine n-a văzut Insula, o va vedea, iar cine a văzut-o, n-o va uita"**[92]. În continuare ziarul menţionează **„că tot atunci a fost montat cablul telefonic subacvatic ce duce la Odessa şi s-a construit cheiul**

la care acostează vase de patrulare şi submarine de dimensiuni reduse. Despre deţinuţii de atunci, nu se mai ştie astăzi nimic"[93].

Cursa înarmărilor declanşată de *războiul rece*, care avea drept cap de afiş competiţia dintre cele mai mari puteri politice şi militare, U. R. S. S. şi S. U. A., atinsese cote maxime. Această adevărată psihoză a cercurilor diplomatice şi militare la vârf, a dus în 1962, prin *criza rachetelor* din Cuba, la un pas de declanşarea celui de al treilea război mondial[94]. În acest context al relaţiilor internaţionale, nu e de mirare că Insula Şerpilor, punct strategic de importanţă covârşitoare în bazinul Mării Negre, a fost amenajată prin lucrări de mare amploare, lucrări ce nu puteau să nu afecteze grav echilibrul biologic al zonei.

Celebra **„Declaraţie din aprilie"** (1964) a P. M. R.-ului, dovedea pentru prima dată că partidul prevedea în relaţiile sale cu alte partide, şi ale Bucureştiului cu celelalte state, a principiilor **„(...) independenţei şi suveranităţii naţionale, egalităţii în drepturi, avantajul reciproc, întrajutorării tovărăşeşti, neamestecului în treburile interne, respectării integrităţii teritoriale"**[95]. După cum concluziona Vlad Georgescu, declaraţia **„poate fi socotită mai întâi ca rezultatul unui conflict cu Hruşciov, provocat de acesta, nedorit de Gherghiu-Dej, şi care l-a împins pe dictatorul român spre autonomie, doar pentru a-şi scăpa tronul de pe care liderul sovietic dorea să-l înlăture. Pe de altă parte, ţinând seama de antecedente, Dej a urmărit întotdeauna să obţină statutul autonom pe care l-a atins în 1964; a reuşit să-l împlinească numai în momentul în care condiţiile internaţionale i-au fost prielnice"**[96]. Acelaşi istoric şi politolog român observa că, **„în 1965, Dej şi grupul lui erau în conflict relativ cu Moscova în privinţa autonomiei, dar structurile interne peste care domneau nu se deosebeau în chip esenţial de cele sovietice"**[97]. Tendinţa aceasta de **„autonomie relativă"** a lui Dej, nu s-a manifestat niciodată în privinţa pretenţiilor teritoriale ale României, faţă de pământurile strămoşeşti, inclusiv Insula Şerpilor, anexate de U. R. S. S., chiar dacă rebelul împotriva Moscovei, de la Beijing, Mao-Tze-Dun, la o întâlnire cu o delegaţie sindicală japoneză **„a menţionat pe nume Basarabia (şi nu R. S. Moldovenească), drept teritoriu românesc anexat de U. R. S. S., de la România, una din ţările care alături de China au fost încă din veacul trecut victimele expansionismului ţarist"**[98]. O delegaţie de partid şi guvernamentală română vizitase

China în octombrie 1959, dar nu s-a publicat conţinutul discuţiilor.

La 20 iunie 1961, prin *Decretul nr. 163*, semnat de vechiul agent NKVD (KGB), Gheorghe Gheorghiu-Dej, Consiliul de Stat al R. P. R. ratifica *Tratatul între Guvernul Republicii Populare Române şi Guvernul U. R. S. S., privind regimul frontierei de stat româno-sovietice, colaborarea şi asistenţa mutuală în probleme de frontieră.* La punctul 3, aliniatul 3 al tratatului se prevedea: **„Traseul detaliat al frontierei în sectoarele de uscat şi în sectoarele de ape de frontieră curgătoare este arătat în documentele de marcare din 1948–1949."**[99] Aceasta însemna că, dictatorul Dej accepta ca Insula Şerpilor să aparţină în continuare U. R. S. S.-ului.

Dar, totuşi, Dej a lăsat succesorului lui **„o Românie care începuse să se ridice şi un popor care se reînvăţase să spere"**[100], iar în perioada numită de *„autonomie şi neostalinism"* (1965–1983), de unii cercetători, Ceauşescu, în ascensiune internă accentuată după 1967, a dus până în 1974 o politică **„treptată de deschidere internă şi dezangajare faţă de ruşi"**[100]. În ceea ce priveşte accentuarea cursului autonom al politicii externe, specialiştii nu s-au fixat încă dacă să se folosească sau nu, de termenul de *„independenţă românească"*, cu un caracter real, sau ca o axiomă[102].

Această politică de dezangajare nu a deranjat prea mult pe sovietici, iar după 1974, legăturile dintre Ceauşescu şi Brejnev, liderul de la Moscova, au cunoscut o oarecare îmbunătăţire, ceea ce a culminat cu vizita *numărului unu* de la Bucureşti, în 1976, în Basarabia şi Crimeea şi cu cea a celui sovietic la Bucureşti, cercurile politice la vârf româneşti, **„abandonând de pildă pentru moment polemica din jurul problemei basarabene"**[103].

În anii '80, pe măsură ce cultul personalităţii lui Ceauşescu a sporit în intensitate[104], falimentul economic al României a devenit din ce în ce mai evident, economia fiind redirijată spre o integrare crescândă în cea sovietică, în condiţiile în care, lipsit de masiva cerere de produse pe piaţa marelui vecin de la Răsărit, industria grea nu ar fi putut supravieţui[105]. Apropierea a vizat în mare măsură şi sfera politicului şi, **„în ciuda câtorva crize de vanitate prezidenţială şi chiar a unor dispute restrânse pe plan ideologic, politica externă a lui Ceauşescu s-a aliniat**

poziţiilor sovietice, în cea mai mare parte a problemelor majore"[106].

Cuvintele pronunţate la plenara C. C. din 13–14 martie 1985, prin care Ceauşescu a făcut cunoscut că noul curs sovietic nu reprezintă nici o noutate în context românesc, sugerau că glasnostul şi perestroika nu aveau nici o şansă de a fi aplicate în România, dar, **„deşi liderii sovietici au evitat cu grijă exprimarea oricăror critici deschise, esenţa şi tonul programelor transmise în limba română de Radio Moscova, ca şi atitudinea lui Gorbaciov în timpul vizitei din octombrie 1988, indică în mod clar că mai devreme sau mai târziu, sovieticii aşteaptă ca aliaţii lor să urmeze noua linie a Kremlinului"**[107].

În contextul politicii externe promovate de Ceauşescu în anii '70, '80, acesta nu a pus niciodată problema Insulei Şerpilor, Moscovei şi nici nu a amintit de ea cu vreo ocazie. *Ziua* din 25 martie 1996 deschide o nouă pistă în această direcţie, arătând că între 1976–1978, dictatorul român a dus tratative fără rezultat cu reprezentanţii sovietici pentru a stabili condiţiile de retrocedare a Insulei Şerpilor. Sursa este unul dintre ofiţerii români participanţi la tratative, al cărui nume din păcate nu este menţionat.

NOTE

1. George Petre, Ion Bitoleanu, *Tradiţii navale româneşti*, Edit. Militară, Bucureşti, 1991, p. 84.
2. A. D. Xenopol, *Istoria românilor din Dacia Traiană*, vol. V, Bucureşti, 1914, p. 205.
3. C. Cârţână, I. Seftiuc, *Dunărea în istoria poporului român*, Edit. Ştiinţifică, Bucureşti, 1976, p. 30.
4. Vezi, pe larg, politica expansionistă a ţarinei Ecaterina a II-a în Marea Neagră, şi faţă de Ţara Românească şi Moldova, în *Acte şi documente relative la istoria renaşterii României*, publicate de Ghenadie Petrescu, D. A. Sturdza, tipografia Carol Göbl. Bucureşti, 1888, vol. I, pp. 125–138.
5. *Istoria Românilor, Compendiu*, Edit. Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1969, p. 260.
6. Paul Cernovodeanu, *Mai 1812. Pacea de la Bucureşti* în *Magazin istoric*, serie nouă, martie 1993, p. 3 şi urm.
7. *Acte şi documente privitoare la istoria renaşterii României*, Bucureşti, 1900, vol. I, pp. 296–302.

8. C. Cârţână, I. Seftiuc, *op. cit.*, p. 33.
9. Vasile Cucu, Gheorghe Vlăsceanu, *Insula Şerpilor*, Casa de editură şi presă „Viaţa Românească", Bucureşti, 1991, p. 30.
10. *Ibidem*, p. 31.
11. C. Cârţână, I. Seftiuc, *op. cit.*, p. 34.
12. *Acte şi documente privitoare la istoria renaşterii României*, Bucureşti, 1900, vol. I, p. 328.
13. V. Cucu, Gh. Vlăsceanu, *op. cit.*, p. 31.
14. *Ibidem.*
15. *Curierul românesc* din 27 mai 1836.
16. C. Cârţână, I. Seftiuc, *op. cit.*, p. 34.
17. Pentru construcţia farului, V. Cucu, Gh. Vlăsceanu, *op. cit.*, p. 43, indică anul 1837 sau 1842, iar M. Drăghicescu, în *Istoricul principalelor puncte de pe Dunăre de la gura Tisei şi până la Mare şi pe coastele Mării de la Varna la Odessa*, Bucureşti, 1943, p. 493, indică anii 1846/1847.
18. *Ziua*, nr. 145/1994.
19. Vezi, pe larg, textul *Tratatului de pace de la Paris (1856)* la Ghenadie Petrescu, D. A. Sturdza, *op. cit.*, vol. II, 1889, pp. 1075–1084.
20. C. Cârţâna, I. Seftiuc, *op. cit.*, p. 43.
21. M. Drăghicescu, *op. cit.*, p. 491.
22. *Insula Şerpilor. Sinteze, momente principale din istoria şi diplomaţia României*. Nr. 1 (6); 1994, M. A. E., Direcţia Arhivă şi Documente Diplomatice, Bucureşti, p. 4.
23. C. Cârţână, I. Seftiuc, *op. cit.*, p. 99.
24. G. Petre, I. Bitoleanu, *op. cit.*, p. 119.
25. *Ibidem.*
26. *Ibidem*, p. 123 şi urm.
27. M. Kogălniceanu, *Texte social-politice alese*, Edit. Politică, Bucureşti, 1967, p. 315 şi urm.
28. Ioan Scurtu, *Monarhia în România (1866–1917)*, Edit. Danubius, Bucureşti, 1991, p. 30 şi urm.
29. V. Cucu, Gh. Vlăsceanu, *op. cit.*, p. 45.
30. *Ibidem.*
31. N. Ciachir, *Istoria popoarelor din sud-estul Europei în epoca modernă*, Edit. Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1987, pp. 243–245.
32. I. Scurtu, *op. cit.*, p. 31.
33. N. Iorga, *Politica externă a regelui Carol I*, Bucureşti, 1916, p. 304.
34. V. Cucu, Gh. Vlăsceanu, *op. cit.*, p. 16.
35. *Documente privind istoria României. Războiul de independenţă*, vol. IX, Edit. Academiei, Bucureşti, 1955, pp. 382–384.
36. M. Drăghicescu, *op. cit.*, p. 494.
37. G. Petre, I. Bitoleanu, *op. cit.*, p. 154.

38. *Ibidem*, p. 159.
39. *Documente privind istoria militară a poporului român. Mai 1888 – iulie 1991*, Edit. Milit., Bucureşti, 1975, p. 88 şi urm.
40. C. Cârţână, I. Seftiuc, *op. cit.*, p. 114 şi urm.
41. G. Petre, I. Bitoleanu, *op. cit.*, p. 208.
42. *Ibidem.*
43. V. Cucu, Gh. Vlăsceanu, *op. cit.*, p. 32.
44. C. Cârţână, I. Seftiuc, *op. cit.*, p. 119 şi urm.
45. Gh. I. Brătianu, *Marea Neagră de la origini până la cucerirea otomană*, Edit. Meridiane, Bucureşti, 1988, vol. I, p. 101.
46. C. Cârţână, I. Seftiuc, *op. cit.*, p. 172.
47. *Ibidem*, p. 268 şi urm.
48. Vlad Georgescu, *Istoria românilor – de la origini până în zilele noastre*, Ediţia a III-a, Edit. Humanitas, Bucureşti, 1992, p. 211.
49. G. Petre, I. Bitoleanu, *op. cit.*, p. 224.
50. Vezi, pe larg, despre creşterea capacităţii de luptă a marinei române în perioada interbelică la G. Petre, I. Bitoleanu, *op. cit.*, pp. 222–248.
51. Vezi, pe larg, operaţiunile desfăşurate în 1927 de nava *Mircea* în *Revista Marinei*, an III, nr. 1/1928, pp. 38–41.
52. *Marea Noastră*, nr. 2 şi 3/1937, p. 35.
53. Citatul este reprodus din interviul acordat *Palatului de Justiţie* din sept. 1992, de Ioan Şoneriu, ambasador al ordinului de Malta la Bucureşti; despre acest ordin care se autointitulează ca având caracter umanitar, vezi, mai pe larg, Géraud Michel de Pierredon, *Istoria politică a Ordinului Suveran al Sf. Ioan de Ierusalim (Ordinul de Malta)*, Edit. Universităţii, Bucureşti, 1993, cu referire la relaţiile ordinului cu România, la Nota traducătorului, pp. III–V; şi pp. 142–146.
54. C. Cârţână, I. Seftiuc, *op. cit.*, pp. 323–326.
55. *Ibidem*, p. 334 şi urm.
56. Ioan Scurtu, C-tin Mocanu, Doina Smârcea, *Documente privind Istoria României, între anii 1918–1944*, Edit. Did. şi Pedag. R. A., Bucureşti, 1995, p. 524.
57. Florin Constantiniu, *Între Hitler şi Stalin. România şi pactul Ribbentrop–Molotov*, Edit. Danubius, Bucureşti, 1991, p. 87.
58. Ioan Scurtu, C-tin Mocanu, Doina Smârcea, *Documente privind Istoria României, între anii 1918–1944*, Edit. Did. şi Pedag. R. A., Bucureşti, 1995, p. 525.
59. *Universul* din 4 iulie 1940.
60. C. Cârţână, I. Seftiuc, *op. cit.*, p. 60.
61. Gh. Buzatu, *România cu şi fără Antonescu*, Iaşi, Edit. Moldova, 1991, p. 65.
62. G. Petre, I. Bitoleanu, *op. cit.*, p. 264.

63. *Ibidem* şi urm.
64. *Ibidem*, p. 266.
65. Constantin Necula, *Aşa a fost răpită* Insula Şerpilor, în *„Marea Noastră"*, serie nouă, nr. 12/1994, p. 13.
66. G. Petre, I. Bitoleanu, *op. cit.*, p. 272.
67. *Ibidem*, p. 274.
68. *Ibidem*, p. 282.
69. *Ibidem.*
70. Constantin Necula, *Aşa a fost răpită Insula Şerpilor*, în *„Marea Noastră"*, serie nouă, nr. 12/1994, p. 13.
71. Gh. Buzatu, *op. cit.*, p. 278.
72. N. Baciu, *Agonia României 1944–1948*, Edit. Dacia, Cluj-Napoca, 1990, p. 264.
73. Gh. Buzatu, *Din istoria secretă a celui de al doilea război mondial*, vol. I, Edit. Ştiinţ. şi Encicloped., Bucureşti, 1988, p. 335.
74. Constantin Necula, *Aşa a fost răpită Insula Şerpilor*, în *„Marea Noastră"*, serie nouă, nr. 12/1994, p. 13 şi urm.
75. Vezi, pe larg, textul *Tratatului de pace din 1947*, în *Viaţa politică în documente*, coordonator Ioan Scurtu, Arhivele Statului din România, Bucureşti, 1994, pp. 91–108.
76. Pentru personalitatea şi activitatea Anei Pauker, vezi, pe larg (cu unele interpretări eronate de fapte), Marius Mircu, *Dosar Ana Pauker*, 1991, şi *România cu şi fără Antonescu*, p. 291 şi urm; pp. 294–297.
77. Cristopher Andrew, Oleg Gordievski, K. G. B. *Istoria secretă a operaţiunilor sale de la Lenin la Gorbaciov*, Edit. All, Bucureşti, 1994, p. 252.
78. *Ibidem.*
79. *Viaţa politică în...*, p. 287 şi urm.
80. Vezi, pe larg, despre abdicarea regelui Mihai: Ioan Scurtu, *Monarhia în România*, pp. 170–177, Nicolette Frank, *O înfrângere în victorie*, Edit. Humanitas, Bucureşti, 1992, pp. 354–360; Mircea Ciobanu, *Convorbiri cu Regele Mihai I al României*, Edit. Humanitas, Bucureşti, 1992, pp. 57–63.
81. *Scânteia*, nr. 1039 din 7 februarie 1948.
82. *Insula Şerpilor. Sinteze, momente principale din istoria şi diplomaţia României*, nr. 1 (6); 1994, M. A. E., Direcţia Arhivă şi Documente Diplomatice, Bucureşti, p. 7.
83. *Ibidem* (cele două citate), p. 16.
84. *Presa Panoramic* nr. 2/1990, p. 13, conţine prima relatare veridică a Procesului-Verbal din 28 mai 1948, sub semnătura lui Constantin Tatu, pe când V. Cucu, Gh. Vlăsceanu, *op. cit.*, p. 50, indică greşit semnarea respectivului Proces-Verbal, şi de profesorul Porfiri.

85. *Insula Şerpilor. Sinteze, Momente principale din istoria şi diplomaţia României*, nr. 1 (6); 1994, M. A. E., Direcţia Arhivă şi Documente Diplomatice, Bucureşti, p. 7.
86. V. Cucu, Gh. Vlăsceanu, *op. cit.*, p. 50.
87. Note de George Potra şi Delia Rădulescu, în *Istoria războiului rece*, Andrée Fontaine, vol. II, Edit. Milit., 1992, p. 65.
88. *Ibidem.*
89. Vlad Georgescu, *op. cit.*, p. 267.
90. Note de George Potra şi Delia Rădulescu, în *Istoria războiului rece*, Andrée Fontaine, vol. II, Edit. Milit., 1992, p. 66.
91. Dr. Sergiu Verona, *Cum au plecat trupele sovietice din România*, în *Magazin istoric*, mai 1995, p. 51 şi urm.
92. *Expres*, nr. 49 (149) din 8–14 dec. 1992.
93. *Ibidem.*
94. Despre impactul avut la Bucureşti de *„criza rachetelor"*, România fiind singura ţară din lagărul socialist căreia nu i s-a comunicat nimic despre adevărata situaţie, vezi, pe larg, Al. Oşca şi M. Chiriţoiu, *Addenda la criza rachetelor în România*, în *Magazin istoric*, martie 1995, pp. 89–91.
95. Victor Frunză, *Istoria stalinismului în România*, Edit. Humanitas, Bucureşti, 1990, p. 446.
96. Vlad Georgescu, *op. cit.*, p. 272.
97. *Ibidem*, p. 273.
98. V. Frunză, *op. cit.*, p. 452 şi urm.
99. Despre activitatea lui Gheorghe Gheorghiu-Dej ca agent NKVD, vezi, pe larg, Cristopher Andrew, Oleg Gordievski, *op. cit.*, p. 336; *România cu şi fără Antonescu*, p. 293; Gh. Buzatu, *Din istoria secretă a celui de-al doilea război mondial*, vol. II, Edit. Enciclopedică, Bucureşti, 1995, p. 51; 64.
Pentru punctul 3, alin. 3 al tratatului din 1961, vezi, pe larg, *Bul. oficial al M. A. N. al R. P. R.*, nr. 21 din 11 august 1961, p. 3.
100. Vlad Georgescu, *op. cit.*, p. 274.
101. *Ibidem*, p. 275.
102. *Ibidem*, p. 279.
103. *Ibidem*, p. 298.
104. Despre cultul personalităţii lui Ceauşescu, vezi, pe larg, V. Frunză, *op. cit.*, pp. 409–509; Vlad Georgescu, *op. cit.*, pp. 283–292.
105. Despre situaţia economică a României în perioada anilor '80, vezi, pe larg, Vlad Georgescu, *op. cit.*, pp. 268–292.
106. Vlad Georgescu, *op. cit.*, p. 313.
107. *Ibidem*, p. 314.

V.
K.G.B.-UL NU CREDE ÎN MALTA

Atât analiştii români cât şi cei occidentali şi-au pus întrebarea dacă la Malta, în întâlnirea la vârf dintre Gorbaciov şi Bush, de pe pachebotul *Maxim Gorki*, din 2–3 decembrie 1989, s-a discutat în cadrul situaţiei din estul Europei, problema României.

În emisiunea intitulată *Sindronul maltez*, televizată pe postul naţional în zilele de 4 şi 11 decembrie 1994, Felicia Meleşcanu încearcă să găsească un răspuns la problemă, redând un interviu cu fostul preşedinte al U. R. S. S.-ului, Mihail Gorbaciov, în dezacord cu poziţia fostului preşedinte de la Casa Albă, George Bush, care a refuzat un interviu asemănător.

În interviul respectiv, Gorbaciov a spus că a salutat împreună cu Bush, progresele din Europa centrală şi de est, fără vreun amestec din afară, ţările din această zonă având dreptul la alegeri libere; fostul lider sovietic negând că la Malta ar fi avut loc o discuţie privind România, şi declarând în continuare că la întâlnirea avută în septembrie 1990, la Geneva, cu cancelarul Helmut Kohl, nu a discutat nimic despre sferele de influenţă.

Pentru cei mai mulţi analişti, momentul Malta reprezintă cel mai important eveniment al timpurilor noastre: sfârşitul războiului rece. Implicaţi în zona cea mai fierbinte a superputerii, Michael R. Beschloss şi Strobe Talboott, primul analist principal la CNN, de la instalarea lui Bush şi până la demisia lui Gorbaciov, istoric de prestigiu, iar cel de al doilea corespondent pentru Europa de est al revistei *Time*, corespondent pentru Departamentul de Stat al Casei Albe şi al serviciilor de securitate naţională, ambasador al S. U. A. la Moscova, analist politic de marcă, sunt până în prezent, cu lucrarea lor, *La cele mai înalte nivele*, cu titlul original, *At the Highest Livels*, cei mai implicaţi

autori cu privire la momentul crucial de la Malta, în special, şi la perioada de sfârşit a războiului rece, în general. Conform respectivei lucrări, pe 2 decembrie 1989, în prima întâlnire dintre liderii celor mai mari puteri politico-militare ale lumii, când au rămas singuri, numai cu interpreţii şi stenografii, Gorbaciov i-a spus lui Bush că **„toate părţile trebuie să recunoască, că Europa de est îşi ia propriile decizii. Statele Unite şi Occidentul ar face bine să nu exploateze această situaţie".**[1]

Avertismentul lui Gorbaciov, de a nu fi exploatate schimbările din Europa Răsăriteană – le-a spus Bush, colaboratorilor său când s-a întors la Casa Albă de la Malta – l-au ajutat pe preşedintele Statelor Unite să înţeleagă **„care este îngrijorarea lui** (a lui Gorbaciov – n. a.) **cea mai intimă".**[2]

Coroborând la cele spuse de Gorbaciov şi Bush, conform relatărilor din *La cele mai înalte nivele*, cu interviul acordat de fostul lider de la Moscova, Feliciei Meleşcanu, reiese că la Malta nu s-a discutat nimic despre România, dar după cum se ştie, mai există o parte secretă a convorbirilor din 2–3 decembrie 1989, dintre şefii celor două superputeri.

Problema discutării sferelor de influenţă e la fel de neclară la ora actuală, din lipsa de acces a cercetătorilor la documentele considerate confidenţiale. După cum am mai arătat, în acelaşi interviu acordat televiziunii române, Gorbaciov neagă orice referire la această problemă, inclusiv în discuţiile avute cu H. Kohl, la Geneva, în septembrie 1990. Nu cu mult timp înainte, la Jeleznovodsk, în Crimeea, la 16 iulie 1990, mai avusese loc o întâlnire dintre cei doi şefi de state, cu prilejul căreia s-a încheiat un acord, despre care comentatorul politic Walter Schütze a spus că, anunţarea lui **„a avut efectul unei bombe, producând surpriză în întreaga lume, inclusiv în cadrul ierarhiei politice şi militare de la Moscova"**[3]. Dr. Mihai Ionescu sublinia că la Jeleznovodsk **„ceea ce fusese poziţia sovietică, intransigentă în ceea ce priveşte rezolvarea «problemei germane» – neutralitatea statului reunificat – a fost abandonată, spre surprinderea întregii lumi. Gorbaciov s-a declarat de acord cu apartenenţa Germaniei la N. A. T. O."**[4], dar publicistul se întreba: **„care a fost «preţul» plătit de Germania pentru acest abandon de principii al Moscovei?".**[5]

Săptămânalul *Românul* sublinia că înţelegerea din Crimeea a suscitat rezerve şi întrebări, din partea celorlalţi membri ai N. A. T. O., mai ales că **„tratatul de parteneriat sovieto–german din septembrie 1990 prevede la articolul VII că cele două părţi îşi vor armoniza poziţiile în eventualitatea unei ameninţări la adresa păcii pe arena internaţională"**[6] şi unii dintre experţi au început să vorbească **„de un «drept de control codificat» al celor doi parteneri, cu deosebire în Europa de est".**[7]

Am insistat asupra unei posibile noi probleme a sferelor de influenţă, între marile puteri S. U. A., U. R. S. S. şi Germania, căci dacă ea ar exista, poate dirija politica mondială şi europeană inclusiv în sud–estul bătrânului continent, în care se află România şi străvechiul ei pământ dobrogean – Insula Şerpilor. Această posibilitate se exclude deocamdată, deoarece nu sunt dovezi concrete care să dovedească existenţa unei noi împărţiri a sferelor de influenţă.

Mihail E. Ionescu arăta în 1993 că, dacă din punct de vedere istoric comportamentul Rusiei faţă de Europa de est a fost constant imperialist, astăzi situaţia este **„fără precedent istoric. Rusia/U. R. S. S. s–a retras voluntar din Europa de est în intervalul 1989–1990 recurgând şi la dizolvarea structurilor militar–economice care îi asigurau hegemonia în regiune (Pactul de la Varşovia şi C. A. E. R., în 1991). Declanşat prin aşa–numita «noua gândire politică» etalată de cuplul Gorbaciov–Şevardnadze în 1988–1989, procesul retragerii din Europa de est a avut (şi are) două componente majore"**[8]: prima fiind recunoaşterea reunificării celor două state germane, şi a doua este retragerea din fostele state membre ale Tratatului de la Varşovia, a trupelor sovietice/ruse, procesul mergând şi mai departe; Rusia procedând la o retragere parţială a trupelor ei de pe teritoriul fostelor state baltice.[9]

Dar un alt eveniment de marcă va influenţa evoluţia fostului U. R. S. S., în sistemul mondial şi european, şi anume, dezmembrarea uriaşului stat sovietic. După eşecul puciului conservator de la Moscova, din decembrie 1991, republicile componente declarându–şi independenţa, Moscova a făcut eforturi mari diplomatice încercând să mai păstreze măcar un nucleu al vechii uniuni, liderii Rusiei, Ucrainei şi Belarus hotărând la

întâlnirea de la Minsk, din 7–8 decembrie 1991, crearea Comunităţii Statelor Independente (C. S. I.). Astfel, România, angajată pe drumul ireversibil al unor profunde, dar lente, transformări democratice după Revoluţia din decembrie 1989, s-a văzut cu **„cinci vecini, dintre care trei – Ucraina, Republica Moldova, Iugoslavia restrânsă (Serbia şi Muntenegru) – sunt state apărute în ultimii trei ani"**[10] (azi, ultimii patru ani – n. a.). Preşedintele României a numit acest tip de vecinătate – *„relativă"*, pentru că, **„nu mai departe decât dincolo de comunitatea de obârşie, limbă, tradiţii şi obiceiuri cu fraţii noştri de peste Prut, există un alt vecin, Federaţia Rusă, pe care o putem socoti chiar un vecin direct.**[11]

Problema încă neelucidată până astăzi, este cărui vecin direct sau indirect aparţine Insula Şerpilor? Pentru a răspunde la această întrebare, doi ziarişti români şi-au asumat dificila, care a devenit pe parcurs chiar periculoasa misiune, de a afla la faţa locului, care este situaţia reală; numele lor fiind Marius Herghelegiu şi Dan Cristian Turturică. Întorşi după peripeţii de roman de aventuri şi spionaj, din recunoaştere, ziariştii respectivi, au publicat la sfârşitul lunii noiembrie şi începutul celei următoare, în anul 1992, un amplu serial, de trei episoade, intitulat: *Prin cenuşa unui imperiu.* Pentru că este unul din puţinele documente care relatează aspecte de pe Insula Şerpilor, sunt redate, în continuare, pe larg, fragmente din serialul mai sus menţionat, (extrase din săptămânalul bucureştean, *Expres*).

Marius Herghelegiu şi colegul său de breaslă, după ce au trecut ilegal din Moldova în Ucraina, profitând că din cauza aglomeraţiei din autobuzul în care se aflau, nu li s-a făcut controlul de rigoare la graniţă,[12] au luat contact cu un **„colonel K. G. B., la el acasă. O vreme îi vorbim** (cei doi ziarişti – n. a.) **de faună, floră şi arheologie. Insula este, nu-i aşa, un monument natural şi istoric. Ne ascultă uşor amuzat şi zice că şi pe el îl interesează toate astea ba chiar, în tinereţe, a fost la un cerc de arheologie. Culmea e că ştie destul de multe despre insulă, dar informaţiile lui se opresc la istorie. Şi el şi noi jucăm un teatru ieftin. Ca să nu ne mai învârtim în cerc, îl întrebăm cum putem ajunge acolo. Doar cu o aprobare de la Odessa. Şi dacă la Odessa vom fi trimişi la Kiev, sau mai sus la Moscova?**

Admite că e posibil, dar ăsta e regulamentul. Apoi citeşte pe îndelete recomandările noastre şi încearcă la telefon, la un superior, ca să vedem că-şi dă silinţa. Evident, şeful e plecat din birou. Mai încercăm să-l tragem de limbă, ceea ce-l amuză teribil. Înainte de a ne despărţi schimbăm adresele ca între prieteni şi ne promite că va trece prin Bucureşti să ne caute. Asta la paştele cailor. La toată discuţia ascultase, dintr-un tablou uriaş aflat deasupra biroului polcovnicului, Djerjinski. În Uniunea Sovietică, grănicerii nu fac parte din armată, ci din K. G. B. Astăzi lucrurile sunt neschimbate".[13] Două informaţii din pasajul citat trebuie comentate. Prima se referă la informaţiile legate de istorie şi, respectiv, de arheologie, iar domnul V. Z. (nu şi-a dat numele din motive de securitate), fost comandant al unui batalion de voluntari din Transilvania, afirma într-un interviu acordat săptămânalului clujean *NU*, din 30 august 1993 că, **„anul trecut şi acum doi ani, ruşii au făcut săpături arheologice şi tot ce s-a găsit a fost depozitat la Odessa şi Moscova".**

O primă remarcă este activitatea febrilă, care parcă vroia să **„şteargă"**, sau să pună la adăpost, în cele două oraşe, vestigiile arheologice, dar dacă unul era Odessa şi celălalt Moscova, înseamnă că în anul 1992, statutul Insulei Şerpilor era un *„condominium"* ruso-ucrainean, convingere ce se va întări şi cu alte dovezi. Dar până atunci, ziariştii de la *Expres* ne mai informează că, încercând fără rezultat sprijinul de a ajunge în insulă de la un veteran de război, preşedintele Asociaţiei pentru Sprijinirea Armatei, din Izmail, acesta le relatează că, susţinuse în vara anului respectiv o expediţie de cercetare a Insulei Şerpilor, dar scafandrii intervievaţi în urma dezvăluirilor bătrânului, **„sunt fie plecaţi în cursă fie, pur şi simplu, nu vor să vorbească".**[14]

Nicolae Pavlovici Peredela, şeful unităţilor militare ucrainene de pe Insula Şerpilor, mărturisea şi el că, **„rămăşiţele templului lui Ahile şi alte obiecte de o mare importanţă arheologică au fost transferate la muzeul arheologic din Odessa, iar alte obiecte, cu o vechime de 2500 de ani, au fost scoase din mare de o echipă de scafandri".**[15]

Revenind la cea de a doua informaţie a celor doi ziarişti români, că lucrurile nu s-au schimbat azi (adică în toamna lui

1992), în privinţa K. G. B.–ului, care are în subordine grănicerii, se pune întrebarea care grăniceri ai Federaţiei Ruse sau ai Ucrainei? O clarificare aduce tot V. Z., care, în august 1993 declara: **„Cred că Insula Şerpilor, Bolgradul, Tighina şi Tiraspolul, plus ceva din Odessa (având un nod foarte important de radiocomunicaţii) reprezintă avanpostul cel mai dotat şi modern al Rusiei. Un alt loc mai înarmat şi mai bine dotat nu este în zona asta până la Nipru".**[16]

Urmează întrebarea, firească, a reporterului: dacă ucrainenii au cerut evacuarea acestor trupe? Răspunsul: **„Ei au cerut să treacă sub jurisdicţia Ucrainei, însă numai o parte au trecut, restul au rămas în trupele ruseşti. Până la evacuarea trupelor ruseşti va mai curge multă apă pe Nistru. Sevastopolul şi Crimeea sunt în mâna ruşilor...".**[17] Aflăm două lucruri extrem de importante: că Insula Şerpilor făcea parte din avanpostul cel mai dotat şi mai modern al Federaţiei Ruse (în vara lui 1993), şi că unii dintre militarii ucraineni rămăseseră în trupele ruseşti, acestea fiind, în cazul celor de grăniceri, subordonate Ministerului de Interne, din timpul lui Vladimir Alexandrovici Kriucikov (1988–1991), K. G. B.–ul fiind reorganizat în Serviciul Rus de Informaţii, şi divizat pe republicile componente ale C. S. I.–ului.[18] Deci, în concluzie, chiar dacă Insula Şerpilor aparţinea în noiembrie 1992, Ucrainei, din punct de vedere militar şi din punct de vedere al pazei grănicereşti, rezultă că ţinea de Moscova.

În cele din urmă, celor doi ziarişti insistenţi le–a surâs norocul şi s–au îmbarcat, la un preţ de negociere stabilit cu căpitanul, pe o cursă de agrement *Inturist*. Condiţiile au fost dure: în caz de întâlnire sau se isca furtuna, întoarcere; interzicerea fotografiatului şi a apropierii la mai mult de o milă (1 855 metri) de Insula Şerpilor şi limitarea *„vizitei"* la un sfert de oră. Şi în sfârşit bucureştenii o văd cu ochiul liber, scriind: **„Merită să facem atâta drum. Mai ales pentru ceea ce se afla pe ea. Înţelegem şi de ce nu aveam cum, noi, cetăţenii români, să o vizităm. Pe Insula Şerpilor se află o splendoare de radar. Crispat, căpitanul cedează minut după minut şi se apropie tot mai mult. La un moment dat un apel radio. Cineva de pe insulă îl întrebă ce vrea. Zice că face o cursă de probă. Urmează o discuţie lungă, în care vasul dă ocol stâncii, la o distanţă mai**

mică decât speram noi. Mai încercăm odată fără succes să căpătăm aparatul (este vorba de aparatul de fotografiat mare, confiscat de căpitan pentru a nu se face fotografii – n. a.). **Pe platoul din vârful stâncii, cele două antene radar se arată din toate unghiurile. Spre nord, pe un alt paltou, câteva construcţii. Bărăci dispuse în careu, cisterne grupate una lângă alta, apoi la oarecare distanţă, trei clădiri anexe. Cum dăm roată insulei, ne apare în partea ei estică o porţiune mai joasă betonată. Un mic port** (vezi Anexa nr. 8 – Harta cu amplasamente militare – p. 161 n. a.). **Pe şalupă distingem doi militari, atât de aproape încât le vedem stema pe bonetă. Căpitanul e nervos şi ne face semn să nu ne mai agităm prin cabină şi să nu ne holbăm pe geam. E nerebdător să plece cât mai repede mai ales că în tot acest timp a vorbit cu cei de pe insulă. Dacă acestora le pare ceva suspect şi vin spre noi cu o barcă, s–ar putea să vedem Kievul, iar el să–şi piardă pâinea. Când ajungem aproape de locul unde începusem ocolul, vasul schimbă direcţia şi începem să ne îndepărtăm. Vedem din nou militari şi un fel de obelisc alb, între bărăci şi radar. Fără să–şi dea seama, căpitanul, profitând de zgomotul motoarelor, tragem câteva fotografii cu aparatul mic ţinut la şold** (ziariştii mai aveau asupra lor păstrat ascuns aparatul foto–mic – n. a.) **şi cu degetul nedezlipit de pe declanşator. Aparatul trage cadru după cadru, dar zgomotul motorului de armare ne trădează. Furios căpitanul lasă timona şi ne ia aparatul. Îl deschide ca un apucat şi voalează filmul".**[19]
Astfel a dispărut singura probă documentară a intrării în apele Insulei Şerpilor a unor români, după 48 de ani, dar să notăm concluziile celor doi temerari, despre această bază militară formidabilă de la Gurile Dunării: **„Insula are o importanţă strategică deosebită, de pe ea se pot controla Gurile Dunării, deci accesul fluviului spre Europa şi o bună parte din România, Bulgaria şi Turcia ca şi Marea Neagră în întregime... Aici se află un radar de foarte mare putere, păzit cu străşnicie de unităţi ale armatei şi K. G. B. _ului. Radarul «vede» o bună parte a Balcanilor şi, lucru foarte important, tot ce mişcă în Mediterana, până la coasta de nord a Africii şi zona controlată de Israel. Este deservit de o unitate militară de mărimea unei companii, comandată de un maior. Aprovizionarea se face pe**

mare de la Odessa şi Sevastopol şi pe calea aerului cu elicopterele. De altfel, este cel mai însemnat post de observaţie al Uniunii Sovietice în Mediterana, care este mare N. A. T. O. Iar după ce Albania a evacuat submarinele atomice sovietice din golful Vlora, a rămas şi singurul.

Radarul de pe Insula Şerpilor a fost construit prin anii '50–60, de către deţinuţii din batalioanele disciplinare. Tot atunci a fost montat cablul subacvatic ce duce la Odessa şi s–a construit cheiul la care acostează vase de patrule şi submarine de dimensiuni reduse. Despre deţinuţii de atunci nu se mai ştie astăzi nimic".[20]

Ziarul clujean *NU*, arăta că, pe Insula Şerpilor **„se află două emiţătoare puternice de radiolocaţie. Unul este îndreptat spre Africa, altul este îndreptat spre Europa, în special valea Dunării. Unii militari consideră că centrul de dirijare electronică şi sistematizare a informaţiilor se află în subsolul cetăţii Tighina."**[21] Cu aceste instalaţii radar de mare putere se pot dirija chiar rachetele balistice de diferite raze, iar apele teritoriale ale Insulei Şerpilor sunt permanent supravegheate la suprafaţă, de vedete rapide de patrulare, iar la adâncime, intră în submersie, 2–3 submarine. Insula se află în legătură cu divizia de trupe speciale de la Bolgrad, unitate de o mare mobilitate dotată cu tehnică de ultimă oră, printre care şi cu tunul cu diametrul ţevii variabil numit *NONA*, de calibrul 32, care poate trage şi cu rachete, şi cu obuze.[22]

Când toată mass–media românească era preocupată de ecourile şi perspectivele ce se deschideau României, în urma semnării de primul–ministru, a Acordului European de Asociere la Cominităţile Europene, o ştire apărută în *Evenimentul zilei*, din 15 februarie 1993, putea fi remarcată numai de un observator atent: **„«Cea mai dificilă problemă este renegocierea tratatului de bază dintre România şi Federaţia Rusă», ne–a declarat un membru al delegaţiei române participante la consultările bilaterale desfăşurate săptămâna trecută la Moscova. Dificultatea constă în reticenţa părţii ruse la sintagma «eliberarea consecinţelor pactului Ribbentrop–Molotov». Revizuirea tuturor acordurilor bilaterale este mai mult decât necesară, aceste acte datând din perioada 1950–1960.**

În privinţa retrocedării Insulei Şerpilor, partea rusă a concluzionat ferm: «Problema este de competenţa Guvernului Ucrainei», refuzând detalierea subiectului".

Din păcate, mai multe detalii în legături cu discutarea problemei Insulei Şerpilor la Moscova, nu au fost găsite, dar ştim că transparenţa în politica externă nu este a detaliilor, ci a principiilor, aşa că rezolvarea părea la prima vedere a fi Kievul. Părea, deoarece problema Insulei Şerpilor trebuie văzută într-un context mai larg decât a relaţiilor româno-ucrainene, insula fiind în „zona de cooperare economică a Mării Negre", (C. E. M. N.) creată din iniţiativa Turciei, la prima întâlnire la Istanbul, la 25 iunie 1992, a 11 şefi de state şi de guverne din regiune. Or, această zonă depăşeşte spaţiul regiunii est-europene propriu-zise, atât geografic, cât şi geopolitic, deoarece statele transcaucaziene formate prin dezmembrarea U. R. S. S.-ului, nu aparţin regiunii est-europene, iar Turcia are acum atenţia prioritar îndreptată spre alte spaţii geopolitice, Marea Neagră devenind pentru statele din zonă, un cadru secundar în perspectiva propriei securităţi.[23]

În altă ordine de idei, Ucraina şi-a îndreptat tot mai mult atenţia spre o altă grupare regională (deşi face parte din C. E. M. N.) - *Trilaterala*, care include Polonia, Cehoslovacia şi Ungaria, dar mai ales aşa numita asociere *„carpatică"*, la care mai conlucrează Polonia, Slovacia, Cehia şi Ungaria. Aceste orientări ale Ucrainei spre diverse grupări regionale sunt o consecinţă a unor divergenţe serioase cu Federaţia Rusă, în ceea ce priveşte problema Crimeei, a flotei exsovietice din Marea Neagră şi, se pare, şi a Insulei Şerpilor, probleme ce au fost atenuate, dar nu rezolvate definitiv.

În urma dezintegrării Uniunii Sovietice şi a proclamării independenţei Ucrainei (24 august 1991, reconfirmată la 1 decembrie, acelaşi an), ea devine noul vecin al României, pe o lungime a frontierei de 485 de kilometri. Având o suprafaţă de 603 700 km^2, este a doua ţară ca mărime din Europa, situându-se ca populaţie pe locul al cincilea pe continent (cu a doua armată după a Federaţiei Ruse), al cărui efectiv de 700 000 militari depăşea cu 50% efectivele armatei germane. Ucraina posedă arme nucleare tactice şi strategice, ocupând o importantă poziţie

geostrategică împreună cu Republica Belarus, care separă Federaţia Rusă de Europa. Aceste trei republici au alcătuit un **„nucleu slav"**, formând la 8 decembrie 1991, Comunitatea Statelor Independente, organism care în documentele de constituire precizează că, nu este o formaţiune superstatală şi la care, peste două săptămâni, au aderat alte şapte republici sovietice (Kazahstan, Turkmenistan, Uzbekistan, Tadjikistan, Kârgâstan, Armenia, Azerbaidjan), la care s-a alăturat ulterior, Republica Moldova.[24]

După cum se ştie, apartenenţa la Ucraina a Bucovinei de Nord, Basarabiei de Sud şi ţinutului Herţa, teritorii româneşti, sunt o consecinţă a pactului Ribbentrop–Molotov. Ambasadorul Ucrainei la Bucureşti, Leontii Sănduleac a declarat în februarie 1993 că, **„relaţiile româno–ucrainene pot fi considerate drept bune.... [..]. Principalul este că frontierele între România şi Ucraina nu sunt rezultatul pactului Ribbentrop–Molotov"**.[25] Diplomatul a adăugat în continuare că **„Ucraina nu are pretenţii teritoriale faţă de vecinii săi şi respinge în modul cel mai categoric orice pretenţie faţă de pământurile sale, indiferent de la cine ar veni"**.[26] La acea dată, cu 176 de rachete strategice şi 2000 de focoase nucleare, Ucraina era o importantă putere nucleară; parlamentul de la Kiev cerând în noiembrie 1993, garanţii serioase Statelor Unite, Marii Britanii şi Federaţiei Ruse, pentru ratificarea Tratatului de dezarmare START/1, fapt vehement criticat de miniştrii de Externe ai NATO, dar mai ales de Moscova.[27] Boris Tarasiuk, principalul negociator al Ucrainei în domeniul armamentelor, a declarat că ţara sa nu reprezintă o ameninţare pentru Europa centrală, ci, mai curând, o contrapondere faţă de Rusia, garantându-şi propria-i securitate cu un minim de arme nucleare, poziţie cel mai bine **„înţeleasă de vecinele ei Polonia şi Ungaria"**[28]. Agenţia *Reuter*, într-un comentariu privind politica de securitate a Ucrainei, faţă de poziţia ţărilor est-europene, din data de 14 decembrie 1993, menţiona că: **„Ministrul român de externe, Teodor Meleşcanu, a adresat, cu săptămâni în urmă, un apel la o mai mare înţelegere pentru poziţia Kievului, arătând că nu este în interesul Occidentului să izoleze Ucraina"**.[29]

Poziţia României, de bună vecinătate, care apare în toate

documentele oficiale ale Bucureştiului, după semnarea cu întâietate între ţările din estul Europei a *Parteneriatului pentru pace*, făcea foarte firesc sprijinul acordat Kievului, în problema securităţii sale, legate de armele nucleare, cele două ţări fiind animate de dorinţa aderării la NATO. În plus, România şi Ucraina sunt legate prin importante relaţii economice, la construcţia uriaşului Combinat minier de îmbogăţire a minereurilor cu conţinut de fier de la Krivoi-Rog, parteneriatul ţării noastre fiind foarte prezent, atât cu utilaje, cât şi cu forţă de muncă, iar faptul că în 1993, Ministerul Finanţelor se angaja să contracareze în acest scop un împrumut de 40 miliarde lei, de la o bancă comercială, vorbeşte de la sine.[30]

În noiembrie 1993, parlamentul de la Kiev a ratificat tratatul de neproliferare la care **„ministrul român de Externe ia act cu interes şi satisfacţie"**[31], reafirmând **„ataşamentul ferm al României faţă de principiul neproliferării armelor nucleare"**[32]. Totodată, a menţionat domnul Mircea Gioană, pe atunci purtătorul de cuvânt al respectivului minister, că hotărârea Ucrainei **„este de natură să contribuie la întărirea securităţii, stabilităţii şi încrederii în zona noastră geografică"**[33]. Purtătorul de cuvânt menţionat făcea cunoscut că, într-o scrisoare adresată la mijlocul lunii februarie 1994, de ministrul român de Externe Teodor Meleşcanu, omologul său ucrainean Anatoli Zlenkov, se arăta, pornind de la necesitatea dezvoltării şi evoluţiei favorabile a raporturilor dintre cele două state, **„dorinţa şi interesul părţii române de a contribui la intensificarea relaţiilor bilaterale, în beneficiul ambelor ţări ale noastre"**[34]. Totodată, sunt evidenţiate acţiunile cele mai importante, care ar urma să fie finalizate în perioada următoare, şi anume: negocierea unei declaraţii politice, pregătirea întâlnirii româno-ucrainene la vârf, realizarea vizitelor în România a conducătorilor de departamente din ţara vecină, semnarea protocolului privind schimburile de mărfuri şi servicii pe anul 1994.[35]

Întâlnirea la vârf s-a realizat, e drept, într-un cadru neoficial, cu prilejul participării preşedintelui României, Ion Iliescu şi al Ucrainei, Kucima, la Reuniunea la nivel înalt a Conferinţei pentru securitate şi cooperare în Europa, de la Budapesta, când cei doi preşedinţi au avut în ziua de 5 decembrie 1994, o discuţie.

Concluziile acestei discuţii, în opinia preşedintelui României, ne scuteşte de orice comentariu: „**Am constatat că, probabil, va fi dificil de finalizat un document care să menţioneze Pactul Ribbentrop–Molotov. Eu am exprimat că pentru noi asta nu înseamnă revendicări în materie de teritorii; pornim realist de la o situaţie dată în Europa privind frontierele, şi înţelegem că nimeni nu ar sprijini o altă poziţie a României, decât luarea în considerare a configuraţiei politice actuale a Europei şi asta o vedem foarte bine în legătură cu cea a–ţi spus dumneavoastră** (este vorba de dl. Vasile Popovici, Partidul Alianţei Civice – n. a.). **Se poate gândi şi o altă formulă, într–o primă fază, adoptarea unor declaraţii politice care să vorbească despre dorinţa şi voinţa reciprocă politică a celor două state de a lua în considerare situaţia în care ne aflăm, problemele cu care ne confruntăm, interesul reciproc pentru normalizarea şi dezvoltarea relaţiilor bilaterale. Deci, putem găsi tot felul de formule din acest punct de vedere, care să nu însemne nici concesii asupra unor probleme de principiu, dar, în acelaşi timp, să faciliteze dezvoltarea unor relaţii normale de bună vecinătate cu toate ţările**“.[36]

ROMPRES menţiona că, la 17 mai 1995, „**o delegaţie diplomatică ucraineană a plecat miercuri spre România, pentru a discuta problemele mult disputate de mai multă vreme privind raporturile de la frontieră şi statutul minorităţilor etnice, care împiedică semnarea unui tratat de prietenie**“, a anunţat Ministerul de Externe, de la Kiev, citat de agenţia Reuter.

«**Oficialităţile au declarat că un grup de diplomaţi urmează să discute problema a trei porţiuni de teritoriu care sunt considerate de unii români ca parte a teritoriului patriei lor**» scria agenţia citată.

Ucraina respinge orice aluzie la faptul că Bucovina de nord, Basarabia de sud şi Insula Şerpilor, din Marea Neagră, nu ar fi parte din teritoriul ei, menţionează Reuter.

Orice încercare de reexaminare a frontierelor şi de returnare a teritoriilor pierdute nu poate duce la o tragedie, a declarat Boris Tarasiuk, prim–adjunct al ministrului de Externe, într–o conferinţă de presă la Kiev, cu referiri la România, precizează

Reuter. «Încercările de a încuraja separatismul într-o ţară vecină sunt extrem de periculoase», a spus el.

Reuter adaugă că cele trei regiuni, alături de actuala Republică Moldova, au fost anexate de Uniunea Sovietică în baza pactului Ribbentrop–Molotov „[37] (inexact, după cum am menţionat în acest capitol, Insula Şerpilor a fost ocupată de trupe sovietice la 28 august 1944).

Se cuvin câteva precizări cu privire la ştirile preluate prin agenţia Reuter, şi anume: semnarea unui tratat de prietenie româno–ucrainean se amână din două cauze importante, dar nu nerezolvabile: raporturile de la frontieră şi statutul minorităţilor. În al doilea rând, Ucraina respinge din start orice aluzie la faptul că Bucovina de nord, Basarabia de sud şi Insula Şerpilor, precizată vag *„din Marea Neagră"* (dar nu se arată că este la cca. 45 de km nord–est de oraşul–port românesc Sulina), nu ar fi teritoriul ei. În al treilea rând, Ucraina nu este informată, sau se face că nu este informată că frontierele terestre dintre România şi ea, sunt rezultatul Pactului Ribbentrop–Molotov (vezi declaraţia ambasadorului Leontii Sănduleac din februarie 1993). În al patrulea rând, prin glasul agenţiei Reuter, denotă că Occidentul nu cunoaşte că Insula Şerpilor a fost anexată de U. R. S. S., nu ca urmare a pactului sovieto–german, din august 1939, ci ca urmare a unui perfid rapt teritorial, înfăptuit în etape, între 28 august 1944–28 mai 1948, care nu–şi are legitimitate, prin documentele încheiate cu Republica Populară Română (de sovietici), contestabile din punct de vedere al dreptului internaţional.

Până la sfârşitul lunii iunie 1995, în privinţa relaţiilor româno–ucrainene, mai este menţionată runda de negocieri purtată între 14 şi 17 ale respectivei luni, la Bucureşti, între delegaţia ucraineană de experţi şi omologii lor români[38]. În legătură cu această întâlnire, *ROMPRES* menţiona că negocierile sunt „**asupra Tratatului politic de bază şi celorlalte documente politico–juridice bilaterale: Declaraţia comună şi principiile şi liniile directoare pentru tratatul cu privire la regimul frontierei dintre cele două state şi pentru acordurile referitoare la delimitarea spaţiilor marine**"[39]. Nicăieri nu am găsit vreo referire la Insula Şerpilor, cu prilejul acestei runde de negocieri.

NOTE

1. Michael R. Beschloss şi Strobe Talboott, *La cele mai înalte nivele*, Edit. Elit, 1994, p. 224 şi urm.
2. *Ibidem*, p. 236.
3. Dr. Mihai Ionescu, *Un nou pact secret sovieto–german? Jeleznovodsk un nume de memorat*, în *Românul* din 9–5 martie 1992.
4. *Ibidem.*
5. *Ibidem.*
6. *Ibidem.*
7. *Ibidem.*
8. Mihail E. Ionescu, *După hegemonie*, Edit. Scripta, Bucureşti, 1993, p. 127.
9. *Ibidem.*
10. Ion Iliescu, *Revoluţie şi reformă*, Edit. Enciclopedică, Bucureşti, 1994, p. 259.
11. *Ibidem*, p. 262 şi urm.
12. *Expres*, nr. 47 (147) din 24–30 nov. 1992.
13. *Ibidem*, nr. 48 (148) din 1 dec. 1992.
14. *Ibidem.*
15. *România liberă* din 19 noiembrie 1992.
16. *NU*, nr. 123 din 30 aug. – 5 sept. 1993.
17. *Ibidem.*
18. Despre reorganizarea K. G. B.–ului vezi Michael R. Beschloss şi Strobe Talboott, *op. cit.*, p. 676; Cristopher Andrew, Oleg Gordievski, *op. cit.*, p. 462; *Dosarele poliţiei secrete,* suplimentul săptămânalului *Acum* din 1991, p. 7.
19. *Expres*, nr. 49 (149) din 8–14 dec. 1992.
20. *Ibidem.*
21. *NU*, nr. 123 din 3 aug. – 5 sept. 1993.
22. *Ibidem.*
23. Mihail E. Ionescu, *op. cit.*, p. 122.
24. Rezumatul prezent privind poziţia geo–strategică şi locul Ucrainei în Europa s–a făcut după *Dicţionar istoric – Ucraina*, de Florentina Dolghin în *Magazin istoric*, nov. 1992, pp. 88–92; *Federaţia Rusă*, de Vasile Şandru în *Magazin istoric*, iunie 1994, p. 82.
25. *Tineretul liber* din 19 februarie 1993.
26. *Ibidem.*
27. *Extras* rezumativ din comentariul *Ucraina ar avea sprijinul tacit al ţărilor Est–Europene pentru politica sa de securitate* (Reuter), în Inform. Centrale al ROMPRES, din 14 decembrie 1993.
28. *Ibidem.*

29. *Ibidem.*
30. Vezi, pe larg, parteneriatul de la Krivoi-Rog, în *Legea privind parteneriatul României la Construirea combinatului minier de îmbogăţire a minereurilor acide cu conţinutul de fier de la Krivoi–Rog – Ucraina şi asigurarea resurselor de finanţare necesare*, în *Monitorul Oficial al României*, (partea I–a) an. VI, nr. 5/12 ianuarie 1994.
31. Extras din *Conferinţa de presă a M. A. E.*, în *Inform. Centrale, ROMPRES*, din 19 ianuarie 1994.
32. *Ibidem.*
33. *Ibidem.*
34. Extras din *Bul. Servic. gen. de ştiri interne*, ROMPRES, din 23 februarie 1994, fila 20.
35. *Ibidem.*
36. *Convergenţa opţiunilor, dezbateri, întrebări şi răspunsuri după susţinerea alocaţiunii în consiliul Naţional Consultativ pentru Integrarea Euro–Atlantică – Bucureşti, 28 decembrie 1994*, în *Toamnă diplomatică*, de Ion Iliescu, Edit. Redacţiei publicaţiilor pentru străinătate, 1995, p. 238 şi urm.
37. *Bul. Informaţional ROMPRES*, Ştiri Externe din 17 mai 1995.
38. *Informaţii Centrale*, ROMPRES, din 14 iunie 1995.
39. *Ibidem.*

VI.
INSULA ŞERPILOR– DE LA NORMAL LA PARANORMAL

Vestitul filozof grec Platon (427–347 î.Hr.), afirma că legenda Atlantidei era o legendă de familie, pe care o auzise de la legiuitorul atenian Solon (640–559 î.Hr.), unul din cei şapte înţelepţi ai Greciei antice, cu care se înrudea pe linia maternă. Legenda respectivă a fost imortalizată de Platon în două *Dialoguri: Timeu* (*Timaios*) şi *Critias*. Nici nu şi-a imaginat filozoful socratic că tulburătoarea întrebare: a existat Atlantida?, incită de peste 23 de secole minţile posterităţii, de la şarlatani, teozofi, oculişti până la savanţi de notorietate mondială, iar **„însăşi preocuparea despre existenţa ei ocupă un loc în istoria universală a culturii,"**[1] fapt semnificativ marcat de **„peste 20 000 lucrări ştiinţifice şi beletristice, articole mai ample şi eseuri [...], printre care 2000 sunt consacrate în întregime acestei probleme"**[2].

Din păcate, nu s-a găsit încă nici o dovadă hotărâtoare, în sprijinul existenţei continentului atlantic, din următoarele cauze principale:

— Marea prudenţă cu care este tratat subiectul în lucrările ştiinţifice de autoritate, deoarece nici un cercetător oricât de elevat ar fi în formaţia sa enciclopedică nu poate fi stăpân în aceiaşi măsură pe scara largă a datelor unui număr foarte mare de ştiinţe pe care le foloseşte atlantologia. N. F. Jirov, doctor în ştiinţe chimice, scria că **„Atlantologia ca ştiinţă poate fi considerată unul din capitolele biogeografiei moderne a perioadei cuaternare (antropogenul) a istoriei geologice a Pământului şi mai ales a acelei părţi a acesteia, care în mod cronologic datează din timpul formării omului raţional, timp care a precedat direct epoca noastră istorică, începând cu ultima glaciaţie."**[3] Această

ştiinţă interdisciplinară foloseşte datele geologiei, oceanologiei, istoriei, astronomiei, antropologiei, etnografiei etc.

— Nivelul actual al ştiinţei şi tehnicii nu permite încă excavarea miilor de tone de sedimente sub care stau eventualele vestigii ale Atlantidei, pe fundul oceanului, iar cercetările oceanografice, şi nu numai, nu dau o imagine clară a istoriei geologice a Oceanului Atlantic, mai ales pentru epocile perioadelor glaciară şi postglaciară.

— În perioada *războiului rece* au fost ţinute în cel mai mare secret cercetările N. A. S. A., ale Pentagonului şi ale organismelor similare sovietice, privind spaţiul cosmic, a posibilităţii existenţei extraterişti1or şi a O. Z. N.–urilor, de care, după cum vom vedea, atlanţii aveau cunoştinţă.

— Folosirea insuficientă în sprijinul atlantologiei a fenomenelor denumite exotice, paranormale. P. S. I., parapsihologice sau altfel, care sfidează paradigme fundamentale; succesele acestor fenomene fiind atât de remarcabile, încât în 1969, Asociaţia parapsihologică (*Parapsychological Association*) a fost primită în prestigioasa Asociaţie americană pentru progresul ştiinţei (*American Association for the Advancement of Science*), pe scurt AAAS, ceea ce a echivalat cu recunoaşterea oficială a parapsihologiei ca ştiinţă.[4] Unii cercetători au ajuns la concluzia că atlanţii cunoşteau telepatia pe care o foloseau atât între ei, cât şi asupra animalelor.

Dar să ne întoarcem la *Dialogurile* lui Platon, cu menţiunea că orice cercetător care crede în existenţa Atlantidei, trebuie să plece de la premisa că în cele două lucrări există măcar un *sâmbure de adevăr*, acestea fiind redate în rezumat după versiunea românească îngrijită de prof. univ. Maria Marinescu–Himu.[5] În *Timaios*, în cadrul unei conversaţii despre natură, imaginată între patru personaje, Critias cel Tânăr, văr cu Platon, redă povestea Atlantidei, pe care o auzise de la bunicul Critias cel Bătrân, care la rândul lui o ştia de la un străbunic Dropides, care o cunoştea de la înţeleptul legiuitor Solon, căruia, în sfârşit, i–o spusese un venerabil preot din Sais, capitala administrativă a Egiptului acelor timpuri. Bătrânul preot al templului zeiţei Neith îl informează pe Solon că în cărţile sfinte era descrisă, cu circa 9000 de ani mai înainte, dincolo de Coloanele lui Hercule (Strâmtoarea Gibraltar – n. a.), o insulă uriaşă **„mai mare decât**

Libia şi Asia la un loc."[6] Ea deschidea navigatorilor accesul spre alte insule şi spre **„întreg continentul opus"**[7] (probabil America – n. a.), cu care era mărginită acea adevărată mare (foarte probabil Oceanul Atlantic – n. a.). Sacerdotul arată în continuare că, **„Pe această insulă Atlantida s–a alcătuit un mare şi puternic stat de regi, a căror putere se întindea asupra întregii insule, asupra multor altor insule şi asupra unor părţi ale continentului. Afară de asta, ei stăpâneau şi în partea de aici Libia până la Egipt şi Europa până în Tyrrhenia"**[8] (denumire dată de autorii antici Italiei occidentale – n. a.). Expansiunea atlanţilor a fost oprită de străvechii atenieni, care dând dovadă de eroism şi energie i–au învins pe năvălitori. După aceea s–au produs îngrozitoare cutremure de pământ şi potopuri care au distrus oastea arhaicilor atenieni, şi, într–o singură zi şi o noapte de urgie, însăşi insula Atlantida s–a scufundat în mare.

În *Critias* se arată că în urma teribilei catastrofe, a rămas în locul Atlantidei un mâl de netrecut care îi oprea pe navigatori să pătrundă în *marea exterioară*. *Dialogul* începe legenda Atlantidei cu mitologia împărţirii Pământului între zei, Atena primind prin tragere la sorţi, Atica; Hefaistos ia în stăpânire Egiptul, iar zeul apelor, Poseidon, ocupă Atlantida. În această insulă, la jumătatea distanţei de la mare se găsea o câmpie fertilă pe care se ridica un deal, unde unul din oamenii care venise direct din pământ, deci era semizeu, Evenor, trăia fericit cu jumătatea lui, Leucipe.

Cuplul a dat naştere unei fiice foarte frumoase, Clito (Cleito), care rămasă orfană de părinţi la vârsta măritişului, a fost luată în căsătorie de însuşi Poseidon. Acesta a trasat cinci cercuri, la o distanţă egală de centrul dealului şi a ridicat două valuri de pământ, despărţite între ele prin şanţuri largi şi adânci, umplute cu apă, care făceau reşedinţa atlantă inaccesibilă oamenilor, ce nu cunoşteau încă navigaţia. În centrul insulei, puternicul zeu a făcut să ţâşnească două izvoare, unul cu apă caldă şi altul cu apă rece, vegetaţia fiind bogată şi hrănitoare.

Clito i–a dăruit lui Poseidon cinci perechi de gemeni, toţi de sex masculin, care după ce au primit o educaţie pe măsură, au căpătat câte o întindere din insulă; Atlas sau Atlant, fiul cel mai mare intrând în posesia părţii celei mai bogate şi mai întinsă din centru. Atlas a fost numit de Poseidon, rege peste ceilalţi

regi–fraţi, el contribuind la dezvoltarea oraşului principal numit şi *oraşul cu porţi de aur.* – *Poseidonis*, în concepţia multor atlantologi, capitală a regatului cel mai important, care conform calculelor lui Rousseau–Liesens, avea o suprafaţă de 160 000 km^2, deci cât a Cehiei, Slovaciei şi Olandei la un loc.

Nu vom relata toată legenda ci vom puncta numai elementele care indică o civilizaţie atlantă foarte dezvoltată, în vreme ce populaţiile vecine se aflau cel mult în mezozoic. Legea era transmisă regilor atlanţi pe baza inscripţilor scrise de strămoşii legendari pe o coloană de orichalc strălucitor, acest misterios metal stârnind o adevărată dispută printre specialişti. Reputatul atlantolog N. F. Jirov, pe baza cercetărilor lui Neumann şi Rickard, ajunge la concluzia că **„era un aliaj aramă–zinc sau, mai simplu, alamă (sau tombac)"**[9]. Atlanţii mai cunoşteau, în opinia aceluiaşi cercetător, metale care se reduceau direct din minereuri: cositorul şi probabil arama care era folosită la ridicarea construcţiilor ciclopice, unde nu se foloseau materiale liante (ciment, asfalt, var, ipsos etc.). Construcţiile impresionante ale atlanţilor, menţionate în *Critias*, sunt în opinia reputatului cercetător sovietic, mai sus amintit, în primul rând antiseismice[10].

Aceste construcţii urbanistice, după sistemul circular, au fost legate mai curând de cultul Soarelui, dar cele mai mari probleme sunt ale vechimii construcţiilor Atlantidei. Platon situează distrugerea Atlantidei cu 8000–9000 de ani înaintea epocii lui Solon, deci scufundarea acesteia a avut loc acum 10 600–11 600 de ani, N. F. Jirov apreciind acest lucru în etape începând cu prima (13 000–10 000 î.Hr.), iar celebrul manuscris *Codex Vaticanus* apreciază potopul ca un fenomen real, ce a avut loc acum 13 100 de ani, deci nu prea departe de cronologia platoniciană. Poate cea mai veche aşezare de tip urban, unanim recunoscută de specialişti, este în apropierea Ierihonului de astăzi, pe teritoriul Iordaniei, la vest de râul Iordan, datată după metoda carbonului radioactiv cu anul 6840 î.Hr. Dar săpăturile de la Porţile de Fier ne vor oferi o surpriză de mari proporţii, care este descrisă în capitolul de faţă.

După părerea lui N. F. Jirov, Marele canal al Atlantidei, adânc de 1 plethru (~ 25 m), lat de un stadiu (~ 185 m) şi în lungime totală de 10 000 de stadii (~ 1850 km), deci o construcţie grandioasă cu scopuri multiple: colectarea apei ce

se scurgea din munţi; rol de bazin regulator, comunicând cu inele de apă ale capitalei; aducerea din munţi a lemnului şi a altor materiale, poate avea o legătură cu relieful actual al fundului Oceanului Atlantic (vezi Anexa nr. 9, p. 162). Mai precis, mijlocul oceanului respectiv este străbătut de coama nord–atlantică subacvatică, înaltă, de–a lungul căreia se întind văi paralele, adânci, din care se remarcă Valea mediană, mărginită de ambele părţi de lanţuri muntoase, a căror înălţime, deasupra fundului văii respective, este de câţiva kilometri.[11] Revista *Atlantis* din Londra, în nr. 12/1959, arăta că cele mai noi date despre relieful fundului Oceanului Atlantic atestă că grandioasa reţea de irigaţii de pe Atlantida avea şi rolul de ameliorare a solului.[12]

Dar cel mai surprinzător lucru este legătura pe care o fac unii atlantologi, adepţi ai culturii înalte ale atlanţilor, cu legenda zeului Thot al vechilor egipteni, care se presupune că a venit din Atlantida aflată în pragul pieirii, unde ocupa un loc de primă mărime. Simţind apropierea morţii, Thot şi–a expus înaltele cunoştinţe în *Tablele de smarald*, text legendar a cărui provenienţă n–a fost încă stabilită, scris într–o limbă aparte, simbolică şi figurativă. Aceste cunoştinţe ce constituie un bun al civilizaţiei moderne, erau uluitoare pentru acele vremuri, reprezentând, în esenţă, unitatea în diversitate a macrocosmosului, definind în acest sens forţele interne ale materiei care se află în cele mai mici particule, dar şi în mase uriaşe de substanţă şi arătând cum acestea pot fi luate în stăpânire. Savantul N. F. Jirov, în extrem de documentata sa carte, *Atlantida* apărută la Moscova în 1964 (730 de lucrări şi articole folosite ca bibliografie), pentru a nu–şi pierde postul, include datele cuprinse în *Tablele de smarald* în capitolul *Legenda ezoterică a Atlantidei*, însă el lasă ca cititorii să citească printre rânduri, scriind: **„Această interpretare, prezentată într–o revistă franceză** (Bac H., *A propos des „Tables d'Emerand"*, în *Atlantia*, nr. 195, Paris, 1959 pp. 79–82, pe care o indică ca bibliografie – n. a.), **este atât de interesantă încât merită s–o reproducem aici".**[13]

Acelaşi savant, preluând o legendă ocultă din lucrarea lui A. I. Şternfeld, *Introducere în cosmonautică*, o reproduce în rezumat, arătând că **„în timpul pieirii Atlantidei, o parte a atlanţilor s–a salvat cu ajutorul unor nave cu reacţie, zburând din America şi Africa, iar o altă parte ar fi plecat cu rachete**

cosmice pe alte planete. Întrucât astfel de nave erau la dispoziţia unui număr foarte restrâns de persoane – numărul lor fiind, în general, neînsemnat, ca de altfel şi baza materială – cu ele s–au salvat foarte puţini atlanţi, care însă şi–au pierdut puterea lor din trecut. Navele s–au uzat, rezervele de combustibil s–au epuizat şi navele rămase, devenite acum inutilizabile, au fost distruse de popoare care îşi aminteau despre expediţiile de pedepsire ale atlanţilor. Această legendă a stat la baza unui şir de capitole ale romanului fantastic «Aelita» al lui A. N. Tolstoi"[14].

Când am citit rândurile de mai sus, în 1981, am zâmbit, dar când am citit în cartea lui Dan Apostol, *Deocamdată... enigme*, că, potrivit *ecuaţiei Green–Bank*, în galaxia noastră ar putea exista aproximativ 50 de milioane de civilizaţii, aflate în diferite stadii de dezvoltare[15], zâmbetul mi–a îngheţat pe buze, dar tot am rămas sceptic. Scepticismul a început să se risipească când am aflat că genialul savant Albert Einstein a spus: **„În faţa imensităţii Universului, cuvântul «imposibil» pronunţat cu teamă şi respect, de umanitate, dispare"**; şi tot el a afirmat că O. Z. N.–urile sunt produsul unei civilizaţii plecate de pe Pământ acum 20 000 de ani. Ce secrete a dus în mormânt marele om de ştiinţă, de a putut face această ultimă afirmaţie?

În legătură cu O. Z. N.–urile, de care se ocupă pe larg o nouă ştiinţă, ufologia, voi relata doar două aspecte. Emisiunea TV Cluj din 6 decembrie 1993, dedicată *obiectelor zburătoare neidentificate*, a redat imagini din arhivele secrete americane, care au devenit publice datorită trecerii a patru decenii, unde este înfăţişat contactul fizic al specialiştilor americani cu un extraterestru capturat în 1948, sosit pe Terra cu o „farfurie zburătoare", care avea un câmp gravitaţional propriu. Extraterestrul a avut cinstea ca în 1954 să ia contact personal cu preşedintele S. U. A., Eisenhover, care i–a declarat că lumea nu era pregătită pentru aceste întâlniri, probabil având în vedere tulburătoarea diferenţă în favoarea civilizaţiei necunoscute.

Timothy Good, unul din cei mai autorizaţi cercetători contemporani ai fenomenului O. Z. N., notează că preşedintele Mihail Gorbaciov a admis că **„fenomenul O. Z. N. aparţine realităţii şi ar trebui tratat în mod serios"**[16].

Întrebarea care se pune este dacă atlanţii erau în stare să plece cu rachete cosmice spre alte planete şi pentru aceasta

trebuie explicată problema necunoscută încă a determinării cu certitudine a regiunii unde au apărut oamenii de Cro-Magnon.

Lucrurile se complică foarte mult deoarece nici o teorie ştiinţifică nu este destul de bine argumentată pentru a explica veridic şi complet aventura rasei umane. Capacitatea cutiei craniene care determină mărimea creierului, dar şi gradul de inteligenţă, a evoluat lent de la *Australopiteci* la *Homo Erectus*, cu numai 200 cm^3, în 2–3 milioane de ani, pentru ca să facă uriaşul salt la *Homo Neanderthalensis* (apărut acum 150 000 de ani şi dispărut acum 30 000 de ani) - de 700 cm^3, iar la *Homo sapiens Cro-Magnon* (apărut acum 30 000 de ani), cu încă 100 cm^3! Cu alte cuvinte *Cro-Magnonii* aveau performanţele psihice ale contemporanilor, şi chiar le depăşeau în unele cazuri. După calculele cercetătorului Bolk, ar fi fost în mod normal necesari încă 30 de milioane de ani în plus pentru a se ajunge la performanţe fizice şi psihice ale grupei *Cro-Magnon* în cazul păstrării ratei de evoluţie obişnuită de la *Australopithecus* şi până la *Homo Neanderthalensis*. Să nu uităm că *Cro-Magnoni* plecaţi probabil din Atlantida au avut realizări excepţionale: producerea focului, realizarea unor arme cu care să poată lovi la distanţă, olăritul, capcane de vânătoare, construcţia de locuinţe, descoperirea unor principii de bază ale tehnicii, dacă numim numai pârghia şi roata, domesticirea animalelor[17].

Un posibil răspuns la inexplicabilul salt al capacităţii craniene descris mai sus, a fost căutat în *neotenie* care este definită ca mecanismul biologic ce permite unor specii să păstreze caractere infantile sau neonatale pe parcursul vieţii, proces ce a stat la baza evoluţiei omului din maimuţă. Specialiştii arată însă că neotenia nu poate fi provocată decât printr-o intervenţie genetică repetată!! Deci neotenia, cu alte cuvinte un adevărat control în evoluţia speciei *Homo Sapiens*, pentru prima oară avansată de anatomistul olandez Louis Bolk, a fost reluată de cercetători actuali, care sunt de părerea stupefiantă că, dacă exista o evoluţie normală, mecanismele genetice nu puteau apărea decât într-o perioadă de cel puţin zece ori mai lungă decât cei 15 milioane de ani, acceptaţi ca interval al edificării speciei *Homo Sapiens*.[18]

Dacă admitem că prin inginerie genetică extratereştrii au implantat inteligenţa Cro-Magnonilor din Atlantida, aceştia puteau să conducă legendarele nave cu reacţie atât spre alte

planete cât şi spre alte zone ale Terrei, în timpul pieirii continentului atlant. Astfel s–ar da răspuns la o altă mare întrebare şi anume care este originea unor populaţii actuale, care au caractere genetice şi rasiale neobişnuite?

Din această categorie face parte casta nobiliară a oamenilor albi, foarte înalţi, având părul şi barba de culoare roşie sau blondă şi urechile alungite în mod artificial, prin atârnarea în lobii lor a unor cârlige de 10–15 cm, descoperiţi de olandezi când debarcă în 1771, pe Insula Paştelui. Acest mic grup de populaţie are realizări impresionante, dintre care amintim doar cele 1000 de statui uriaşe, platforme şi rampe de piatră pe care legendele susţin că au aterizat *Viracochas* (oameni zburători) – care stau la baza cultului *„oamenilor fregată"*, ce apar reprezentaţi pe gravuri şi sculpturi cu aripile şi capetele păsării numite fregată. Sunt legende care susţin că *Viracochas* au venit de pe continentul american, navigând pe mare în nişte ambarcaţiuni foarte mari. O parte a *„urechilor lungi"* au plecat pe mare spre Polinezia de unde urmele lor se pierd definitiv în largul Pacificului. Denumirile indigene ale Insulei Paştelui: *Te Pito o te Henua* („Buricul pământului"); *Rapa–nui* („Rapa cea Mare") şi *Mata–Kite–Rani* („Ochiul care priveşte spre cer"), dovedesc lingvistic că *Viracochas* au venit pe insulă din patria lor cea mare Peru, privind pentru eternitate spre ea.[19] Dacă analizăm lucrările ezoterice ale unor iniţiaţi ca Blawatska, Manzi, Scott–Eliot, Steiner, atlanţii apar de multe ori cu pielea deschisă la culoare, cu părul blond sau roşu şi înalţi de circa 3 m. Legendele indienilor din Peru spun că zeul Manco–Capac **„a venit din cer cu soţia sa, o femeie albă cu ochii albaştri şi păr roşu"** iar cele preincaşe sunt pline de faimosul Viracocha, care a creat Pământul din haosul primordial[20]. Dar, se pune întrebarea, de unde ştiau aceşti indieni că în spaţiul cosmic domneşte întunericul şi frigul, iar stelele se nasc şi mor ca şi oamenii?! Viracocha şi însoţitorii lor, *Fiii soarelui*, erau oameni albi foarte înalţi, cu părul şi barba blonde sau roşii, ceea ce contrastează puternic cu popoarele amerindiene, iar ca o confirmare palpabilă, în Peru au fost descoperite mumii... blonde. Vestitul faraon Keops a avut printre numeroasele lui soţii o blondă care i–a dăruit o fiică tot blondă, Platon indicând clar că atlanţii au cucerit Egiptul.[21]

Pentru a aborda în totalitate problema populațiilor actuale cu caractere genetice cu totul deosebite, s-ar putea scrie o carte voluminoasă, dar nu acesta este subiectul capitolului de față. Analiza firelor de păr și a pielii efectuată de experți francezi, peruani și nord-americani, a unor „mumii blonde", perfect conservate în uriașele peșteri mortuare din deșertul Paracas, aflat pe coasta peruană a Pacificului, au dovedit că era vorba de o rasă Cro-Magnon.[22] Dar cum puteau aceste civilizații preincașe să prelucreze platina, a cărei fuziune se produce la peste 1800°C, sau să traseze giganticele, controversatele desene din valea Nazca a căror dimensiuni ieșite din comun sunt vizibile în întregime doar de la înălțimi de peste 800 m? (or, în împrejurimi nu există munți și dealuri). Desenele au fost executate într-o perioadă îndelungată de timp, dintr-un aparat ce staționa la punct fix, pentru a permite calculul precis al coordonatelor. Gravurile cuprind figuri de animale și una singură de om, însă realizate la scară gigantică, iar ceea ce dă cel mai mult de gândit sunt uriașele *piste* dreptunghiulare, perfect rectilinii, cu lungimea de 1÷10 km, iar devierile de la linia dreaptă a unei piste lungi de 8 km, sunt numai de 1–2 centimetri! Toate pistele se sfârșesc brusc, unele la marginea falezelor și a prăpăstiilor, ceea ce elimină ipoteza că ar fi fost drumuri. Unele *borne* de piatră așezate la 1,5 m distanță una de alta, ca și întreținerea acestor trasaje uriașe seamănă uluitor cu cosmodromurile și aeroporturile militare moderne, iar presupunerea că sunt realizări ale capriciilor naturii este greu de admis[23].

Am pomenit mai înainte că Viracochas își pierd urmele din Polinezia în imensitățile Pacificului, dar poate ei sunt strămoșii îndepărtați ai straniei populații *Ainos* din insula japoneză Hokkaido, cu evidente caractere somatice europene: prognatismul, pigmentația și pilozitatea rasei albe, având o înălțime medie de 2 m. Populația denumită și *Ainu* înseamnă *persoană* sau *om*, și numai 3000 sunt aini „curați", ce nu s-au amestecat cu populația japoneză.

Minipoporul respectiv numără doar 50 000 de oameni în 1978 și nu se explică cum a supraviețuit la 20 000 km distanță de cea mai apropiată populație albă. *Ainos* au limbă, cultură și mod de viață specifice, iar legendele lor spun că sunt urmașii unei populații care a fost educată la înalt nivel de atotștiutorul

zeu Okiku-rumi-Kamui, aterizat în vremuri imemorabile în nordul insulei Hokkaido, care după ce şi-a îndeplinit nobila misiune s-a urcat din nou în nava cu care venise, metalică, argintie ziua şi roşie noaptea, dispărând pentru totdeauna spre stele, într-un zgomot ca de tunet.[24]

Grupa sangvină a populaţiei Ainos este total diferită de a celorlalte populaţii de pe glob, dar iată că în anii '60 şi, respectiv, '70, în imensele jungle amazoniene din Matto Groso, ţinutul comorilor şi al aventurierilor de pretutindeni, au fost descoperite triburile enigmatice de indieni cu pielea albă, păr blond sau roşcat şi ochii albaştri numite *Los Bravos („cei liberi şi curajoşi")*.

În 1977, membrii unei expediţii anglo-braziliene au dat la izvoarele râului Araguaia, de războinici blonzi, înalţi de 2 metri, cu trupurile de o mare perfecţiune fizică, complet goale; grupul având înarmate cu arcuri, săgeţi şi lănci, chiar şi pe femei. După priviri curioase, dar nu ostile, la o comandă, grupul a dispărut tot atât de repede precum apăruse. În 1979, însă, cercetători de la *Fundaţia Naţională pentru Problemele Indienilor*, au intrat în contact direct cu membrii tribului de indieni albi numit *pixuma*, după zona unde au fost depistaţi – râul Pixuma, situat la 70 km de Brasilia. Cercetătorii şi-au dat seama că au în faţă pe descendenţii europoizi ai rasei *Cro-Magnon-Chancelade* ce vorbeau o limbă total necunoscută, dar care amintea de incaşă; erau de o perfecţiune statuară, dar au refuzat orice analiză de natură medicală. S-a mai auzit de ei, sporadic, până în 1984, refuzând orice contact cu civilizaţia şi pe bună dreptate, dacă ţinem seama de genocidul produs în rândul indienilor amazonieni, în ultimele trei secole[25]. Poate ei sunt urmaşii *Fiilor Soarelui* aduşi de *Viracocha*, poate au aceiaşi grupă sangvină cu Ainos, poate...

După cum am văzut, ştiinţa actuală nu poate răspunde la multe întrebări importante, negând uneori *Dialogurile* lui Platon, care au fost numite de mulţi cercetători, ca plăsmuiri ce nu au nimic comun cu realitatea istorică. De cealaltă parte se opun nume de prestigiu ale ştiinţei contemporane: profesorii Richard Hennig, Adolf Schulten, Albert Rivaud (Sorbona), J. V. Luce (Oxford), Ivar Lissner, H. H. Borchardt, René Malaise, Sprague de Camp şi mulţi alţii.[26]

Legenda lui Platon aruncă două umbre de fantastic:

localizarea Atlantidei în Oceanul Atlantic intră în contradicţie cu permanenţa în timp a oceanului respectiv, iar în al doilea rând explicaţia civilizaţiei atlante, net superioare faţă de popoarele din jur, aflate cel mult în mezozoic. În consecinţă, Atlantida a început să fie căutată pe tot globul.

Suedezul Olof Rudbeck indică patria sa ca veritabilă Atlantidă, iar oraşul întemeiat de Poseidon – Upsala, într-o lucrare vastă, publicată în 1675. Renumitul astronom Bailly, ridicat de revoluţia franceză în postul de primar al Parisului, plasează Atlantida în nordul Groelandei, contrazicându-l pe germanul Johann Christian Bock, care, „descoperise" cu 100 de ani mai înainte, controversatul continent în Africa de Sud, ca la 1868, Godron să indice patria atlanţilor în Sahara, iar peste un deceniu, Etienne Felix Berlioux anunţă marele eveniment al găsirii Atlantidei în regiunea Munţilor Atlas din nordul Africii.

Atlantida a mai fost „găsită": în ţara Yoruba aflată de-a lungul malurilor Nigerului; în Creta; în Marea de Azov; lângă Insulele Britanice; în Marea Tireniană; în Egee; în Mediterana; în Tunisia; în Sicilia; în Malta; în Olanda, în Danemarca; în Palestina; în Caucaz; în oraşele Gades şi Tartessos din Spania; în Antile; în Insula Madagascar; în Mongolia; în Marea Sargaselor; în Amazonia; la Micene, etc.

Nici una din aceste ipoteze nu rezistă criticii ştiinţifice din lipsă de dovezi arheologice certe, de popularitate în rândul unui grup de cercetători printre care se numără Jacques-Yves Cousteau, bucurându-se *ipoteza minoică* lansată de profesorul J. V. Leuce. După al doilea război mondial, specialişti ai Institutului de seismologie din Atena şi ai Institutului geologic Lamont al Universităţii Columbia, au ajuns la concluzia că o erupţie vulcanică de o putere neobişnuită s-a produs pe insula Thera-Santorin, aflată la numai 120 de kilometri nord de Cnossos, capitala Cretei minoice, valuri uriaşe inundând cele două insule şi distrugând, pe prima, orice formă de viaţă.

În 1976-1977, o echipă de scafandri de pe nava de cercetări oceanografice *Calipso*, sub conducerea comandantului Cousteau, a confirmat atât grandioasa explozie cât şi consecinţele ei, care au distrus atât de înfloritoarea cultură a Cretei minoice, pe care o cunoaştem încă din şcoală.

Această ipoteză are punctul vulnerabil în cronologie, deoarece

identificând insula Atlantis cu Creta, nu s-au scurs, cum scria Platon, unsprezece sau douăsprezece milenii de la nimicirea ei, ci doar trei şi jumătate. Dacă îl luăm pe Platon ca atare, este valabil raţionamentul lui Horia Matei că, **„dacă admitem existenţa Atlantidei în faţa Coloanelor lui Hercule (Gibraltar), trebuie în mod implicit să admitem şi posibilitatea, ba chiar probabilitatea existenţei unor contacte foarte vechi între apusul Europei (şi Africii) şi America – contacte considerabil uşurate de prezenţa marii insule astăzi acoperită, total sau parţial, de apele oceanului. Cu alte cuvinte, nu Columb cu caravelele sale spaniole (în 1492), nici Leif Erikson cu normazii lui (în jurul anului 1000), sau Brandan cu călugării săi irlandezi (circa 550), au stabilit primele contacte directe dintre Europa şi America – aceste contacte fuseseră stabilite cu multe milenii înainte de către galerele de război şi comerţ ale atlanzilor.“**[27]

O altă ipoteză, pe care o voi expune pe scurt este cea a Insulelor Canare, care fac parte din cele cinci grupuri de insule situate în faţa coastei de sud-vest a Europei şi a coastei de nord-vest a Africi, ce apar sub genericul de Macaronezia. Atât studiile lui N. F. Jirov, în colaborare cu paleontologul italian Alfo Baiocco, cât şi studiul din 1958 al lui Attilio Gaudio, sau altele mai noi, nu pot să dovedească cu certitudine originea celor mai vechi locuitori ai Insulelor Canare, strămunii Cro-Magnoni ai guanşilor.

Mitologia greacă numeşte Canarele, Insulele Blajinilor, pe care se găseau legendarele Câmpii Elizee, unde cei protejaţi de Zeus, tatăl tuturor zeilor, trăiau o fericită viaţă veşnică. Analizele privind speciile endemice din Macaronezia au dus la concluzia că Insulele Canare sunt cele mai vechi, dar nu există o părere unică cu privire la natura geologică şi la timpul formării celor 5 grupuri de insule.

N. F. Jirov îi numeşte pe Cro-Magnonii canarieni – *guanşii propriu-zişi* – cu o talie înaltă (peste 1,80 m), faţă lată, bărbia triunghiulară, orbite mari joase şi sprâncene pronunţate, printre ei întâlnindu-se frecvent indivizi blonzi, cu ochi albaştri şi chiar roşcovani. Erau un popor frumos, dar „vedetele“ erau fără discuţie femeile din Gran Canaria. Aceşti aborigeni exterminaţi în totalitate la mijlocul secolului al XVI-lea de spanioli, au o structură gramaticală a limbii încă neelucidată, iar în insula

Gomera oamenii comunicau în a doua jumătate a secolului nostru nu prin cuvinte, ci prin fluierături!

Nici unul din cele trei tipuri de scrisuri atribuite aborigenilor canarieni nu a fost descifrat, o altă ciudăţenie fiind numărul foarte mare de mumii apreciate ca deosebit de vechi. Procedeul de mumificare era în piei de animale, cusute cu grijă.

Atlantologii au privit cu interes şi faptul că în Gran Canaria au existat şi fecioare preotese, numite *harimaguadas*, asemănătoare cu fecioarele soarelui din Peru incaş, dar cea mai mare enigmă a rămas originea populaţiei autohtone care nu cunoştea navigaţia pe mare, nu avea nici cele mai elementare mijloace de plutire, iar foarte mulţi nu ştiau să înoate.

Toate acestea i-au făcut pe mulţi atlantologi să opineze că guanşii sunt, probabil, ultimii descendenţi ai atlanţilor, iar Canarele ultimele resturi ale Atlantidei.[28]

Şi acum abordăm şi plaiurile mioritice, cu Simion Florea Marian, membru al Academiei Române, care scria în 1901, că *Blajinii* sunt un popor de creştini locuind, goi, pe o insulă, printre livezi de pomi roditori, ale căror fructe sunt unica hrană a acestor fiinţe.[29] Comentând această variantă, Victor Kernbach arată că aici se desluşeşte limpede intruziunea mitului greco-roman despre Insulele Fericiţilor[30], dar tot Simion Florea Marian menţionează alte naraţiuni în care Blajinii sunt urmaşii lui Set, al treilea fiu al lui Adam şi al Evei,[31] deci este o populaţie extrem de veche. Din cele ce urmează reiese că Blajinii nu erau alţii decât atlanţii!

Nicolae Densuşianu, membru corespondent al Academiei Române în Secţiunea istorică, şi-a cheltuit 40 de ani din viaţă pentru a dovedi în 1913, în monumentala sa lucrare *Dacia preistorică*, că suntem strămoşii celui mai mare imperiu din istoria omenirii, Imperiul Pelasgic. Teoriile şi interpretările lui Densuşianu sunt în mare parte depăşite în urma descoperirilor arheologice făcute ulterior, multe sunt eronate, dar ceea ce rămâne pozitiv este imensa bibliografie a autorilor antici, ale căror pasaje întregi sunt redate în româneşte.

Dacia preistorică concluzionează că nucleul spiritual iniţial al Imperiului Pelasgic era în perimetrul Porţilor de Fier - Munţii Bucegi - Munţii Buzăului. Nu vom comenta argumentele lui Densuşianu nici pro nici contra, ci se vor enunţa numai elementele

care susţin teoria că în perimetrul mai sus amintit, extins cu Marea Neagră, s-a dezvoltat o civilizaţie atlantă.

Citind o serie de autori antici, Densuşianu arată că în timpuri foarte vechi, primitive, ale istoriei, în Insula Leuce (Albă) se afla *Templul Hyperboreilor* (a cărui origine vine de la vântul Borea), templu al zeului Apollo, de formă sferică la exterior şi plin de daruri. Hyperboreii aveau un mod propriu de a vorbi şi se manifestau prietenos mai ales faţă de atenieni şi locuitorii din Delos. Populaţia respectivă îl venera foarte mult pe Apollo, deoarece mama sa Latona se născuse pe Insula Leuce, deci era Hyperboreană, Densuşianu susţinând că de la numele ei îşi trage denumirea Ostrovul Letei din Delta Dunării.

Apollo revenea în insulă la un interval de 19 ani, prilej cu care Hyperboreii organizau la începutul primăverii, serbări vesele cu muzică şi dans. Cercetătorul menţionează că celebrul oracol a zeului Apollo din Delphi a fost întemeiat de nişte oameni veniţi din ţara Hyperboreilor (corect hiperboreenilor – n. a.).

Deosebit de inderesant este faptul că, citând legendele apollinice, Densuşianu arată că sunt variante ale autorilor antici în care Apollo (cel bun, cel alb, cel pur) apare ca fiu al zeului apelor, Neptun[32].

Templul lui Apollo din Insula Şerpilor s-a bucurat, se pare, de o deosebit de mare popularitate înainte de războiul troian, având răsunet până în zilele noastre în colindele româneşti, miraculoasa, imagine fiind **Biserica cea mare cu 9 altare** sau **Mănăstirea albă sfântă**, aflată în prundul (insula) Mării Negre. Densuşianu, citând *Dicţionarul topografic* a lui Frundescu, arată că diferite insule din albia Dunării poartă numele de prund, iar sub cuvintele *„prund de mare"* din colindul de mai jos se înţelege **„o insulă mică în mare"**[33]:

Într-al Mărei negre prund
La dalbele mănăstiri
Ler, Dómne, Ler,

Éca Dómne-n prundul mărei
Hoi Leronda Lerului Dómne,
La mănăstirea cu nóuă altare
Mi-ard nóuă lumănări

Sus'mi ard şi jos'mi pică,
Picătura ce pică
Slujescu-mi nouă preoţi
Şi cu nouă logofeţi...

Teodorescu, *Poesii populare*, p. 43.
(S-a păstrat ortografia din textul original – n. a.)

După alte colinde, mănăstirea se află într-un ostrovel (insulă mică) dintre Marea Albă (denumirea antică a părţii vestice a Mării Negre) şi Marea Neagră propriu-zisă – după Densuşianu. Reproducem mai jos cele două citate[34]:

Ostrovel de mare,
Cam din Marea albă
Şi din Marea néagră...

(comuna Băbeni-Români, Jud. Dâmboviţa)

Prunduleţul Mării dalbe
La dalbele mănăstiri
Sunt nouă preoţi bătrâni...

(comuna Ianca, jud. Brăila)

Densuşianu ajunge la concluzia că mănăstirea îndreptată cu ferestrele în număr de 9 (toate elementele arhitectonice sunt în număr de 9), spre *sfântul Soare* este faimosul templu a lui Apollo din timpuri *urano-saturnice*, şi mai face precizarea că sub numele de *Ilion* din colindele noastre, apare cel numit *Soarele* sau *Apollo*, în timpurile primitive ale istoriei[35].

De la bun început trebuie să remarcăm că nu s-a găsit nici un fel de urme arheologice ale Templului lui Apollo, dar aceasta se poate explica prin:

— construirea pe insulă a măreţului templu a lui Ahile descris în prezenta lucrare, care putea distruge sau folosi materiale din cel al lui Apollo;

— niciodată pe insulă nu au fost făcute cercetări arheologice sistematice;

— nu se ştie ce relicve au scos la lumină săpăturile arheologice sovietice, unele submarine, din 1991-1992.

Numele de *Poseidon*, întemeietorul *„Imperiului Atlant"* înseamnă în opinia lui Adrian Bucurescu „Cel care stă"[36], dar figurina celebră *Gânditorul de la Hamangia* şade probabil pe un scăunel puţin înalt, privind undeva departe, cu capul între mâini, într-o atitudine contemplativă, poziţie care i-a adus privilegiul de a fi simbolul privatizării în masă din ţara noastră. În opinia autorului mai sus citat, *sei-don* mai înseamnă şi *„(îl) ţine apa; vas; corabie etc."*, deci denumiri legate indisolubil de apă, şi admiţând că *Gânditorul* îl reprezintă pe Poseidon se pune problema unui atât de mare grad de abstractizare la un „neolitic", care se poate explica prin neotenie sau, mai precis, prin intervenţie genetică repetată, care în opinia subsemnatului nu era străină atlanţilor.

Citând din Platon aflăm că în capitala atlanţilor **„Palatul regal dinăuntrul acropolei era rânduit astfel: la mijloc fusese lăsat acolo, inaccesibil, templul sfânt dedicat lui Cleito şi al lui Poseidon, înconjurat de jur împrejur de o îngrăditură de aur..."**[37] (vezi Anexa nr. 10, p. 163 şi Anexa nr. 11 p. 164).

Ansamblul acesta este foarte asemănător cu templul Soarelui şi Lunii, din Cuzco, capitala enigmaticei populaţii a incaşilor de pe continentul sud-american, considerată de origine atlantă, de unii atlantologi, dar seamănă şi cu *Templul Hyperboreilor* din Insula Şerpilor, de formă sferică la exterior, care în opinia lui Densuşianu reprezenta un centru de cultură spirituală a populaţiei insulare.

În lucrarea de faţă am descris pe larg celebrul templu a lui Ahile din Insula Şerpilor (Leuce), cu ziduri ciclopice, adică fără nici un liant între ele, construite din mari blocuri de piatră, întocmai ca zidurile construcţiilor din capitala atlanţilor descrisă de Platon. Ca să ne imaginăm despre vechimea templului lui Ahile, dar mai ales de faptul că termenul de *ciclopi*, de la care derivă *ciclopice*, trebuie căutat în spaţiul carpato-danubiano-pontic, este de remarcat faptul că Homer, care dă cele mai vechi informaţii despre ciclopi în cartea a X-a a *Odiseii*, arată că acesta a fost un popor prin excelenţă pastoral vieţuind în nordul Traciei, iar Hesiod îi socotea pe ciclopi drept titani, fii ai lui Uran şi ai Gaei.

Pausanias, scriitor cu pregătire multilaterală care a călătorit mult în bazinul Mării Mediterane, situându-se în perioada romană

a literaturii greceşti, nota în secolul al II-lea d.Hr.: „Există la gurile Istrului, în Pontul Euxin, o insulă închinată lui Ahile, numită Leuké. Ea are o circumferinţă de 20 de stadii, este plină de păduri stufoase şi de animale, unele sălbatice, altele domestice; în ea se află un templu al lui Ahile şi o statuie. Se spune că cel dintâi om care a venit în această insulă, a fost Leonymos din Crotona. Crotomiaţii se aflau în război cu locrienii din Italia, care pe baza rudeniei lor cu locrienii din Opunt, au chemat în sprijinul lor pe Aias, fiul lui Oileus. Leonymos care comanda pe crotoniaţi şi care a atacat pe locrieni în partea unde era aşezat Aias, a fost rănit, şi, fiindcă suferea cumplit din pricina rănii căpătate, s-a dus la Delfi. Pythia l-a trimis în insula Leuké şi i-a spus că acolo i se va înfăţişa Aias, care îl va tămădui. Însănătoşindu-se după un timp, s-a întors din insula Leuké, unde spunea că văzuse pe Ahile, pe Aias fiul lui Oileus, pe Aias fiul lui Telamon şi, împreună cu ei, pe Patroclos şi pe Antilohos."[38]

Din acest text reiese că dacă celebra prezicătoare Pythia de la oracolul din Delfi l-a trimis pe Leonymos în insula Leuké pentru vindecare, e foarte probabil ca Delfi să fi fost creat de hiperboreeni deci de atlanţi, iar insula era un loc miraculos din punct de vedere al efectelor medicale. Adăugând la aceasta că Hecateu numea *Insula Hyperboreenilor* şi cu numele de *Helixoea*, care nu este alta decât *Felicia* sau *Insula Fericiţilor*, şi tot sub acest nume, dar sub cel grecesc de *Makaron (A Fericiţilor)*, apare insula Leuce la marele enciclopedist roman C. Plinius Secundus (23–79), în *Istoria naturală* (IV 27. 1–2), iar în opinia lui Adrian Bucurescu – *Atlantis* se traduce prin *Fericiţii, Frumoşii*[39], suntem numai la un pas de o concluzie importantă.

Unii atlantologi consideră Insulele Fericiţilor (Canarele), ca un rest al continentului dispărut Atlantida, iar denumirea identică a unui grup de insule din Oceanul Atlantic cu a actualei Insule a Şerpilor, pare, la prima vedere, o coincidenţă. Tot o coincidenţă pare altă denumire a Canarelor – cea de Insulele Blajinilor, dar numele de Blajini are o rezonanţă destul de curioasă în folclorul românesc, fapt de care am amintit.

Boccaccio menţionează că, în anul 141, în timp ce o navă portugheză vizita insula Gran Canaria (din grupul Canarelor - n. a.), a fost descoperită o clădire în care se găsea statuia unui

bărbat gol, având doar un şorţ sumar, din frunze de palmier, care ţinea un glob în mână. Statuia respectivă a fost dusă la Lisabona şi de soarta ei nu se mai ştie nimic[40]. Horia Matei este de părere că statuia poate să-l reprezinte pe **„acelaşi Atlas la care se pare că face aluzie şi anticul Solon (prin intermediul lui Platon), iar globul de pe umăr era bolta cerească: aşa este foarte ades reprezentat Atlas, fiul lui Iapet şi fratele lui Prometeu, în arta statuară de inspiraţie mitologică; evident, că în acest caz este vorba de Atals, întâiul născut a lui Poseidon şi rege în Atlantida"**[41]. Dar, Diodor din Sicilia scrie că regele Atlas, al cărui imperiu se afla lângă ocean, a fost primul care a privit universul ca pe un glob (lib. IV 275 – *Plinii Hist. Nat.* lib. II 2), ceea ce dovedeşte cunoştinţe deosebit de înaintate pentru acele timpuri, iar la Herodot, Atlas este numele unui râu însemnat, care curge din înălţimile Haemului vechi (Carpaţi) şi se varsă în Istrul de jos (Dunărea de jos), Densuşianu identificând acest râu cu Oltul de azi[42].

În urma acestor analize de mitologie comparată, se conturează ipoteza că în zona Mării Negre, respectiv în Insula Leuké au venit probabil atlanţi, în urma scufundării continentului lor, în zona mării respective descoperindu-se ruine subacvatice destul de impresionante: în golful Koktebel; în Chersones lângă Feodosia; în partea de est a strâmtorii Kerci, pe locul importantului port antic Fanagoria.

Nu putem trece cu vederea că în Marea Neagră există un **„alt triunghi al Bermudelor"**, mobil, şi lăsând la o parte legendele gruzine şi povestirile marinăreşti ruseşti din secolele XIII–XIV, care povestesc despre dispariţii misterioase de bărci şi corăbii; **„mai recent, foşti ofiţeri ucrainieni din fosta Flotă sovietică a Mării Negre au dezvăluit conţinutul unor dosare ultrasecrete, referitoare la fenomene inexplicabile, petrecute în timpul războiului. Astfel, la 31 mai 1944, crucişătorul sovietic «Ţiolkovski» a dispărut undeva la 70 km sud de Crimeea, în plină zi, pe o vreme excelentă, însă după ce căpitanul raportase intrarea într-o ciudată ceaţă neagră. La 5 iulie 1944, avioanele decolate din Odessa pentru o recunoaştere marină nu s-au mai întors, iar martorii oculari – câţiva pescari executaţi ulterior de K. G. B. – au povestit că aparatele au intrat într-un nor de asemenea negru, din care n-au mai ieşit"**[43]. Şi acesta nu e

singurul... caz. Deci, se pune firească întrebare: dacă ştiinţa nu a răspuns la acest fenomen contemporan, şi nu e unicul, cum să răspundă dacă armura lui Ahile avea sau nu proprietăţi electrostatice, sau ce boli indică vindecarea prin acupunctură, adâncitura din ceafa *Gânditorului*, alias atlantul Poseidon?!

Să vedem care sunt ipotezele moderne ale prezenţei atlanţilor şi în spaţiul mioritic. Poate că *Dacia preistorică* a lui Densuşianu, rămânea uitată în rafturile bibliotecilor, dacă trei descoperiri uluitoare nu făceau ca să fie necesar a fi recercetată. Cercetătorul arăta că centrul mare şi puternic al populaţiunii neolitice din Europa, s-a format la Dunărea de Jos şi pe teritoriul Daciei, după venirea curentului cel mare meridional sau Carpato-Mycenic, sau a oamenilor născuţi de-a dreptul din pământ, cum se numeau aceştia, iar nucleul spiritual al acestui centru erau altarele, coloanele şi statuile de dimensiuni colosale din Bucegi, printre care şi reprezentarea megalitică cunoscută de noi ca *Sfinxul*.

O primă observaţie este că din pământ s-au născut, după Platon, primii locuitori ai Atlantidei, Evenor şi Leucipe, iar a doua este că *Sfinxul* din Bucegi a suferit numai în ultima sută de ani serioase modificări în urma acţiunii agenţilor naturali, dar şi a turiştilor, el fiind după unele fotografii şi desene mai vechi, mult mai aproape de o imagine din profil, a unui uriaş chip uman, şi mai bine conturat sub anumite unghiuri de lumină. Asupra acestei uriaşe stânci sunt păreri pro şi contra în rândul cercetătorilor: dacă e un capriciu al naturii sau o sculptură gigantică, şi nici cercetări nu s-au făcut la baza ei, dar ceea ce este ciudat pare a fi partea superioară ca o „căciulă", din alt tip de stâncă. *Sfinxul* situat pe platoul din apropierea cabanei *Babele*, a revenit în actualitate după ce cunoscutul cercetător peruvian Daniel Ruzo (care a descoperit în Peru, sculpturi de dimensiuni uriaşe pentru realizarea cărora autorii unui popor necunoscut au folosit acum circa douăzeci de milenii, stânci naturale), a cercetat *Sfinxul* şi vârful *Omul*, în 1968. Cercetătorul nu a exclus posibilitatea ca unele megalite din munţii noştri să fie prelucrate de oameni, părere susţinută şi de prof. Traian Naum, în timp ce prof. Victor Tufescu şi prof. Petre Coteţ neagă vehement originea antropică a *Sfinxului*[44].

Dar, să poposim la *Sfinxul* din Egiptul antic, ţară care în

opinia lui Platon, şi nu numai, a fost cucerită de atlanţi. Acest gigantic idol, leu în poziţia şezând întins, cu cap omenesc, are o înălţime de circa 20 de metri şi o lungime de circa 57 de metri, fiind puternic erodat de agenţii naturali de-a lungul mileniilor. Apoi, cuceritorii arabi, la începutul secolului al IX-lea, conform perceptelor *Coranului*, care nu permite reprezentarea chipului uman, l-au mutilat, distrugându-i uriaşul nas. Şi în cazul *Sfinxului* egiptean controversele în datare sunt prezente, în timp ce majoritatea cercetătorilor sunt de opinie că are aceeaşi vechime cu marile piramide de la Giseh din vecinătate; sunt alţi specialişti care apreciază la circa 9000 de ani vechimea lui şi chiar mai mult. Dar nu aceasta este problema cea mai importantă, ci faptul că istoricul egiptean Manethon relatează despre fabuloasa ţară *Siriath*, ce s-ar fi scufundat catastrofal în epoca primului zeu-rege al Egiptului, *Thot*, iar pe de altă parte legendele egiptene vorbesc despre insula *Aaru* sau *Amenti*, aflată la apus, înconjurată de ziduri metalice, cu multe porţi dispuse radiar, ceea ce seamănă izbitor cu capitala atlanţilor descrisă de Platon. Or, numele Sfinxului vine de la egipteanul *Shespank*, care înseamnă *Statuie vie*[45], şi aminteşte uluitor de uriaşele statui din Insula Paştelui a *urechilor lungi*, socotiţi de atlantologi urmaşii atlanţilor. Conform tradiţiei orale, strămoşii urechilor lungi au mişcat statuile respective în greutate de câteva zeci de tone de la locul construcţiei până la locul amplasării lor (o distanţă apreciabilă), prin telepatie, procedeu cunoscut atlanţilor. Există şi o interpretare a iniţiaţilor, deci ezoterică, conform căreia Sfinxul egiptean a fost ridicat în cinstea faraonului luminat Orpheus care era denumit adeseori *Leul* în amintirea reginei *Leukippe (Leoaica)*, străbunica sa, or *Leukippe* = *Leucipe*, ştim foarte bine cine era! Ezoteriştii merg mai departe arătând că Orpheus a fost cel care a acceptat separarea Egiptului de Centru, dar acest Centru spiritual era tocmai cel pomenit de Densuşianu, în spaţiul Porţile de Fier-Munţii Bucegi-Munţii Buzăului-Marea Neagră, unde clima neprielnică nu a permis decât păstrarea *Sfinxului românesc* şi a *Babelor* din Bucegi[46].

Simple fabulaţii vor spune cercetătorii de marcă, şi, pentru a risipi îndoielile acestora, se vor aduce dovezi arheologice, precum şi cele rezultate din explorarea spaţiului cosmic. Densuşianu, plecând de la raţionamentul că termenul *Coloanele lui*

Heracles sau Hercule reprezintă numai un simbol legat de templul lui Heracles, localizează extrema de vest a *Centrului spiritual* neolitic al *Imperiului pelasg* la Porţile de Fier.

Cu prilejul construirii în cooperare româno-iugoslavă la Porţile de Fier a cunoscutei hidrocentrale, a fost scos la iveală un „oraş" vechi de 80 de secole! Este vorba de Lepinski-Vir, descoperit pe malul iugoslav, care a fost mutat porţiune cu porţiune pe o platformă specială situată la 20 de metri deasupra nivelului Dunării. Această descoperire epocală a echipei de arheologi iugoslavi, condusă de D. Strejovič, constituie o dovadă de necontestat, că civilizaţia europeană nu îşi are geneza în cea din Orientul Apropiat. În 1968 se stabileşte că Lepinski-Vir are trei straturi de cultură, un urbanism dezvoltat, cu o deosebită realizare artistică vădită în „protorealismul" sculpturilor, iar studiul scheletelor descoperite aici, duce la concluzia că ele aparţin unui tip european robust – variantă a lui Cro-Magnon – dar acesta a avut fără îndoială şi precursori[47]. Cu cele 8 milenii vechime, Lepinski-Vir e cu 1160 de ani mai „bătrân" decât prima aşezare urbană din istoria omenirii, atestată arheologic în apropierea Ierihonului actual, „oraşul preistoric" de la Porţile de Fier fiind în plină înflorire când Sumerul nici nu exista.

După doi ani de studii perseverente s-a reconstituit complet aşezarea, cercetătorii ajungând la concluzia că fondatorii au avut o concepţie avansată în ridicarea locuinţelor, exploatând la maximum avantajele cadrului natural, având ca faţadă malul Dunării şi în spate o pantă abruptă colinară; întreaga aşezare apărând ca un volum, prin care se pătrunde prin nişte „porţi strâmte" dinspre nord şi sud, lăsând în centru un spaţiu liber care corespunde cu piaţa liberă a urbelor actuale. Acolo se ridica locuinţa centrală cu o faţadă înaltă care accentua spaţiul central, având două case vecine în poziţie radială, în raport cu casa principală, fiind orientate către sud-est şi nord-est, în timp ce toate celelalte locuinţe sunt orientate spre vest. Astfel că vântul dominant care suflă dinspre est, să nu lovească niciodată partea cea mai largă a faţadei. *Urbea* era prevăzută cu două axe principale, una ducând către piaţă, iar a doua către marginile aşezării, această dispunere acum 8000 de ani fiind o inovaţie extraordinară[48].

Locuinţele sunt construcţii solide, la ridicarea cărora s–a folosit lemnul, piatra şi calcarul, de dimensiuni ieşite din comun pentru perioada respectivă, având interioarele decorate cu plăci colorate de piatră, iar o particularitate deosebită erau pardoselile căptuşite cu o tencuială subţire roşie şi albă cu rol de hidrofug! Casele sunt dispuse într–o perfectă simetrie, toate având formă trapezoidală, sau mai precis secţiune tronconică de 60°, care se putea realiza numai prin cunoştinţe matematice precise, după cum arăta academicianul Nicolae Teodorescu. Este probabil ca baza caselor să nu fi fost desenată numai după un sistem octogonal, ci după o metodă pe care noi nu o cunoaştem, şi care corespunde, în linii mari, operaţiei noastre de triangulare, obţinându–se în final un triunghi echilateral, dar mai larg la punctele luate pentru faţadă, şi mai scurt la punctele opuse.[49]

Descoperirea de la Lepinski–Vir coroborată cu cea a celebrelor tăbliţe de lut de la Tărtăria, de lângă Orăştie, care datate cu ajutorul carbonului radioactiv, s–au dovedit a fi mai vechi cu cinci secole decât tăbliţele sumeriene (existând încă rezerve dacă ele reprezintă într–adevăr o scriere), l–a făcut pe celebrul arheolog american W. Schiller să lanseze ipoteza aproape fantastică, că **„civilizaţia s–a născut acolo unde trăieşte astăzi poporul român, răspândindu–se atât spre Răsărit cât şi spre Apus"**.[50]

O altă descoperire senzaţională s–a făcut în timpul lucrărilor obişnuite de întreţinere a *Sfinxului* egiptean, când muncitorii au descoperit o galerie ce duce la o cameră secretă. În această încăpere au descoperit un misterios sul de hârtie, scris cu 5000 de ani în urmă, care în pasajele descifrate prognozează sfârşitul lumii în anul 2001, când Terra va fi scoasă de pe orbită datorită ciocnirii cu o cometă, dar există şi o posibilitate de salvare prin trimiterea unei perechi de astronauţi care să recreeze rasa umană pe altă planetă.[51]

Vechile legende spun că un întreg oraş se ascunde sub valurile de nisip ale deşertului din preajma idolului uriaş; în acest oraş existând *Sălile de înregistrare*, unde se păstrează cristale în care se află înmagazinate toate secretele universului. Reputatul arheolog dr. Michael Roth a specificat că descifrarea secretelor cristalelor **„ar putea avea importanţă crucială pentru omenire"**,

cu observaţia prudentă la un om de ştiinţă: **„dacă scrierile spun adevărul"**[52].

Întotdeauna oamenii de ştiinţă au manifestat o reţinere prudentă faţă de descoperirile şocante, acest lucru repetându-se şi în cazul descoperirii pe planeta Marte... a unui „Sfinx" de dimensiuni incredibile. Dar să facem un rezumat al cunoştinţelor despre planeta Marte – numită şi Planeta Roşie – prima fotografie a suprafeţei sale, care a fost făcută cunoscută, fiind în anul 1976, după amartizarea a două sonde americane Viking. Imaginea a scos în evidenţă un peisaj marţian format din roci şi nisip, munţi şi văi, iar mostrele de sol supuse unor sofisticate experimente i-au pus pe specialişti în faţa unei controverse foarte importante: au fost detectate sau nu bacterii? Părerile au fost împărţite, totuşi pe Planeta Roşie există unele particularităţi care constituie asemănări cu Terra – Planeta Albastră, astfel sunt cei doi poli, acoperiţi cu calote îngheţate, care îşi modifică dimensiunile în funcţie de anotimpuri. Dar aceste calote s-au dovedit a fi în realitate dioxid de carbon îngheţat, existând în proporţii mici şi apă în compoziţia lor. Multe dovezi duc la concluzia că s-ar găsi gheaţă sub suprafaţa planetei, în schimb presupunerea existenţei vegetaţiei a căzut, zonele de vegetaţie dovedindu-se a fi simpli nori de praf suflaţi de vânt[53].

Cei mai mulţi cercetători au pus diagnosticul că orice posibilitate de viaţă pe Marte este exclusă, în urma analizării mostrelor aduse de cele două sonde ale Statelor Unite. O categorie mai puţin numeroasă de oameni de ştiinţă mai au lăsat o portiţă deschisă, şi, anume că viaţa ar fi putut evolua până la o anumită fază, desigur primitivă, cu milioane de ani în urmă, când planeta a fost umedă, având mari râuri şi o atmosferă mai densă, această atmosferă fiind în prezent compusă în mare parte din dioxid de carbon, care prin disociere tehnică poate da oxigenul necesar respiraţiei umane[54].

Şi, iată că dovada că *Homo sapiens* a putut rezista neschimbat de-a lungul mai multor milioane de ani, a venit de unde ne aşteptam cel mai puţin – Marte, în aprilie 1977, la *Congresul de astronomie* de la Acapulco (Mexic). Până atunci savanţii înregistraseră dinspre Marte, doar nişte lumini ciudate în 1937, de două ori în 1954, şi de patru ori în 1958; exploziile luminoase respective având ca explicaţii: o erupţie vulcanică, reflexia luminii

soarelui pe suprafeţe înclinate, înzăpezite, căderea unui meteorit, laserilor naturali, formaţi în cazul unei mari concentraţii de bioxid de carbon din atmosferă etc.[55]

Cu prilejul congresului amintit, profesorul J. J. Hurtak de la Universitatea California – S. U. A., a prezentat pentru prima oară în public, două imagini senzaţionale transmise de sonda spaţială americană *Mariner 9*, încă din 1972, dar făcute, „uitate" de N. A. S. A. în „dosarele de importanţă secundară". Fotografiile au fost făcute la un interval de şase luni una de alta şi sub unghiuri diferite, ceea ce excludea orice eroare tehnică şi dovedeau că pe solul marţian se află un ansamblu format din patru piramide tetraedrice, cu feţele şi muchiile regulate, asemănătoare cu celebra piramidă a lui Keops dar de zece ori mai mari. Lângă ele un chip uman colosal sculptat într–o stâncă având în diametru 1500 m şi înălţimea de 500 m, priveşte spre cer cu un zâmbet amical chemând parcă Cosmosul la raţiune şi pace, chiar de pe planeta care poartă numele zeului roman al războiului, Marte.

N. A. S. A. şi–a exprimat sec părerea prin purtătorul de cuvânt: „O simplă aglomerare de stânci sculptată de vânt." Unii astronomi au interpretat piramidele drept „conuri vulcanice modelate faţetat de intemperii sau de eroziuni glaciare", dar nici geologii nu s–au lăsat mai prejos calificându–le drept „vechi pungi de lavă solidificată sub scoarţă, în jurul cărora solul s–a erodat ulterior", iar despre uriaşul chip uman s–a considerat ca „o simplă iluzie provocată de jocul luminii şi umbrelor", sau „o dună de nisip modelată de vânt", mergându–se până acolo încât a fost etichetată ca „o pată pe lentilele aparatului de fotografiat a sondei *Mariner*". Dar, în 1976, staţia automată *Viking–Orbiter* a fotografiat şi ea ansamblul stupefiant de pe Marte, cu diferenţa că înălţimea era mai mică şi sub alt unghi decât în 1972. Toate aceste imagini la care s–au adăugat datele suplimentare obţinute până în 1985, au determinat un număr de oameni de ştiinţă, printre care şi treizeci de universitari americani, care alcătuiesc *Grupul de investigare a Planetei Marte*, să considere „complexul" ca fiind probabil construit în urmă cu foarte mult timp de o civilizaţie necunoscută. Prof. dr. West Churchman, şeful catedrei de astronomie de la Universitatea Berkeley din California, a declarat: **„Este greu de crezut că**

această simetrie ar putea fi creată de vânt şi nisip. Dacă ar fi existat numai chipul omenesc, nu aş fi fost pe deplin convins, dar faptul că piramidele sunt tetraedrice şi dispuse într-un anume mod în raport cu acesta, mă determnină să cred în existenţa unei străvechi civilizaţii pe Marte", iar colegul său de la aceeaşi universitate, Richard Hoagland, şi-a exprimat părerea că fotografiile obţinute de Viking reprezintă **„indicii serioase privind prezenţa unei vechi civilizaţii marţiene."**[56]

În lucrarea *Enigme în Galaxie*, cercetătorul Florin Gheorghiţă ajunge la concluzia că descoperirea chipului omenesc de pe Marte poate fi **„un indiciu al faptului că tipul humanoid este rezultatul programatic al proceselor de evoluţie a materiei vii bazată pe chimismul carbonului"**, dar, mai poate constitui, aşa cum scrie în *Din tainele naturii*, Dan Apostol, **„o dovadă a faptului că una sau mai multe specii humanoide s-au răspândit cu mult timp în urmă în galaxia noastră sau chiar în Univers, favorizând apariţia sau doar evoluţia unor fiinţe inteligente asemănătoare lor."** De ce nu ar fi aceştia atlanţii, plecaţi odată cu scufundarea continentului lor, iar un grup desprins din emigranţi să fie acei *hiperboreeni* din Insula Şerpilor şi Cro-Magnoni de la Lepinski-Vir?

Concluzionând cele expuse în prezentul capitol, ne putem explica secretomania ruşilor şi ucrainienilor asupra vestigiilor arheologice milenare din Insula Şerpilor, dar mai ales faţă de misteriosul „triunghi" mobil din Marea Neagră. Îmi exprim serioasa îndoială că atunci când cercetătorii ruşi şi ucrainieni arată că falia magnetică din respectivul triunghi, se deschide de la o fracţiune de secundă până la câteva minute, în anumite perioade, odată la câteva zile, nu spun totul[57]. Cred că aici e tot amestecul K. G. B.-ului cosmetizat, care ştia că încă din anii '70, Ivan T. Sanderson şi asociaţii săi au elaborat o hartă cu douăsprezece regiuni de „anomalii", identice celebrului Triunghi al Bermudelor, ce se repetă la intervale de 72 de grade una de alta, răspândite în jurul globului[58].

Subliniind că planeta noastră operează prin electromagnetism, Sanderson se întreba, pe bună dreptate, dacă cumva zonele respective funcţionau ca nişte uriaşe generatoare de anomalii, care crecază vâltori în interior şi exterior, unde obiectele pot fi atrase şi eliminate în afara altor dimensiuni de spaţiu-timp[59].

NOTE

1. Radu Vulpe, Prefaţă la ediţia română a lucrării *Atlantida* de N. F. Jirov, Edit. Ştiinţifică, Bucureşti, 1967, p. 8.
2. Horia Matei, *Enigmele Terrei*, Edit. SAECULUM I.O., Edit. VESTALA, Bucureşti, 1995, vol. I, p. 47.
3. N. F. Jirov, *op. cit.*, p. 28.
4. Adrian Păţruţ, *De la normal la paranormal*, Edit. Dacia, Cluj-Napoca, 1991, p. 306.
5. Pentru cele două dialoguri vezi, pe larg, N. F. Jirov, *op. cit.*, pp. 469–480.
6. *Ibidem*, p. 472.
7. *Ibidem.*
8. *Ibidem.*
9. *Ibidem*, p. 72.
10. *Ibidem*, p. 76.
11. *Ibidem*, p. 56 şi urm.
12. N. Th. Zhirov., *The topography of Atlantis of Plato*, în *Atlantis*, London, nr. 12/1959, p. 89.
13. N. F. Jirov, *op. cit.*, p. 148.
14. *Ibidem*, p. 147.
15. Despre ecuaţia Green–Bank vezi, pe larg, Dan Apostol, *Deocamdată... enigme*, Edit. Sport–Turism, 1986, pp. 242–246.
16. Timothy Good, *Raport O. Z. N. 1992*, Savas Press, 1993, p. VII.
17. Dan Apostol, *Din tainele naturii*, Edit. Sport–Turism, Bucureşti, 1987, p. 224 şi urm.
18. Pentru neotenie, vezi pe larg, *Deocamdată... enigme*, pp. 44–45.
19. Pentru Virachocas, vezi, pe larg, *Ibidem*, pp. 46–50.
20. Dan Apostol, *op. cit.*, p. 24.
21. Paul Ioan, *Faraonul a iubit o blondă*, în *Magazin*, nr. 17/1995.
22. Dan Apostol *op. cit.*, p. 32.
23. Pentru uriaşele desene de la Nazca, vezi, pe larg, *Deocamdată... enigme*, pp. 78–86.
24. *Ibidem*, p. 50.
25. Pentru „indienii albi", vezi, pe larg, *Din tainele naturii*, pp. 27–33.
26. Horia Matei, *op. cit.*, p. 47 şi urm.
27. *Ibidem*, p. 63 şi urm.
28. Pentru problema guanşilor, vezi, pe larg, N. F. Jirov, *op. cit.*, pp. 273–278; Horia Matei, *op. cit.*, pp. 65–75.
29. Simion Florea Marian, *Sărbătorile la români*, Instit. de arte grafice Carol Göbl, 1901, vol. III, p. 172.
30. Victor Kernbach, *Universul mitic al românilor*, Edit. Ştiinţifică, Bucureşti, 1994, p. 201.

31. Simion Florea Marian, *op. cit.*, p. 172.
32. Pentru Templul Hiperboreenilor, vezi N. Densuşianu, *Dacia preistorică*, Institutul de arte grafice Carol Göbl, Bucureşti, 1913, pp. 77–103.
33. *Ibidem*, p. 104.
34. *Ibidem.*
35. *Ibidem*, p. 111.
36. Adrian Bucurescu, *Atlanţi după atlanţi*, în *Strict Secret*, nr. 277/2995.
37. N. F. Jirov, *op. cit.*, p. 476.
38. Pausanias, *Călătorie în Grecia*, Ed. Ştiinţifică, Bucureşti, 1974, vol. I, p. 260.
39. *Atlanţi după atlanţi.*
40. N. F. Jirov, *op. cit.*, p. 276.
41. Horia Matei, *op. cit.*, p. 74.
42. N. Densuşianu, *op. cit.*, p. 291.
43. Ovidiu Vitan, *În Marea Neagră există un „Triunghi al Bermudelor" mobil*, *Revista fenomenelor paranormale*, nr. 11/1995.
44. Despre *Sfinxul* din Bucegi, vezi, pe larg, Horia Matei, *op. cit.*, pp. 38–41.
45. Adrian Bucurescu, *Lumini şi umbre în Egipt*, în *Strict secret*, nr. 251/1995.
46. *Ibidem.*
47. Ion Văduva–Poenaru, *În căutarea civilizaţiilor*, Edit. Geneze, Bucureşti, p. 11.
48. *Ibidem*, p. 11 şi urm.
49. *Ibiden.*
50. *Ibidem*, p. 8.
51. Florenţa Panait, *Sfinxul dezvăluie când şi cum va sfârşi lumea*, în *Pirat magazin*, nr. 21/1995.
52. *Ibidem.*
53. Cecil Folescu, *Există inteligenţă extraterestră?* Edit. Albatros, Bucureşti, 1991, p. 66 şi urm.
54. *Ibidem.*
55. Dan D. Farcaş, *Extratereştrii printre noi*, Edit. pentru turism, Bucureşti, 1991, p. 127.
56. Despre problema „complexului de pe Marte", vezi, pe larg, *Din tainele naturii*, pp. 232–235.
57. *În Marea Neagră există un „Triunghi al Bermudelor" mobil.*
58. Charles Berlitz, *Triunghiul Bermudelor, incredibila poveste a dispariţiilor misterioase*, Edit. SAECULUM I.O. şi Edit. VESTALA, Bucureşti, 1995, p. 106.
59. *Ibidem*, p. 108.

ÎN LOC DE EPILOG, ULTIMA ORĂ, STRICT AUTENTICĂ

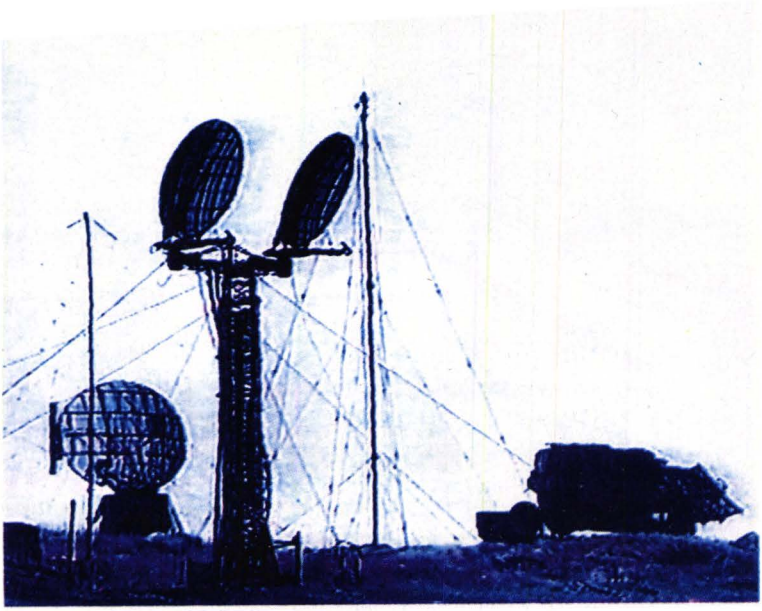

Foto color reprodusă după un film al TVR din 1966, având în plan câteva *jucării* ce se numesc radare militare sofisticate.

Perestroika nu a pătruns pe Insula Şerpilor, fapt ce e dovedit şi de fotografia color alăturată înfăţişând radare militare sofisticate, care observă tot ce mişcă în Marea Neagră, şi nu numai. Excelenţa Sa, O. Cealîi a negat însă, în martie 1996, masarea forţelor militare în insulă.

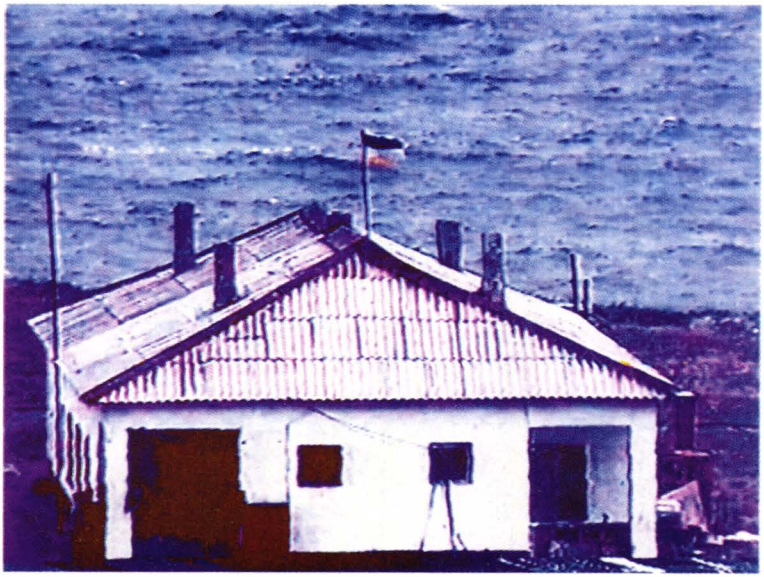

Dacă privim cu atenţie la fotografia color reprodusă după un film difuzat de TVR, observăm o locuinţă pe Insula Şerpilor, putând adăposti circa 4 familii. Ea nu este o locuinţă temporară, ci stabilă, confirmând informaţiile obţinute de la o sursă de încredere, precum că insula face parte din raionul Odessa, şi a fost colonizată pentru prima dată în istoria ei cu cetăţeni. Bineînţeles ucrainieni. Acest lucru implică mai multe constatări: Kievul nici nu se gândeşte să înapoieze insula, României; locuitorii permanenţi ai insulei pot fi atât specialişti în exploatarea hidrocarburilor (cu familiile respective), cât şi specialişti... în tehnică militară, inclusiv radare.

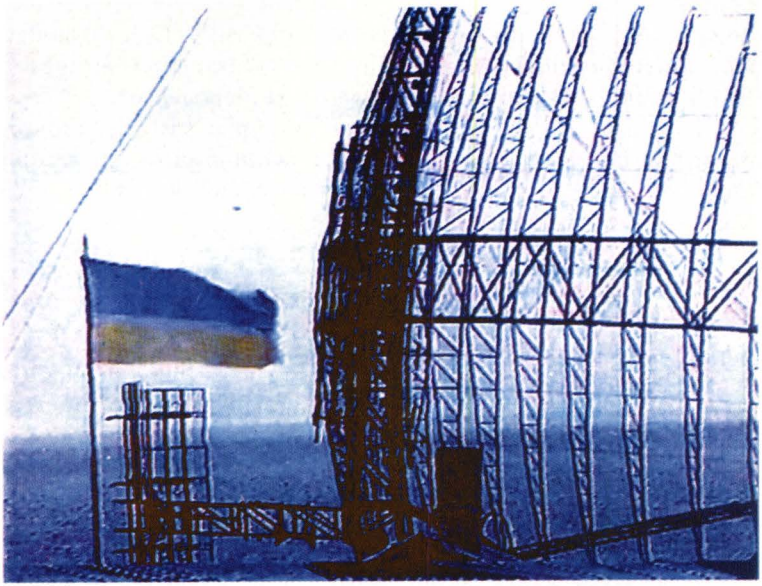

Din fotografie, se vede cum bicolorul ucrainean flutură pe Insula Şerpilor alături de o instalaţie militară sofisticată, care, probabil, caută „hidrocarburi". De când flutură acest steag? Poate, ne informează două instituţii rătăcite-n tranziţie: M. A. E. şi S. R. I.? Oricum, în toamna anului 1992, când doi gazetari români se apropie de insulă, ei nu pomenesc nimic de vre-un drapel.

Vizitată cu luntrile lor monoxile, încă din neolitic, de neanderthalienii dobrogeni, având un mare renume timp de unsprezece secole, în lumea antică, prin marele templu închinat lui Ahile, cunoscând rând pe rând hegemonia persană; ateniană; a Regatului Pontului; romană şi, apoi de-a lungul întregului ev mediu, a Bizanţului, Insula Şerpilor, s-a aflat tot timpul în jocul

de interese al marilor puteri politico-militare ale momentului, ca şi azi.

În deceniul opt al veacului al XIV-lea, despotul dobrogean Dobrotiţă, care a înfruntat timp de 15 ani de la egal la egal unităţile marinei de război genoveze, una din cele mai puternice ale timpului, nu s-a sfiit să participe la o puternică expediţie, pentru a-l instala pe ginerele său Mihail pe tronul Imperiului de la Niceea. Două documente latine, din 1390 şi 1391, formulau stăpânirea viteazului voievod Mircea cel Bătrân în Dobrogea şi Insula Şerpilor drept *terrarum Dobrodicii despotus*.

Tricolorul românesc a fluturat deasupra Insulei Şerpilor, desprinsă în erele geologice din catena munţilor din nordul Dobrogei, de la 12 aprilie 1879 până la 28 august 1944. Atunci, profitând de faptul că mareşalul Antonescu fusese arestat în urma loviturii de stat de la 23 august, un mic detaşament de marinari sovietici (noii noştri aliaţi), a ocupat insula, fără a trage un foc de armă.

Astăzi, când Tezaurul de la Moscova şi Insula Şerpilor par a fi definitiv pierdute, trebuie să reflectăm la cuvintele lui Ion Antonescu, care nu a cedat insula nici germanilor nici sovieticilor: *„Numai uniţi vom putea asigura dreptatea neamului nostru şi unitatea pământurilor, care ale lui au fost şi ale lui trebuie să rămână."*

Cele arătate în continuare în prezentul capitol ţin să demonstreze că:

— Ucraina neagă în continuare orice drept al României asupra Insulei Şerpilor.

— Oficialităţile de la Kiev consideră drept pretenţii teritoriale, orice referire mai precisă a Bucureştiului, în problema insulei.

— Dorind să intre în N.A.T.O., atât România cât şi Ucraina, angajate în semnarea unui tratat bilateral de bază, manifestă extremă prudenţă, la masa tratativelor, în privinţa graniţelor maritime ale Insulei Şerpilor.

— Kievul caută să minimalizeze importanţa economică şi strategică a Insulei Şerpilor.

— Presa bucureşteană din ultimii doi ani a relatat opiniei publice, în cea mai mare parte obiectiv, complexa şi delicata problemă a Insulei Şerpilor.

— Luările de poziţie ale unor partide politice, personalităţi politice şi societăţi şi asociaţii culturale din România.

— În învăţământul gimnazial şi liceal despre Insula Şerpilor se vorbeşte puţin.

— Asupra guvernării antonesciene care a păstrat cu mari eforturi Insula Şerpilor în interiorul fruntariilor naţionale, unii încearcă delaţiunea.

— În august '44, răul în privinţa insulei a venit de la Moscova.

În perioada postdecembristă, oficialităţile de la Bucureşti au făcut o încercare timidă de a deschide subiectul Insulei Şerpilor, la Moscova, în februarie 1993, dar au fost rapid pasate la Kiev. Ucraina a afirmat de câteva ori, atrăgând răspicat atenţia că, nici vorbă de a nu considera teritoriile Bucovina de nord, Basarabia de sud şi Insula Şerpilor ca nefăcând parte din graniţele sale.

În ceea ce priveşte teritoriile Bucovina de Nord şi Basarabia de Sud, acestea sunt o consecinţă a împărţirii sferelor de influenţă în Europa de est între Germania şi U. R. S. S. prin pactul de tristă faimă Ribbentrop–Molotov, încheiat la Moscova, la 23 august 1939, dar Kievul consideră că frontierele între România şi Ucraina nu sunt rezultatul respectivului pact, respingând blamarea documentului. Preşedintele Ion Iliescu s–a exprimat clar în această problemă: **„Dar, de principiu, eu cred – şi am căutat să explicăm şi în discuţiile pe care le–am avut cu reprezentanţii Rusiei şi cu reprezentanţii Ucrainei – că această poziţie a noastră de condamnare a pactului Ribbentrop–Molotov nu înseamnă exprimare de revendicări teritoriale astăzi, ci este vorba de a consemna o poziţie în legătură cu un act fără bază juridică, fără bază morală, fără bază istorică".** (*Toamnă diplomatică – septembrie–decembrie 1994* – p. 249).

O atitudine mult mai tranşantă o are senatorul socialist Adrian Păunescu, iniţiatorul Proiectului de recomandare privind Pactul Ribbentrop–Molotov, la care au aderat doar patru parlamentari români: Ion Gabrielescu – P. N. Ţ. C. D., Ion Mocioi – P. R. M., Adrian Severin – P. D., Adrian Moţiu – P. U. N. R., alături de încă şase parlamentari europeni.

Aceasta este prima iniţiativă (iulie 1995) de condamnare solidară europeană a Pactului Ribbentrop–Molotov şi a consecinţelor lui.

Adrian Păunescu a declarat că, prin respectivul proiect, pactul în cauză este declarat nul şi neavenit şi se recomandă angajarea ţărilor membre în înlăturarea consecinţelor lui nefaste pentru restabilirea adevărului istoric (*Jurnalul naţional* din 8/9 iulie 1995).

Iniţiativa d–lui Adrian Păunescu este foarte bună, dar ea este surpinzător de puţin susţinută, atât pe plan naţional, cât şi pe plan european. De dincolo de ocean, Statele Unite manifestă un interes deosebit pentru Ucraina, interes manifestat şi cu prilejul vizitei preşedintelui Kravciuk la Washington, în 1992, şi a preşedintelui Kucima, în noiembrie 1994. La alocaţiunea rostită la conferinţa de presă din capitala de pe malurile Potomacului, în primăvara lui 1994, preşedintele Clinton a spus că ţara sa sprijină integritatea teritorială a Ucrainei.

S. U. A. sprijină Ucraina ca un factor de echilibru în zonă, împotriva tendinţei vădite a Federaţiei Ruse de a stopa extinderea N. A. T. O. spre est. Ucraina are legături economice excelente cu China, mai ales în producerea materialelor pentru industria aero–spaţială. În acest context, Rusia a făcut importante concesii Ucrainei, dându–şi seama că puternica republică i–ar putea bara ieşirea la singura mare caldă, visul de totdeauna al ţarismului – Marea Neagră. Astfel că cel puţin deocamdată Crimeea şi Insula Şerpilor, precum şi o parte din fosta flotă militară sovietică rămân, după o dispută acerbă în stăpânirea ucrainienilor.

Dacă facem o analiză a unor publicaţii de presă românească rezultă că, Insula Şerpilor se afla în august 1993, din punct de vedere militar, în stăpânire comună ruso–ucraineană. De aici, radare puternice observă tot ce mişcă în Marea Mediterană care este mare N. A. T. O., iar Ucraina face eforturi deosebite ca şi România, de altfel, de a intra în acest organism.

Opinia publică este din ce în ce mai informată despre legitimitatea apartenenţei Insulei Şerpilor, străvechi pământ desprins în epocile geologice din Dobrogea, la România. Subsemnatul a scris o serie de articole ample în acest sens în *Tineretul liber, Formula As, Tribuna învăţământului*, etc.

Consider de o deosebită importanţă tratarea subiectului de

către specialiştii noştri în dreptul public internaţional şi de ecologişti. În recenta ediţie a doua, revăzută şi adăugită, a lucrării *Curs de drept internaţional public* a d–lui dr. Ion Diaconu, există solid documentate capitole ca: *Apele teritoriale; Zone maritime cu regim special; Mări, strâmtori, canaluri; Regimul navigaţiei pe Dunăre etc.* În primul capitol menţionat, autorul arată că, potrivit Convenţiei asupra dreptului mării din 1982, de la Montego Bay (Jamaica), intrată în vigoare abia în 1994, după ce i s–au adus anumite modificări, lăţimea mării teritoriale este de până la 12 mile marine şi se stabileşte prin lege internă de fiecare stat. Această lăţime a mării teritoriale, situată de–a lungul litoralului unui stat, se stabileşte la maximum 12 mile marine dincolo de liniile de bază. Liniile de bază se constituie din linia celui mai mare reflux de–a lungul coastei, iar, unde este cazul, liniile care unesc punctele cele mai avansate spre larg ale insulelor, stâncilor, ale altor formaţiuni terestre din apropierea ţărmului, ca şi instalaţiile permanente cele mai avansate ale porturilor. În primul caz, Insula Şerpilor se află la mai mult de cele 12 mile marine de linia celui mai mare reflux al coastei ucrainiene. În al doilea caz, s–a arătat clar în această lucrare că în toamna lui 1945 ocupanţii sovietici ai Insulei Şerpilor, au mutat abuziv (folosind dreptul pe care–l dădea politica sferelor de influenţă a marilor Puteri Aliate), geamandura care marca graniţa maritimă româno–sovietică, la circa o milă maritimă, nord de Sulina, fără ca partea română să semneze vreun act. În realitate, deşi azi Insula Şerpilor se află în apele teritoriale ale Ucrainei ca o moştenire a graniţelor teritoriale ale fostului U. R. S. S., ea se află în „zona contiguă" a Ucrainei şi României, adică în fâşia de mare care se întinde dincolo de limita exterioară a mării teritoriale, până la o distanţă de 24 mile marine de la liniile de bază spre larg. În concluzie, cred că insula ar trebui demilitarizată şi pusă sub jurisdicţia şi controlul, (din punct de vedere al securităţii sanitare, vamale, fiscale sau de imigraţie, precum şi pentru a pedepsi infracţiuni comise pe teritoriul său), Ucrainei şi României, ca o soluţie de compromis temporar.

Aşa cum am arătat în această lucrare, prezenţa bazei militare de pe Insula Şerpilor a afectat grav biosistemul din această zonă a Mării Negre, inclusiv scăderea alarmantă a numărului de delfini asupra cărora s–au făcut experienţe militare dure. La delfinariul

din Constanţa se găseşte astăzi un singur delfin căruia i se caută cu înfrigurare o pereche, fiind cunoscut de către specialişti că respectivul mamifer marin nu trăieşte mult singur în captivitate. Este un semnal de alarmă pentru ecologişti şi nu numai.

În condiţiile când runda tratativelor pentru semnarea Tratatului politic de bază dintre Ucraina şi România, desfăşurată la Bucureşti în noiembrie 1995, s-a încheiat fără rezultate din cauza problemei Insulei Şerpilor, aceasta a revenit puternic în actualitate.

Ministrul de Externe, T. Meleşcanu, a declarat în Senat, pe 4 decembrie 1995, răspunzând unei interpelări, că între România şi Ucraina există discuţii privitoare la apartenenţa şi statutul juridic al Insulei Şerpilor care, potrivit Kievului, **„face parte de drept şi de fapt din teritoriul ucrainean."** (*Libertatea* din 14 decembrie 1995). Reamintind afirmaţia şefului diplomaţiei române, potrivit căreia partea română, la rigoare, s-ar putea adresa Curţii Internaţionale de Justiţie de la Haga, după epuizarea tuturor eforturilor sale, noul purtător de cuvânt al M. A. E., S. Ducaru, a arătat în conferinţa de presă din 6 decembrie 1995, că Bucureştiul nu cere insula, dar protestează în legătură cu pretenţia Ucrainei de a se conferi **„statutul de ape teritoriale"** unei distanţe de 12 mile marine în jurul Insulei Şerpilor. (*Jurnalul naţional; Evenimentul zilei* din 7 decembrie 1995).

Purtătorul de cuvânt al Preşedinţiei, T. Chebeleu, a declarat la 8 decembrie, ca ultimă soluţie în caz de eşec a negocierilor bilaterale, tot Haga. Se părea că acesta va fi epilogul, deoarece după cum arată *Jurnalul naţional* din 20 decembrie 1995, Kievul şi-a exprimat dorinţa de a-şi întări prezenţa militară în insulă, citând în acest sens, declaraţia şefului departamentului pentru relaţii externe din Ministerul Apărării, Alexandru Ourban.

Încurajat de faptul că purtătorul de cuvânt de la Cotroceni a calificat ca **„improvizaţie"**, declaraţia ministrului de Externe român în Parlament, Kievul şi-a retras precipitat ambasadorul de la Bucureşti. Excelenţa Sa, Olexandr Cealii, a fost chemat în Ucraina de Ministerul de Externe, care a arătat că diferendul în privinţa Insulei Şerpilor este calificat drept **„încercare de a înainta pretenţii teritoriale"**, care **„crează un fond negativ pentru finalizarea negocierilor bilaterale asupra tratatului politic"** (*Libertatea* din 14 decembrie 1995)

Ziaristul Andrei Nistreanu, comentând pertinent aşa-zisa plecare *„pentru consultări"* a d-lui Ceallı, în *România liberă* din 10 ianuarie 1996, menţionează că, procedeul respectiv **„are loc ori de câte ori ceva foarte grav, intolerabil a avut loc în relaţiile bilaterale – şi are semnificaţia, pe plan diplomatic, a unei bruşte «căderi» a barometrului politic dintre două ţări"**

Domnul Nistreanu arată în continuare că *„gheaţa la mal"*, a fost provocată de răspunsul şefului cancelariei diplomatice româneşti, la interpelarea amintită din Parlament, răspuns în care dl. Meleşcanu nu a afirmat răspicat dreptul de necontestat al României asupra Insulei Şerpilor, ci s-a limitat la un fapt foarte cunoscut în teoria şi practica internaţională. Şi, anume că, dacă negocierile româno-ucrainiene privind delimitarea platoului continental şi a altor spaţii din Marea Neagră, ar intra în impas, partea română are în vedere, la rigoare, să se adreseze Curţii Internaţionale de Justiţie.

Andrei Nistreanu concluzionează că, prin procedeul respectiv, folosit rar şi care nu se justifică, se urmăreşte în realitate să se exercite şi o anume presiune asupra guvernului ţării de reşedinţă, precizând că, sfătuit **„probabil tot de Cotroceni, dl. Meleşcanu a mai avut o întâlnire «lămuritoare» cu dl. ambasador Cealâi în ajunul plecării acestuia la Kiev. Nu este prea greu de ghicit care a fost scopul acestei întrevederi. Dar, intransigent, dl. profesor-ambasador nu a cedat «explicaţiilor» şi a plecat acasă, oferind astfel o probă indubitabilă că Excelenţa Sa ştia ca nimeni altul că în România sindromul obedienţei faţă de imensitatea estului supravieţuieşte"**.

Continuând procesul de elaborare a tratatului între România şi Ucraina, întrerupte în ianuarie 1996 din cauza divergenţelor de opinie privind Insula Şerpilor, în februarie, la Bucureşti, a avut loc o nouă rundă de negocieri la nivel de experţi. Runda nu a abordat chestiunea denunţării Pactului Ribbentropp-Molotov şi nici pe cea a frontierelor, pregătind însă terenul pentru o viitoare întâlnire româno-ucraineană, de data asta, la nivel de prim-miniştri.

La finalul întâlnirii de lucru, din 26 martie 1996, de la Ismail, prim-miniştrii României şi Ucrainei, Nicolae Văcăroiu şi Evghenii Marciuk, au semnat comunicatul comun al convorbirilor oficiale. De asemenea au fost semnate următoarele

documente: Convenţia între cele două guverne privind trecerea simplificată a graniţei de stat comune de către cetăţenii care domiciliază în judeţele şi raioanele de frontieră; Acordul între cele două executive în domeniul transporturilor internaţionale rutiere; Acordul privind serviciile aeriene; Convenţia privind evitarea dublei impuneri şi prevenirea evaziunii fiscale cu privire la impozitele pe venit şi pe capital; Acordul privind cooperarea ştiinţifică şi tehnologică şi Acordul de cooperare în domeniul sănătăţii şi ştiinţelor medicale între ministerele de resort ale celor două ţări. Tânărul cotidian *Actualitatea* din 1 aprilie 1996 remarca pe bună dreptate: **„însă, în ceea ce priveşte tratatul de prietenie româno-ucrainean, progresele sunt minime."**

În luna martie se mai produce un eveniment cu urmări directe asupra Insulei Şerpilor, mai precis, pe de o parte, după cum preciza agenţia Mediafax, continuarea procesului de modernizare a forţelor armate ucrainiene cu o reducere a efectivelor cu circa 70 000 de oameni. Pe de altă parte au continuat operaţiunile de delimitare a Flotei Mării Negre, la 27 martie, în cadrul unei ceremonii desfăşurate în Crimeea, Rusia transferând către Ucraina, 27 de unităţi de război. Kievul s-a îmbogăţit astfel cu nave militare pentru paza de coastă şi pentru lupta anti-submarin, submarine, lansatoare de rachete, etc.

Spinoasa problemă a delimitării flotei maritime a Mării Negre, trebuia definitivată până în martie 1996, conform *Acordului privind varianta zero*, însă, Rada (Parlamentul de la Kiev) nu l-a ratificat, astfel că, aşa numita criză a flotei, continuă. În zonă mai există un obstacol al relaţiilor ruso-ucrainiene, statutul oraşului Sevastopol şi Constituţia Crimeei.

Posturile TVR şi respectiv PRO TV au difuzat filme prin care pe Insula Şerpilor se observă o intensă activitate. Întrebat de zvonurile potrivit cărora pe insulă, ar fi fost masate forţe militare ucrainiene, ambasadorul Kievului la Bucureşti a declarat: **„Acestea sunt cu adevărat zvonuri şi ele ţin de domeniul fantasticului. Pe insulă este amplasată o unitate de grăniceri. «Înainte», aprovizionarea ei era asigurată de flota maritimă sovietică din Marea Neagră. În ultimii ani, aceste funcţii nu au mai fost îndeplinite de nimeni. De aceea, azi, Ucraina a fost nevoită să efectueze operaţiuni de reconstrucţie. Acestea se datorează uzurii falezei şi a diferitelor mijloace de tehnică; dar**

lucrările care se desfăşoară acum pe insulă sunt pure operaţiuni de reparaţii, de întreţinere. Din moment ce infrastructura s-a deteriorat s-au impus aceste lucrări. Pentru Ucraina, Insula Şerpilor are o importanţă naţională din punct de vedere economic. În anii precedenţi, foarte multe nave de braconaj, nu româneşti, ci ale unor terţe ţări, au fost reţinute de grănicerii noştri. Rezervele de petrol şi gaze naturale se află, în principal, pe platoul continental." (*Ziua* din 15 martie 1996)

Să fie sinceră declaraţia Excelenţei Sale, O. Cealîi? Mă îndoiesc.

În martie 1996, ambasadorul ucrainean la Bucureşti, Oleksandr Cealîi, a declarat, pe bună dreptate, într-un interviu acordat cotidianului *Dayli Express* din Kiev că, anumite cercuri politice din România, inclusiv unii deputaţi, adoptă poziţii radicale, considerând Insula Şerpilor drept teritoriul românesc (*Jurnalul naţional* din 5 martie 1996). Într-adevăr, stafful P. N. Ţ. C. D consideră indiscutabil că Insula Şerpilor este teritoriul românesc, menţionând că insula a făcut obiectul unei **înţelegeri ordinare**, semnată de Petru Groza şi Molotov. Ţărăniştii consideră cea mai îngrijorătoare problemă dorinţa ucrainienilor de extindere a platformei continentale la 24 mile, ajungându-se astfel pe teritoriul românesc, atrăgând atenţia că, în aceste condiţii, orice tratat s-ar încheia cu Ucraina, ar fi **samavolnic** în opinia liderului P. R. M., Vadim Tudor, pe când Biroul de Presă al Partidului Democrat, dădea în *Cronica română* din 21 noiembrie 1995, un comunicat în care se specifica printre altele: **„În rândurile cetăţenilor României produc o foarte mare îngrijorare deciziile Dumei de Stat de la Moscova privind declararea Transnistriei drept «zonă rusească de interes strategic deosebit», precum şi refuzul guvernului Ucrainei de a negocia soluţionarea situaţiei Insulei Şerpilor şi a altor sechele ale celui de al doilea război mondial. Partidul Democrat împărtăşeşte acestă stare de nelinişte şi îşi reafirmă poziţiile susţinute constant privind cerinţa fundamentală de promovare a unei politici externe subordonată, în mod real, intereselor majore de securitate naţională a României."**

Un grup de societăţi şi asociaţii culturale reprezentând peste o sută de mii de membrii (Societatea Culturală *Glasul Basarabiei*, Asociaţia Culturală *Pro Basarabia şi Bucovina*, Societatea

Culturală *Ţinutul Herţa*, Consiliul naţional al Reîntregirii, Societatea culturală *Bucureşti Chişinău*, Uniunea Vatra Românească, Societatea Culturală *Ginta Latină*, Societatea pentru Cultura şi Literatura română din Bucovina, Asociaţia de Istorie *Nicolae Iorga*, Asociaţia Română a Victimelor Represiunilor Staliniste, Mişcarea Renaşterii şi Unităţii Românilor din Întreaga Lume, Academia Daco–Romană, Societatea de Cultură Macedo–Română), au cerut într–o patetică scrisoare deschisă, ca preşedintele Iliescu şi Guvernul să nu semneze Tratatul cu Ucraina, decât în condiţiile restituirii teritoriilor româneşti: Nordul şi Sudul Basarabiei, Nordul Bucovinei, Ţinutul Herţa şi Insula Şerpilor. Grupul respectiv prezintă corect printre motivaţiile de ordin istoric, politic şi de drept internaţional că **„originea răului care a adus României dezastrul datează din anul 1808 când Franţa, prin Napoleon Bonaparte – principalul vinovat – a semnat la Erfurt un tratat cu ţarul Alexandru I, căruia i–a dat mână liberă ca, după terminarea războiului cu Turcia, să ocupe Basarabia, în schimbul recunoaşterii de către ţar a fratelui său ca rege al Spaniei; iar Turcia – al doilea vinovat – pentru că a cedat ruşilor Basarabia care nu era a ei, Turcia fiind doar suzerană a Ţărilor române, fiind obligată să le apere de orice agresor pentru tributul pe care–l primea de la acestea.**

Al treilea mare motiv a fost Germania care, prin tratatul semnat de Ribbentrop şi Molotov, la 23 august 1939, a cedat sovieticilor Basarabia, după ce ea fusese reunită cu Ţara în anul 1918; iar sovieticii s–au extins cu de la sine putere şi peste nordul Bucovinei şi Ţinutul Herţa, neprevăzute în tratat, iar în 1948 şi peste Insula Şerpilor.“ (*Ziua* din 26 martie 1966)

Am întrerupt aici textul, pentru că punctul pe i îl pune în ziarul *Ziua* din 23 martie 1996, Uniunea Românilor Bucovineni într–o declaraţie remisă şi Ministerului Afacerilor Externe, în care se spune: **„Pentru răpirea ulterioară în 1948 a Insulei Şerpilor, neprevăzută în tratatul de la Paris, din punct de vedere al dreptului internaţional nu există nici o motivaţie pe care România să fie motivată să o accepte, în contextul în care acest teritoriu prin situarea sa geografică, are o importanţă strategică deosebită, atât ca punct de control zonal, cât şi în delimitarea spaţiului aerian şi a limitei apelor teritoriale.“**

Dar, să revenim la scrisoarea deschisă, care arată că **„România trebuie să insiste pe lângă acele state cu pondere mare în Consiliul Europei, ca să ia poziţie intru apărarea drepturilor României de a-şi recăpăta teritoriile răpite cu sprijinul lor, aşa cum au ajutat Ţările Baltice, care au fost de asemenea ocupate de URSS sub incidenţa aceluiaşi tratat (e vorba de cel Ribbentrop–Molotov – n. a.). şi nu s-o preseze să semneze tratatul cu Ucraina, ca să pecetluiască de bună voie şi pentru totdeauna înstrăinarea acestor teritorii româneşti (...)**

Aceste teritorii au fost răpite de U. R. S. S. la 28 iune 1940, invocându-se tratatul Ribbentrop–Molotov prin ultimatumul de evacuare şi ameninţare cu război, fără nici un fel de acord semnat cu România care, dimpotrivă, prin răspunsurile sale la ultimatum s-a opus categoric cotropirii.

Cum însă acest tratat a fost declarat nul şi neavenit de către Sovietul Suprem şi guvernul URSS încă din decembrie 1989, pe această bază Ţările Baltice sau eliberat şi, pe cale de consecinţă, nordul şi sudul Basarabiei, nordul Bucovinei, Ţinutul Herţa şi Insula Şerpilor trebuie să fie, de asemenea, eliberate. Căci, odată cu desfiinţarea URSS – titulară a acestui tratat – tratatul însuşi şi-a pierdut valabilitatea, căci în el nu era prevăzută nici o clauză de transmisibilitate către nici o altă ţară, respectv Ucraina, astfel încât aceasta nu are nici un drept juridic prin care să justifice ocuparea acestor teritorii româneşti." (*Ziua* din 26 martie 1996)

Este o adevărată lecţie de istorie, dată de societăţile şi asociaţiile menţionate, de care autorii de manuale din învăţământul preuniversitar din ţara noastră ar trebui să ţină seamă, pentru respectarea adevărului în procesul instructiv-educativ. În manualul pentru clasa a VIII-a – *Istoria Românilor. Epoca modernă şi contemporană* – ediţia 1994; autori Octavian Cristescu, Vasile Păsăilă, Bogdan Teodorescu şi Raluca Tomi, la lecţia *Comunismul românesc între generalitatea sistemului şi unele trăsături particulare*, se începe cu textul: **„P. M. R. şi R. P. R. între anii 1984–1965. În primii ani ai regimului socialist din România, alinierea noastră perfectă intereselor generale ale sistemului s-a manifestat şi prin semnarea unor tratate de prietenie, colaborare şi asistenţă mutuală cu Uniunea Sovietică şi celelalte ţări satelizate din centrul şi estul Europei."** (p. 202)

În manualul pentru clasa a XII-a *Istoria românilor. Epoca modernă şi contemporană* – ediţia 1993; autorii Mihai Manea şi Bogdan Teodorescu, la poziţia *Stalinizarea României*, la p. 330, citim că: **„Pe plan extern România a fost subordonată U. R. S. S. prin «Tratatul de prietenie, colaborare şi asistenţă mutuală» din 1948."**

Autorii respectvelor manuale se opresc ca şi guvernanţii actuali, în problema Insulei Şerpilor, undeva la mijloc. Nu se putea adăuga la ambele texte, următoarele: **„Respectivul tratat încheiat pe o perioadă de 20 de ani, a fost însoţit şi de un protocol referitor la precizarea parcursului frontierei de stat dintre cele două ţări, protocol contrar prevederilor Tratatului de Pace la Paris (la care face referire), care dă sentinţa aberantă pentru dreptul internaţional, potrivit căreia, «Insula Şerpilor, situată în Marea Neagră, la răsărit de Gurile Dunării, intră în cadrul Uniunii Republicilor Socialiste Sovietice»?"**

Sesizând lipsa de unitate de vederi şi poziţie între guvernanţii actuali, pe de o parte, şi anumite cercuri politice, plus anumite segmente ale populaţiei din ţara noastră pe de altă parte, Ucraina a deplasat „miezul" problemei Insulei Şerpilor, în regiunea platoului continental.

Excelenţa Sa, O. Cealii, arătând că principalele rezerve se află pe respectivul platou continental, doreşte să minimalizeze valoarea lor, adăugând: **„nici noi, nici dumneavoastră nu a-ţi descoperit comori".** Ambasadorul Ucrainei la Bucureşti a declarat, despre viitorul româno-ucrainean, într-o excelentă limbă de lemn: **„Din punctul meu de vedere, azi** (vezi *Ziua* din 15 martie 1996 – n. a.), **atât Ucraina cât şi România, dovedesc disponibilităţi constructiviste".**

Aceste *Disponibilităţi constructiviste* nu spun aproape nimic, cert este că, aşa cum se vede în fotografia de la p. 129, pe Insula Şerpilor flutură nu tricolorul românesc, ci bicolorul ucrainean. Acest lucru trebuie să ne facă să reflectăm la cuvintele mareşalului Ion Antonescu: **„numai uniţi vom putea asigura dreptatea neamului nostru şi unitatea pământurilor, care ale lui au fost şi ale lui trebuie să rămână."** (vezi *Proclamaţia către ţară a mareşalului Ion Antonescu adresată cu prilejul Anului Nou 1994*, în *Ion Antonescu. Cariera militară. (Scrisori inedite)* de gl.

mr. Mircea Agapie şi cpt. rl. dr. Jipa Rotaru, Edit. Academiei de Înalte Studii Militare, Bucureşti, 1993, p. 196).

Într-o scrisoare adresată *Revistei de istorie militară*, care a fost publicată de aceasta în nr. 3 (31) 1995, veteranul în armata de geniu, d-l maior (r) Silviu Ştefănescu relatează că, la 15 aprilie 1944, fiind avansat împreună cu promoţia sa, la gradul de sublocotenent, după un periplu pe la diferite unităţi miltare, a poposit în luna următoare împreună cu plutonul din care făcea parte la Sulina, lucrând la amplasamente pentru tunuri şi cazemate.

Punându-se problema trimiterii de urgenţă pe Insula Şerpilor a unei formaţiuni de geniu cu misiunea de a executa amplasamente pentru tunuri şi mitraliere şi de a reface clădirea din incinta farului, clădire distrusă de bombardamente, d-l Ştefănescu a scris în continuare:

„Sorţii au desemnat plutonul meu, şi în ziua de 8 iunie 1944, ne-am îmbarcat cu scule, unelte şi materiale pe nava P. T. A. (Ponton Transport Armat) 404. Noaptea la ora 24.00, însoţiţi şi de remorcherul RÂNDUNICA am ridicat ancora cu destinaţia Insula Şerpilor.

Dimineaţa la ora 9.00-9.30 am ajuns pe insulă. Eram complet izolaţi de restul lumii. Pe insulă nu aveam decât un singur post telegrafic, fără fir, de la care aflam foarte puţin veşti.

Am stat aici până în ziua de 20.08.1944, când printr-o radiogramă am anunţat că nu mai avem de mâncare, dar în special apa se va termina în scurt timp, lucru pentru care am dispus raţionalizarea ei.

În ziua de 22.08.1944 a sosit la insulă nava P. T. A. 404 însoţită tot de remorcherul RÂNDUNICA, pentru a ne transporta la Sulina, la bază. Am încărcat totul, şi în seara zilei de 22.08.1944, la orele 24, navele au ridicat ancora, pornind călătoria spre Sulina. În drum, dimineaţa pe la 5.00-5.30, am fost atacaţi de aviaţie (aviaţia sovietică - n. a.). **La ora 9.00-9.30 ajungem la Sulina."**

Din succinta relatare de mai sus, rezultă că, mareşalul Antonescu, în acelaşi timp un mare strateg militar şi un mare patriot, a intuit rolul extraordinar de important al Insulei Şerpilor,

pentru apărarea Gurilor Dunării şi a bazinului de vest al Mării Negre.

Luna iunie '46 debutase cu un eveniment tragic: la orele 18.03, la Jilava, sunt executaţi mareşalul Ion Antonescu şi trei dintre colaboratorii săi, Mihai Antonescu, Constantin Vasiliu şi Gheorghe Alexianu.

Dacă marea majoritate a ziarelor bucureştene consemnează ştirea execuţiei, fără alte comentarii, *România liberă* din 5 iunie (de orientare comunistă), scria că judecarea şi executarea celor patru, nu mai are **„caracterul unei momentane izbucniri de revoltă, ci a unui chibzuit act de justiţie, cu o permanentă justificaţie."** Cu trei zile mai înainte, acelaşi cotidian, relata că la **„un mare meeting"** ţinut în Piaţa Universităţii printre cetăţenii Capitalei, care au cerut ca **„sentinţa trebuie împlinită"**, au fost invalizii Zbârnă şi Ungureanu, Lia Cernea **„luptătoare pentru drepturile femeii"**, acad. Ştefan Nicolau şi... dr. Ed. Mezincescu, secretar general al Apărării Patriotice. Este acelaşi tovarăş Eduard Mezincescu, în 1947, director politic şi apoi secretar general la Ministerul Afacerilor Externe, de unde va fi înlăturat în 1948, prin aşa-zisa rotaţie a cadrelor, nu înainte de a semna chiar pe Insula Şerpilor, la 28 mai 1948, procesul-verbal prn care insula era **„inapoiată"** U. R. S. S.-ului. Acest sicofant, de factură stalinistă, va reveni în 1956, ca adjunct al ministrului Afacerilor Externe şi, în final, ambasador în Suedia, în interval, ocupând funcţiile de ministru al Artelor, preşedinte al Comitetului pentru Cultură şi Artă şi vice-preşedinte al Societăţii pentru răspândirea ştiinţei şi culturii.

Simţind de unde bate vântul oficial, la adăpostul unei pensii grase de fost nomenklaturist, Mezincescu va publica în 1993, cartea *Mareşalul Antonescu şi catastrofa României.* Scrisă într-o veritabilă limbă de surcele, iată numai una din perlele marelui analist politic, care apar în lucrarea respectivă (pp. 168–169): **„Numai faptul că mai bine de un secol istoriografia românească s-a abţinut de a examina la rece situaţiile prin care a trecut procesul formării statului român modern, cu suişurile şi coborâşurile inerente unui astfel de proces, aşa cum au fost, cu elanurile patriotice ale străzii şi cu influenţa lor negativă asupra tratativelor purtate de guvernul care pregătea intrarea României în primul război mondial; cu înţelepciunea sau lipsa**

de viziune şi avertismentul guvernanţilor, încălziţi de cele mai nobile idealuri şi inteţii, a îngăduit formarea terenului pe care au putut să încolţească curentele ideologice şi politice aberante, care au zguduit ţara şi i-au ponegrit imaginea în anii de după primul război mondial. Pe acest teren s-au putut forma şi dezvolta pornirile aventurise ale unor militari depăşiţi de evenimente, ignoranţi în problemele războiului modern, incapabili să conducă treburile statului, să apere şi să pună interesele fundamentale ale ţării şi ale poporului român mai presus de resentimentele personale, de ambiţiile şi setea lor de glorie.

În galeria acestora, Ion Antonescu îşi are locul său nefericit. Asupra memoriei lui apasă greu sacrificiul inutil al sutelor de mii de vieţi, risipite şi jertfite fără finalitate şi cu efecte dezastruoase pentru evoluţia ulterioară de aproape o jumătate de veac de silnicie, ineficacitate economică şi sărăcie. De pe urma cărora ne aşteaptă ani grei – şi poate, decenii! – de luptă şi de muncă încordată, înainte de a putea ieşi la limanul speranţelor, atât de îndreptăţite ale chinuitului nostru popor."

Eduard Mezincescu, una din relicvele ideologilor sicofanţi evrei care au cedat sovieticilor, ca la băcănie, printr-un simplu proces-verbal, Insula Şerpilor, a descoperit, nu după realităţi, antisemitismul ca armă sigură pentru a-şi motiva promovările, după care tânjeşte. El îl acuză pe mareşalul Antonescu (care a refuzat să cedeze Insula Şerpilor, germanilor, fortoficând-o în faţa pericolului unei debarcări sovietice), ca un ignorant în problemele războiului, ros de ambiţii personale.

În urma cercetărilor în Arhiva Specială din Moscova, reputatul istoric Gh. Buzatu şi-a confirmat convingerea justă că, **„Cel de-al treilea mareşal al României – am spus-o şi nu revenim – nu are nevoie de reabilitare; el a intrat în istorie încă din timpul primului război mondial şi a jucat un rol important în avanscena următoarei conflagraţii, iar sfârşitul i-a parafat în mod exemplar, deşi tragic, destinul. Discuţiile despre personalitatea şi, deopotrivă, epoca dominată de Mareşal în istoria românească au fost şi vor rămâne încă marcate de patimă şi interese, dar şi de necunoaştere."** (*Din istoria secretă a celui de-al doilea război mondial*, Edit. Encicloped., Bucureşti, 1995, p. 272)

Eduard Mezincescu se face a uită că, în setea lui de glorie şi de putere, Antonescu a oferit conducerea ţării, atât şefului legionarilor, Horia Sima, cât şi lui Iuliu Maniu. În ceea ce priveşte jertfele, aşa zis risipite fără finalitate, trebuie spus, că mai ales după Stalingrad, Antonescu ştia că războiul este pierdut, dar mai încerca să salveze ţara de ocupaţia sovietică. Istorici de mare prestigiu, ca Andreas Hillgruber, şi nu numai, arată că România nu ar fi avut posibilitatea aşa cum a avut-o Finlanda, de a ieşi din război fără a cădea pradă sovietizării. Dincolo de poziţia strategică ca ţară de trecere atât spre Balcani cât şi spre Ungaria şi Austria, politica de stalinizare a putut să se desfăşoare în voie, deoarece, prin acordul din mai 1944, occidentalii recunoşteau clar România ca „zonă de operaţii" sovietică.

Dar, cea mai mare găselniţă a lui Eduard Mezincescu, este că, aproape o jumătate de veac de ineficacitate economică se datoreşte, în mare parte, tot mareşalului! În timpul războiului, guvernarea Antonescu a făcut mari investiţii acoperite cu veniturile ordinare şi cu creditul de 80 miliarde acordat de germani cu dobânda de 3,12% pe 7 şi 15 ani; în afară de două apeluri la subscripţia publică, în valoare de circa 30 de miliarde lei, nefăcându-se nici un împrumut străin, iar depozitele Băncii Naţionale s-au îmbogăţit cu 7 vagoane de aur. Până în 1940, în timp de 25 de ani de pace, Banca Naţională nu reuşise decât o acoperire în devize şi aur echivalent cu 16 vagoane.

La procesul-farsă, Antonescu a fost acuzat de două infracţiuni care nu pot fi conciliate: politica de românizare a economiei şi pe de altă parte aservirea economiei unei puteri străine. Despre aservirea economiei româneşti unei puteri străine se poate vorbi numai după 23 august 1944, realizată atât prin, *Convenţia de armistiţiu*, cât şi prin aşa-numitele sovromuri. Nu mai e cazul să polemizăm cu d-l Mezincescu, care s-a împuşcat singur, ca la ruleta rusească, atunci când a scris: **„Istoria poate fi falsificată după bunul plac al unora sau altora. Nu însă şi geografia!"** (*Mareşalul ANTONESCU şi catastrofa ROMÂNIEI*, Edit. Artemis, Bucureşti, 1993, p. 170). Or, tocmai acest lucru dorim să arătăm prin prezenta lucrare în privinţa geografiei Insulei Şerpilor. Şi d-na Monica Lovinescu a modificat „geografia", scriind lucrarea *Insula Şerpilor / Unde scurte VI*, cu titlul pur metaforic, nereferindu-se nici un moment la insula respectivă. Cu toate

acestea, la mijlocul lunii mai 1996, în ajunul apariţiei la prestigioasa editură Humanitas a volumului cu titlul menţionat, autoarea, Virgil Ierunca şi Gabriel Liiceanu, telefonând la Universitatea din Iaşi, în scopul obţinerii acordului rectorului pentru o întâlnire cu studenţii, pe marginea cărţii, au primit un răspuns demn de originala noastră democraţie. Acesta a fost afirmativ, cu o singură condiţie: *să nu se discute politică!*

Coroborând această întîmplare de loc întâmplătoare cu trunchierea de cel mai important capitol al lucrării *Insula Şerpilor în calea rechinilor*, fără acordul autorului, rezultă, fără echivoc, că spiritul cenzurii continuă să facă ravagii în mintea unora, încălcându-se unul din drepturile fundamentale ale omului.

Bucureşti,10 iunie 1996

ANEXE

Anexa nr. 1

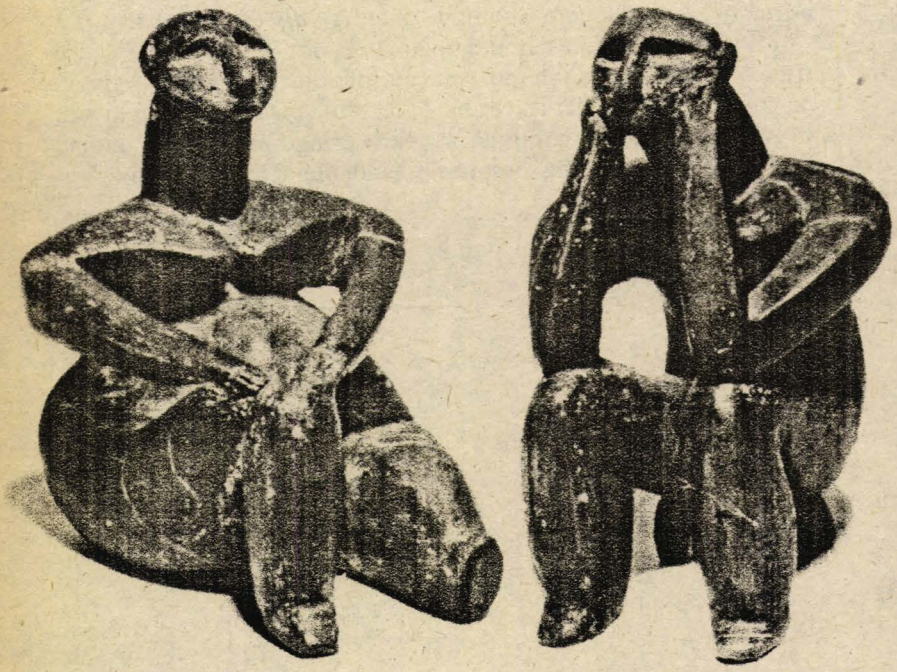

Gânditorul şi *Femeia* sa – statuete de lut descoperite într–un mormânt din necropola neolitică de la Cernavodă, aparţinând civilizaţiei Hamangia (c. 5000 – c. 3000/2900 î.Hr.) care a cuprins aproape întregul teritoriu al Dobrogei, iradiind şi spre S. E. Este o capodoperă – de valoare mondială – a artei antropomorfe neolitice din România: anticipează, cu cel puţin cinci milenii *Gânditorul* lui Auguste Rodin (1880), simbolizând forţa creatoare a gândirii umane.

(După C. C. Giurescu, Dinu, *Istoria românilor*, Bucureşti, 1971)

Anexa nr. 2

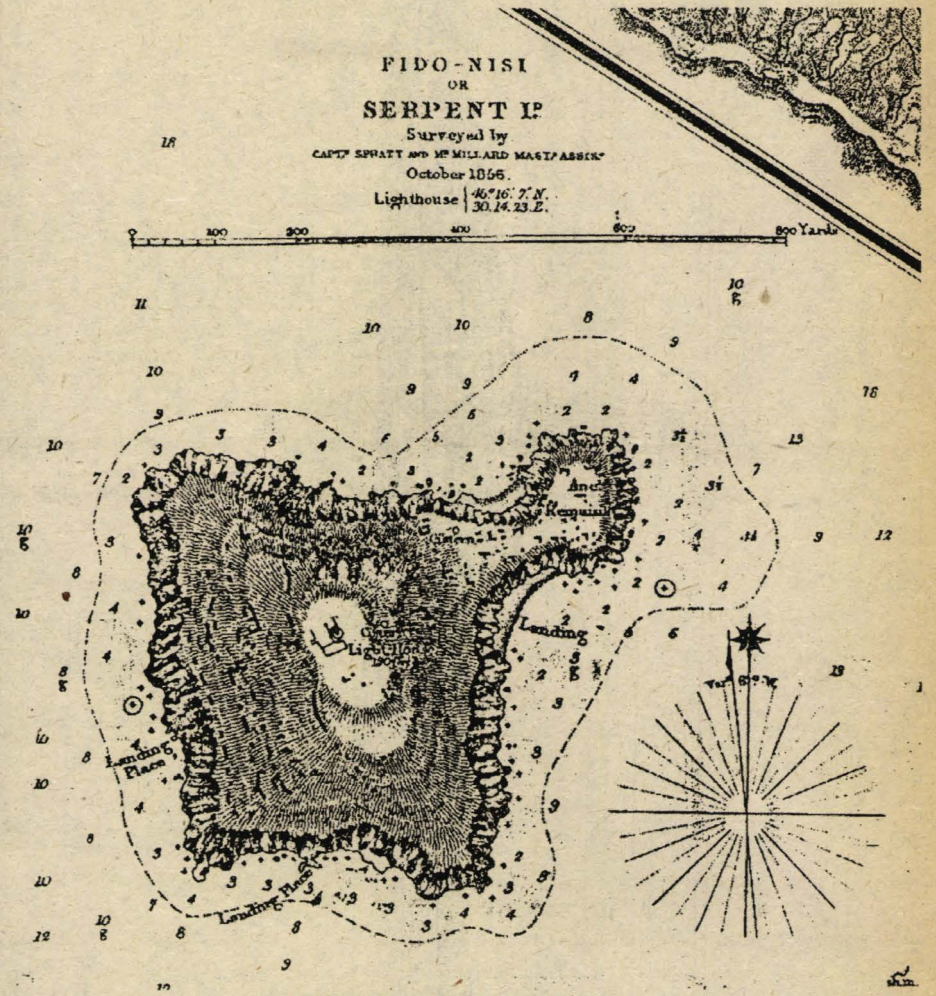

Hartă a Insulei Şerpilor din 1856.
(după Harta – original, D. VIII, 1, Bir. Hărţi;
Biblioteca Academiei Române)

Anexa nr. 2 (continuare)

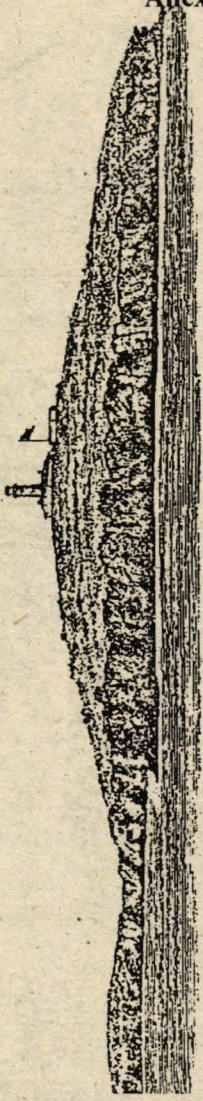

Hartă a Insulei Şerpilor din 1856.
(după Harta – original, D. VIII. 1, Bir. Hărţi; Biblioteca Academiei Române)
(Vedere din faţă)

Anexa nr. 3

Harta arealului vest-pontic şi a regiunilor carpato-balcanice în secolele I–III. (După Gh. I. Brătianu,
Marea Neagră de la origini până la cucerirea otomană, 1988, vol. I)

Anexa nr. 4

„Testamentul lui Petru cel Mare" este un document celebru. Deşi s-a dovedit a fi o creaţie apocrifă, forţa sugestivă cu care captează trăsăturile esenţiale ale politicii externe ruseşti peste timpuri ne-a determinat să-l prezentăm în anexa acestei lucrări. A fost reprodus după traducerea românească apărută în 1892 la Iaşi, Editura Tipografiei Buciumului Român.

„TESTAMENTUL LUI PETRU CEL MARE"

«În numele a Preasfinţiei şi Nedespărţitei Treimi, Noi Petru I către toţi pogoritorii noştri şi moştenitorii Tronului şi guvernului a naţiei rosieneşti.

Marele Dumnezeu de la care avem existenţa şi Coroana noastră, luminându-ne şi sprijinându-ne, îmi iartă mie a privi pe poporul rosienesc, ca chemat a stăpâni în viitorime Evropa. Eu pui de temei acestei idei, că naţiile Europiene au ajuns cele mai multe într-o stare de vechime aproape de a lor decădere, sau merg ele cu mare grăbire spre a lor cădere.

Urmează dar a fi ele cu înlesnire şi fără îndoială subjugate de un popor tânăr şi nou; când acela va ajunge la întregimea creşterei sale şi va căpăta toată a sa putere. Eu privesc năvălirea popoarelor Nordului de a surprinde ţările Occidentului şi a Orientului ca o mişcare periodică hotărâtă în scopurile proniei, care de asemenea au făcut a se renaşte şi populul roman, prin năvălirea barbarilor.

Strămutările oamenilor care lăcuiesc spre pol, sunt ca umflarea râului Nil ce vine la oarecare vreme ca să îngraşe cu al său mâl glodul ţărmurilor uscate ale Egipetului.

... pentru aceasta dar Eu le las lor instrucţiunile următoare care le recomânduiesc la a lor luare aminte ca să le păzească cu statornicie.

I. A ţine pe naţia rosienească necurmat într-o stare de război, spre a avea pe soldaţii ei pururea la război nelăsând-o a se răsufla, decât numai pe câtă vreme va cere trebuinţă de a aduce în mai bună stare finanţele statului, de a preface armiile, şi de a alege prilejul favorabil pentru a începe vreun război; cu acest chip va face ca pacea să ajute războiul şi războiul să ajute pacea, în interesul întinderii Rosiei şi a înaintării ei în înflorire.

II. A chema prin toate putencioasele mijloace de la naţiile cele învăţate ale Europei, Comandiri în vremi de război şi oameni învăţaţi în vreme de pace, spre a face naţia rosienească să capete folosuri de la celelalte naţii, făr a pierde nimica din ale sale proprii.

III. A se amesteca la tot prilejul în toate pricinile din Evropa, mai vârtos în acele din Germania, care fiind mai cu apropiere, o interesează mai cu seamă.

IV. A se vârî în Polonia, a hrăni în ea tulburări necontenite şi a–i câştiga cu bani pe cei mai puternici ai ei, a avea înrâuriri la Dietele lor şi a le cumpăra spre a putea lucra şi el la alegerile Crailor lor; a–şi face partizani în Polonia, şi a–i proteja, a vârî oşti rosieneşti în Polonia, şi a le ţine vremelniceşte până la prilejul de a rămâne acolo pentru totdeauna.

Dacă puterile megieşite s–ar împotrivi, atuncea să le împaci vremelniceşte împărţind–o cu ele... până când va putea lua de la ele înapoi ce le va fi dat.

V. A lua cât s–ar putea mai mult Suediei şi a şti cum să facă ca însăşi ea Suedia să–i deschidă război, spre a–i găsi pricină de a o subjuga (...).

VI. A se însoţi Prinţii rosieneşti totdeauna cu Princese din Germania, spre a înmulţi rudirea cu mai multe familii ai ei, a apropia interesurile ei de ale noastre şi înmulţindu–se influenţa noastră acolo, să se unească ca de la sine la pricina noastră.

VII. A căuta să câştige alianţa de comerţ a Engliteriei, mai mult decât a oricărei alte puteri, pentru că ea este o putere care are mai multă trebuinţă de Noi, la cele trebuitoare marinei şi care poate fi şi cea mai folositoare la dezvoltarea marinei noastre, a schimba cheresteaua noastră şi alte producţiuni a noastre cu aurul ei şi a face ca neguţătorii şi matrozii ei, să aibă cu ai noştri o neprecurmată înclinare, căci ei vor depinde şi pe acei ai naţiei noastre la navigaţii şi la comerţ.

VIII. A se apropia cât s–ar putea mai mult de Constantinopol şi de India că acel ce va stăpâni acolo va fi cel adevărat stăpânitor

1. Testamentul ţarului Rosiilor, Petru cel Mare făcut la 1724 de pe care ambasadorul Franţei din St. Petersburg la anul 1757. isprăvind a scoate o copie din Arhiva Rosiei. a trimis–o la cabinetul Franţei în vremea Craiului Francezilor Ludovic al XV şi la 1843 februarie 20. s–au publicat prin foaea no. 51 a jurnalului din Paris l'Echo Français.

al lumii, deci trebuie a deschide necurmate războaie, când cu Turcia şi când cu Persia; a face transanale pe Marea Neagră, pentru a lucra la corăbii. A pune câte puţin stăpânire pe această mare cum şi pe Marea Baltică. Acestea fiind două poziţii trebuitoare la izbânda întreprinderii noastre; a grăbi căderea Persiei, a străbate până la golful Persic, a restatornici de se poate prin Siria comerţul cel din vechime a Orientului şi a-l întinde până India care este magazia lumii...

Ajungând odată acolo, va putea Rosia a se lipsi de aurul Engliteriei.

X. A căuta să câştige alianţa Austriei şi cu băgare de seamă a o ţine în unire, a-i sprijini în arătare zădarnicile ei închipuiri de a stăpâni ea după vreme Germania. Iar prin taină a întări ura prinţilor Germaniei împotriva ei. – A se sili să facă sau pe Austria sau pe Germania, ca să ceară ajutorul Rosiei şi avea apoi asupra aceea un fel de protecţie pregătitoare de o stăpâni după vremi.

XI. A face de se interesa Curtea Austriei, ca să izgonească Turcii din Evropa şi a nimici neîncrederea ei, când se va subjuga Constantinopole, întărindu-i ei un război cu statele cele vechi din Evropa, sau dându-i o părticică din folosul izbândei, care mai târziu i se va lua înapoi.

XII. A-i face pe toţi grecii acei dezbinaţi, sau schizmatici, ce sunt împrăştiaţi în Ungaria şi Polonia, ca să se lipsească de Grecia, a-i face să i se închine lui, a se face sprijinul lor, şi a-şi întemeia mai înainte o predominare universală, prin un fel de autocraţie ierarhică covârşitoare; aceştia vor fi atâţia prieteni pe care îi va avea Rosia în Statul a fieşticăruia duşman al ei.

XIII. După ce Suedia se va dezmădula, – Persia se va birui – Polonia se va subjuga şi Turcia se va supune, apoi adunând armiile noastre şi fiind păzită Marea Neagră şi marea Baltică, cu corăbiile noastre trebuie mai întâi a propune îndeosebi şi foarte tainic la Curtea Franţei, apoi la aceea a Austriei de a împărţi cu ea imperia lumii; dacă vreuna din aceste două va primi propunerea (care negreşit se va întâmpla) măgulindu-se ambiţia şi iubirea lor de sine, atunci să se ajute cu ei pentru a o desfiinţa în urmă şi pe dânsa aceea rămasă, deschizând cu ea o luptă de a cărei izbândă, nu se poate îndoi cineva, când

Rosia va avea în a sa stăpânire tot Orientul şi o mare parte din Evropa.

XIV. Dacă amândouă acele curţi vor refuza aceea propunere a Rosiei, care nu este nicicum de crezut, atunci ar trebui să ştie cum să împarte între ele gălcevirea şi a le face să se slăbească una pe alta, când apoi Rosia, folosindu-se de un prilej hotărâtoriu – va năvăli asupra Germaniei cu oştile sale cele pregătite, pornind totodată şi două flote mari, una de la marea de Azor şi alta de la portul Arhanghel, încărcate cu cete de asiatici, şi însoţite spre apărarea lor cu flotele înarmate de la Marea Neagră şi de la Marea Baltică, care trecând pe la Marea Mediterană şi pe la Ocean, – vor năpădi – pe deoparte ele în Franţa, în vreme când pe de altă parte va fi Germania năpădită. Aceste două ţări biruindu-se, cealaltă apoi parte a Evropei va trece lesne şi fără nici o împotrivire, sub jugul Rosiei.

Aşa se poate şi aşa trebuie a se subjuga.

Petru Întâi»

(După C. Andrew şi O. Gordievki, *K.G.B.*)

Anexa nr. 5

PROTOCOL AL PLENIPOTENŢIARILOR MARILOR PUTERI, ÎNTRUNIŢI ÎN CONFERINŢĂ, 1856, DECEMBRIE 25/1857, IANUARIE 6, PARIS
(Fragment)

/.../ Plenipotenţiarii convin că insulele cuprinse între diferitele braţe ale Dunării, la gurile sale, şi formând delta acestui fluviu, după cum e indicat în planul nr. 2, anexat şi parafat, în loc să fie anexat la principatul Moldovei, cum era stipulat în art. 21 al tratatului de la Paris, vor fi repuse sub suzeranitatea imediată a Sublimei Porţi, de care depindeau înainte. Plenipotenţiarii recunosc în plus că, dat fiind că tratatul de la Paris, la fel ca şi tratatele încheiate anterior între Rusia şi Turcia, păstrează tăcere cu privire la soarta Insulei Şerpilor, se cuvine ca această insulă să fie considerată ca depinzând de Delta Dunării şi trebuind, în consecinţă, să urmeze destinaţia acesteia. În intersul general al comerţului maritim, guvernul otoman se angajează să întreţină pe această insulă un far menit să asigure navigaţia vaselor ce se îndreaptă spre Dunăre şi spre portul Odesa; comisiunea riverană instituită prin art. 17 al tratatului de la Paris, în scopul asigurării navigabilităţii gurilor acestui fluviu şi a părţilor de mare învecinate, va veghea la regularitatea serviciului acestui far.

(După Anexa 2 din *Insula Şerpilor. Sinteze, Momente principale din istoria şi diplomaţia României*. nr. 1 (6), 1994, M. A. E., Dir. Arhiv. şi Doc. Diplomatice)

Anexa nr. 6

PROTOCOL REFERITOR LA PRECIZAREA PARCURSULUI LINIEI FRONTIEREI DE STAT ÎNTRE REPUBLICA POPULARĂ ROMÂNĂ ŞI UNIUNEA REPUBLICILOR SOCIALISTE SOVIETICE

În conformitate cu art. 1 al Tratatului de Pace cu România, intrat în vigoare la 15 sept. 1947, Guvernul Republicii Populare Române, pe de o parte, şi Guvernul Uniunii Republicilor Socialiste Sovietice, pe de altă parte, au convenit asupra celor ce urmează:

1. Frontiera de Stat între România şi Uniunea R. S. S., indicată pe hărţile anexate la prezentul Protocol / Anexele I–II /, are următorul parcurs:

a) Conform Anexei I:

— de la punctul de întâlnire al frontierelor U. R. S. S., României şi Ungariei până la muntele Stog urmează linia fostei frontiere româno–cehoslovace;

— de la muntele Stog până la borna de frontieră nr. 56, a fostei frontiere româno–polone, ce se află la 4,9 km la sud de izvoarele râului Ceremuşul Negru, urmează linia fostei frontiere între România şi Polonia;

— de la borna de frontieră nr. 56 a fostei frontiere româno–polone până la râul Prut, la marginea de vest a localităţii Orofteana–De–Sus, trece astfel cum e convenit şi descris în Protocolul nr. 6 al comisiei Centrale Mixte Sovieto–Române de la 14 septembrie 1940;

— de-a lungul râului Prut până la vărsarea în Dunăre şi mai departe pe Dunăre până la localitatea Pardina trece astfel cum este convenit şi descris în Protocolurile nr. 7 din 16 sept. şi nr. 8 din 18 septembrie 1940 ale Comisiei Centrale Mixte Sovieto–Române.

b) Conform Anexei II:

— de-a lungul fluviului Dunărea, de la Pardina la Marea Neagră, lăsând insulele Tătarul Mic, Daleru Mic şi Mare, Maican şi Limba de partea Uniunii R. S. S., iar insulele Tătaru Mare, Cernovca şi Babina - de partea României; Insula Şerpilor, situată

în Marea Neagră, la răsărit de Gurile Dunării, intră în cadrul Uniunii R. S. S.

2. În caz de neconcordanţă între descrierea frontierei din text şi cea din hărţi, descrierea din text va fi considerată cea justă.

3. Pentru demarcarea frontierei, în conformitate cu punctul 1 al Protocolului de faţă va fi instituită o Comisie Mixtă Sovieto–Română de Frontieră, cel mai târziu în termen de o lună din ziua semnării Protocolului.

4. Prezentul protocol intră în vigoare în ziua semnării sale.

Întocmit în două exemplare, ambele în limbile rusă şi română, cele două texte având putere egală.

Moscova, 4 februarie 1948.

DIN ÎMPUTERNICIREA GUVERNULUI REPUBLICII POPULARE ROMÂNE	DIN ÎMPUTERNICIREA GUVERNULUI UNIUNII REPUBLICILOR SOCIALISTE SOVIETICE
ss / dr. Petru Groza	ss /V/ Molotov

(După Anexa 4 din *Insula Şerpilor. Sinteze, Momente principale din istoria şi diplomaţia României*, nr. 1 (6), 1994, M. A. E., Dir. Arhiv. şi Doc. Diplomatice)

Anexa nr. 7

Fila 1

PROCES-VERBAL

Anul 1948, luna mai, ziua 23.

Noi, subsemnaţii Nicolai Pavlovici Sutov, prim-secretar de Ambasadă, în calitate de reprezentant al Ministerului Afacerilor Străine al Uniunii R. S. S. şi Eduard Mezincescu, ministru plenipotenţiar, în calitate de reprezentant al ministerului Afacerilor Străine al Republicii Populare Române, în virtutea şi în executarea Protocolului Sovieto-Român, semnat la Moscova la 4 februarie 1948, am încheiat prezentul Proces-Verbal, constatând că astăzi la ora 12 (ora locală), Insula Şerpilor sau Zmeinâi, situată în Marea Neagră la 45 grade, 15 minute, 18 secunde latitudine nord şi 30 de grade, 19 minute, 15 secunde longitudine est de Greenwich, a fost înapoiată Uniunii Sovietice de către Republica Populară Română şi încadrată în teritoriul Uniunii R. S. S. Prin semnarea prezentului Proces Verbal s-au îndeplinit formele legale de predare a Insulei.

Făcut pe Insula Zemeinâi, în două exemplare, fiecare în limbile rusă şi română.

DIN ÎMPUTERNICIREA
M. A. S. AL
UNIUNII REPUBLICILOR
SOCIALISTE SOVIETICE
ss / N. P. Sutov

DIN ÎMPUTERNICIREA
M. A. S. AL
REPUBLICII POPULARE
ROMÂNE
ss / E. Mezincescu

(După Anexa 5 din *Insula Şerpilor. Sinteze, Momente principale din istoria şi diplomaţia României*, nr. 1 (6). 1994, M. A. E., Dir. Arhiv. şi Doc. Diplomatice)

Anexa nr. 7
Fila 2

INSULA ŞERPILOR

(Adaptare a autorului după Anexa 5 din *Insula Şerpilor. Sinteze, Momente principale din istoria şi diplomaţia României*, nr. 1 (6), 1994, M. A. E., Dir. Arhiv. şi Doc. Diplomatice)

Anexa nr. 8

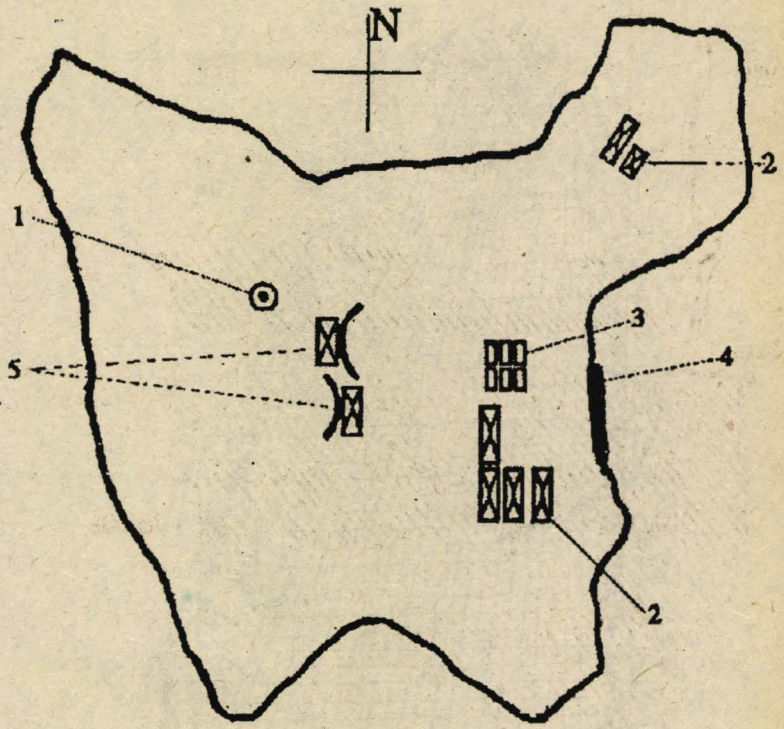

LEGENDĂ

1. Far
2. Clădiri
3. Radare
4. Port
5. Rezervoare

HARTA AMPLASAMENTELOR MILITARE DIN INSULA ŞERPILOR – noiembrie 1992

(Adaptare a autorului după *Expres*, nr. 48/1992)

Anexa nr. 9

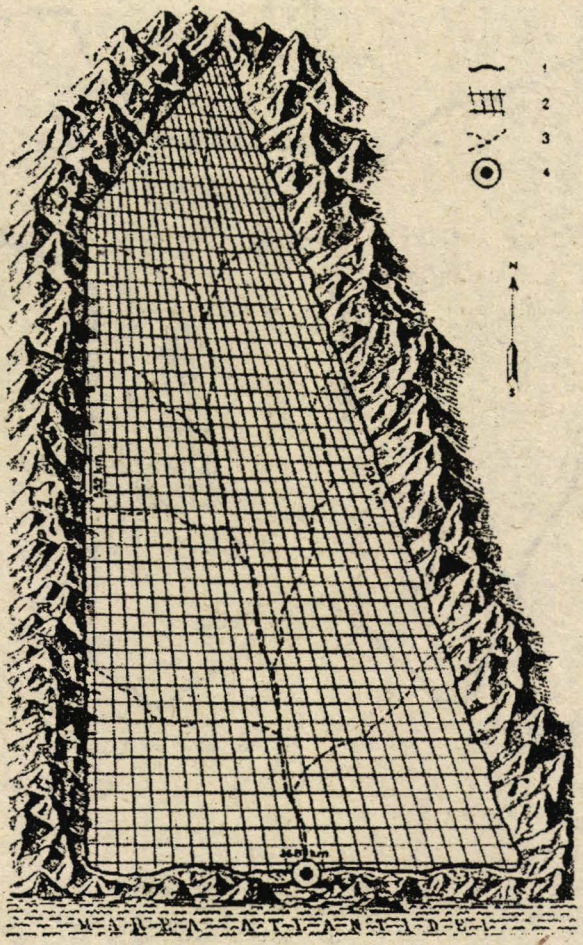

PLANUL SCHEMATIC AL REGATULUI PRINCIPAL AL ATLANTIDEI LUI PLATON

1. Canalul circular principal; 2. Canale mici; 3. Râuri (localizare arbitrară), 4. Capitala (Reproducere după *Atlantida* lui N. F. Jirov)

Anexa nr. 10

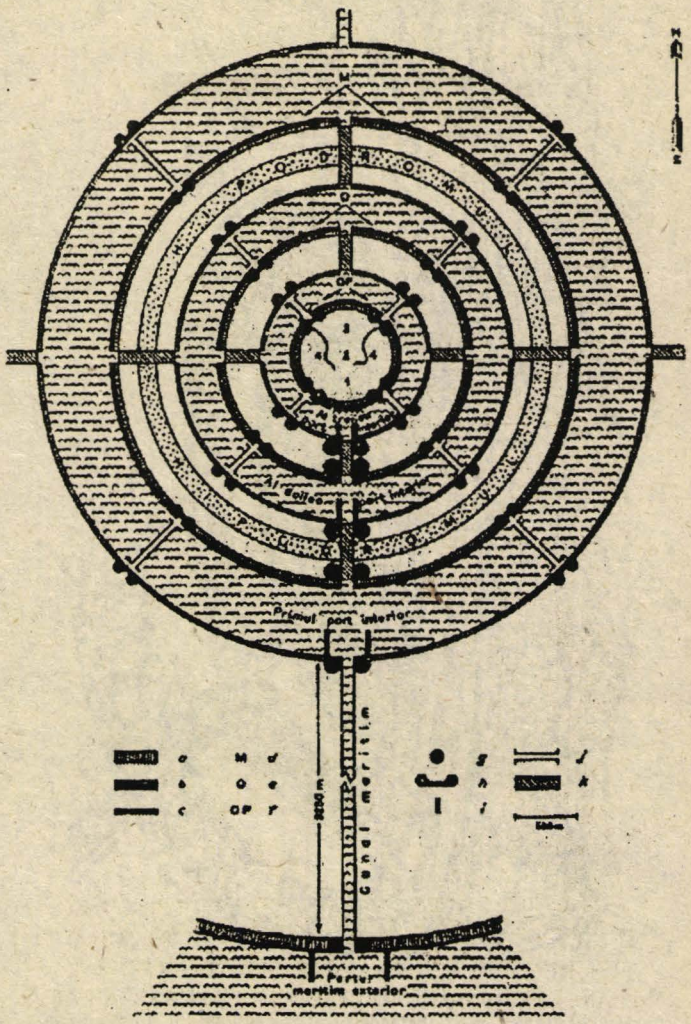

PLANUL ACROPOLE DIN CAPITALA ATLANTIDEI LUI PLATON

(Reproducere după *Atlantida* lui N. F. Jirov)

Anexa nr. 11

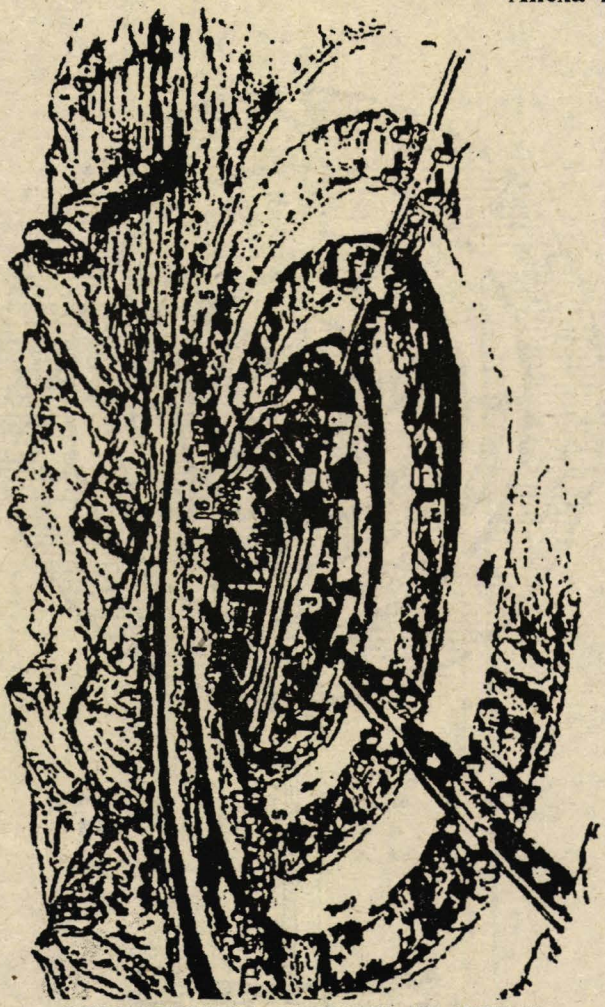

RECONSTITUIREA CAPITALEI ATLANTIDEI
DUPĂ DESCRIEREA LUI PLATON

1. Palatul regal; 2. Templul lui Clito şi templul lui Poseidon; 3. Crângul lui Poseidon; 4. Hipodromul; 5. Diverse temple; 6. Diverse monumente; 7. Poduri şi canale acoperite.

(Reproducere după *Atlantida* lui N. F. Jirov)

Anexa nr. 12

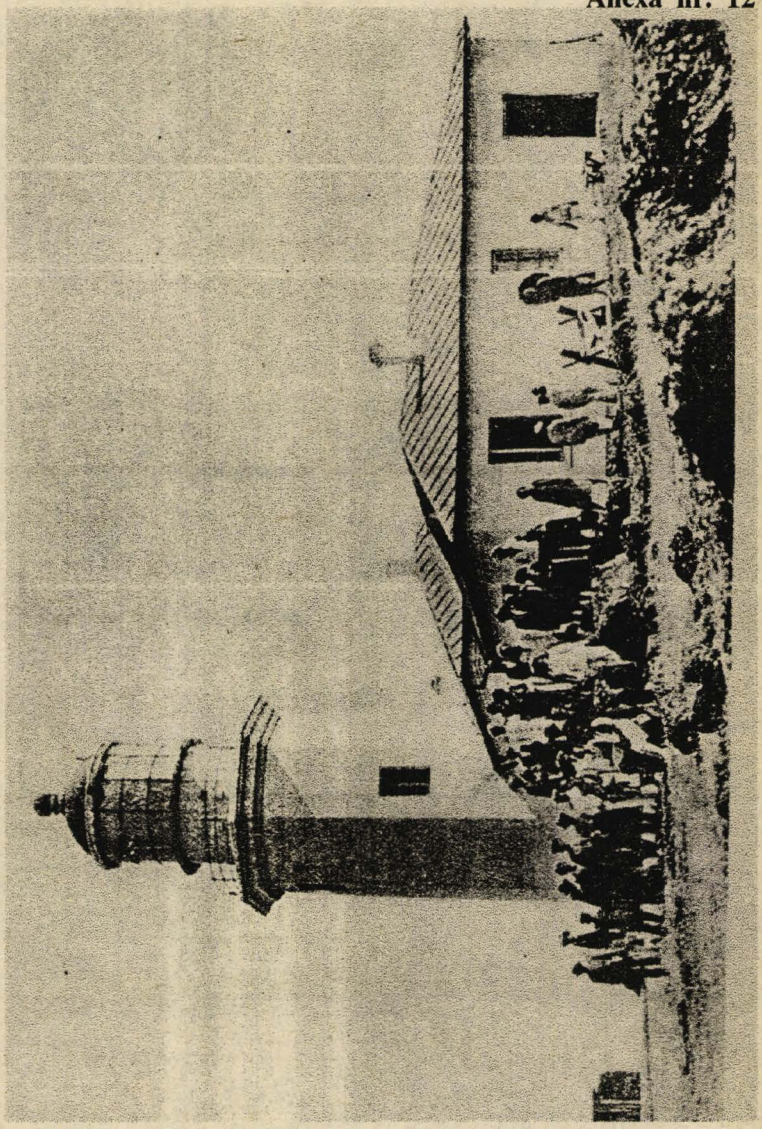

INSULA ŞERPILOR – Excursioniştii Ligei Navale Române şi Farul

Anexa nr. 13

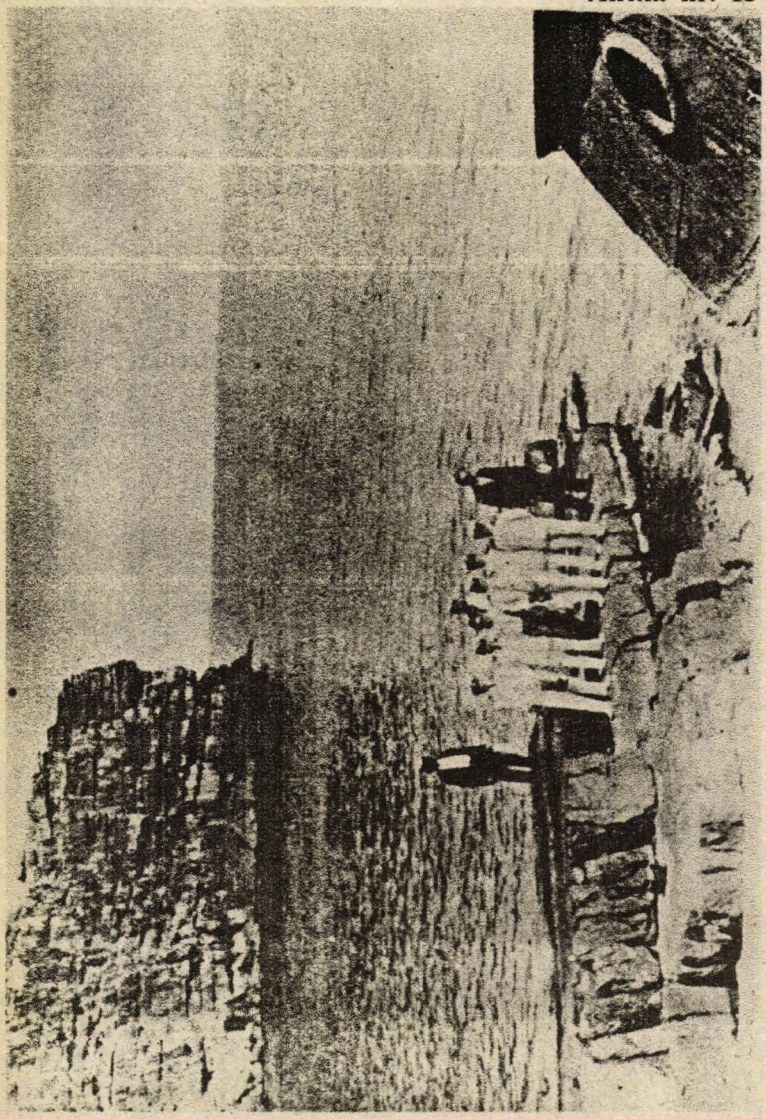

INSULA ŞERPILOR – Ofiţeri în excursie şi epava vaporului *Conigsliffe*

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

I. IZVOARE

1. Arhive

Arhiva Agenţiei „ROMPRES".

1. Dosar relaţii România–Ucraina: Puncte de vedere 381/14 decembrie 1993, *Ucraina ar avea sprijinul tacit al ţărilor Est–Europene pentru politica sa de securitate* (Reuter).
2. Dosar relaţii România–Ucraina, *Informaţii Centrale* din 14 decembrie 1993; 19 ianuarie 1994; 14 iunie 1995.
3. *Bul. Informaţional ROMPRES, Ştiri Externe* din 17 mai 1995.
4. Extras din *Bul. Servic. gen. de ştiri interne, ROMPRES*, din 23 februarie 1994, fila 20.

Direcţia Arhivă şi Documente Diplomatice Bucureşti, M. A. E.

Insula Şerpilor. Sinteze, Momente principale din istoria şi diplomaţia României, nr. 1 (6), 1994.

2. Biblioteci

Biblioteca Academiei Române, Biroul Hărţi, Harta *„Fido–Nisi or Sepent. 1, october 1856"*, D. VIII. 1.

3. Documente publicate

1. CIORĂNESCU, A., *Documente privitoare la istoria românilor, culese din Arhivele de la Simancas*, Bucureşti, 1994, p. 70, doc. CXXXII.
2. CORRÉARD, S., *Ghide maritime et stratégique de la Mer Noire*, Paris, 1854.

3. *Documente privind istoria militară a poporului român. Mai 1888 - iulie 1991*, Edit. Milit., Bucureşti, 1975.
4. *Documente privind istoria României. Războiul de independenţă*, vol. IX, Edit. Academiei, Bucureşti, 1955.
5. PETRESCU, G., STURDZA, A. D., STURDZA, C. D., *Acte şi documente relative la istoria renaşterii României*, Bucureşti, 1888, vol. I, 1900.
6. SCURTU, I., MOCANU, SMÂRCEA, D., *Documente privind Istoria României, între anii 1918-1944*, Edit. Did. şi Pedag. R. A., Bucureşti, 1995.
7. SCURTU, I., coordonator colectiv, *Viaţa politică în documente*, Arhivele Statului din România, Bucureşti, 1994.

4. Memorii

1. CIOBANU, M., *Convorbiri cu Regele Mihai I al României*, Edit. Humanitas, Bucureşti, 1992.
2. FRANK, N., *O înfrângere în victorie*, Edit. Humanitas, Bucureşti, 1992.
3. MIRCU, M., *Dosar Ana Pauker*, Edit. „Gutemberg - Casa cărţii", Bucureşti, 1991.

5. Presă

1. BARBU, V., *Grigore Tocilescu, un deschizător de drumuri*, în *Magazin istoric*, nr. 6/1980.
2. CERNOVODEANU, P., *Mai 1812, Pacea de la Bucureşti*, în *Magazin istoric*, martie 1993.
3. DOLGHIN, F., *Dicţionar istoric - Ucraina*, în *Magazin istoric*, noiembrie 1992.
4. NECULA, C., *Aşa a fost răpită Insula Şerpilor*, în *Marea Noastră*, nr. 12/1994.
5. OŞCA, A. şi CHIRIŢOIU, M., *Addenda la criza rachetelor în România*, în *Magazin istoric*, martie 1995.
6. SCORPAN, C., *Ovidiu avea dreptate*, în *Magazin istoric*, nr. 8 (41) august 1970.

7. ŞTEFĂNESCU, S., *Am fost pe Insula Şerpilor*, în *Revista de istorie militară*, nr. 3 (31) 1995.

8. VERONA, S., *Cum au plecat trupele sovietice din România*, în *Magazin istoric*, mai 1995.

9. VITAN, O., *În Marea Neagră există un „Triunghi al Bermudelor" mobil*, în *Revista fenomenelor paranormale*, nr. 11/1995.

10. VULPE, R., *Histoire anciene de la Dobrodja*, în *La Dobrodja*, Bucureşti, 1938.

11. *Actualitatea* din 1 aprilie 1996.

12. *Atlantis*, London, nr. 12/1959.

13. *Buletinul oficial al M. A. N. al R. P. R.*, nr. 21 din 11 august 1961.

14. *Cronica română* din 21 noiembrie 1995.

15. *Curierul românesc* din 27 mai 1836.

16. *Dosarele poliţiei secrete*, suplimentul săptămânalului *Acum*, 1991.

17. *Evenimentul zilei* din 15 februarie 1993; 16 mai 1994; 9 august 1995, 7 decembrie 1995.

18. *Expres*, nr. 47/1992; 48/1992; 49/1992.

19. *Jurnalul naţional* din 8/9 iulie 1995; 16 septembrie 1995; 7 decembrie 1995; 20 decembrie 1995.

20. *Libertatea* din 14 decembrie 1995.

21. *Magazin*, nr. 17/1995.

22. *Marea noastră*, nr. 2 şi 3/1937.

23. *Monitorul oficial al României*, nr. 5/1994.

24. *Nu*, nr. 123 din 30 august – 5 septembrie 1993.

25. *Palatul de justiţie*, septembrie 1992.

26. *Pirat magazin*, nr. 21/1995.

27. *Presa panoramic*, nr. 12/1990.

28. *Revista Marinei*, an III, nr. 1/1928.

29. *România liberă* din 2 iunie 1946; 5 iunie 1946; 19 noiembrie 1992; 25 noiembrie 1994; 10 ianuarie 1996.

30. *Românul* din 3–5 martie 1992; 18–24 mai 1992; 21–27 martie 1994.

31. *Scânteia*, din 7 februarie 1948.
32. *Strict Secret*, nr. 251/1995; 277/1995.
33. *Tineretul liber* din 19 februarie 1993.
34. *Universul* din 4 iulie 1940.
35. *Ziua*, nr. 143/1994; 145/1994; din 15 martie 1996; 23 martie 1996; 26 martie 1996.

II. LUCRĂRI ŞI STUDII

1. AGAPIE, M., ROTARU, J., *Ion Antonescu. Cariera militară (Scrisori inedite)*, Edit. Academiei de Înalte Studii Militare, Bucureşti, 1993.
2. ANDREW, C., GORDIEVSKI, O., *K.G.B., – Istoria secretă a operaţiunilor sale de la Lenin la Gorbaciov*, Edit. All, Bucureşti, 1994.
3. APPOLONIUS din Rhodos, *Argonauticele*, Edit. Univers, Bucureşti, 1976.
4. APOSTOL, D., *Din tainele naturii*, Edit. Sport–Turism, 1987.
5. APOSTOL, D., *Deocamdată... enigme*, Edit. Sport–Turism, 1986.
6. BACIU, N., *Agonia României 1944–1948*, Edit. Dacia, Cluj–Napoca, 1990.
7. BARNEA, I., ŞTEFĂNESCU, Ş., *Din istoria Dobrogei, III, Bizantini, români şi bulgari la Dunărea de Jos*, Bucureşti, 1971.
8. BELDICEANU, N., *La conquête des cités marchandes de Kilia de Cet. Albă par Bayazid II*, în *Südost Forschungen*, XXII (1964).
9. BERLITZ, C., *Triunghiul Bermudelor*, Edit. SAECULUM I.O., Edit. VESTALA, Bucureşti, 1995.
10. BESCHLOSS, M. R., şi TALBOTT, S., *La cele mai înalte nivele*, Edit. Elit, 1994.
11. BORZA, A., *Contribuţiuni la cunoaşterea vegetaţiei şi florei Insulei Şerpilor*, în *Bul. Soc. Şt. Cluj*, II, 1924, Secţia microfilme. Biblioteca Academiei Române.
12. BRĂTESCU, C., *Oscilaţiile de nivel ale apelor şi bazinului*

Mării Negre în cuaternar, în *Bul. Soc. Rom. Reg. Geogr.* vol. LXI, Bucureşti 1943 (Extras).

13. BRĂTIANU, I. G., *Marea Neagră de la origini până la cucerirea otomană*, Edit. Meridiane, Bucureşti, 1988, vol. I.
14. BUZATU, G., *Din istoria secretă a celui de al doilea război mondial*, Edit. Ştiinţ. şi Encicloped., Bucureşti, 1988, vol. I, Bucureşti, 1995; vol. II, Edit. Encicloped., Bucureşti, 1995.
15. BUZATU, G., *România cu şi fără Antonescu*, Edit. Moldova, Iaşi, 1991.
16. CĂLINESCU, I. R., *Insula Şerpilor*, schiţă monografică, în *Analele Dobrogei*, anul XII, 1931, fasc. 1–12.
17. CÂRŢÂNĂ, C., SEFTIUC, I., *Dunărea în istoria poporului român*, Edit. Ştiinţ., Bucureşti, 1976.
18. CIACHIR, N., *Istoria popoarelor din sud-estul Europei în epoca modernă*, Edit. Ştiinţ. şi Encicloped., Bucureşti, 1987.
19. CONDURACHI, E., *Contribuţii la studiul epocii arhaice la Histria*, în *Omagiu lui C-tin Daicoviciu cu prilejul împlinirii a 60 de ani*, Bucureşti, 1960.
20. CONSTANTINIU, F., *Între Hitler şi Stalin. România şi pactul Ribbentrop-Molotov*, Edit. Danubius, Bucureşti, 1993.
21. CUCU, V., VLĂSCEANU, G., *Insula Şerpilor*, Casa de edit. şi presă „Viaţa Românească", Bucureşti, 1991.
22. DENSUŞIANU, N., *Dacia preistorică*, Institutul de arte grafice Carol Göbl, Bucureşti, 1913.
23. DIACONU, I., *Curs de drept internaţional public*, Casa de edit. şi presă „Şansa" S. R. L., Bucureşti, 1995.
24. DRĂGHICESCU, M., *Istoricul principalelor puncte peDunăre, de la gura Tisei până la Mare şi de pe coastele mării de la Varna la Odessa*, Bucureşti, 1943.
25. DUMITRIU, A., *Cartea întâlnirilor admirabile*, Edit. Eminescu, Bucureşti, 1981.
26. ECOBESCU, N., DUCULESCU, V., *Dreptul tratatelor*, Edit. Continent XXI. Bucureşti, 1995.
27. ELIADE, M., *Istoria credinţelor şi ideilor religioase*, Edit. Ştiinţ. şi Encicloped., Bucureşti, 1988, vol. I, vol. III.
28. ENCULESCU, P., *Contribuţiuni la vegetaţia fanerogamică a*

Insulei Şerpilor, în *Bul. Inf. Grăd. Muz. Bot.*, Univ. Cluj, VI, 1924.

29. FARCAŞ, D. D., *Extratereştii printre noi*, Edit. pentru turism, Bucureşti, 1991.
30. FONTAINE, A., *Istoria războiului rece*, Edit. Militară, Bucureşti, 1992, vol. II.
31. FOLESCU, C., *Există inteligenţă extraterestră?* Edit. Albatros, Bucureşti, 1991.
32. FRUNZĂ, V., *Istoria stalinismului în România*, Edit. Humanitas, Bucureşti, 1990.
33. GEORGESCU, V., *Istoria românilor – de la origini până în zilele noastre*, ed. a 3–a, Edit. Humanitas, Bucureşti, 1992.
34. GÉRAUD, Michel de Pierredon, *Istoria politică a Ordinului Suveran al Sf. Ioan de Ierusalim (Ordinul de Malta)*, Edit. Universităţii Bucureşti, 1993.
35. GHEORGHIŢĂ, F., *Enigme în galaxie*, Edit. Junimea, Iaşi, 1983.
36. GIURESCU, C. C., GIURESCU, C. D., *Istoria Românilor din cele mai vechi timpuri până astăzi*, Edit. Albatros, Bucureşti,1971.
37. GIURESCU, C. D., *Istoria ilustrată a României*, Edit. Sport–Turism, Bucureşti, 1971.
38. GOOD, T., *Raport OZN 1992*, Savas Pres, 1993.
39. HERODOT, *Istoria, X*, Edit. Minerva, Bucureşti, 1961.
40. HILLGRUBER, A., *Hitler, Regele Carol şi Mareşalul Antonescu*, Edit. Humanitas, 1994.
41. ILIESCU, I., *Revoluţie şi reformă*, Edit. Encicloped., Bucureşti, 1994.
42. ILIESCU, I., *Toamnă diplomatică – septembrie–decembrie 1994–*, Edit. Red. publicaţiilor pentru străinătate, 1995.
43. IONESCU, M. D., *Dobrogea în pragul veacului al XX–lea*, Bucureşti, 1904.
44. IONESCU, M. E., *După hegemonie*, Edit. Scripta, Bucureşti, 1993.
45. IORGA, N., *Poporul românesc şi Marea*, Datina românească, Vălenii de Munte, 1938.

46. IORGA, N., *Muntele Athos în legătură cu ţările noastre*, în *Analele Academiei Române*, tom. XXXVI (1913–1914).

47. IORGA, N., *Politica externă a regelui Carol I*, Bucureşti, 1916.

48. IOSIPESCU, S., *Balica, Dobrotiţă*, Edit. Militară, Bucureşti, 1985.

49. * * * * *Istoria luniii în date*, Edit. Encicloped. Română, Bucureşti, 1972.

48. * * * * *Istoria Turcilor*, Edit. Ştiinţ. şi Encicloped., Bucureşti, 1976.

51. JIROV, F. N., *Atlantida*, Edit. Ştiinţ., Bucureşti, 1967.

52. KERNBACH, V., *Universul mitic al românilor*, Edit. Ştiinţ., Bucureşti, 1994.

53. KOGĂLNICEANU, M., *Texte social-politice alese*, Edit. Politică, Bucureşti, 1967.

54. LOVINESCU, M., *Insula Şerpilor / Unde scurte VI*, Edit. Humanitas, Bucureşti, 1996.

55. LOZOVAN, E., *Byzance et la romanité scythique*, în *F. Alteim, Geschilchte der Hunden*, II, ed. a 2–a, Berlin, 1969.

56. LUCE, J. V., *L. Atlantide redecouverte*, Libr. J. Tallandier, Paris.

57. MARIAN, S. F. *Sărbătorile la români*, Instit. de arte grafice Carol Göbl, 1901, vol. III.

58. MATEI, H., *Enigmele Terrei*, Edit. SAECULUM I.O., Edit. VESTALA, Bucureşti, 1995.

59. MAZIERE, F., *Fantastica Insulă a Paştelui*, Edit. Sport–Turism. Bucureşti, 1975.

60. MEZINCESCU, E., *Mareşalul ANTONESCU şi catastrofa României*, Edit. Artemis, Bucureşti, 1993.

61. MURGOCI, G., *Cercetări geologice în Dobrogea nordică cu privire specială la rocele paleozoice eruptive*, în *Anuarul Inst. Geol.*, V, 1911, Bucureşti (Extras).

62. ONCIUL D., *Titlul lui Mircea cel Bătrân şi posesiunile lui*, în *Conv. lit.*, XXXV; 1901; 1902; 1903.

63. PAUSANIAS, *Călătorie în Grecia*, Edit. Ştiinţ., Bucureşti, 1974, vol. I.

64. PĂTRUŢ, A., *De la normal la paranormal*, Edit. Dacia, Cluj-Napoca, 1991.

65. PETRE, G., şi BITOLEANU, I., *Tradiţii navale româneşti*, Edit. Militară, Bucureşti, 1991.

66. PIPPIDI, D. M., BERCIU, D., *Din istoria Dobrogei*, vol. I, *Geţi şi greci la Dunărea de Jos din cele mai vechi timpuri până la cucerirea romană*, Edit. Academiei, Bucureşti, 1965.

67. POENARU-BORDEA, G., *Numismatica şi distrugerea Histriei în secolul al III-lea e. n.*, în *Studii şi cercetări numismatice*, V, 1971.

68. PREDESCU, L., *Enciclopedia Cugetarea*, Edit. Cugetarea-Georgescu Delafras, 1940.

69. REINACH, T., *Mithridate Eupator, roi du Pont*, Paris, 1890.

70. SAGAN, C., *Creierul lui Broca*, Edit. Politică, Bucureşti, 1989.

71. SANDERSON, I. T., *Investigating the Unexptained*, Englewood Clifs, New Jersey, 1972.

72. SCURTU I., *Monarhia în România (1866-1947)*, Edit. Danubius, Bucureşti, 1991.

73. TURCU, S. C., *Enciclopedia observaţiilor O. Z. N., din România (1514-1994)*, Edit. Emanuel, Bucureşti, 1994.

74. VĂDUVA-POENARU, I., *În căutarea civilizaţiilor*, Edit. Geneze, Bucureşti.

75. VULPE, R., şi BARNEA, I., *Din istoria Dobrogei, II, Romani la Dunărea de Jos*, Bucureşti, 1968.

76. XENOPOL, D. A., *Istoria românilor din Dacia Traiană*, vol. V, Bucureşti, 1914.

INDICE DE NUME

A

Agapie. Mircea. gl. maior. 143
Ahile, 9, 31, 32. 33, 35, 36, 39, 40, 45, 52, 59, 60, 61. 71. 116, 117, 118, 131
Aiax, 118
Alcibiade, strateg, 36
Alexandru I, 58, 140
Alexandru cel Bun, 50
Alexandru Macedon, 36
Alexianu, Gheorghe, 144
Alexios Comnenul, 46
Alp Arslan, 46
Amedeo al VI-lea de Savoia, 48
Amianus (Amiani) Marcellinus. 33
Antilohos, 118
Antonescu, Ion, 5, 71, 132, 142. 143, 144, 145, 146
Antonescu, Mihai, 144
Apostol, Dan, 107
Arctinus (Arktinos) din Milet, 31
Ardagast, 43
Aristotel, 25
Atlas (Atals). 104, 119
Augustus, 22, 38

B

Bac. H., 106
Baciu, Nicolae. 74
Baiazid al II-lea, 51
Bailly. astronom, 112
Baiocco, Alfo. 113
Basarab I. 50
Berlioux, E. F., 112
Beschloss. Michael, R., 87
Bismark, Otto, 64
Blavatska, H. P., 109
Boccaciao. 118
Bock, J. C., 112
Bodnăraş, Emil, 77
Boisaq, E., 30
Bolk, Louis, 108
Borchard, H. H., 111
Botez, Eugeniu P.. 65
Brandan. călugăr, 113
Brătianu, Gheorghe I., 8. 29. 35, 36, 45, 66
Brătianu, I. C., 64
Brejnev, Leonid, 81
Brinkmann, comandant, 72
Bucurescu, Adrian. 117, 119
Burebista, 38
Bush, George, 87. 88
Buzatu, Gheorghe, dr., 145

C

Caesar, 38
Carol I, domnitor al României. 63
Călinescu, I. R.. 20
Cătuneanu, Alexandru, lt. comandor. 17
Cealîi (Cealâi), Olexandr, 129. 136, 137, 139, 142
Ceauşescu, Nicolae. 81, 82
Cernea, Lia, 144
Chebeleu, Traian, 136
Churchill, Sir Winston. 74
Churchman, West. dr., 125
Claudiu, împărat, 38
Clinton, Bill, 134
Clito (Cleito), 104. 164
Columb, Cristofor. 113
Constantin al V-lea. 43
Constantin cel Mare. 9, 39
Conţescu, Constantin, 69
P. S. S. Cosma al Dunării de Jos. 68
Coteţ, Petre, 120

Cousteau, J. Y., 112
Cristescu, Octavian, 141
Cristescu, Vasile, 13
Critias cel Bătrân, 103
Critias cel Tânăr, 103
Croitoru, Ion, cpt. rg. I, 25
Cucu, Vasile, 17, 30, 32

D

Darius I, 35, 36
Densuşianu, Nicolaie, 114, 115, 116, 117, 120
Diaconu, Ion, dr., 135
Diocleţian, 40
Diodor din Sicilia, 119
Djerjinski, F. E., 91
Dobrotiţă (Dobrotici), despot, 10, 48, 49, 50, 132
Dropides, 103
Ducaru, Serin, 136
Dulu, Ştefan, 14, 15
Dyonysios Perigetul, 33

E

Ecaterina a II-a, 57, 58
Egger, E., 34
Einstein, Albert, 107
Eisenhower, Dwigt. David, 107
Eliade, Mircea, 34, 45
Erikson, Leif, 113
Euripide, 32
Evenor, 104, 120

F

Flavius Arianus Nicamedensis, 32
Ferdinand I, rege al României, 66
Fredutius de Ancona, 52

G

Gabrielescu, Ion, 133
Gafencu, Grigore, 69
Gaudio, Attilio, 113
Georgescu, Vlad, 80
Gheorghe Gheorghiu-Dej, 77, 79, 80, 81
Gheorghiţă, Florin, 126
Ghica, Ion, 63
Gioană, Mircea, 97
Giurescu, C. C., 8
Giurescu, Dinu C., 8, 39
Glaucus din Possidia, 33
Godron, 112
Good, Timothy, 107
Gorbaciov, Mihail, 82, 87, 88, 89, 107
Gordievski, Oleg, 76
Gorskov, S. G., contraamiral, 73
Greig, amiral, 17, 59
Groza, Petru, dr., 74, 77, 139, 158

H

Hadrian, împărat, 32, 39
Hecateu, 118
Hennig, Richard, 111
Herghelegiu, Marius, 90
Herodot, 36, 119
Hesiod, 117
Hesychiu, 33
Hillgruber, Andreas, 146
Hitler, Adolf, 70
Hoagland, Richard, 126
Homer, 34, 117
Horia, Matei, 113, 119
Hruşciov, N. S., 78, 79, 80
Hurtac, J. J., 125

I

Iapet, 119
Iason, corăbier, 31
Ierunca, Virgil, 147
Iliescu, Ion, 7, 97, 98, 133, 140
Ioan al V-lea Paleologul, 48
Ioan Taimiskes, 44
Ioancu, (Ivanko), 49
Ionescu, Mihai, dr., 88
Ionescu, Mihail, dr., 89
Iorga, Nicolae, 848

J

Jirov, N. F., 102, 105, 113

K

Keops, 109
Kogălniceanu, Mihail, 64
Kohl, Helmut, 87, 88
Köhler, 59, 60
Komes, arhonte, 44
Kravciuk, Leonid, 134
Kritsky, lt. comandor, 17, 20, 59
Kriucicov, V., 92
Kucima, Leonid, 97, 134

L

Lascăr, Mihail, general, 77
Leon, drogar, 44
Leonymos din Crotona, 118
Leonin, 33
Leoveanu, general, 73
Leuce, J. V., 111
Leucipe, 104, 120, 121
Liiceanu, Gabriel, 147
Lisner, Ivar, 111
Lovinescu, Monica, 146
Luca, Vasile, 77
L. Licinius, Lucullus, 37
Lucullus Varro, 37
Lycophron Alexandrin, 32

M

Malaise, René, 111
Manethon, istoric, 121
Manuc-bei, negustor, 58
Manea, Mihai, 142
Maniu, Iuliu, 146
Manzi, M., 109
Mao-Tze-Dun, 80
Marciuk, Evghenii, 137
Marinescu-Himu, M., 103
Maxim din Tyr, 33
Mehmed al II-lea, 51
Mehmed al III-lea, 55
Meleşcanu, Felicia, 88
Meleşcanu, Teodor, 96, 97, 136, 137
Menestratos Olbiopolitanul, 33
Mezincescu, Eduard, 77, 144, 145, 146, 159
Mihai I, rege al României, 77
Mihai Viteazul, 10, 55
Mihail (ginerele despotului Dobrotiţă), 48
Mihail Paleologul, 47
Mircea cel Bătrân, 10, 49, 50, 132
Mithradates al VI-lea Eupator, 37, 39
Mocioi, Ion, 133
Molotov, V. M., 73, 77, 158
Mongos, comandant, 46
Moţiu, Adrian, 133
Munteanu-Murgoci, G., 19, 20
Murzachievici, N., 33

N

Napoleon, Bonaparte, 140
Naum, Traian, 120
Necula, Constantin, comandor, 52, 71, 72, 73
Nicolau, Ştefan, 144
Neumann, B., 105
Nicolae, mare duce al Rusiei, 63
Nistreanu, Andrei, 137
Nordmann, A. D., 20, 33

O

Oileus, 118
Orpheus, faraon, 121
Ourban, Alexandru, 136
Ovidiu(s) Naso, 22, 38

P

Patrocle, 32
Pauker, Ana, 76
Pausanias, 33, 117
Păsăilă, Vasile, 141
Păunescu, Adrian, 134
Peredela, N. P., comandant, 91
Pericle, 36
Petru I, ţar al Rusiei, 56, 57, 152, 153, 155
Philostrat, 32
Pindar, 32
Platon, 102, 103, 105, 109, 111, 113, 119, 120, 162, 163, 164
Pliniu, 33
Plinius Secundus, 118

Pompei, 38
Pomponiu, Mela, 117
Popovici, Vasile, 98
Poseidon, 104, 112, 117, 119, 164
Predescu, Lucian, 21
Priscus, general, 43

R

Reinach, Teodore, 37
Rikard, T. A., 105
Rivaud, Albert, 111
Rodin, Auguste, 9, 148
Romanos, drongar, 44
Romanos al IV-lea Diogenes, 46
Rotaru, Jipa, cpt. r. 1, 143
Roth, Michael, dr., 123
Rousseau-Liesens, A., 105
Rudbek, Olaf, 112
Ruzo, Daniel, 120

S

Sanderson, Ivan, 126
Sănduleac, Leontii, 96
Schiller, W., 123
Schulten, Adolf, 111
Schütze, Walter, 88
Scott Elliot, W., 109
Scimnus de Chios, 33
Severin, Adrian, 133
Sima, Horia, 146
Simion, Fl. Marian, 114
Solon, 102, 103, 105
Sprague de Camp, L., 111
Stalin, I. V., 70, 74, 75, 78
Steiner, Rudolf P., 109
Stoianovici, Al., contraamiral, 73
Strabo, 33
Strejović, D., 122
Sutov, N. P., 77, 158
Sviatoslav, cneaz al Kievului, 44

Ş

Şevarnadze, Eduard, 89
Ştefan cel Mare, 50, 51
Ştefan de Bizanţ, 33
Ştefănescu, Silviu, maior (r), 143
Şternfeld, A. I., 106

T

Taibout de Marigny, 60
Talboot, Strobe, 87
Tarasiuk, Boris, 96, 98
Tătărescu, Gheorghe, 76
Teodorescu, Bogdan, dr., 141, 142
Teodorescu, Nicolae, 123
Teohari, Georgescu, 77
Tocilescu, Grigore, 34
Tolstoi, A. N., 107
Tomi, Raluca, 141
Tufescu, Victor, 120
Turturică, Cristian, D., 90
Tzuros, George, comandant, 46

U

Ulise, 34
Ungureanu, 144

V

Vadim, Tudor, 139
Vasmer, M., 30
Vasile al II-lea, 45
Vasiliu, Constantin, 144
Văcăroiu, Nicolae, 137
Vîşinski, Andrei, 74
Vladislav I Vlaicu, 48
Vlăsceanu, Gheorghe, 17, 30, 32

X

Xerxes, 36

Z

Zbârnă, 144
Zlencov, Anatoli, 97

SUMAR

Prolog. Insula Şerpilor, străvechi pământ românesc în bazinul Mării Negre 7

I. Un S. O. S. pentru ecologişti 17

II. Zei, eroi, temple, morminte 29

III. Românii au ţinut la respect flota genoveză . 42

IV. În jocul de interese al marilor puteri 55

V. K.G.B.-ul nu crede în Malta 87

VI. Insula Şerpilor – de la normal la paranormal 102

În loc de epilog, ultima oră, strict autentică ... 129

Anexe 148

Bibliografie selectivă 167

Indice de nume 175

CĂRŢILE NOASTRE – LA DISPOZIŢIA D-VOASTRĂ

Editurile SAECULUM I.O. şi VESTALA (*str. Ciucea nr. 5, bl. L 19, ap. 216, Cod 74696, Bucureşti – 72*), oferă spre vânzare cititorilor interesaţi cărţile publicate sub egida lor cu o reducere de 10% din preţul de vânzare, în cazul în care le achiziţionează direct de la depozitul editurilor (*str. Grigore Alexandrescu, nr. 96 sau str. Iacob Negruzzi, nr. 7*), cu plata în numerar sau le comandă în scris (cu plata ramburs).

Beneficiază de acest avantaj (inclusiv de gratuitatea expedierii prin poştă) oricine cumpără sau comandă cărţi în valoare de minimum 20 000 lei.

Cititorii pot achita şi prin virament, plătind anticipat contravaloarea cărţilor comandate în contul Editurii SAECULUM I.O. nr. 4072996359567, deschis la B.R.D. Titan, Bucureşti.

Relaţii suplimentare la telefonul 630 54 12, seara sau dimineaţa până la orele 8^{30}.

Comanda promptă vă garantează reţinerea titlurilor dorite!

A se vedea lista titlurilor disponibile şi în curs de apariţie pe coperta 3.

Editura SAECULUM I.O. **Editura VESTALA**
Bucureşti / Căsuţa poştală 72–142 / tel. 630 54 12

LUCRĂRI DISPONIBILE

1). *Winston Churchill*, **Al II–lea război mondial**, vol. I + II, 448 + 448p., **19500 lei**;
2). *C. Rădulescu–Motru*, **Timp şi Destin**, 192 p., **5995 lei**;
3). *Horia Matei*, **Enigmele Terrei**, vol. I–II, 368+368 p., **14950 lei**;
4). *I. Oprişan*, **Lucian Blaga printre contemporani. Dialoguri adnotate**, 608p., **8995 lei**;
5). *Victor Kernbach*, **Enigmele miturilor astrale**, 288p., **4995 lei**;
6). *Mihai Gheorghe Andrieş*, **Enigmele oceanului planetar**, 304 p., **5995 lei.**
7). *Mihai Gheorghe Andrieş*, **Fascinaţia comorilor. Extraordinarele aventuri şi descoperiri ale căutătorilor de comori**, 368 p., **5995 lei.**
8). *Florin Marcu*, **Dicţonar uzual de neologisme**, 352 p., **11995 lei.**
9). *Marian Vasile*, **Noţiuni de teoria literaturii pentru învăţământul preuniversitar**, 160 p., **3995 lei.**
10). *Homer*, **Odiseea**, text la două culori, 288p., **4995 lei.**
11). *Stefan von Iankovich*, **M–am reîntors din moarte**, 224 p., **4995 lei.**
12). *Mihai Eminescu*, **Răpirea Bucovinei** (cu documentele oficiale ale răpirii), 224 p., **6495 lei**;
13). *Mariana Vrancea*, **Minienciclopedia secretelor gospodăreşti**, 272 p., **6495 lei**;
14). *Viorel George Dumitru*, **Matematica pentru examenul de admitere la liceu**, 240 p., **5495 lei**;
15). *Paul Ştefănescu*, **Misterul otrăvirilor celebre**, 288 p., **6995 lei**;
16). *Doina Băghină, Nicolae Constantinescu*, **Literatura română cls. 5–8. Analize**, 208 p., **4995 lei**;
17). *Nicolae I. Arnăutu*, **12 invazii ruseşti în România**, 208 p., **5995 lei**;
18). *Preot V. Sorescu*, **Sfârşitul lumii în perspectiva profeţiilor biblice**, 208 p., **5495 lei**;
19). *Charles Berlitz*, **Triunghiul Bermudelor**, 224 p., **5495 lei.**
20). **Dicţionar de cuvinte, citate, expresii celebre**, 384 p., **7995 lei**;
21). *Gabriel Pleşa*, **Imposibila reîntoarcere**, 336 p., **6495 lei.**

Pământ străvechi românesc, Insula Șerpilor a fost smulsă samavolnic din trupul țării în 1944.

Monografia prof. Petre Dogaru readuce, cu competență, în fața opiniei publice, chestiunea raptului, înfățișând toate argumentele istorice ale apartenenței insulei la teritoriul național.

SAECULUM I. O. ◆ VESTALA

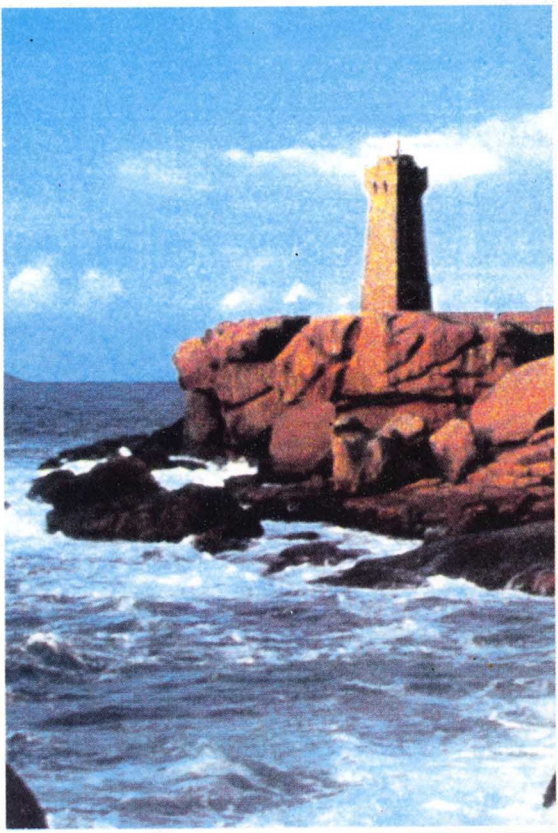

Lei: 6 495